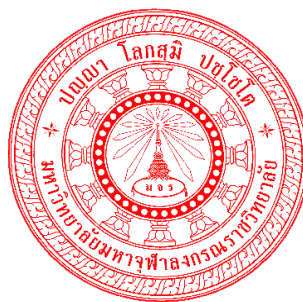

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก
Management Model Social Partnership Concepts of Elderly
in Eastern region Province

โดย

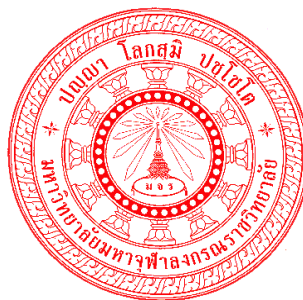
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล พรหมมี
พระครูปริยัติวรรณารักษ์, ผศ., (ปรัชญานันท์ / จัตรแก้ว)
พระมหาขุนทอง อคฺควโร, ดร. (สนนํพา)
พระพรหมพิริยะ ถาวโร (มัลลย์รักษ์)
นายพรภิรมย์ ยอดบุญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์
วิจัยและนวัตกรรม (สกว.)

MCU RS 800766030

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก
Management Model Social Partnership Concepts of Elderly
in Eastern region Province

โดย

ผศ.ดร.จตุพล พรหมมี

พระครูปริยัติวรรณารักษ์, ผศ., (ปรัชญันท์ /ฉัตรแก้ว)

พระมหาขุนทอง อคฺควโร, ดร., (สนนํพา)

พระพรหมพิริยะ ถาวโร (มัลย์รักษ์)

นายพรภิรมย์ ยอดบุญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

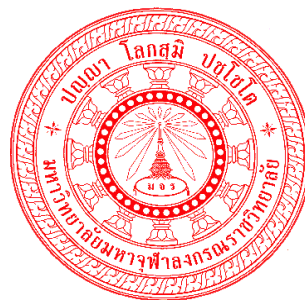
พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์

วิจัยและนวัตกรรม (สกว.)

MCU RS 800766030

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Management Model Social Partnership Concepts of Elderly in Eastern Region Province

BY

Asst. Prof. Dr. Jatupon Phrommee

Phrakru Pariyatiwannaporn, Asst.Prof., (Pratchanun /Chatkaew)

Phra Maha Khun Thong Akkhavaro, Dr., (San Nampha)

Phra Phrom Piriya Thawaro (Malairak)

Mr. Pornpirom Yodboon

Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Buddhasothorn Buddhist College.

B.E. 2566

Received a research grant from the Office of the Science Promotion
Board. Research and Innovation (NRCT)

MCU RS 800766030

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่องานวิจัย:	รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก
ผู้วิจัย:	ผศ.ดร.จตุพล พรหมมี, พระครูปริยัติวรธรรมาภรณ์, ผศ., (ปรัชญันท์ /ฉัตรแก้ว), พระมหาขุนทอง อคฺคโรดร., (สนนํพา), พระพรหมพิริยะ ถาวโร (มัลย์รักษ์), นายพรภิรมย์ ยอดบุญ
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๖
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนา เรื่องรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชนส่งเสริมของผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถในการมีส่วนร่วมในสังคม โดยใช้เทคนิคแบบผสมผสานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบบผสมวิธี ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๓๐ คน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยพรรณนาความ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๓ คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวม คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๑. ศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ทั้ง ๕ ด้าน สรุปได้ว่า (๑) ด้านการเจรจาต่อรองรวมกันและการทำข้อตกลงร่วมกัน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (๒) ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (๓) ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (๔) ด้านการจัดทำพันธะสัญญา พบว่า ระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ (๕) ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน พบว่า ระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

๒. การพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองประกอบด้วย ๓ ประเด็นหลัก คือ (๑) การพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุให้ยั่งยืน (๒) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ และ (๓) การขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา ประกอบด้วย ๓ ประเด็นหลัก คือ (๑) วางแผนงานในการทำกิจกรรมร่วมปรึกษาหารือขอคำแนะนำการทำงานด้านต่าง ๆ (๒) กำหนดนโยบายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และ (๓) ประเมินผลการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกันด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ (๑) คณะกรรมการจากหน่วยงานภาครัฐ และ (๒) คณะกรรมการจากภาคประชาชน ด้านการจัดทำพันธะสัญญา ประกอบด้วย ๓ ประเด็นหลัก คือ (๑) การส่งเสริมด้านร่างกาย

และจิตใจของผู้สูงอายุ (๒) การส่งเสริมด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ และ (๓) การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ร่วมกันกับชุมชน

๓. การขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ประกอบด้วย ๓ ประเด็น ได้แก่ สรุปว่า ประเด็นที่ ๑ การขับเคลื่อนกิจกรรมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๓ หลักใหญ่ ได้แก่ (๑) การขับเคลื่อนการบริหาร (๒) จัดกิจกรรมศิลป สมาธิ ปัญญา และ (๓) สร้างอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ประเด็นที่ ๒ การขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๓ หลักใหญ่ได้แก่ (๑) สร้างกิจกรรม “สานใยรักสามวัย” (๒) จัดเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของกิจกรรม (๓) ให้บริการรถรับ-ส่ง ประเด็นที่ ๓ การขับเคลื่อนขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ (๑) จัดทำเวทีประชาคม (๒) ประชาสัมพันธ์ผลงานของโครงการผู้สูงอายุให้หน่วยงานต่าง ๆ ทราบ (๓) จัดให้หน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุ และ (๔) ส่งเสริมให้เกิดพี่เลี้ยงในการเขียนโครงการให้กับกิจกรรม ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา กิจกรรมตัวอย่าง การจัดกิจกรรมพรมเช็ดเท้าจากจุกขวดยาที่ใช้แล้วประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ ๑ เสนอโครงการ “พรมเช็ดเท้าจากจุกขวดยาฉีดที่ใช้แล้ว ขั้นที่ ๒ ระดมความคิดเห็นจากแกนนำภาคส่วนต่าง ๆ ขั้นที่ ๓ ชี้แจงสมาชิกชมรมเพื่อรับทราบ ขั้นที่ ๔ จัดกิจกรรมตามแผนงาน และ ขั้นที่ ๕ ประเมินผลการดำเนินงาน ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกันประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ดังนี้ (๑) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม (๒) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (๓) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม และ (๔) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ด้านการจัดทำพันธะสัญญา สัญญา ๓ ด้าน ดังนี้ (๑) การขับเคลื่อนสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ (๒) การขับเคลื่อนด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ (๓) การขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน ประกอบด้วย (๑) สร้างกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (๒) สร้างทีมงานอย่างต่อเนื่อง และ (๓) การขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ให้มีความสัมพันธ์กับศักยภาพผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการ, หุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุ, การขับเคลื่อน

Research Title: Management model for elderly social partnerships in the eastern region

Researchers: Asst. Prof. Dr. Jatupol Phrommee, Phrakru Prariyatwannaporn
Asst. Prof.(Paratchanan Chatkew), Phra Maha KhunThong
Akkavaro, Dr. (Sonampa), PhraPhompiriya Thavaro (Malairak),
Mr.Pornpirom Yodboon

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buddhasothorn
Buddhist College.

Fiscal Year: 2566/2023

Research Scholarship Sponsor: Received a research grant from the Office of the Science Promotion
Board. Research and Innovation (NRCT)

ABSTRACT

This research is research and development. On the model of social partnership management for the elderly in the Eastern Region. The objective is to develop and drive the community to encourage the elderly to live with the ability to participate in society. Using a combination of quantitative and qualitative techniques along with in-depth interviews with 30 key informants. Descriptive data analysis Quantitative Research Division Conducted data collection with a sample of 353 people. The tools used to collect data were questionnaires. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation. The research results can be summarized as follows:

1. Study the body of knowledge of social partnership management of the elderly in the eastern region in all 5 aspects. It can be concluded that (1) Regarding collective bargaining and collective agreements, it was found that the overall level was moderate. (2) In terms of giving advice, consulting, it was found that the overall level of opinion was at a moderate level. (3) Regarding the establishment of a committee to work together, it was found that the overall level of opinion was at a moderate level. (4) The commitment making aspect found that the overall opinion level was at a moderate level and (5) The participation in activities or projects together found that the overall opinion level was moderate.

2. The development of a social partnership management model for the elderly in the eastern region Negotiations consist of 3 main issues: (1) Sustainable development of activities for the elderly. (2) Participation in social activities of the elderly and (3) Asking for cooperation from various agencies. Consultation is comprised of 3 main areas: (1) Make a plan for joint activities, consult and ask for advice on work in various fields. (2) Set policies for the implementation of various activities and (3) Evaluation. The

establishment of a working committee in terms of the establishment of a working committee can be divided into 2 parts: (1) committees from government agencies and (2) committees from the public sector. Commitment formulation consists of 3 main issues: (1) Physical and mental promotion of the elderly, (2) promotion of social assistance of the elderly and (3) economic promotion. In terms of participation in activities or projects together, it was found that the elderly participated in activities or projects together with the community.

3. Driving the social partnership management model of the elderly in the eastern region in terms of collective bargaining and collective agreements, there are 3 issues: Issue 1 Promoting activities for the elderly. The Joint Bargaining Committee has established a joint agreement consisting of 3 major principles: (1) administration drive. Issue 2 Driving participation in social activities of the elderly are: (1) Create an activity "Weaving Love of Three Ages". (2) Disseminate news and information of activities. (3) Providing shuttle service. and issue 3, the drive to ask for cooperation from various agencies, namely (1) to create a community forum. (2) Publicize the results of the elderly project to various agencies. and (4) Encourage mentors to write projects for activities. The consulting process consists of 5 steps as follows: As follows: Step 1 Propose the project "Doormat from used syringe corks". Step 2 Brainstorm opinions from leaders from various sectors. Step 3 Clarify club members for acknowledgment. Step 4 Organize activities according to the plan. and step 5 evaluate the performance. Regarding the establishment of a committee to work together in each step as follows: (1) The committee participates in decision making and activity planning. (2) The committee participates in activities. (3) The committee participates in obtaining benefits from the activities and (4) The committee participates in monitoring and evaluation. Contractual commitments, contracts, 3 aspects as follows: (1) Promoting physical and mental health. (2) Social assistance drive for the elderly and (3) Economic drive. Participation in joint activities or projects consists of: (1) Create a friend helping friend activity. (2) Continuous team building and (3) Driving various activities to correlate with the potential of the elderly.

Keywords: Management model, Elderly social Partnerships, Drive

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่ได้ส่งเสริมสนับสนุนและอนุมัติงบประมาณเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่สละเวลาให้ความช่วยเหลือ ได้ตรวจงานวิจัย พร้อมทั้งตั้งข้อสังเกต และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข ตลอดระยะเวลา ที่ทำการวิจัยในเรื่องนี้ จึงทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงได้ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยทุก ๆ ท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการประสานงานและตรวจรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ ทำให้โครงการวิจัย ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระราชปริยัติสุนทร ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร พระครูปริยัติวรรณภรณ์, ผศ. รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร พระครูปลัดวิมลปริยัติวัฒน์, ผศ. รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร ที่ให้การส่งเสริมบุคลากรเพื่อการพัฒนาทักษะ ด้านการวิจัย ขอขอบคุณ คณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี ที่ให้ความร่วมมือใน กระบวนการวิจัยในทุก ๆ ด้าน ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน

คุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการทำวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอมอบให้เป็นความดี ความชอบแก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และตำบลไม้เค็ด จังหวัด ปราจีนบุรี ที่ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยทุกท่านทุกประการ

ผศ.ดร.จตุพล พรหมมี และคณะ

๓๐ กันยายน ๒๕๖๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๖
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๖
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๘
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ	๙
๒.๒ แนวคิดหลักการบริหารจัดการ	๑๕
๒.๓ แนวคิดและหลักการจัดการหุ้นส่วนทางสังคม	๒๔
๒.๔ แนวคิดการสนับสนุนจากสังคม	๗๘
๒.๕ การวิจัยและพัฒนา (Research & Development)	๘๒
๒.๖ ข้อมูลผู้สูงอายุของภาคตะวันออก	๘๖
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙๓
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Frame work)	๙๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๐๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๐๐
๓.๒ พื้นที่ศึกษาประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๐๑
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๐๓
๓.๔ ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)	๑๐๖
๓.๕ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย	๑๑๐

สารบัญ (ต่อ)

๓.๖ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๑๒
๓.๗ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๑๓
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๑๑๕
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๑๖
๔.๒ ผลการศึกษาคำว่าความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก	๑๑๘
๔.๓ ผลการศึกษากำหนดการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก	๑๒๘
๔.๔ ผลการศึกษากำหนดรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก	๑๓๗
๔.๕ ผลการศึกษากำหนดรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก	๑๔๕
๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย	๑๕๘
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๖๑
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๖๒
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๖๙
๕.๓ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	๑๘๖
บรรณานุกรม	๑๘๘
ภาคผนวก	๒๐๑
ภาคผนวก ก หนังสือรับรองการวิจัยในมนุษย์	๒๐๒
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม / แบบสัมภาษณ์	๒๐๔
ภาคผนวก ค หนังสือแนะนำ	๒๑๗
ภาคผนวก ง ภาพประกอบ	๒๓๑
ภาคผนวก จ การนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	๒๔๐
ภาคผนวก ฉ บทความวิจัย	๒๔๕
ประวัติผู้วิจัย	๒๖๒

สารบัญตาราง

ตารางที่

๒.๑	สถิติผู้สูงอายุของของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ.วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๔	๖
๒.๒	จำนวนประชากรอำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา	๘๙
๒.๓	จำนวนประชากรอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี	๙๑
๓.๑	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๑๐๓
๔.๑	แสดงจำนวนค่าความถี่และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๑๖
๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคม ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ใน ภาพรวม	๑๑๙
๔.๓	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคม ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ด้าน การเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน	๑๑๙
๔.๔	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคม ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ด้าน การให้คำแนะนำปรึกษา	๑๒๑
๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคม ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ด้าน การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน	๑๒๓
๔.๖	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคม ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ด้าน การจัดทำพันธะสัญญา	๑๒๕
๔.๗	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคม ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ด้าน การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน	๑๒๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

๒.๑	แสดงบทบาททางสังคมกับหุ้นส่วนทางการบริหารท้องถิ่น	๓๗
๒.๒	พิธีมิตการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรไทยปี พ.ศ. ๒๕๕๓ – ๒๕๘๓	๗๐
๒.๓	แสดงพิธีมิตประชากรไทยประจำปี ๒๕๖๐	๗๑
๒.๔	แสดงร้อยละโครงสร้างประชากรวัยเด็ก วัยแรงงาน และวัยสูงอายุ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ – ๒๕๘๓	๗๒
๒.๕	แสดงกราฟแสดงสัดส่วนประชากรวัย เด็ก วัยแรงงาน และวัยสูงอายุ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ – ๒๕๘๓	๗๒
๒.๖	แผนที่อำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา	๘๘
๒.๗	แผนที่อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี	๙๑
๒.๘	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๙๙
๓.๑	สรุปขั้นตอนการวิจัยตลอดโครงการ	๑๐๙
๔.๖	องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย	๑๕๙

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำหรับประเทศไทย ได้นิยามคำว่า “ผู้สูงอายุ” ไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ ว่าเป็นผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป^๑ คำว่าผู้สูงอายุที่มีความสามารถหรือ Active Aging จึงได้ถูกเสนอโดยองค์การอนามัยโลกเพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาประชากรสูงอายุที่กำลังเพิ่มมากขึ้นในอนาคต เป็นความพยายามปรับเปลี่ยนแนวคิดจากฐานความต้องการ (Need-Based) ที่มีผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเป้าหมายแบบถูกกระทำ (Passive Targets) เป็นแนวคิดฐานสิทธิ (Right-based) ประกอบด้วย หลักการมีอิสระภาพ (Independent) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การได้รับการดูแล (Care) การบรรลุเป้าหมายในตนเอง (Self-Fulfillment) และความมีศักดิ์ศรี (Dignity) ที่ได้ตระหนักถึงสิทธิของประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน เป็นการปฏิบัติในทุกมิติของชีวิตตามวัยหรือเหมาะสมกับอายุของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุที่มีความสามารถจะสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมตามศักยภาพของวิถีชุมชน^๒

ห้วงทางสังคมผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้สูงอายุมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น หรือมีบทบาทร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินการ หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของสังคม การคงพฤติกรรม การเป็นห้วงทางสังคมผู้สูงอายุไว้ให้มากและนานที่สุดย่อมเป็นผลดีทั้งต่อตัวผู้สูงอายุและสังคมส่วนรวม เพราะการเป็นห้วงทางสังคมผู้สูงอายุเป็นเรื่องของการที่ผู้สูงอายุได้มีบทบาท ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองทางสังคมวิทยาจากทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory)^๓ ที่เชื่อว่า ผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมอยู่เสมอ ๆ จะมีบุคลิกภาพที่กระฉับกระเฉง มีภารกิจอย่างสม่ำเสมอทำให้มีความพึงพอใจในชีวิต ปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ปราศจากกิจกรรม มีภาพพจน์ในด้านบวก การเข้าร่วมเป็นห้วงทางสังคมผู้สูงอายุ เป็นการทดแทนบทบาทที่เสียไปเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ สอดคล้องกับทฤษฎี

^๑ ชมพูนุท พรหมภักดี, การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย, [ออนไลน์], [แหล่งที่มา]:

<http://www.facebook.com/laborphachern/posts/689924144471268/> [๕ สิงหาคม ๒๕๖๖].

^๒ จิตตรา มาคะผล และพลอยพรรณ มาคะผล, “การขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถด้านความมั่นคง”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๒), หน้า ๒๐.

^๓ กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข, การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๘), หน้า ๑๒.

ต่อเนื่อง (Continuity Theory)^๔ อธิบายว่า ผู้สูงอายุต้องการมีบทบาทในสังคมผ่านสถานะอื่นที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะรักษาและเติมเต็มคุณค่าความสำคัญให้ยังคงความเชื่อมั่นในตนเองและความอยู่ดีมีสุขในชีวิตได้ ดังนั้นการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุจึงเป็นแนวทางสนับสนุนทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

ความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ การที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในสังคม ผู้สูงอายุจะได้รับความรู้ทั้งทางวิชาการและความรู้ทั่วไป การใช้เวลาร่วมทำให้เกิดประโยชน์ มีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของสังคม ลดอาการซึมเศร้าหรือทำให้ไม่มีภาวะซึมเศร้า เกิดการพัฒนาทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ได้พบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่นเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือปรับทุกข์ ช่วยให้ผู้รู้สึกสดชื่นคลายความอ้างว้าง ผ่อนคลายความเครียด^๕ และยังพบว่า^๖ การที่ผู้สูงอายุได้มีบทบาททางสังคม ยังคงทำงาน มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นในสังคม การได้แสดงศักยภาพ ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดการรับรู้คุณค่าของตนเอง เนื่องจากในวัยสูงอายุเป็นวัยที่ต้องปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงและการสูญเสียต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชีวิต เช่น ความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ และบทบาทหน้าที่การงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **วรศรา อินทรแสน**^๗ พบว่า การเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ย่อมทำให้ผู้สูงอายุยังเห็นคุณค่าและบทบาทในตนเอง และสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ในครอบครัว และสังคมได้ ส่งผลให้มีความพึงพอใจในชีวิตและสุขภาพจิตดีขึ้น จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวสรุปได้ว่าถือเป็นการนำพลังผู้สูงอายุมาแสดงออกให้เกิดประโยชน์และเชิดชูคุณค่า รวมถึงสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดแก่ผู้สูงอายุ ในบั้นปลายของชีวิต เพื่อสังคมชุมชนที่ตนอยู่อาศัย

ทิศทางการกำหนดนโยบายหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนไปในแนวทางที่ดีขึ้น โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคส่วนต่าง ๆ โดยใช้แนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคม เน้นการให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมร่วมกัน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมการบริการผู้อื่น เป็นต้น เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มาพบปะสังสรรค์และดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อ

^๔ จรัสวรรณ เทียนประภาส และพัชร ดันศิริ, **การพยาบาลผู้สูงอายุ**, (กรุงเทพฯ: เจริญกิจ, ๒๕๕๖), หน้า ๓๔

^๕ วรศรา อินทรแสน, “การพัฒนารูปแบบสังคมผู้สูงอายุด้านความสุข ในยุคไทยแลนด์ ๔.๐”, **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากรปีการศึกษา, ๒๕๖๒), หน้า ๑๒.

^๖ Thorson, J.A., **Aging in Changing Society**, (California: Wadsworth, 1995). P. 29.

^๗ ชัย กิตตินาคบุญชา, “ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถร่างกาย สภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วมทางสังคมผู้สูงอายุ”, **วารสารประชากรศาสตร์**, ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๑ (มิถุนายน, ๒๕๖๑): หน้า ๒๔.

ตนเองและสังคม สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี^{๘๘} สอดคล้องกับแนวคิดของ สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย^{๘๙} ที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการอยู่รวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ มุ่งเน้นการพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุอย่างมีบูรณาการและมีประสิทธิภาพ โดยการผลักดันทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น หากในสังคมได้เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวหรือทำหน้าที่และแสดงบทบาทในสังคมได้ ก็จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถลดความเครียดต่าง ๆ มีกำลังใจทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

ปัญหาและอุปสรรคการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุของภาครัฐ พบว่า การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น ขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่อง ขาดการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ความไม่พร้อมของงบประมาณและการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านผู้สูงอายุโดยตรง ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริงและไม่ครอบคลุมผู้สูงอายุได้ทั้งหมด รวมทั้งการขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และการขาดกำลังคนที่มีความรู้ด้านการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุ^{๙๐} จากแนวคิดของ **ชินสัค สุวรรณอัจฉริยะ**^{๙๑} ในการแก้ปัญหาหุ้นส่วนทางสังคมในภาครัฐ ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่สนับสนุนและเครือข่ายด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชนร่วมด้วย เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างถูกต้องและเต็มศักยภาพ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการพึ่งพาอาศัยกันในการดำเนินงาน ให้มีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านลงไปแนะนำช่วยเหลือการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างตรงประเด็น มีขั้นตอนที่ถูกต้องเหมาะสม มีบุคลากรที่มีความรู้ มีคุณภาพ เช่น นักวิเคราะห์นโยบายและแผน นักสังคมสงเคราะห์ นักพัฒนาชุมชน เป็นต้น เข้ามามีบทบาทการจัดการส่วนร่วมในหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ

จัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก พบว่า ผู้สูงอายุจะให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในบทบาทด้านการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากผู้สูงอายุเป็นทั้งแกนนำอาสาสมัครในชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน ประธาน อสม. ประธานชมรมผู้สูงอายุ ประธานสมาคมอาปณิก และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังช่วยผลักดัน

^{๘๘} วิชุดา แก้วเชื้อ, “การเสริมสร้างความเข้มแข็งตามแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์”, **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๖๒) หน้า ๑๑.

^{๘๙} สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย, **คู่มือชมรมผู้สูงอายุ**, [ออนไลน์], [แหล่งที่มา]: http://www.dop.go.th/main/knowledge_detail. [๓ สิงหาคม ๒๕๖๖].

^{๙๐} นิตยา ทวีชีพ, “บทบาทของผู้สูงอายุไทยต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่น”, **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๔๙ (กันยายน – ธันวาคม, ๒๕๖๐): ๑๖๙.

^{๙๑} ชินสัค สุวรรณอัจฉริยะ, **เครือข่ายทางสังคม**, (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๙), หน้า ๓๗.

เพื่อส่งเสริมกิจกรรมสังคมให้กับคนในชุมชนและครอบครัวได้มีโอกาสร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น เช่น กิจกรรมต้านยาเสพติด กิจกรรมวันสงกรานต์ กิจกรรมวันลอยกระทง กิจกรรมพัฒนาอาชีพ เป็นต้น ที่มีผลการศึกษาเช่นนี้ เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่และให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในสังคม เห็นความสำคัญในการร่วมมีบทบาทในหน้าที่พัฒนาสังคม เพื่อนำเสนอปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ประกอบกับผู้สูงอายุส่วนมากจะมีเวลามากกว่าเดิม หากผู้สูงอายุที่มีสุขภาพแข็งแรงสามารถช่วยเหลือตนเองได้ก็จะเข้ามามีบทบาทในสังคม เพื่อร่วมพัฒนาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในสังคม^{๑๒} ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีความต่อเนื่อง^{๑๓} ได้อธิบายว่าเมื่ออายุมากขึ้นกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงบั้นปลายชีวิตควรเหมาะสมกับบุคลิกภาพ เพื่อให้คนที่เข้าสู่ช่วงสูงวัยมีพัฒนาการที่กระฉับกระเฉงและพึงพอใจในการใช้ชีวิตบั้นปลายอย่างมีความสุข อาจจะทำกิจกรรมอาสาเป็นผู้นำโครงการของชุมชน เพื่อสร้างความสนุกและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันกับคนในช่วงสูงวัยให้สามารถปรับตัวและอยู่ในสังคมได้

ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุ ส่วนหนึ่งเนื่องจาก ไม่มีลูกหลานช่วยเหลือในการเดินทาง และกิจกรรมที่เข้าร่วมบางกิจกรรมไม่น่าสนใจ และคิดว่าไม่มีประโยชน์ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สูงอายุบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม เนื่องจากยังไม่กล้าแสดงออกทำให้การจัดกิจกรรมไม่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ และในการจัดกิจกรรมยังไม่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากยังมีผู้สูงอายุอีกบางส่วนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากเป็นผู้สูงอายุที่ป่วยติดเตียง บางส่วนประกอบอาชีพรับจ้างจึงทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้^{๑๔} ดังนั้น การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุอีกส่วนหนึ่งคือเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคมมีพัฒนาการไปเป็นผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิง (ติดบ้านและติดเตียง) ตราบเท่าที่ผู้สูงอายุยังสามารถคงสมรรถนะทางกาย จิตและสมองไว้ได้ยืนยาวขึ้นหรือตลอดชีวิตย่อมสร้างประโยชน์ให้แก่ครอบครัว ชุมชนและสังคมได้ อีกทั้งยังช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาของภาครัฐได้จำนวนมาก ปัจจัยสำคัญของการที่จะคงภาวะติดสังคมในผู้สูงอายุไว้ให้นานที่สุด ขึ้นอยู่กับการที่ผู้สูงอายุมีโอกาสเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่เหมาะสมและอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับแนวคิดของแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒^{๑๕} มีวิสัยทัศน์ว่า ผู้สูงอายุเป็นหลักชัยของสังคม ครอบครัว

^{๑๒} ไพบุลย์ พงษ์แสงพันธ์ และยุวดี รอดจากภัย, “การมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกของประเทศไทย”, วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม, ๒๕๕๓): บทคัดย่อ.

^{๑๓} จรัสวรรณ เทียนประภาส และพัชริ ตันศิริ, *การพยาบาลผู้สูงอายุ*, (กรุงเทพมหานคร: เจริญกิจ, ๒๕๕๖), หน้า ๔๒.

^{๑๔} ไพบุลย์ พงษ์แสงพันธ์ และยุวดี รอดจากภัย, “การมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกของประเทศไทย”, วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม, ๒๕๕๓): หน้า ๑๒.

^{๑๕} กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๕)*, ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เทพปัญญาวิสัย, ๒๕๕๒), หน้า ๔๒.

และชุมชนเป็นสถาบันหลักในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ และเป็นผู้สูงอายุที่มีสถานภาพดี มีสุขภาพดีทั้งกาย และจิต ครอบครัวอบอุ่น มีสังคมที่ดี มีหลักประกันที่มั่นคง อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ และมีส่วนร่วม ดังนั้นทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกิจด้านผู้สูงอายุโดยเฉพาะครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่นจึงควรรวมพลังขับเคลื่อนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ เพื่อให้ผู้สูงอายุ ดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคงในชีวิต

แนวทางการพัฒนาการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก โดยมีประเด็น ที่สำคัญในการปรับกระบวนการทัศน์เดิมจากที่มองผู้สูงอายุเป็นภาระของสังคม ผลักดันหรือสนับสนุนให้ ผู้สูงอายุมีศักยภาพในสังคมมากขึ้น รวมตัวกันของผู้สูงอายุเพื่อปฏิสัมพันธ์หรือร่วมกันพัฒนาสังคมใน ด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างคุณค่าให้กับตนเองและสังคมผ่านกระบวนการเป็นหุ้นส่วนของสังคม ตามแนวคิด ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์^{๑๖} กำหนดรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม ในการกำหนดนโยบายสังคมอย่างชัดเจน ๕ ด้าน คือ (๑) การเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำ ข้อตกลงร่วมกัน (๒) การให้คำแนะนำปรึกษาร่วมกัน (๓) การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน (๔) การจัดทำพันธสัญญา และ (๕) การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน

จากปัญหาดังกล่าวคณะผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ความรู้ ปัญหา และอุปสรรค ในการจัดการหุ้นส่วน ทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก อันนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการจัดการหุ้นส่วนทางสังคม ของผู้สูงอายุ ทั้ง ๕ ขั้นตอนตามแนวคิดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อ ส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถรวมทั้งเงื่อนไขที่ทำให้ประสบความสำเร็จทั้งระดับ ผู้สูงอายุและการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุ เพื่อเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนการจัดการ หุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยนำรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมออกเผยแพร่ในวงกว้างและ ดำเนินการติดตามและประเมินให้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุให้เกิดความยั่งยืนและเป็น แบบอย่างในพื้นที่อื่นต่อไป

๑.๒ ปัญหาที่ต้องการทราบ

ปัญหาที่ต้องการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ มีดังนี้

- ๑.๒.๑ องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเป็นอย่างไร
- ๑.๒.๒ การพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเป็นอย่างไร
- ๑.๒.๓ การขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเป็นอย่างไร

^{๑๖} สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์, แนวทางการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อนำไปสู่สังคมสวัสดิการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดียน, ๒๕๕๖), หน้า ๒๘.

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องนี้โดยมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

- ๑.๓.๑ เพื่อศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก
- ๑.๓.๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก
- ๑.๓.๓ เพื่อขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัยครั้งนี้ไว้ ๔ ประการดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ตามแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยศึกษาจาก Plan-Do-Check-Act เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร ประกอบด้วย ๓ กลุ่ม คือ คณะผู้บริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ ผู้นำหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๑.๔.๒ ขอบเขตพื้นที่/องค์กร

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

- ๑) พื้นที่วิจัยได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดปราจีนบุรี
- ๒) พื้นที่ขยายผลและใช้ประโยชน์ ได้แก่ หน่วยงานที่ร่วมดำเนินการ/ภาคเอกชนหรือชุมชนที่ร่วมลงทุนหรือดำเนินการเป็นการวิจัยเพื่อเสนอพัฒนาการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๑.๔.๓ ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา และประชาชนผู้สูงอายุในจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน ๓,๐๐๐ คน^{๑๗}

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะผู้บริหารศูนย์สังคมของผู้สูงอายุ จำนวน ๘๒ คน ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน ประชากร จำนวน ๙๙ คน และผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๓๒ คน

^{๑๗} สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา,

<https://district.cdd.go.th/wp-signup.php><https://www.truelookpanya.com/knowledge/>, [๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๔].

ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จรูปของคอน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)^{๑๘} ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า = ๐.๐๕ ของวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เป็นข้อมูลสำคัญประกอบการสุ่มให้ได้จำนวนประชาชน

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ๓ กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ ๑ คณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ จำนวน ๖ คน

กลุ่มที่ ๒ ผู้นำหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน จำนวน ๖ คน

กลุ่มที่ ๓ ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๘ คน

โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แล้วนำข้อมูลมาศึกษาองค์ความรู้รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก พัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก และขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษา รวมทั้งสิ้น ๑๒ เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๕ ถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๖๖

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

รูปแบบการจัดการ หมายถึง ลักษณะที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือแนวทางมาตรฐานซึ่งยอมรับกันของกลุ่มบุคคลที่เข้ามาทำงานร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การสรรหาบุคลากร การนำหรือสั่งการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

หุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ หมายถึง บทบาท การกระทำหรือพฤติกรรม ตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้สูงอายุ ตามความคาดหวังที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้ผู้สูงอายุกระทำ ซึ่งสัมพันธ์ต่อสังคม โดยบทบาทของผู้สูงอายุตามสถานภาพนั้นขึ้นอยู่กับศักยภาพที่แต่ละคนปฏิบัติกลุ่มวัยผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป คือ ผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ ๖๐-๖๙ ปี) ผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ ๗๐-๗๙) และผู้สูงอายุในวัยปลาย (อายุตั้งแต่ ๘๐ ปีขึ้นไป) (แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๔))

การขับเคลื่อน หมายถึง แนวทางการส่งเสริมหรือสนับสนุนที่เป็นแผนงานหรือวิธีการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งมีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการที่ชัดเจนอย่างรอบครอบ เพื่อให้การดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

^{๑๘} ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทไอน์เตอร์พาร์ท, ๒๕๔๙), หน้า ๔๗.

ภาคตะวันออก หมายถึง เป็นภูมิภาคย่อยทางตะวันออกของประเทศไทย อยู่ติดชายฝั่งอ่าวไทยด้านตะวันออก นับเป็นอีกภูมิภาคหนึ่งที่มีความสำคัญของประชากรผู้สูงอายุ

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๖.๑ ได้ข้อมูลองค์ความรู้รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก
- ๑.๖.๒ เกิดการพัฒนาารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก
- ๑.๖.๓ เกิดการขับเคลื่อนการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

๒.๒ แนวคิดหลักการบริหารจัดการ

๒.๓ แนวคิดและหลักการจัดการหุ้นส่วนทางสังคม

- ระบบ รูปแบบ และบทบาทการจัดการหุ้นส่วนทางสังคม
- แรงจูงใจและการส่งเสริมสนับสนุนในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของแต่ละภาคส่วน
- ขั้นตอนการสร้าง การควบคุม ตรวจสอบ แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาารูปแบบ

การจัดการหุ้นส่วนทางสังคม

- ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- สภาพสังคม ศักยภาพในการใช้ชีวิต และการมีส่วนร่วมในสังคมของผู้สูงอายุ

๒.๔ แนวคิดการสนับสนุนจากสังคม

๒.๕ การวิจัยและพัฒนา (Research & Development)

๒.๖ ข้อมูลผู้สูงอายุของภาคตะวันออก

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Frame Work)

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

นักวิชาการและนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้กล่าวถึงความหมายของรูปแบบไว้มีดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายของรูปแบบ

ทิตินา แชมมณี^๑ ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิด ที่เป็นนามธรรมซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผังไดอะแกรม หรือแผนภาพ

^๑ ทิตินา แชมมณี, ศาสตราจารย์รองศาสตราจารย์เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพมหานคร: ด้านสุขภาพการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๒๐.

เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้น รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย ปกติในการศึกษาวิจัยในเรื่องใด ๆ ก็ตาม ผู้ศึกษาจะต้องตั้งคำถามที่ต้องการคำตอบซึ่งในกระบวนการวิจัยจะมีการตั้งสมมติฐานขึ้นมา ซึ่งก็คือคำตอบที่คาดคะเนไว้ล่วงหน้า สมมติฐานเหล่านี้ มักจะได้มาจากข้อความรู้หรือข้อค้นพบที่ผ่านมา หรืออาจจะเกิดจากประสบการณ์หรือการหยั่งรู้ (Intuition) ของผู้ศึกษาวิจัย หรืออาจจะเกิดจากทฤษฎีหลักการต่าง ๆ สมมติฐานเป็นข้อความที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ของเรื่องหรือสถานการณ์ปัญหานั้น ๆ ซึ่งจะยังเป็นเพียงเครื่องมือในการแสวงหาคำตอบเท่านั้น จนกว่าจะได้รับการนำไปพิสูจน์ทดสอบ หากสมมติฐานเป็นจริง ข้อความนั้นก็สามารถนำไปใช้ในการทำนาย หรืออธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ รูปแบบก็เช่นเดียวกันกับสมมติฐานที่บุคคลอาจสร้างขึ้นจากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ ได้ แต่รูปแบบไม่ใช่ทฤษฎี

สุเทพ บุญเติม^๒ ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่า หมายถึง รูปแบบการจำลองภาพในอุดมคติที่นำไปสู่การอธิบายคุณลักษณะสำคัญ ของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้ง่าย ต่อการทำความเข้าใจที่ไม่มีองค์ประกอบตายตัว หรือรายละเอียดทุกแง่มุมโดยผ่านกระบวนการทดสอบ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความแม่นยำและเชื่อถือได้

อุทัย บุญประเสริฐ^๓ ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ของระหว่างชุดของ ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญ ในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

อัมพร เรืองศรี^๔ ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง สิ่งที่เป็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษา อย่างเป็นระบบ มีลักษณะเป็นตัวแทนของความเป็นจริง ที่เปลี่ยนความสลับซับซ้อนให้เป็นความเข้าใจง่ายขึ้น สะท้อนลักษณะบางส่วนออกมา ให้เป็นความสัมพันธ์ต่อเนื่อง เชื่อมโยงมีความเป็นเหตุผล ซึ่งกันโดยใช้เหตุผล ข้อมูลและฐานคติมาประกอบ อาจเป็นได้ทั้งรูปแบบที่เป็นแบบจำลอง ของสิ่งที่เป็นรูปธรรม และรูปแบบที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรม

^๒ สุเทพ บุญเติม, “การพัฒนารูปแบบการกำกับติดตามสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๙), หน้า ๒๗.

^๓ อุทัย บุญประเสริฐ, **หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๑.

^๔ อัมพร เรืองศรี, “การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาการศึกษาและการพัฒนาสังคม: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔), หน้า ๕๒.

กุด (Good)^๕ ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ ๔ ความหมาย คือ (๑) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ (๒) เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการลอกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนแบบ เป็นต้น (๓) เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลักการ หรือแนวคิด (๔) เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมตัวกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจเขียนเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์ หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

โทซี และ แครร์รอลล์ (Tosi & Carroll)^๖ ให้ความหมายว่า รูปแบบเป็นนามธรรมของๆจริง หรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง มีทั้งรูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) และรูปแบบเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Model) หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า รูปแบบหมายถึงแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วน (Simplified Form) ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่ออธิบายหรือแสดงปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น และใช้ในการพยากรณ์ปรากฏการณ์ หรือใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง

สรุป รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่เป็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ มีลักษณะเป็นตัวแทนของความเป็นจริง เปลี่ยนความสลับซับซ้อน ให้มีความเข้าใจที่ง่ายขึ้น สะท้อนลักษณะบางส่วน ออกมาให้เป็นความสัมพันธ์ต่อเนื่อง เชื่อมโยง มีความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกัน โดยใช้เหตุผล ข้อมูลและฐานคติมาประกอบ อาจเป็นได้ทั้งรูปแบบที่เป็นแบบจำลอง ของสิ่งที่เป็นรูปธรรม และรูปแบบที่เป็น แบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรม

๒.๑.๒ ประเภทของรูปแบบ

ประเภทของรูปแบบมีนักวิชาการจำแนกไว้หลายแนวทาง ดังนี้

คีฟส์ (Keeves)^๗ ได้กล่าวว่า รูปแบบ (Model) ที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปมี ๕ ประเภทคือ (๑) รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ อย่างน้อย ๒ สิ่งขึ้นไป รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ (๒) รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางการใช้ภาษา (พูดและเขียน) รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านศึกษาศาสตร์

^๕ Good, *Dictionary of education*. 3rd ed, (New York: McGraw-Hill, 1973), P. 25.

^๖ Tosi, H.L. and Carroll, *Management*, (New York: John Wiley and Sons, 1982), P. 163.

^๗ คีฟส์ (Keeves), อังโน มณกาญจน์ ทองใบ, “การพัฒนาแบบการบริหารโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต*, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๑๕๕๖), หน้า ๑๒.

(๓) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางสูตร คณิตศาสตร์ ซึ่งส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากได้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว (๔) รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางแผนผัง แผนภาพ ไดอะแกรม กราฟ เป็นต้น (๕) รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) ความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่าง ตัวแปรต่างๆ ของสภาพการณ์หรือปัญหาใด ๆ รูปแบบด้านการศึกษาศาสตร์มักจะเป็นแบบนี้เป็นส่วน ใหญ่

ฮูเซน และ โพสต์เลทเธวไท์ (Husen & Postlethwaite)^๔ ได้แบ่งประเภท ของรูปแบบไว้ ๕ ประการ คือ (๑) รูปแบบเชิงอุปมาหรือเปรียบเทียบ (Analogue Models) เป็นรูปแบบที่ใช้หลักการ คิดหาเหตุผล รูปแบบนี้นิยมใช้ในสาขาวิทยาศาสตร์ทางกายภาพ รูปแบบนี้ไม่ค่อยใช้ในสาขาสังคมและ พฤติกรรมศาสตร์ ตัวอย่างของรูปแบบประเภทนี้ใช้ทางการศึกษา คือ ขนาดของโรงเรียนหรือจำนวน ของนักเรียนในโรงเรียน เช่น ตามเขตพื้นที่ ตามการย้ายเข้ามาอยู่ ของผู้ปกครอง รูปแบบนี้มีประโยชน์ ในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงและการทำนายในอนาคตซึ่งสามารถใช้ในการวางแผนและการกำหนด นโยบายได้ (๒) รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่แสดงออกด้วยการใช้คำพูด ภาษาท่าทาง รูปภาพ เป็นหลัก แต่รูปแบบนี้มีจุดอ่อนที่ขนาดความชัดเจนแน่นอนที่ยากต่อการทดสอบ ฉะนั้นรูปแบบนี้จึงขึ้นอยู่กับความชัดเจนของการใช้ภาษา (๓) รูปแบบเชิงแบบแผน (Schematic Models) เป็นรูปแบบที่แสดงแผนที่ หรือแผนภูมิที่จะพยายามเชื่อมโยงหน่วยงาน และกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้ามา สัมพันธ์กัน รูปแบบนี้นิยมใช้ในสาขาจิตวิทยา (๔) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematic Models) เป็นรูปแบบในเชิงคณิตศาสตร์ที่มีประโยชน์ที่สามารถทำให้ข้อสันนิษฐานได้มีการพิจารณาด้วยเชิง ปริมาณและทดสอบได้ด้วยข้อมูลที่ใช้เชิงประจักษ์ รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์สามารถเขียนความสัมพันธ์ ได้ในรูปสูตรหรือสมการทางคณิตศาสตร์ได้ (๕) รูปแบบเชิงเหตุผล (Casual Models) รูปแบบนี้เริ่ม ได้รับความสนใจในช่วงหลังปี ค.ศ.๑๙๗๐ และนิยมใช้ในการวิจัยมากขึ้น เชื่อกันว่ารูปแบบนี้เริ่มใช้ใน สาขาพันธุศาสตร์ ซึ่งมีการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) มาใช้ แนวคิดสำคัญของ รูปแบบเชิงเหตุผลนี้จะเกี่ยวข้องกับการสร้างโครงสร้างอย่างง่ายของสาเหตุกับตัวแปรต่าง ๆ ภายใต้ การใช้เหตุผลการตัดสินใจ

จอยส์ และ เวล (Joyce & Weil)^๕ จัดแบ่งประเภทรูปแบบตามแนวคิดพื้นฐานในการเสนอ รูปแบบในการบรรยายและอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ เป็นหลัก และได้แบ่งรูปแบบ การสอนไว้ ๔ รูปแบบคือ (๑) Informational-Processing Model เป็นรูปแบบที่ยึดหลักความสามารถกระบวนการ

^๔ Husen & Postlethwaite, *The international encyclopedia of education*, (New York: Paramon. 1994), P. 158.

^๕ Joyce & Weil. *Model of teaching*, (New Delhi: Prentice-Hall of India Private limited, 1985), P. 73.

ประมวลข้อมูลของผู้เรียนและแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดเก็บข้อมูล มีประสิทธิภาพมากขึ้น (๒) Personal model เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลและการพัฒนาบุคคลเฉพาะราย โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่แต่ละบุคคลจัดระบบและปฏิบัติต่อสรรพสิ่ง (Reality)ทั้งหลาย (๓) Social Interaction Model เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและบุคคลต่อสังคม (๔) Behavior Model เป็นกลุ่มของรูปแบบการสอนที่ใช้อรรถความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ จุดเน้นที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ของผู้เรียนมากกว่า การพัฒนาโครงสร้างทางจิตวิทยาและพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้ รูปแบบจึงมีหลายประเภท ในแต่ละประเภทของรูปแบบ จะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการอธิบายรูปแบบนั้น ๆ เช่น รูปแบบทางการศึกษา และสังคมศาสตร์ ได้แบ่งออกเป็นรูปแบบ ที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยาย หรือการอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิรูปภาพ รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ และรูปแบบที่นำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้นเป็นต้น

สรุป รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นประเภท เป็นรูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา เพื่อให้เห็นมโนทัศน์โครงสร้างทางความคิด เป็นรูปแบบอธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง

๒.๑.๓ องค์ประกอบของรูปแบบ

นักวิชาการหลายท่านให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้

คีฟส์ (Keeves)^{๑๐} ได้กล่าวถึงองค์ประกอบทั่วไปของรูปแบบ ดังนี้ (๑) รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้ (๒) โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์/เรื่องนั้นได้ (๓) รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelation) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้ (๔) รูปแบบ ควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative Relationships)

^{๑๐} Keeves, Model and model building educational research methodology and measurement: An international handbook, (Oxford: Pargamon, 1998), P.386.

บราวน์และโมเบิร์ก เบิร์ก (Brown and Moberg)^{๑๑} ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ ของรูปแบบ ได้สังเคราะห์รูปแบบนี้ขึ้นมา จากแนวคิดเชิงระบบ (Systems Approach) กับหลักการบริหารตาม สถานการณ์ (Contingency Approach) และองค์ประกอบรูปแบบประกอบด้วย (๑) สภาพแวดล้อม (Environment) (๒) เทคโนโลยี (Technology) (๓) โครงสร้าง (Structure) (๔) กระบวนการจัดการ (Management Process) และ (๕) การตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)

มณฑาวดี พูลเกิด^{๑๒} ได้กล่าวถึงองค์ประกอบการพัฒนาแบบ (Model) เป็นเป้าหมาย สำคัญของการวิจัยในครั้งนี้ การวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบ จึงควรเริ่มจากการศึกษาทฤษฎี หรือรวบรวมผล วิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของรูปแบบก่อนแล้วจึงนำองค์ประกอบที่ได้มาเชื่อมโยง และพัฒนาป แบบให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว เพื่อความยั่งยืนโดยชุมชน สามารถไปประยุกต์ใช้ โดยมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์จากการใช้เทคนิค การวิเคราะห์องค์ ประกอบเพื่อสรุปเป็นข้อมูลในการพัฒนาแบบองค์ประกอบที่ยั่งยืน ต่อไป

สรุป องค์ประกอบของรูปแบบที่เป็นปัจจัยส่งเสริมให้รูปแบบออกมาดีหรือไม่ดี ได้ ปัจจัยส่วนหนึ่งคือสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่สถานที่ ภูมิอากาศ หลักการคิดเชิงระบบ หรือกระบวนการคิด สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้องค์ประกอบรูปแบบเปลี่ยนไปหรือคงที่ได้ ซึ่งเทคโนโลยีก็เป็นเครื่องมือที่มีผลต่อรูปแบบหรือโครงสร้างของรูปแบบและการบริหารจัดการรูปแบบ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การใช้ และสามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบได้ตลอดเวลาระยะเวลาที่กำหนด ได้ตามสถานการณ์ปัจจุบันได้

๒.๑.๔ คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

ทาฮาโอะ มียากาวะ^{๑๓} กล่าวว่า รูปแบบที่ดีเปรียบเสมือนสิ่งที่จะทำให้ผู้สนใจศึกษาในเรื่อง นั้นๆ ได้มีความเข้าใจเป็นเบื้องต้นก่อนการศึกษาในแนวลึกต่อไป ดังนั้น การสร้างที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้ (๑) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าเน้น ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแบบรวม ๆ (๒) รูปแบบควรนำไปสู่การพยากรณ์ ผลที่ตามมา ซึ่งสามารถ ตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูล เชิงประจักษ์รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิกไป (๓) รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผล

^{๑๑} Brown, W.B. and Moberg, D. J., **Organization Theory and Management: A Macro Approach**, (New York: John Wiley and Sons, 1980) P. 16.

^{๑๒} มณฑาวดี พูลเกิด, “การพัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน”, **ครุศาสตร์อุตสาหกรรมดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนคร เหนือ, ๒๕๕๒), หน้า ๒๗.

^{๑๓} ทาฮาโอะ มียากาวะ **เศรษฐมิติเบื้องต้น**, อังถึงโน คงศักดิ์ สันติพิฤกษ์, แปล, (กรุงเทพมหานคร: รู้แจ้ง ,๒๕๒๙), หน้า ๑๕.

ของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน (๔) รูปแบบควรนำไปสู่ การสร้างแนวคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ของเรื่องที่ศึกษาได้ (๕) รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นเช่นไร ขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎี ในเรื่องนั้น ๆ

คีฟส์ (Keeves)^{๑๔} กล่าวว่า รูปแบบที่ดีสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ควรจะมีข้อกำหนด (Requirement) ๔ ประการ ดังนี้ (๑) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวม ๆ (Associative Relationship) (๒) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นสามารถถูกตรวจสอบได้ โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ (๓) รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย (๔) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

สรุป คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) ดีกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวม ๆ (Associative Relationship) และควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาไม่ยุ่งยากซับซ้อนและมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง มีความหลากหลายในทางปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ของผู้ที่จะนำไปใช้

๒.๒ แนวคิดหลักการบริหารจัดการ

๒.๒.๑ ความหมายของการบริหารจัดการ

เซอโต(Certo, S. C.)^{๑๕} ได้ให้ความหมายของ การจัดการ ว่าหมายถึง กระบวนการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ หรือเป็นกระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อมที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

เชอร์มาฮอร์น(Schermerhorn)^{๑๖} ได้อธิบายถึงคำหนึ่งที่มีความหมายใกล้เคียงกับการจัดการ นั่นคือ คำว่า “การบริหาร” (Administration) โดยอธิบายว่า “การบริหาร” จะใช้ในการบริหารระดับสูง โดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูงเป็นคำนิยามใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการ และคำว่า

^{๑๔} Keeves, Model and model building educational research methodology and measurement: An international handbook, (Oxford: Pargamon, 1998), P. 560.

^{๑๕} Certo, S. C., Modern Management, (New Jersey: Pretice-Hall, 2000), P. 545.

^{๑๖} Schermerhorn, John R., Hunt, Management, 7th ed, (New York: JohnWiley & Son., 2002), P. 2.

“ผู้บริหาร” (Administrator) จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์การของรัฐ หรือองค์การที่ไม่มุ่งหวังกำไร

เดสเลอร์ จี(Dessler, G) ^{๑๗} การบริหารจัดการ คือ กลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การสั่งการหรือการชี้นำ (Directing/Leading) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรขององค์การ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลครบถ้วน

ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ ^{๑๘} ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการที่เป็นคู่มือในการบริหารจัดการภายใต้ความซับซ้อนของระบบข้อมูลข่าวสารได้ชี้ประเด็นสำคัญ ในการบริหารจัดการให้ประสบความสำเร็จไว้ ๗ ด้าน ได้แก่ (๑) การใช้เทคนิควิธีที่มีขอบเขตครอบคลุมวัตถุประสงค์มีกลยุทธ์และมีคุณภาพ (๒) การบริหารจัดการในลักษณะเป็นกระบวนการแก้ปัญหา (๓) การมีคณะผู้บริหารที่มีศักยภาพในการตัดสินใจสูง (๔) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของผู้บริหารทุกคน (๕) การนำผลจากการตัดสินใจมาใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็ว (๖) การมีระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการที่เหมาะสม และ (๗) การบริหารจัดการให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์

รุจิรี ภู่อารยะ และคณะ ^{๑๙} การบริหารจัดการ หมายถึง เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมโดยผู้บริหารและสมาชิกในองค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด นักบริหารหลายคนจึงมีความคิดตรงกันว่า “การบริหารจัดการเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของคณะบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่แน่นอน ในการทำงาน” บางคนเห็นว่าการบริหารจัดการเป็นศิลปะของการเป็นผู้นำที่จะนำผู้อื่นให้ทำงานตามวัตถุประสงค์ได้และได้กล่าวถึงลักษณะเด่นที่เป็นสากลของการบริหารจัดการไว้ ๙ ประเด็นคือ (๑) การบริหารจัดการต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย (๒) การบริหารจัดการต้องอาศัยปัจจัยเป็น องค์ประกอบสำคัญ (๓) การบริหารจัดการต้องใช้ทรัพยากรการบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน (๔) การบริหารจัดการต้องมึลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการทางสังคม (๕) การบริหารจัดการ ต้องเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างกลุ่มบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป (๖) การบริหารจัดการต้องอาศัย ความร่วมมือร่วมใจ เพื่อให้การปฏิบัติตามภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์ (๗) การบริหารจัดการเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่าง

^{๑๗} Dessler, G., **Management: Principles and Practices for Tomorrow's Leaders**, (Florida:UG/GGS Information Services, 2012), p. 3.

^{๑๘} ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, **วิทยาการบริหาร : สำหรับนักบริหารมืออาชีพในยุคโลกาภิวัตน์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๔.

^{๑๙} รุจิรี ภู่อารยะและคณะ, **การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๘.

มีเหตุผล (๘) การบริหารจัดการมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (๙) การบริหารจัดการไม่มีตัวตน แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

วิช วิรัชนิภาวรรณ^{๒๐} กล่าวว่า การบริหารจัดการ (Managementadministration) การบริหารการพัฒนา (Development Administration) แม้กระทั่งการบริหารการบริการ (Service Administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่าง ชัดเจนมีอย่างน้อย ๓ ส่วน คือ (๑) ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ (๒) มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ การคิด (Thinking) หรือการวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Acting) และการประเมินผล (Wvaluating) และ (๓) มีจุดหมายปลายทางคือการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอนและการลดพิธีการเป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบายแผนแผนงาน โครงการ (Policy, Plan Program, Project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน

ปยิดา ตริเดช และคณะ^{๒๑} การบริหารจัดการ หมายถึงกระบวนการร่วมกันระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในอันที่จะทำให้งานสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเป็นหน้าที่ของผู้บริหารในอันจะกระทำการใด ๆ ให้มีการร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ โดยใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม และให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยผ่านการวางแผนงาน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำการปฏิบัติงาน (Leading) และการควบคุมงาน (Controlling)

พะยอม วงศ์สารศรี^{๒๒} การบริหารจัดการ มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการที่

^{๒๐} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ, (กรุงเทพมหานคร:นิติธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๕.

^{๒๑} ปยิดา ตริเดช และคณะ, หลักการบริหารจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

^{๒๒} พะยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๒), หน้า ๓๖.

ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์กร การตระหนัก ความสามารถ ความต้องการ ความถนัด และความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรควบคู่ไปด้วย องค์กรจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

จุฑา เทียนไทย^{๒๓} การบริหารจัดการ คือ กลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การสั่งการหรือการชี้นำ (Directing/Leading) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลครบถ้วน

สรุป การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรจากการทำงานร่วมกัน ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การสั่งการหรือการชี้นำ (Directing/Leading) และการควบคุม (Controlling) ให้งานสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน มีการวางแผน การจัดองค์การ การจูงใจ การควบคุม และการกระทำที่ทำให้เกิดการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

๒.๒.๒ หลักการและความสำคัญของการบริหารจัดการ

ยุทธ กัยวรรณ^{๒๔} การบริหารจัดการถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทุก ๆ องค์กรจำเป็นต้องบริหารให้เกิดผลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งจะทำให้การบริหารดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังรายละเอียดต่อไปนี้การบริหารจัดการมีหลักการสำคัญดังนี้

๑. มีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่แน่นอนในการบริหารองค์กร ผู้บริหารจะต้องกำหนดทิศทางหรือวัตถุประสงค์ของการทำงานไว้ชัดเจน

๒. มีปัจจัยในการบริหาร โดยทั่วไปแล้วปัจจัยในการบริหารที่เป็นพื้นฐานมี ๕ ประการคือ คน (Men) เงิน (Money) วัสดุ (Material) เทคนิควิธี (Method) เครื่องจักร (Machine) อย่างไรก็ตามปัจจัยพื้นฐานของการบริหาร ๕ ประการที่กล่าวมานี้อาจจะยังไม่เป็นการเพียงพอ ยิ่งโดยเฉพาะในสภาพสังคมปัจจุบันมีการแข่งขันรุนแรงทุกด้าน เช่น ธุรกิจการค้า ระบบการผลิต ตลอดทั้งทางด้านการศึกษา ปัจจัยการบริหารอาจจะมีปัจจัยอื่นนอกเหนือจาก ๕ ประการที่กล่าวมา เช่น การตลาด และอื่น ๆ เป็นต้น

^{๒๓} จุฑา เทียนไทย, การจัดการมุมมองนักบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: แมคกรอฮิล, ๒๕๔๘), หน้า ๔.

^{๒๔} ยุทธ กัยวรรณ, การบริหารการผลิต, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙.

๓. ลักษณะของการบริหาร การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ผู้บริหารจะต้องนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร จนมีคำกล่าวที่ว่า “ที่ใดมีผู้นำที่ดีที่นั่นก็จะมีความสำเร็จ”

วิช นิการวรรณ^{๒๕} หลักการบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐและ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของ และหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น การบริหารคน (Man) การบริหารเงิน (Money) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) การบริหารงานทั่วไป (Management) และการบริหารจริยธรรม (Morality) เช่นนี้เป็น การนำปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารที่เรียกว่า ๕M แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมาย และการบริหารงานต้องมีลักษณะที่สำคัญ ๔ ประการ คือ การบริหารต้องมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน อย่างใดอย่างหนึ่ง การบริหารต้องเป็นงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป การบริหารต้องมี ลักษณะเป็นการดำเนินการที่เป็นกระบวนการ การบริหารต้องใช้ทรัพยากรบริหารเป็นปัจจัยพื้นฐาน

เสนอ ตีเียว^{๒๖} การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นรูปแบบผู้นำโครงสร้างระบบราชการและหน้าที่ ของผู้บริหารในองค์กรแห่งหนึ่งสามารถนำมาประยุกต์ไปใช้กับองค์กร เรียกว่า วิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) อย่างไรก็ดีตามผู้บริหารในแต่ละองค์กรจะเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่มี หลักสากลใดที่สามารถใช้ได้กับทุกปัญหา ผู้บริหารต้องศึกษาการบริหาร โดยมีประสบการณ์จาก กรณีศึกษา (Case Study) จำนวนมาก และวิเคราะห์ว่าวิธีการใดที่สามารถใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ^{๒๗} สำหรับบิดาแห่งการบริหารกล่าวถึงหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

๑) ต้องมีการคิดค้น และกำหนดวิธีที่ดีที่สุด (One 6 W) สำหรับงานแต่ละอย่าง คือ ต้องมีการ กำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์มาตรฐาน ของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริงและในเวลา เดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่าง ๆ ก็ช่วยให้ตามผลผลิตทั้งหมด

๒) ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงาน ให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตาม งานที่จะให้ทำ

^{๒๕} วิช นิการวรรณ, **การบริหารจัดการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ทรัพย์เพิ่มการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๓๗.

^{๒๖} เสนอ ตีเียว, **หลักการบริหาร**, หน้า ๑.

^{๒๗} สมยศนิการ, **การบริหารกลยุทธ์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๕๑), หน้า ๔๙.

๓) ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคนงานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลิตผลสูงขึ้น

๔) การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหาร และคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นงานของคนงานเท่านั้น จากหลักการดังกล่าว พบว่าวิธีการต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดทฤษฎีการบริหารขึ้นมาและได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดกลางของปัญหาและความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกให้ได้เป็นผลดีที่สุดสำหรับกลุ่มให้ดีขึ้น และมากขึ้นเรื่อย ๆ

สำหรับการบริหาร เป็นกระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การและสั่งการควบคุมกำกับความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ลักษณะที่สำคัญของการบริหารมีลักษณะสำคัญ ๘ ประการดังนี้

๑) การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร

๒) การบริหารงานที่จุดหมายทั้งนี้หมายความว่า ในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดหมายไว้ก่อน ไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตามส่วนการบริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดหมาย

๓) การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายใน และภายนอกองค์กรดังเช่นถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็อาจได้โดยการจัดหาเครื่องจักรเครื่องมืออันทันสมัยมาใช้จัดการฝึกอบรมคนงานให้มีความสามารถยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์กรและปฏิบัติงานด้วย ตัวอย่างผลกระทบต่อสังคมภายนอกเป็นต้นว่า ถ้าองค์กรนั้น ๆ มีนโยบายที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น ส่งเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ทุนการศึกษาหรือบริจาคเงินก่อสร้างโรงเรียนก็นับว่าองค์กรนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมภายในองค์กรหรือองค์กรบางแห่งอาจไม่นำพาต่อความเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งองค์กรของตนก่อขึ้นเช่นสิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลของการบริหารอันมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

๔) การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคนธุรกิจก่อตั้งขึ้น เพื่อดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคน มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพียงบุคคลเดียวเท่านั้นทั้งนี้เพราะว่าคนเราย่อมมีขอบเขตความสามารถจำกัด ทั้งด้านกำลังกาย กำลังสมอง และเวลา จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน

๕) การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดีด้วยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลอื่น นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจ เนื่องจากบรรดาเจ้าของ เช่น ผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาหรือความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารให้มาบริหารองค์กร

๖) การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้โดยการใช้ความรู้ความชำนาญและการฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะจึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการบริหารเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่งผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิคในการปฏิบัติโดยตรง แต่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหาร อันได้แก่การวางแผน การจัดองค์การ ฯลฯ

๗) การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้แต่สิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่า การบริหารดำเนินไปอย่างไร ได้ผลดีหรือไม่เพียงใดนั้น ก็คือผลงานเพราะว่าผลงานจะเป็นเครื่องวัดความสามารถทางการบริหาร

๘) เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเองโดยทั่วไปแล้ว (ยกเว้นองค์กรขนาดเล็ก) คณะผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่มีความสามารถทางการบริหารทำหน้าที่ในนามของเจ้าของธุรกิจ^{๒๘}

สรุป การบริหารจัดการ คือ การประสานงานและการบริหารหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายบางอย่าง ประกอบไปด้วยการวางแผน การบริหารทรัพยากรบุคคล และการควบคุมองค์การ โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น การบริหารคน (Man) การบริหารเงิน (Money) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) การบริหารงานทั่วไป (Management) และการบริหารจริยธรรม (Morality) โดยอาศัยการบริหารจัดการที่ดีการบริหารจัดการจะไม่หยุดนิ่ง จะต้องมีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสภาวะที่เกิดขึ้น องค์การใดก็ตามที่มีการพัฒนาการบริหารจัดการได้ถูกที่ถูกเวลาก็จะเป็นองค์การที่ประสบความสำเร็จสูงสุด ดังนั้น จึงควรที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อองค์การ

๒.๒.๓ กระบวนการบริหารจัดการ

แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการ (Process Of Management) เป็นการวิเคราะห์ให้เห็นว่าผู้จัดการมีหน้าที่รับผิดชอบอะไรบ้าง มีงานอะไรจะต้องทำ และควรจะทำอย่างไรก่อนหลัง นับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับผู้จัดการที่จะได้ยึดเป็นหลักในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจกล่าวได้ว่าหัวใจของกระบวนการจัดการคือหน้าที่ของการบริหาร (Function Of The Executive) นั่นเองเรื่องกระบวนการจัดการซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปมีดังนี้สรุปแนวคิดด้านการจัดการได้ดังนี้

^{๒๘} สมยศ นาวิการ, การบริหารกลยุทธ์, หน้า ๔๙.

๑) กระบวนการจัดการของ **กูลิคและเออร์วิก** (Luther Gulick And Lyndall Urwick) ได้นำหลักการจัดการของฟาโยมาปรับปรุงประยุกต์กับการบริหารราชการ เขาได้เสนอแนะการจัดหน่วยงานในทำเนียบแก่ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาเพื่อให้อธิบายคำตอบที่ว่า อะไรคืองานของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ในที่สุดก็ได้คำตอบสั้น ๆ คือ POSDCORB ซึ่งหมายถึงกระบวนการบริหาร ๗ ประการดังนี้

๑.๑ P = Planning หมายถึง การจัดวางโครงสร้างและแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าว่าเราจะต้องทำอะไรบ้างและทำอย่างไร เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

๑.๒ O = Organizing หมายถึง การจัดหน่วยงาน การกำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การแบ่งส่วนงานการกำหนดสายงานตำแหน่งต่าง ๆ การกำหนดหน้าที่ให้ชัดเจน

๑.๓ S = Staffing หมายถึง การจัดตัวบุคคล เป็นการบริหารงานด้านบุคลากรอันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การประเมินผลการทำงาน และการให้พินิจจากการทำงาน

๑.๔ D = Directing หมายถึง การอำนวยการ นับตั้งแต่การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมบังคับบัญชา และการควบคุมการปฏิบัติงาน

๑.๕ Co = Coordinating หมายถึง การประสานงาน ประสานกิจการด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

๑.๖ R = Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานว่าก้าวหน้าไปเพียงใด

๑.๗ B = Budgeting หมายถึง การงบประมาณ การจัดหางบประมาณ บัญชีการใช้เงิน การควบคุมและตรวจสอบด้านการเงิน กระบวนการจัดการของกูลิคและเออร์วิกเป็นที่ยอมรับของวงการทั่วไปอย่างกว้างขวาง รวมทั้งได้นำไปประยุกต์ในกิจการบริหารด้านต่าง ๆ ทั้งราชการและธุรกิจนอกจากนั้น วงการวิชาการยังใช้อ้างอิงอยู่เสมอ

๒. กระบวนการจัดการของ **อองรี ฟาโย** เป็นบุคคลแรกที่วิเคราะห์ถึงองค์ประกอบมูลฐานของการจัดการ ๕ ประการ ซึ่งกล่าวไว้ข้างแล้ว ปัจจุบันเรียกกระบวนการจัดการนั่นเอง กระบวนการจัดการของฟาโยสรุปไว้ ๕ ประการหรือที่เรียกชื่อย่อ ๆ ว่า POCCC ซึ่งเป็นอักษรแรก ของหน้าที่แต่ละด้านดังนี้

๒.๑. การวางแผนงาน (Planning) หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบ ต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือวิถีทางที่จะปฏิบัติไว้เป็นแนวทางการทำงานในอนาคต

๒.๒ การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึงการจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมที่จะช่วยให้องค์การบรรลุผลสำเร็จได้

๒.๓ การสั่งการ (Commanding) หมายถึงการสั่งงานต่างๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งผู้บริหารจะต้องทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี และต้องเข้าใจผู้ปฏิบัติงานด้วยตลอดจนเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคณงานและองค์การที่มีอยู่รวมถึงการติดต่อสื่อสารภายในองค์การด้วย

๒.๔ การประสานงาน (Coordinating) หมายถึงการเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และไปสู่เป้าหมายเดียวกันในที่สุด

๒.๕ การควบคุม (Controlling) หมายถึงการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่วางไว้แล้ว

๓. กระบวนการของ **คุนตซ์ แฮโรลด์ คุนตซ์** กำหนดขั้นตอนการจัดการไว้ ๕ ขั้นตอน คือ POSDC ดังนี้

๓.๑ Planning – การวางแผน

๓.๒ Organizing – การจัดองค์การ

๓.๓. Staffing – การจัดคนเข้าทำงาน

๓.๔ Directing – การอำนวยการ

๓.๕ Controlling – การควบคุมการทำงาน

๔. กระบวนการจัดการของ **เฮอร์เนสต์ เดล เฮอร์เนสต์ เดล** ได้จำแนกหน้าที่ของผู้จัดการไว้ ๗ ขั้นตอน คือ POSDCIR เขาเห็นพ้องกับ **คุนตซ์** ขั้นตอนแรก (POSDC) และได้เพิ่มไปอีก ๒ ขั้นตอน (IR) ดังนี้

๔.๑. Innovation – การสร้างสรรค์สิ่งใหม่

๔.๒ Representation – การเป็นตัวแทนขององค์การ

๕. กระบวนการจัดการตามแนวคิดปัจจุบัน หลังจากนั้นได้มีผู้เสนอกระบวนการจัดการหลายแนวคิด นักวิชาการทางการบริหารส่วนใหญ่ในปัจจุบันได้ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทั้งหมดและสรุปว่ากระบวนการจัดการควรมีเพียง ๔ ขั้นตอน คือ PODC ดังนี้

๕.๑. Planning – การวางแผนงาน

๕.๒ Organizing – การจัดองค์การ (รวมทั้งการจัดคนเข้าทำงานด้วย)

๕.๓ Directing – การอำนวยการหรือการชี้นำ

๕.๔ Controlling – การควบคุมติดตามผลการทำงาน

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าแนวคิดต่าง ๆ ในการจัดการจะมีกี่ขั้นตอน สำคัญยังคงมีรายละเอียดครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ในการจัดการทั้งหมดคล้ายคลึงกัน แล้วแต่การจัดหมวดหมู่ของแต่ละคนว่าจะมี

ก็ขั้นตอน ผู้ศึกษาควรเลือกยึดแนวความคิดที่เห็นว่าดีที่สุดนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรของตนหรือต่อการทำงานของตนเป็นสำคัญ

๖. กระบวนการบริหารของ **เดมิง ดร.เอ็ดเวิร์ด เดมิง** ได้ประยุกต์กระบวนการของ **गुलิก และ เออร์วิก** ให้สั้นลง เรียกว่า **วัฏจักรเดมิง (Deming Cycle) หรือ PDCA** ซึ่งมี ๔ ขั้นตอนดังนี้

๖.๑ Plan – การวางแผน

๖.๒ Do – การนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติ

๖.๓ Check – การตรวจสอบ เมื่อปฏิบัติต้องมีการตรวจสอบว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรแล้วแก้ไขเสีย

๖.๔ Act – การนำแผนที่แก้ไขแล้วปฏิบัติใหม่ ในการบริการถ้าวัฏจักร PDCA หมุนได้หลายรอบ การบริหารจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งวัฏจักรเดมิงนี้สามารถนำมาใช้กับกิจกรรมได้เป็นอย่างดี^{๒๙}

สรุป กระบวนการจัดการของ **गुलิกและเออร์วิก** **गुलิกและลินดอลล์ เออร์วิก** บทบาทการบริหารอยู่ ๗ ประการ (๑) P = Planning การวางแผน (๒) O = Organizing การจัดการองค์กร (๓) S = Staffing การจัดการด้านบุคลากร (๔) D = Directing การควบคุมสั่งการ (๕) Co = Coordinating การประสานงาน (๖) R = Report การรายงาน (๗) B = Budgeting การจัดการงบประมาณ สำหรับนักวิชาการท่านอื่นจะคล้ายกัน คือ ประกอบด้วย (๑) การวางแผน Planning (๒) การจัดการ Organizing (๓) การบรรจุคน Staffing (๔) การชี้แนะ Directing (๕) การควบคุม Controlling ดังนั้นกระบวนการบริหารจัดการต้องตั้งเป้าหมาย วางแผน จัดระเบียบ และควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการดูแลองค์กร โครงการ หรือแม้แต่กระบวนการต่าง ๆ โดยเป้าหมายของกระบวนการบริหารจัดการก็คือการทำให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายได้ ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการทำงาน

๒.๓ แนวคิดและหลักการจัดการหุ้นส่วนทางสังคม

๒.๓.๑ ความหมายของหุ้นส่วนทางสังคม

Office Of Chief Researcher^{๓๐} ได้อธิบายความหมายของ “หุ้นส่วนทางสังคม” (Social partnership) ไว้ว่า คือ การรวมตัวกันของตัวแทนจากกลุ่มบุคคลในชุมชน หรือจากองค์กร ที่ทำงานด้านสังคม (Civil Society) และยังรวมไปถึงภาคส่วนอื่นที่ต้องการเข้าร่วมทำงานเป็นหุ้นส่วนในงาน

^{๒๙} สมคิด บางโม, **องค์การและการจัดการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, ๒๕๕๘), หน้า ๗๖.

^{๓๐} Office of Chief Researcher, **Partnership Working : Models and Experiences of Social Partnership in Developed Regions of Europe**, Mimeographed, 2002, P 6.

เพื่อสังคมงานใดงานหนึ่ง โดยอาจเป็นการทำงานร่วมกันด้านการกำหนดนโยบาย หรือการนำนโยบายสู่การปฏิบัติซึ่งการร่วมงานกันนี้มีได้หลายระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น ภูมิภาค หรือระดับประเทศ

ยุค รักไทย และ สุภาวดี วิหะประพันธ์^{๓๑} ให้คำนิยามไว้ว่า การเป็นหุ้นส่วน หมายถึง การที่บริษัทต่าง ๆ ตกลงร่วมมือกันในการดำเนินกิจการบางอย่าง เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ที่พวกเขาไม่อาจบรรลุถึงความต้องการเป้าหมายนั้นได้ถ้าไม่มีการร่วมมือกับผู้อื่น เนื่องจากมีข้อจำกัดทางทรัพยากร อันได้แก่ กำลังคนกำลังเงิน เทคโนโลยี ฯลฯ หรือมีความเชื่อว่า การสร้างพันธมิตรจะทำให้ตนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจมากกว่าการดำเนินงานแต่เพียงลำพัง ด้านการทำงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์^{๓๒} หุ้นส่วนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปมาร่วมทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วม โดยองค์านิยม (Value) อัตลักษณ์ (Identity) ของแต่ละฝ่าย การเป็นหุ้นส่วนทางสังคม อาจกระทำการเจรจาตกลงกันในการเป็นหุ้นส่วนกันซึ่งอาจแบ่งประเภทของการเป็นหุ้นส่วนในด้าน วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ นโยบาย หรือการทำงาน ดำเนินการในรูปแบบของการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน (Joint Venture) การทำข้อตกลงเพื่อความเข้าใจร่วมกัน (MOU) การจัดทำพันธสัญญา (Contract) การจัดทำโครงการร่วมกัน เป็นต้น องค์ประกอบที่สำคัญ คือ การคำนึงถึงทักษะความเชี่ยวชาญ แรงงานหรือ บุคลากร และทรัพยากรของแต่ละฝ่ายที่จะเข้าร่วมหุ้นส่วน ซึ่งต้องตั้งอยู่บนความเสมอภาค เท่าเทียม หากบกพร่องไปต้องเสริมกระบวนการในการพัฒนาขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หุ้นส่วนทางสังคมต้องมุ่งสู่ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาคนและสังคมให้มีความสูงส่งขึ้น โดยให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วมมีการกำหนดพื้นที่ทำงานและขอบเขตความรับผิดชอบที่สามารถวัดผลการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นได้

นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์^{๓๓} หมายถึง การรวมตัวกันของตัวแทนจากกลุ่มบุคคลในชุมชนหรือจากองค์กรที่ทำงานด้านสังคม (Civil Society) และยังรวมไปถึงภาคส่วนอื่นที่ต้องการเข้าร่วมทำงานเป็นหุ้นส่วนในงานเพื่อสังคมงานใดงานหนึ่ง โดยอาจเป็นการทำงานร่วมกันด้านการกำหนดนโยบายหรือการนำนโยบายสู่การปฏิบัติซึ่งการร่วมงานกันนี้มีได้หลายระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นภูมิภาคหรือ

^{๓๑} ยุค รักไทย และ สุภาวดี วิหะประพันธ์, **กลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็กซ์ เอน์เตอร์ จำกัด ๒๕๕๔), หน้า ๑๑.

^{๓๒} สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **แนวทางการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อนำไปสู่สังคมสวัสดิการ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดียน, ๒๕๕๖), หน้า ๒๘.

^{๓๓} นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์, “**แนวทางการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการเด็ก**”, **รายงานการวิจัย**, (คณะสังคมสงเคราะห์: ศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๔๓.

ระดับประเทศ เป็นการทำงานที่หุ้นส่วนทุกฝ่ายรวมตัวกันด้วยเหตุผลที่เฉพาะเจาะจงที่อยากจะร่วมดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมรวมทั้งเป็นความพยายามที่จะร่วมกันแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาหรือการจัดบริการ เพื่อการพัฒนาสังคมและที่สำคัญเป็นการรวมตัวกันของแต่ละภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ (Public Sector) เอกชน (Private Sector) ภาคประชาสังคม (Civil Society)

ระพีพร คณะพล และคณะ^{๓๔} หุ้นส่วน (Partnership) คือ องค์การธุรกิจหรือบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มีการแบ่งผลกำไรตามสัดส่วนที่ตกลงกัน แนวทางในการสร้างความเป็นหุ้นส่วนมีการพัฒนามาจากหลายระดับ ตั้งแต่การเริ่มเข้าไปเกี่ยวข้องบางส่วน การเข้าไปมีส่วนร่วม โดยมีผลประโยชน์และไม่มีผลประโยชน์ ไปถึงขั้นมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียแบ่งปันผลประโยชน์ความรับผิดชอบ และความเสียงร่วมกันในรูปแบบหุ้นส่วน เช่น การเป็นหุ้นส่วนในองค์กรธุรกิจ อาจเป็นหุ้นส่วนในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมร่วมทุน การร่วมสัมปทาน การได้หรือ ลิขสิทธิ์

กิตติพัฒน์ นนทปัทมดูล^{๓๕} กล่าวว่าความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมนั้นเป็นความร่วมมือระหว่างกันต่างตอบแทนประโยชน์ซึ่งกันและกัน และการควบคุมซึ่งกันและกันในสังคม ซึ่งเป็นสาระสำคัญในแนวคิด “ทางสายที่สาม” (The Third Way) ที่กล่าวถึงการลดบทบาทของรัฐ เน้นที่พลังของกลุ่มและชุมชน การสร้างการเมืองทางเลือกและการเมืองเชิงอัตลักษณ์เศรษฐกิจแบบผสมแนวใหม่และสร้างคุณค่าหรือค่านิยมอยู่ ๓ ฐานใหญ่ คือโอกาสที่แท้จริง (Real Opportunity) ความรับผิดชอบต่อพลเมือง (Civic Responsibility) และ ชุมชน (Community) อันเป็นแนวคิดเดียวกันกับสวัสดิการพหุลักษณะที่เปิดโอกาสให้ประชาสังคม องค์กรการกุศล อาสาสมัครชุมชน ตลอดจนภาคเศรษฐกิจและธุรกิจพาณิชย์ในตลาดเสรีเข้ามาจัดบริการ และรับผิดชอบต่อสวัสดิการสังคม โดยที่รัฐเข้ามาดูแลในบางด้านที่จำเป็น

สรุป หุ้นส่วนทางสังคม หมายถึง การมีส่วนร่วมในองค์การหลายระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น ภูมิภาค หรือระดับประเทศ ในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาเพื่อสาธารณะประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็งานด้านนโยบาย หรือการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ จัดทำและบริหารโครงการหรือกิจกรรม โดยมีเป้าหมายร่วมกัน

^{๓๔} ระพีพร คณะพล และคณะ, “หุ้นส่วนทางการบริหารท้องถิ่นบทบาททางสังคมกับการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑, ๒๕๕๙: ๒๔๙.

^{๓๕} กิตติพัฒน์ นนทปัทมดูลย์, ทฤษฎีวิพากษ์นโยบายและการวางแผนสังคม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๔๘.

๒.๓.๒ หลักการของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม

Office Of Chief Researcher, Scottish Executive^{๓๖} ได้นำเสนอหลักการสำคัญของหุ้นส่วนทางสังคมที่ควรจะมีไว้ทั้งหมด ๖ ข้อ ดังนี้

๑) จุดมุ่งหมายทางสังคม (Social Aims) หุ้นส่วนทุกฝ่ายควรรวมตัวกันด้วยเหตุผลเฉพาะเจาะจงที่อยากจะร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่จะเกิดประโยชน์ต่อสังคม

๒) นวัตกรรม (Innovation) หุ้นส่วนทางสังคมนั้นมาร่วมงานกันสรรหาวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาหรือจัดบริการ เพื่อพัฒนางานด้านสังคมและเปิดโอกาสใหม่ ๆ ขึ้น

๓) ความหลากหลายของภาคฝ่าย (Multi – Constituency) หุ้นส่วนทางสังคมมาจากการรวมตัวกันตั้งแต่ ๒ ภาคฝ่ายขึ้นไป ได้แก่ภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นส่วนภูมิภาคระดับท้องถิ่นและส่วนกลางในระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ รวมทั้งภาคเอกชน ตั้งแต่ระดับธุรกิจรายเดียวไปจนถึงการรวมตัวในอุตสาหกรรมเดียวกัน และภาคประชาสังคม ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น

๔) ความสมัครใจ (Voluntary) การรวมตัวกันเป็นหุ้นส่วนทางสังคมควรเกิดจากความสมัครใจของแต่ละภาคฝ่าย มากกว่าการที่จะต้องเข้าร่วมงานกันเพราะคำสั่ง หรือตามคำขอที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

๕) ผลประโยชน์ร่วมกัน และการร่วมทุน (Mutual Benefit And Shared Investment) คือ แต่ละภาคฝ่ายมีการแบ่งปันทรัพยากร รวมไปถึงความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ในการดำเนินงานร่วมกัน ในขณะเดียวกันก็มีการแบ่งปันในผลประโยชน์หรือความสำเร็จในโครงการนั้น ๆ ร่วมกันอย่างชัดเจน

๖) ผลลัพธ์ที่มากกว่า (Alchemical Effect) แต่ละหุ้นส่วนทางสังคมต่างร่วมงานกันเพื่อต้องการให้ได้ผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่ออกมาดีกว่าการแยกกันทำงาน เนื่องจากการรวมตัวกันก่อให้เกิดการบูรณาการขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการดำเนินงาน เช่นความรู้ บุคลากรสมรรถนะขององค์กร

นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์^{๓๗} สรุปหลักการสำคัญของหุ้นส่วนทางสังคม ทั้งหมด ๖ ข้อ ดังนี้

๑) จุดมุ่งหมายทางสังคม (Social Aims) หุ้นส่วนทุกฝ่ายควรรวมตัวกันด้วยเหตุผลเฉพาะเจาะจงที่อยากจะร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่จะเกิดประโยชน์ต่อสังคม

๒) นวัตกรรม (Innovation) หุ้นส่วนทางสังคมนั้นมาร่วมงานกันเพื่อร่วมกันสรรหา วิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาหรือจัดบริการ เพื่อพัฒนางานด้านสังคม และเปิดโอกาสใหม่ ๆ ขึ้น

^{๓๖} Office of Chief Researcher, Partnership Working: Models and Experiences of Social Partnership in Developed Regions of Europe, Mimeographed, 2002, P. 7.

^{๓๗} นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์, “แนวทางการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการเด็ก”, รายงานการวิจัย, (คณะสังคมสงเคราะห์: ศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๔๙.

๓) ความหลากหลายของภาคฝ่าย (Multi-Constituency) หุ่นส่วนทางสังคมจะมาจากการรวมตัวกันตั้งแต่ ๒ ภาคฝ่ายขึ้นไป จากภาคฝ่าย ดังต่อไปนี้

- ภาครัฐ (Public Sector) ไม่ว่าจะเป็นส่วนภูมิภาคระดับท้องถิ่น ส่วนกลางในระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ

- ภาคเอกชน (Private Sector) ตั้งแต่ระดับธุรกิจรายเดียว ไปจนถึงการรวมตัวในอุตสาหกรรมเดียวกัน

- ภาคประชาสังคม (Civil Society) ตั้งแต่ระดับชุมชนในท้องถิ่น กลุ่มสหกรณ์ หน่วยงานด้านวิชาการ ไปจนถึงองค์การพัฒนาเอกชน หรือ NGO

๔) ความสมัครใจ (Voluntary) การรวมตัวกันเป็นหุ่นส่วนทางสังคมควรจะต้องเกิดจากความสมัครใจของแต่ละภาคฝ่าย มากกว่าการที่ต้องเข้าร่วมงานกันตามคำสั่ง คำขอ หรือแบบเลี้ยงไม่ได้

๕) ผลประโยชน์ร่วมกัน และการร่วมทุน (Mutual Benefit And Shared Investment) คือ แต่ละภาคฝ่ายมีการแบ่งปันทรัพยากร รวมไปถึงความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ในการดำเนินงานร่วมกัน ในขณะเดียวกันก็มีการแบ่งปันในผลประโยชน์ หรือความสำเร็จในเรื่องนั้น ๆ ร่วมกัน

๖) ผลลัพธ์ที่มากกว่า (Alchemical Effect) แต่ละหุ่นส่วนทางสังคมต่างร่วมงานกันเพื่อต้องการให้ได้ผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่ออกมาดีกว่าการแยกกันทำงาน เนื่องจากการรวมตัวกันก่อให้เกิดการบูรณาการขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการดำเนินงาน เช่น ความรู้ บุคลากร สมรรถนะขององค์กร

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์^{๓๘} ได้เสนอหลักการทำของภาคีหุ่นส่วนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ดังนี้

๑) การให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายจะต้องคำนึงอยู่เสมอ เพื่อให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต้องคำนึงอยู่เสมอ เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการคิด การทำ และมีการเรียนรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๒) การใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เป็นแนวคิดเพิ่งเริ่มนำมาสู่การปฏิบัติ ซึ่งการใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งนี้ต้องหมายถึงการใช้พื้นที่ในระดับเล็กที่สุดขึ้นมา เช่น หมู่บ้าน ตำบล เทศบาล และควรมีการบูรณาการในพื้นที่เล็ก ๆ ก่อนค่อยบูรณาการในพื้นที่ระดับสูงขึ้น คือ ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศต่อไป

๓) การเชื่อมประสานการบูรณาการของทุกฝ่าย โดยการใช้ประชาชนเป็นศูนย์กลางและพื้นที่เป็นตัวตั้ง ย่อมหมายถึงทุกหน่วยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งองค์กรท้องถิ่น ภาครัฐ รวมทั้งภาคธุรกิจต้อง

^{๓๘} กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, แนวทางส่งเสริมหุ่นส่วนทางสังคมในการจัด

สวัสดิการสังคมเพื่อนำไปสู่สังคมสวัสดิการ, (กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล็อก, ๒๕๕๖), หน้า ๒๘.

เชื่อมประสานกันทั้งหมด ซึ่งจำเป็นต้องใช้ความพยายามไม่ทอดทิ้งเพื่อให้เกิดการบูรณาการที่มีความสมบูรณ์

๔) การมีระบบข้อมูลสารสนเทศที่ดีและมากพอ ปัจจุบันระบบข้อมูลที่ใช้มีหลายระบบ หลายชุด แต่การใช้ประโยชน์ร่วมกันยังน้อยเนื่องจากการขาดการเชื่อมโยงข้อมูลที่เป็นระบบ จึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศข้อมูลพื้นฐานให้สามารถใช้ร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง

๕) การมีระบบจัดการที่มีคุณภาพ คือ การมีคุณธรรม จริยธรรม มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศ มีการจัดการความรู้หรือกลไกการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ เรื่องคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาสังคม

สรุป หลักของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม มีความสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงาน โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ เน้นการพัฒนาทักษะ และความสามารถของหุ้นส่วนในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาหรือพัฒนาด้านต่าง ๆ โดยมีการวางเป้าหมายร่วมกันและแบ่งหน้าที่แต่ละฝ่ายร่วมรับผิดชอบ เป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันตลอดกระบวนการเน้นการใช้ความสามารถของแต่ละฝ่ายในการแก้ไขปัญหา องค์ประกอบที่สำคัญ คือ การคำนึงถึงทักษะความเชี่ยวชาญ แรงงาน หรือบุคลากร และทรัพยากรของแต่ละฝ่ายที่จะเข้าร่วมหุ้นส่วน ซึ่งตั้งอยู่บนความเสมอภาค เท่าเทียม หากบกพร่องไปต้องเสริมกระบวนการในการพัฒนาขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหุ้นส่วนทางสังคมต้องมุ่งสู่วัตถุประสงค์ของการพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพสูงขึ้น โดยให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วม มีการกำหนดพื้นที่ทำงานและขอบเขตความรับผิดชอบที่สามารถวัดผลการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ระบบ รูปแบบ และบทบาทการจัดการหุ้นส่วนทางสังคม

ระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม และระบบการส่งเสริมสนับสนุนการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในทำให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจน โดยระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมเป็นระบบที่ก่อให้เกิด การเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ และระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคมเป็นระบบที่เน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ศึกษามีการสังเคราะห์และวิเคราะห์ระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม และระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม ในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมได้ดังนี้

ระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม

เดลาลินา (Delapina)^{๓๙} ได้มีการอธิบายระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมว่าเป็นระบบความสัมพันธ์หรือความร่วมมือระหว่างไตรภาคี คือ สมาคมผู้แทนนายจ้าง องค์กรผู้แทนลูกจ้าง และรัฐบาล จึงสะท้อนให้เห็นว่าระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมเป็นระบบที่มีความเชื่อมโยงระหว่างสามฝ่ายหรือไตรภาคีในการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน โดยรัฐบาลจำเป็นต้องมีการให้สมาคมผู้แทนนายจ้างและองค์กรผู้แทนลูกจ้างเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดนโยบายและการจัดสวัสดิการด้านแรงงานจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ทั้งสามฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของประเทศไอร์แลนด์ยังมีการเพิ่มอีกหนึ่งภาคีที่เกิดจากการรวมกันของสมาคมของพลเมืองที่มีความสนใจเกี่ยวกับอาสาสมัครและภาคชุมชน

โคมารอฟสกี (Komarovskii)^{๔๐} การสร้างระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของแต่ละประเทศจะมีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศอย่างชัดเจน โดยแต่ละประเทศจะมีวิธีการ กระบวนการ และกลยุทธ์ในการสร้างระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมเป็นระบบที่สำคัญในการก่อให้เกิดการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจน ซึ่งผู้ศึกษาสามารถสังเคราะห์และวิเคราะห์ระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมได้ดังนี้

๑) ระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมเป็นระบบความร่วมมือระหว่างไตรภาคีเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสามฝ่ายในการทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกัน ทั้งหน่วยงานภาครัฐองค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชน โดยระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์จะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรสาธารณประโยชน์ เพื่อก่อให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

๒) ระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมเป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ โดยระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการเข้าใจบริบททางการเมือง เศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมของประเทศให้ได้อย่างชัดเจน เพื่อสามารถนำมาวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ขององค์กร

^{๓๙} Delapina, T, *Social Partnership and Civil Dialogue in Austria*, Retrieved from <http://unpan๑.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan031351.pdf>, 2008, P 205.

^{๔๐} Komarovskii, V. V., *The System of Social Partnership in Russia, Sociological Research*, 1999, P 38.

สาธารณประโยชน์ในการเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากวิเคราะห์บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ ก็จะสามารถเห็นทิศทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรสาธารณประโยชน์เข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมจึงเป็นระบบที่สำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งตามแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์โดยจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการเข้าใจบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศที่ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์อย่างชัดเจน

สรุป ระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม คือความร่วมมือระหว่างไตรภาคีเป็นความสัมพันธ์ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรสาธารณประโยชน์ เพื่อก่อให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคม

ลัษนิควา (Lushnikova)^{๔๑} ที่มีการอธิบายรูปแบบของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่สำคัญประกอบด้วย การเจรจาต่อรองร่วมกัน การให้คำแนะนำปรึกษาร่วมกัน การมีส่วนร่วมของคณาการทำงานในการจัดการองค์กร และการมีส่วนร่วมของคณาและนายจ้างในการได้รับอนุญาตจากข้อพิพาทแรงงาน จึงทำให้การสร้างการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมขององค์กรทุกภาคส่วน จำเป็นต้องมีการเจรจาต่อรองร่วมกัน การให้คำแนะนำปรึกษาร่วมกัน และการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์^{๔๒} กำหนดรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมจึงเป็นรูปแบบที่สำคัญในการก่อให้เกิดการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจนดังนี้

๑) การเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน เป็นรูปแบบที่สำคัญที่ ทำให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจน ซึ่งการเจรจาต่อรองร่วมกันจะทำให้ทุกภาคส่วนมีการทำงานร่วมกันด้วยความสมัครใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน โดยมีการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการทำงานให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกฝ่ายพึงพอใจและได้รับผลประโยชน์ร่วมกันมากที่สุด

^{๔๑} Lushnikova, M, The Russian Model of a Legal Mechanism of Social Partnership: Comparative and Legal Analysis, In Lebedev, V.& Radevich, E. (eds.). Labour Law in Russia Recent Developments and New Challenges, 2014, P 91.

^{๔๒} กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, แนวทางส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อนำไปสู่สังคมสวัสดิการ, (กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล็อก, ๒๕๕๖), หน้า ๓๔.

๒) การให้คำแนะนำปรึกษาร่วมกัน เป็นรูปแบบหนึ่งของการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกัน โดยเน้นการให้คำแนะนำปรึกษาในการทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกันอย่างชัดเจนซึ่งหน่วยงานภาครัฐจะมีการให้คำแนะนำปรึกษาในการทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่องค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน เป็นรูปแบบหนึ่งของการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมร่วมกันในรูปแบบของการเป็นคณะกรรมการในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกัน ซึ่งการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกันจะทำให้การขับเคลื่อนการทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๔) การจัดทำพันธะสัญญา เป็นรูปแบบหนึ่งของการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกัน โดยการจัดทำพันธะสัญญาเป็นการทำสัญญาข้อตกลงในการทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกันของทุกภาคส่วน เพื่อให้การทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๕) การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน เป็นรูปแบบหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม โดยเน้นการจัดทำกิจกรรมหรือการจัดทำโครงการด้านสวัสดิการต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายสามารถได้รับบริการสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

ดังนั้น รูปแบบของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของประเทศไทยจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาบริบทของสภาพเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศ เพื่อให้สามารถสร้างรูปแบบของ การเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของประเทศได้อย่างเหมาะสม โดยองค์กรทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกันอย่างชัดเจน ซึ่งภาครัฐควรมีการส่งเสริมให้องค์กรทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการต่าง ๆ ในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศ และมีการจัดทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ รวมทั้งเน้นกระบวนการทำงานร่วมกันขององค์กรทุกภาคส่วนในการเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจน

สรุป รูปแบบของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม หลักใหญ่ประกอบด้วย (๑) การจัดทำข้อตกลงร่วมกันของหุ้นส่วนทางสังคม (๒) การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกันของหุ้นส่วนทางสังคม และ (๓) การสร้างกระบวนการทำงานร่วมกันของหุ้นส่วนทางสังคม

บทบาทการจัดการหุ้นส่วนทางสังคม

บทบาทของหุ้นส่วนทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้องค์กรทุกภาคส่วนที่จะเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมสามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ซึ่งบทบาทของหุ้นส่วนทางสังคมในการทำงานอาจมีหลายบทบาทที่ส่งผลให้องค์กรมีการปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมได้อย่างชัดเจน บทบาทของหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมได้ดังนี้

๑) การสร้างธรรมาภิบาลทางสังคมของหุ้นส่วนทางสังคม

ธรรมาภิบาลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายและการจัดสวัสดิการสังคมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่สำคัญข้อหนึ่งของ การเป็นหุ้นส่วนทางสังคม และเป็นหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เพื่อเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบสังคมให้ทุกภาคส่วนทางสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขและร่วมกันเป็นพลังให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภายใต้หลักธรรมาภิบาล ๖ ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้าง ธรรมาภิบาลทางสังคมให้เกิดขึ้นในการกำหนดนโยบายสังคมและ การจัดสวัสดิการสังคมของหุ้นส่วนทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ มีการให้ความสำคัญกับการสร้างธรรมาภิบาลทางสังคมขององค์กรหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกันอย่างชัดเจน^{๔๓}

ส่วน เฮาส์และแม็กกราร์ (House And McGrath)^{๔๔} มีการให้ความสำคัญกับการสร้างธรรมาภิบาลทางสังคมของหุ้นส่วนทางสังคม โดยการสร้างนวัตกรรมของธรรมาภิบาลเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศ ซึ่งหุ้นส่วนทางสังคมจะเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานตามวิธีการเชิงบูรณาการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ในขณะที่ เบ็น(Benn)^{๔๕} ได้มีการให้ความสำคัญกับการสร้างธรรมาภิบาลทางสังคมของหุ้นส่วนทางสังคมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างองค์กรหุ้นส่วนทางสังคมในการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการสร้างธรรมาภิบาลของหุ้นส่วนทางสังคมจะเกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลของภาครัฐ การเป็นหุ้นส่วนของภาคธุรกิจอย่างสมัครใจ เครือข่ายและพันธมิตรของ

^{๔๓} วิชุดา แก้วเชื้อ, “การเสริมสร้างความเข้มแข็งตามแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์”, รายงานการวิจัย, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๔), หน้า ๔๓.

^{๔๔} House, J. D., & McGrath, K., *Innovative Governance and Development in the New Ireland: Social Partnership and the Integrated Approach*, 2004, P 49.

^{๔๕} Benn, S., *Social Partnerships for Governance and Learning towards Sustainability*, ARIES Working Paper, 2010, P 67.

องค์กรเอกชน และความรับผิดชอบทางสังคม การสร้างธรรมาภิบาลทางสังคมของหุ้นส่วนทางสังคม โดยการสร้างนวัตกรรมของธรรมาภิบาลเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศ ซึ่งหุ้นส่วนทางสังคมจะเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานตามวิธีการเชิงบูรณาการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

๒) การกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของหุ้นส่วนทางสังคม

การเป็นหุ้นส่วนทางสังคมเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของประเทศเป็นอย่างยิ่ง โดยเน้นการให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของประเทศร่วมกันอย่างชัดเจน^{๔๖} คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) ให้ความสำคัญกับบทบาทของหุ้นส่วนทางสังคมในการดำเนินการแบบทวิภาคี เน้นบทบาทของหุ้นส่วนทางสังคมในการแบ่งปันความรับผิดชอบในหน่วยงานไตรภาคี บริการสำหรับสมาชิก และการจัดการการศึกษาและการฝึกอบรมในสายวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของหุ้นส่วนทางสังคมจึงเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมให้องค์กรทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจน โดยเน้นบทบาทในการให้คำแนะนำปรึกษา การตัดสินใจร่วมกัน การจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ของหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งภาครัฐต้องมีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ภาคส่วนต่าง ๆ ในการทำงานร่วมกัน และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกันอย่างบูรณาการ ด้วยการจัดทำข้อตกลงการบูรณาการความร่วมมือในการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน

สรุป บทบาทของหุ้นส่วนทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้องค์กรทุกภาคส่วนบทบาทของหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมได้ดังนี้ (๑) การสร้างธรรมาภิบาลทางสังคมของหุ้นส่วนทางสังคมภายใต้หลักธรรมาภิบาล ๖ ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมเข้ามามีบทบาทสำคัญ (๒) การกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของหุ้นส่วนทางสังคม เน้นการให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของประเทศร่วมกันอย่างชัดเจน

บทบาทของหุ้นส่วนทางสังคมในระดับท้องถิ่น

หลักของการเป็นหุ้นส่วนทางการบริหารงานท้องถิ่น ต้องให้ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) มีความรู้สึกรู้ว่าตนเป็นหุ้นส่วน และสามารถบริหารงานของท้องถิ่นได้โดยองค์ประกอบ

^{๔๖} วิชุดา แก้วเชื้อ, “การเสริมสร้างความเข้มแข็งตามแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์”, รายงานการวิจัย, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๔), หน้า ๔๕

ของหุ้นส่วนทางการบริหารงานของท้องถิ่น ประกอบบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามาร่วมดำเนินการบริหารงานท้องถิ่น สำหรับการพัฒนาของการเป็นหุ้นส่วนทางการบริหารท้องถิ่นครั้งนี้

๑. บทบาทของประชาชน ประชาชนหรือบุคคลผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่เป็นผู้เสียภาษีและรับประโยชน์จากบริการพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบกับการดำเนินงานของท้องถิ่นโดยตรง และเป็นบุคคลที่มีสิทธิใช้อำนาจได้ตามหลักการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยในการบริหารงานหรือการดำเนินกิจการใด ๆ ต้องยึดความต้องการของประชาชนและต้องให้ประชาชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินการต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ความกินดี อยู่ดี และมีความสุขอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันและเพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์คือการมีความรู้ ความเข้าใจความมั่นใจและสามารถนำไปใช้ประกอบการดำรงชีวิตได้ โดยประชาชนสามารถเข้ามามีบทบาทและตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน ประชาชนย่อมมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ต้องแสดงรายละเอียดให้ประชาชนรับทราบซึ่งประชาชนจะต้องรับทราบข้อมูลก่อนการดำเนินการนั้น ๆ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือจากประชาชน

๒) การปรึกษาหารือ เป็นการเจรจากันระหว่างรัฐและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือกำหนดประเด็นและข้อสงสัยต่าง ๆ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและสะท้อนความต้องการของประชาชน การปรึกษาหารือจึงเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนซึ่งถือว่าเป็นหุ้นส่วนของท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและความคิดเห็นในสิ่งที่รัฐจะดำเนินการต่อไป

๓) ความสัมพันธ์ เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะแนวทางต่าง ๆ โดยประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการทำงานร่วมกับรัฐ

๔) ความร่วมมือ ได้แก่การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ และการเข้าร่วมเป็นประชาคมท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเข้าไปเป็นหุ้นส่วนที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น โดยการเข้าไปเป็นหุ้นส่วนของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับนี้ ได้แก่ (๑) การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (๒) การเข้าร่วมเป็นประชาคมท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา สุขภาพ ความเป็นอยู่ เป็นต้น

๕) การเสริมอำนาจประชาชน การเป็นหุ้นส่วนในระดับการเสริมอำนาจประชาชน ได้แก่ การทำประชาคม และการถอดถอน ซึ่งเป็นระดับที่ประชาชนมีบทบาทสูงที่สุด โดยประชาชนเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด และเป็นการควบคุมตรวจสอบโดยประชาชน นำเสนอไว้ว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการดูแลทุกข์สุข

ของประชาชนในท้องถิ่น ถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้วรัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชนและเพื่อประชาชน”

๒. บทบาทของข้าราชการ ข้าราชการ ถือเป็นกลไกสำคัญในฐานะผู้ปฏิบัติบริหารงานของแผ่นดินในการนำนโยบายของรัฐ และภารกิจของส่วนราชการไปปฏิบัติให้เกิดผลในพื้นที่และโดยที่ประเทศไทยได้ประสบกับสภาวะวิกฤติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งแรงกดดันจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเร่งปรับตัวในแต่ละด้านอย่างเร่งด่วน และเป็นที่มาของการปฏิรูประบบราชการที่ผ่านมา โดยมุ่งปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงานภาครัฐไปสู่ “รูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่” ที่เน้นการทำงานโดยยึดผลลัพธ์เป็นหลัก ซึ่งเป็นการเปลี่ยนกระบวนการทำงานภาครัฐไปสู่การทำงานเพื่อประชาชน มีการวัดผลอย่างเป็นรูปธรรม มีความโปร่งใสในการตัดสินใจ และวิธีการทำงานที่มีความรวดเร็วและคล่องตัว เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของสังคมและประชาชน โดยบทบาทของข้าราชการในการร่วมเป็นหุ้นส่วนในการบริหารงานท้องถิ่น คือต้องเป็นผู้ที่มีจริยธรรมในการปฏิบัติงาน และต้องคอยส่งเสริมหรือสนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงสิทธิที่เขามีในการเป็นหุ้นส่วนของท้องถิ่น

๓. บทบาทของผู้บริหาร ผู้บริหาร หรือนายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ถือว่าเป็นผู้ถือหุ้นที่สำคัญ เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลสูงสุดในกลุ่ม และเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ของตำแหน่งผู้นำที่ได้รับมอบหมายบุคคลอื่นในกลุ่มที่เหลือก็คือผู้ตาม แม้จะเป็นหัวหน้ากลุ่มย่อยหรือผู้ช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ เนื่องจากอำนาจในการบริหารงานท้องถิ่นที่รัฐบาลกลางได้ให้อิสระแก่ท้องถิ่นบริหารเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องนโยบาย การเงินการคลัง หรือการจัดซื้อจัดจ้างต่าง ๆ ที่เป็นอำนาจของผู้บริหารท้องถิ่นสามารถดำเนินการเองได้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการจัดการกับทรัพยากรในท้องถิ่น หรือเป็นการสร้างงานในท้องถิ่น

๔. บทบาทฝ่ายตรวจสอบและถ่วงดุล กระบวนการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะของท้องถิ่น จะมีส่วนสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีระดับที่แตกต่างกัน จึงทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นที่แตกต่างกัน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นหุ้นส่วนที่มีบทบาทสำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นหุ้นส่วนที่เป็นตัวแทนของประชาชน ในการเข้ามาบริหารงานของท้องถิ่น ดังนั้นในฐานะที่สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นหุ้นส่วนที่มีอำนาจในการคัดค้านหรือตรวจสอบความไม่ถูกต้องของการดำเนินงานของผู้จัดการหุ้นส่วนใหญ่ (ผู้บริหาร นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) เกิดการสร้างเครือข่ายของชาวบ้านถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นของภาคประชาชนหรือการเปลี่ยนแปลงของชาวบ้านเองในการต่อรองทางการเมือง ทั้งนี้เกิดจากความจำเป็นที่จะต้องทำให้คนในสังคมไทยเข้าใจซึ่งกันและกันให้มากขึ้น

๕. บทบาทขององค์กรภาคประชาสังคม องค์กรภาคประชาสังคม ในระดับท้องถิ่นที่มีบทบาทให้การบริหารงานท้องถิ่น เป็นอย่างมากเนื่องจากระดับความเข้มข้นหรือความกดดันจากภาคประชาสังคม จะมีกำลังกว่าการกดดันจากประชาชนเพียงน้อยนิด โดยองค์กรภาคประชาชนจะต้องเข้ามาตรวจสอบ หรือร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นในทุกระดับ เนื่องจากคนที่เข้ามาอยู่ในองค์กรภาคประชาสังคม จะเป็นคนที่มาด้วยความสมัครใจ เพื่อแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่าง เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างสมบูรณ์^{๔๗}

จากประเด็นบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการแสดงความเป็นหุ้นส่วนทางการบริหารสามารถสรุป ดังแผนภาพที่ ๑

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงบทบาททางสังคมกับหุ้นส่วนทางการบริหารท้องถิ่น^{๔๘}

สรุป บทบาทของหุ้นส่วนทางสังคมในระดับท้องถิ่น คือการสร้างความสัมพันธ์ในทุกภาคส่วน คือ (๑) บทบาทของประชาชน ในการรับรู้ข่าวสาร การให้ความร่วมมือ หรือการวางแผนเป็นต้น (๒) บทบาทของข้าราชการ ในการวางแผนและกำหนดนโยบายต่าง ๆ (๓) บทบาทของผู้บริหารในการบริหารจัดการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ (๔) บทบาทฝ่ายตรวจสอบและถ่วงดุล เพื่อให้เกิดการต่อรองอำนาจในส่วนต่าง ๆ และ (๕) บทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือตรวจสอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สมบูรณ์

^{๔๗} ระพีพร คณะพล และคณะ, “หุ้นส่วนทางการบริหารท้องถิ่น: บทบาททางสังคมกับการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑, ๒๕๖๐: หน้า ๒๕๐.

^{๔๘} ระพีพร คณะพล และคณะ, “หุ้นส่วนทางการบริหารท้องถิ่น : บทบาททางสังคมกับการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑, ๒๕๖๐: หน้า ๒๕๒.

แรงจูงใจและการส่งเสริมสนับสนุนในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของแต่ละภาคส่วน

แรงจูงใจในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของแต่ละภาคส่วน

จากปัจจัยในภาพรวมสู่ศึกษาทำความเข้าใจในแรงจูงใจที่มีความเฉพาะตัวแต่ละภาคส่วนที่กระตุ้นให้การทำงานเป็นหุ้นส่วนทางสังคม การรวบรวมรศศึกษาข้อมูลทั้งจากภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาชน และรวมไปถึงภาคส่วนวิชาการดังต่อไปนี้เป็นปนวทางให้แต่ละองค์กรภาคส่วนศึกษาทำความเข้าใจในมุมมองและแรงจูงใจของกันและกัน และสามารถนำไปสู่ การพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมระหว่างกัน เพื่อสร้างคุณภาพร่วมกันระหว่างองค์กรในการจัดสวัสดิการสังคมต่อไป

๑) ภาครัฐ

จากการวิจัยเอกสารต่าง ๆ ทั้งจากต่างประเทศ และในประเทศไทยพบอย่างสม่ำเสมอและมีความชัดเจนแก่ความสำคัญของบทบาทองค์กรภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ต่อการทำงานอย่างเป็นหุ้นส่วนทางสังคมร่วมกับภาคประชาชนทั้งนี้เนื่องจากภาคประชาชนนั้นกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ และเป็นผู้รับผลประโยชน์โดยตรงจากงานการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งภาครัฐนั้นหากไม่เป็นเจ้าภาพหลักในการจัดโครงการนั้น ๆ อันเป็นหนึ่งในหน้าที่หลักของภาครัฐอยู่แล้วที่จะต้องดูแลแก้ไขปัญหาสังคม เพื่อความกินดีอยู่ดีของประชาชนในประเทศ ก็จะเป็นภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการความร่วมมือนั้น ๆ ตั้งแต่ทั้งบทบาทในงานระดับมุนุภาคอันได้แก่งานการกำหนดนโยบายระดับชาติที่ส่งเสริมการทำงานแบบเป็นหุ้นส่วน ไปจนถึงบทบาทในระดับโครงการ เช่น การเป็นผู้จัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรต่าง ๆ ให้แก่หุ้นส่วนทางสังคม อันเป็นกลไกและปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จของโครงการความร่วมมือนั้น ๆ จากบทบาทดังที่กล่าวมา^{๔๙} จึงทำให้เกิด เดส (Geddes)^{๕๐} แสดงความเห็นสรุปไว้ว่าภาครัฐจึงมีอำนาจและมีปากเสียงชี้นำทิศทางการหุ้นส่วนทางสังคมสูง องค์กรภาครัฐมีหลากหลายระดับ และแต่ละระดับต่างมีบทบาทในงานของโครงการที่มีหุ้นส่วนทางสังคมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ภาครัฐส่วนกลางมีบทบาทหลักในงานด้านนโยบายวางแผนงาน ละส่งต่อออกไปเพื่อการดำเนินงานในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ควบคุมโดยหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ ดังเช่นในกรณีโครงสร้างของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่มีสำนักงานในกรุงเทพมหานครเป็นองค์กรส่วนกลาง และมีพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

^{๔๙} นลินี เรืองฤทธิศักดิ์, “รูปแบบและแนวทางการสร้างเครือข่ายและการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมระหว่างประเทศขององค์กรคนพิการ: กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก”, รายงานการวิจัย, (คณะสังคมสงเคราะห์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๑), หน้า ๔.

^{๕๐} Geddes, Michel, *Local Partnership: A successful strategy for social cohesion*, (Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, P 100.

จังหวัด (พมจ.) เป็นหน่วยงานประจำในพื้นที่ของแต่ละจังหวัดในประเทศไทย ซึ่งการมีเครือข่ายในลักษณะนี้ประกอบกับขนาดของงบประมาณ และความเชื่อถือที่มีอยู่ของประชาชนในพื้นที่ ถือได้ว่าเป็นจุดของภาครัฐที่ดึงดูดองค์กรในภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้าร่วมทำงานเป็นหุ้นส่วนทางสังคมด้วยการริเริ่มการเป็นหุ้นส่วนทางการพัฒนากับภาครัฐจึงมีโอกาสดำเนินได้ ๒ ช่องทางตามจุดประสงค์และกลยุทธ์ของหุ้นส่วนนั้น ๆ กล่าวคือ

๑. หากองค์กรพัฒนาเอกชนใดที่ต้องการผลักดันงานด้านนโยบายระดับชาติอาจจะเลือกวิธีการเข้าหาภาครัฐจากส่วนกลาง ในกรณีเช่นนี้มักจะเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีขนาดใหญ่ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักดีหรือมีบทบาทในงานพัฒนาระดับเวทีโลก เช่น หน่วยงานขององค์การสหประชาชาติดังตัวอย่างเช่นในกรณีขององค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ที่เข้าร่วมร่วมจัดทำและลงนามในสนธิสัญญากับรัฐบาลไทยในการทำงานเป็นหุ้นส่วนในงานพัฒนาเด็ก (Royal Thai Government And UNICEF)^{๕๑} เป็นต้น

๒. ในขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชน หรือองค์กรธุรกิจใด รวมไปถึงภาคประชาชนกลุ่มใดที่มีการรวมตัวและมีความต้องการทำโครงการงานในระดับพื้นที่ ก็จะใช้วิธีเข้าไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นของของภาครัฐ เช่น (พมจ.) หรือองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อดำเนินการประสานงานเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในระดับพื้นที่ (Local Partnership) ต่อไปด้านการทำงานร่วมกับภาคองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในงานพัฒนาที่สำคัญของภาครัฐ **เอ็ดเวอร์ต แอล กลเซอร์ (Glaeser)**^{๕๒} กล่าวว่า ถึงแม้ว่าองค์กรพัฒนาเอกชนอาจจะไม่ได้มีรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบระเบียบเหมือนกับทางภาครัฐ ทว่าการบริหารจัดการขององค์กรสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพเนื่องจากองค์กรเหล่านี้ได้รับการกระตุ้นจากภาวะของการดำเนินการแข่งขันระหว่างองค์กรที่ไม่แสวงหาอยู่ในการที่จะต้องผลิตผลงานที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างความไว้วางใจจากประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ อันเป็นที่มาของเงินบริจาคเพื่อความอยู่รอดขององค์กร ซึ่งเป็นหนึ่งในเหตุผลหลักที่องค์กรพัฒนาเอกชนยังคงได้รับความไว้วางใจจากภาครัฐในการร่วมทำงาน หรือแบ่งปันงานด้านสังคมให้รับผิดชอบดูแลจนถึงทุกวันนี้ นอกจากนั้น **กลเซอร์ (Glaeser)**^{๕๓} ยังบันทึกไว้ว่า ตั้งแต่ค.ศ. ๑๙๘๘ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมการบริหารจัดการทางการเงินโดยมีการกำหนดแนวทางขั้นตอนที่ถูกต้องเหมาะสมสำหรับผู้บริหารของมูลนิธิและองค์กรพัฒนาเอกชน และจัดให้มีบทลงโทษในกรณีที่ฝ่าฝืนกระทำตามกฎระเบียบนั้น นอกจากนี้ยังมีความตื่นตัวของ

^{๕๑} Royal Thai Government and UNICEF, Country Programme Action Plan (CPAP), 2007, P.7.

^{๕๒} Glaeser, Edward L., *The Governance of Not-for-Profit Organizations*, (Chicago: The University of Chicago Press, 2003), P 40.

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๑.

สื่อมวลชนที่มีบทบาทในการช่วยเฝ้าระวัง (Watchdog) ต่อโครงการพัฒนาสังคมต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งล้วนผลักดันให้องค์กรที่ไม่แสวงหากำไรเหล่านี้เร่งสร้างความน่าเชื่อถือขององค์กรตนผ่านการบริหารจัดการที่มีคุณภาพส่งผลให้ภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนเกิดแรงจูงใจในการอยากร่วมมือเป็นหุ้นส่วนมากยิ่งขึ้นในส่วนองแรงจูงใจในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของภาครัฐ **คราวเทอร์และทรอตต์ (Crowther & Trott)^{๕๔}** ได้ชี้แจงจุดต่าง ๆ ไว้ดังนี้

๑. การสนับสนุนต้องบประมาณการพัฒนาที่มีอยู่อย่างจำกัดและมีแนวโน้มลดลง หรือมีงานโครงการที่ต้องการดำเนินการเพิ่มมากขึ้น
๒. การเพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงชุมชนที่เข้าถึงได้ยาก หรือชนกลุ่มน้อยที่รัฐเองเข้าไม่ถึง
๓. การเข้าถึงข้อมูล หรือความรูเฉพาะด้านของหุ้นส่วนการพัฒนา
๔. การขยายเพิ่มเติมของทรัพยากรบุคคลในงานโครงการ ในขณะที่ภาครัฐเองมีความจำเป็นต้องลดจำนวนเจ้าหน้าที่ราชการของตนเอง
๕. ความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ อันเนื่องมาจากนโยบาย หรือยุทธศาสตร์ที่ได้มีกำหนดไว้
๖. โอกาสในการสร้างสถานะความเป็นผู้นำกรอบงานพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งต่อสังคมหรือชุมชนที่เกี่ยวข้องนั้น ๆ
๗. การรักษาไว้ซึ่งภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาของสังคม

๒) ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน

องค์กรพัฒนาเอกชนแต่ละองค์กรมีความแตกต่างกันออกไปตามองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งนี้ปรัชญาความเชื่อพื้นฐานขององค์กรจะเป็นส่วนสำคัญในการแสดงจุดยืนขององค์กรพัฒนาเอกชนนั้น และยังเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่ส่งผลถึงการพิจารณาเลือกหุ้นส่วนในการพัฒนาขององค์กรอีกด้วย ซึ่ง **บันทร อ่อนดำและคณะ^{๕๕}** ได้แบ่งปรัชญาความเชื่อพื้นฐาน ออกเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

๑. องค์กรที่มีพื้นฐานเชิงศาสนา ไม่ว่าจะเป็นพุทธศาสนา คริสต์ศาสนา หรือ ศาสนาอิสลาม องค์กรเหล่านี้จะมีคำสอนและทฤษฎีทางศาสนานั้น ๆ เป็นปรัชญาความเชื่อพื้นฐานในการดำเนินงาน

^{๕๔} Crowther, Janet L., and Trott, Barry, *Partnering with Purpose*, (Connecticut: Libraties's Unlimited, 2004), P 5.

^{๕๕} บันทร อ่อนดำและคณะ, *ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญวิทยการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๘.

๒. องค์กรที่มีพื้นฐานเชิงมนุษยธรรม เกิดขึ้นจากชนชั้นสูงในสังคมที่มีความเห็นอกเห็นใจสงสารและอยากจะช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก ส่วนใหญ่จะไม่มีพื้นฐานทางทฤษฎีมากนักแต่เป็นการทำงานด้วยใจรักและด้วยมนุษยธรรมเป็นสำคัญ

๓. องค์กรที่มีพื้นฐานเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์สังคมศาสตร์และการเมืองเกิดขึ้นจากปัญญาชน และนักวิชาการในสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ที่ประสงค์แสดงบทบาทในการเข้าร่วมการพัฒนาสังคมในแนวทางประชาธิปไตย ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนที่ด้อยโอกาสในสังคม

๔. องค์กรที่มีพื้นฐานเชิงวัฒนธรรมชุมชน เกิดจากการรวมตัวของนักพัฒนาภาคสนามบางส่วนซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานในด้านศักยภาพของชุมชนชนบท ที่จะใช้ระบบโครงสร้างลูกจ้างนิยมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาตนเองแบบอิสระ องค์กรเหล่านี้มักปฏิเสธแนวทางการพัฒนาสังคมโดยรวม แต่กับเน้นการพัฒนาของแต่ละชุมชนตามแนวทางและผลประโยชน์ของชุมชนนั้นโดยเฉพาะด้านแนวโน้มการทำงานร่วมกันเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐ และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน จากการติดตามศึกษาของ ลินเดน (Linden)^{๕๖} ในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าประสบการณ์การร่วมงานระหว่างกันที่สั่งสมมานานกว่า ๒ ทศวรรษ ได้นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของความเข้าใจ และยอมรับของผู้บริหารองค์กรต่อความสำคัญของการทำงานในลักษณะมากยิ่งขึ้น ๆ และนอกจากนั้น การสนับสนุนจากภาครัฐถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการอยู่รอดขององค์กรพัฒนาเอกชนอีกด้วย กล่าวคือ

๑. การสนับสนุนทางการเงิน ภาครัฐมีการจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งจัดเป็นการช่วยทางตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศตะวันตก ที่มีเงินสนับสนุนจากภาครัฐเป็นกลไกสำคัญในการจัดการสังคมในสัดส่วนที่สูงของรายได้เฉลี่ยของภาคองค์กรพัฒนาเอกชน เช่นกรณีประเทศออสเตรเลียมีสัดส่วนถึง ๓๖.๘% **สุรพล ปธานวนิช**^{๕๗}

๒. มาตรการทางภาษีเนื่องจากองค์กรพัฒนาเอกชนถูกนับเข้าเป็นองค์กรการกุศลด้วยเหตุนี้กฎหมายในหลายประเทศจึงเอื้อประโยชน์ให้กับการดำเนินงานขององค์กรเหล่านี้ อันได้แก่ การได้รับการยกเว้นภาษีรายได้หรือการยกเว้นภาษีบางประเภท เช่นภาษีส่วสติการ (Fringe Benefits Tax) และภาษีการค้าซึ่งการยกเว้นเหล่านั้นทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนสามารถซื้อสินค้าได้

^{๕๖} Linden, Russell M., *Working Across Boundaries: Making Collaboration Work in Government and Nonprofit Organizations*, (San Francisco: Jossey-Bass, 2002), P 15.

^{๕๗} สุรพล ปธานวนิช, *นโยบายสังคม: เส้นทางสู่รัฐสวัสดิการ*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๒๕

ถูกกว่าราคาตลาด ในขณะที่ลูกจ้างขององค์กรได้รับลูกจ้างตอบแทนจากทำงานมากขึ้น **เบอร์เกส Burgess)**^{๕๘} นอกจากนี้การที่กฎหมายอนุญาตให้นำเงินที่บริจาคมาลดหย่อนภาษีได้การจูงใจในลักษณะนี้ช่วยให้เกิดการบริจาคมากยิ่งขึ้น

๓. สิทธิพิเศษจากรัฐ ในหลายประเทศภาครัฐให้สิทธิพิเศษบางประการแก่องค์กรพัฒนาเอกชน ที่สำคัญได้แก่ การให้องค์กรพัฒนาเอกชนเป็นผู้จัดบริการสังคมประเภทต่าง ๆ ให้กับ ผู้รับการสงเคราะห์จากรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยที่อนุญาตให้ภาครัฐสามารถซื้อบริการทางสังคมจากองค์กรเอกชนได้ซึ่งเป็นการช่วยให้องค์กรพัฒนาเอกชนเป็นจำนวนมากมีรายได้เลี้ยงตนเอง

คาร์เกอร์ แอนด์ สโตสซ์ (Karger & Stoesz)^{๕๙}

๓) องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร

คราวเธอร์และ ทรอตต์ (Crowther & Trott)^{๖๐} ได้ชี้แจงถึงแรงจูงใจในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของภาคองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร (Non-Profit Organization) ดังนี้

๑. การสนับสนุนหรือแรงเสริมเพิ่มในงานของโครงการในขณะที่ยังคงมีงบประมาณจำกัด หรือมีภาวะเงินบริจาคเข้าสู่องค์กรลดลง

๒. แรงกดดันจากผู้บริจาคหรือแหล่งเงินทุน (Donor) ที่ต้องการให้องค์กรเพิ่มประสิทธิภาพของงานในโครงการ ซึ่งการประเมินลักษณะนี้ส่งผลให้องค์กรต้องร่วมงานกับองค์กรอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่ต้องการ

๓. แหล่งเงินทุนมักเรียกร้องให้มีการร่วมงานกับองค์กรอื่น หรือไม่เช่นนั้นก็จะมิได้ประโยชน์เพิ่มเติมเสริมแรงจูงใจหากงานโครงการมีการร่วมงานกับองค์กรอื่น

๔. แรงเสริมต่อศักยภาพในการเข้าถึงชุมชนเพิ่มมากขึ้น

๕. การเพิ่มขึ้นของสมรรถภาพขององค์กรในสายตาของสังคมหรือชุมชน

๖. การประหยัดเงินทุนขององค์กร

๗. การจำเป็นต่อความอยู่รอดของโครงการหรือของตัวองค์กรเอง

๘. เสริมสถานะความเป็นผู้นำและบทบาทขององค์กรต่อสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ

^{๕๘} Burgess, Charities, tax and public welfare in Third Sector Welfare: The Industry Commission's Inquiry and the Future of Non-Government Organizations by R, Melville (ed), (Glebe: Fort Books, 1964), P 60.

^{๕๙} Karger, H.J., and Stoesz, D., *American Social Welfare Policy*, (Boston: Allyn&Bacon, 2002), P 148.

^{๖๐} Crowther, Janet L., and Trott, Barry, *Partnering with Purpose*, (Connecticut: Libraties's Unlimited, 2004), P 5.

๙. การรักษาไว้ซึ่งภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาของสังคม

๙) ภาครัฐกิจเอกชน

ในการบริหารองค์การทั้งภาครัฐและภาครัฐกิจเอกชน ต่างก็จำเป็นต้องมีแนวทางในการบริหารและจัดการในองค์การ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์การ การบริหารในองค์การภาครัฐกิจเอกชนก็เช่นเดียวกันองค์การส่วนใหญ่มักจะเน้นไปที่วัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ คือ การทำกำไรสูงสุดให้แก่องค์การองค์การใดมีกำไรสูงย่อมแสดงว่าองค์กรนั้นกำลังเจริญเติบโตและมีความมั่นคง แต่ถ้าหากกำไรลดต่ำลงก็แสดงว่าองค์กรนั้นกำลังประสบปัญหา โดยกำไรนี้เป็นเครื่องแสดงถึงความเข้มแข็งหรืออ่อนแอขององค์กร เพราะเหตุนี้วัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับชุมชนหรือสังคม หรือที่เรียกว่า “ความรับผิดชอบต่อสังคม” ในอดีตนั้นจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างไม่ได้รับความสนใจจากภาครัฐกิจเอกชนเท่าใดนัก และมักจะถูกเพิกเฉยและมองข้ามไป เพราะผู้บริหารส่วนมากมีความคิดว่างานปรับปรุงดูแลสังคมและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้น ควรเป็นภารกิจและความรับผิดชอบต่อเจ้าหน้าที่และองค์การภาครัฐเท่านั้น^{๖๑}

สรุป แรงจูงใจในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของแต่ละภาคส่วน ประกอบด้วย ๔ องค์การ คือ

๑) องค์การภาครัฐ มีอำนาจและมีปากเสียงชี้นำทิศทางการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมสู่องค์กร ภาครัฐมีหลากหลายระดับ และแต่ละระดับต่างก็มีบทบาทในงานของโครงการที่มีหุ้นส่วนทางสังคมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ภาครัฐส่วนกลางมีบทบาทหลักในงานด้านนโยบาย วางแผนงาน และส่งต่อออกไปเพื่อการดำเนินงานในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ควบคุมโดยหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ

๒) ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนแบ่งปรัชญาความเชื่อพื้นฐาน ออกเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้ (๑) องค์กรที่มีพื้นฐานเชิงศาสนา (๒) องค์กรที่มีพื้นฐานเชิงมนุษยธรรม (๓) องค์กรที่มีพื้นฐานเชิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์สังคมศาสตร์และการเมือง (๔) องค์กรที่มีพื้นฐานเชิงวัฒนธรรมชุมชน

๓) องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของภาคองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร

๔) ภาครัฐกิจเอกชนวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับชุมชนหรือสังคม หรือที่เรียกว่า “ความรับผิดชอบต่อสังคม”

การส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย^{๖๒} มีการอธิบายเกี่ยวกับระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคมไว้ในมุมมองที่คล้ายคลึงกันว่า ระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคมเป็น

^{๖๑} นลินี เรืองฤทธิศักดิ์, “รูปแบบและแนวทางการสร้างเครือข่ายและการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมระหว่างประเทศขององค์กรคนพิการ: กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก”, รายงานการวิจัย, (คณะสังคมสงเคราะห์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๑), หน้า ๖.

^{๖๒} สถาบันเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, *สู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปี พ.ศ.๒๕๖๐*, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ, ๒๕๕๔), หน้า ๓๒.

ระบบสวัสดิการสังคมระบบหนึ่งที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม โดยมีประเด็นที่สำคัญ คือ การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างความเข้มแข็งขององค์กรวิสาหกิจ ท้องถิ่น และภาคประชาสังคม ซึ่งการปฏิรูประบบสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย เพื่อก่อให้เกิดสังคมสวัสดิการและสวัสดิการถ้วนหน้า จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการให้ความสำคัญกับการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรทุกภาคส่วนที่จะเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม และต้องมีการสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรทุกภาคส่วนที่เข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการองค์กรให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ชินชัย ชีเจริญ^{๖๓} เสนอเกี่ยวกับระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคมที่แตกต่างกัน โดยมีการเสนอว่าควรมีการขยายฐานภาษี เพิ่มหลักสูตรการเรียนการสอนด้านความรับผิดชอบต่อสังคมส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม สนับสนุนกองทุนด้านสังคมและกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมในขณะที่มีการเสนอว่าควรมีการให้ความสำคัญกับโครงการเพิ่มกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมเนื่องจากเป็นโครงการที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนมากที่สุด ควรมีการให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องระบบสวัสดิการชุมชนและระบบวิสาหกิจเพื่อสังคม จึงสะท้อนให้เห็นว่าการส่งเสริมให้หุ้นส่วนทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการให้ความสำคัญกับการขยายฐานภาษีและการสนับสนุนงบประมาณให้แก่กองทุนต่าง ๆ ทั้งกองทุนสังคมและกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อให้สามารถนำเงินที่ได้จากการจัดเก็บภาษีไปใช้ในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น และนำไปใช้ในการสนับสนุนกองทุนต่าง ๆ ในการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งองค์กรต่าง ๆ จะมีการขอรับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนด้านสังคมและกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมในการบริหารองค์กรและจัดทำโครงการกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนกลุ่มเป้าหมายขององค์กรอย่างชัดเจน

ด้วยเหตุนี้ ระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคมจึงเป็นระบบที่สำคัญในการก่อให้เกิดการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจน ซึ่งผู้ศึกษาสามารถสังเคราะห์และวิเคราะห์ระบบส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคมได้ดังนี้

๑) การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นสิ่งสำคัญที่ทุกองค์กรภาคส่วนที่จะเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมจำเป็นต้องมีการให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเน้นการส่งเสริมให้องค์กรทุกภาคส่วนมีการตระหนักและมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วน

^{๖๓} ชินชัย ชีเจริญ, การพัฒนาระบบการช่วยเหลือทางสังคมของประเทศไทย, เอกสารผลงานวิชาการ, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, (อัครา), ๒๕๕๗, หน้า ๔๓.

ทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกันอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมเน้นการประกอบกิจการตามมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมประเทศ การบังคับใช้มาตรการความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจกับผู้ประกอบการธุรกิจและองค์กรกิจการธุรกิจสังคม

๒) การสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และภาคประชาสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมให้เกิดขึ้นทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่นและภาคประชาสังคม ซึ่งการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และภาคประชาสังคมจะทำให้ทุกองค์กรมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

๓) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ และภาคชุมชนในการทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกัน เป็นการส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐองค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อช่วยเหลือประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้ได้รับบริการสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น โดยการพัฒนาความร่วมมือระหว่างองค์กรทุกภาคส่วนในการจัดสวัสดิการแบบบูรณาการ เน้นการคุ้มครองทางสังคมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายอย่างเท่าเทียมกัน

๔) การส่งเสริมบทบาทขององค์กรเอกชนในการจัดสวัสดิการสังคม เป็นการส่งเสริมให้องค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อช่วยเหลือประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้ได้รับบริการสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้นโดยเน้นการคุ้มครองทางสังคมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งองค์กรสาธารณประโยชน์เป็นองค์กรเอกชนที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕) การส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม กิจการเพื่อสังคม และผู้ประกอบการเพื่อสังคมเป็นการส่งเสริมให้องค์กรธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจน โดยการส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคมและกิจการเพื่อสังคมควรมีการสนับสนุนให้องค์กรธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น และควรมีการส่งเสริมให้เกิดผู้ประกอบการเพื่อสังคมในการแก้ไขปัญหาสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

๖) ระบบสวัสดิการชุมชนและระบบสวัสดิการเพื่อสังคม เป็นการส่งเสริมและพัฒนา ระบบสวัสดิการชุมชนในการจัดสวัสดิการให้แก่คนในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมและพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อสังคมในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม

๗) การสนับสนุนกองทุนด้านสังคมและกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมเป็นการส่งเสริมให้รัฐบาลมีการสนับสนุนงบประมาณให้แก่กองทุนด้านสังคมและกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถนำเงินที่ได้รับการสนับสนุนไปจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น โดยองค์กรที่เป็นหุ้นส่วนทางสังคมสามารถขอรับงบประมาณสนับสนุนในรูปแบบของการเสนอโครงการด้านสวัสดิการสังคม

๘) การขยายฐานภาษีเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะทำให้เกิดความเสมอภาคในการเสียภาษี เพื่อนำเงินที่ได้จากการเสียภาษีของประชาชนที่มีฐานะร่ำรวยมากระจายซ้ำให้แก่ประชาชนที่มีฐานะยากจน ในรูปแบบของการจัดสวัสดิการสังคมต่าง ๆ

Mennel, Mendelson, McElhaney & Marquard^{๖๔} ระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม ผู้ศึกษามีความเห็นว่ ประเด็นที่สำคัญของระบบการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมที่จะทำให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกันก็คือ การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และภาคประชาสังคมซึ่งประเด็นทั้งสองนี้เป็นประเด็นที่สำคัญในการทำให้แต่ละองค์กรสามารถเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมได้อย่างชัดเจน โดยใช้การวิเคราะห์ระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคมในเชิงแนวคิดทฤษฎีและปรัชญา ได้ดังนี้

๑) ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรหุ้นส่วนทางสังคมความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกองค์กรภาคส่วนต่าง ๆ ต้องให้ความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจน โดยการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นส่วนหนึ่งของระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม ที่เน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม ด้วยการสร้างจิตสำนึกและการตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ อย่างชัดเจน จึงทำให้ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นสิ่งหนึ่งที่องค์กรหุ้นส่วนทางสังคมต้องตระหนักและให้ความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมมากยิ่งขึ้น

^{๖๔} Mennel, J., Mendelson, T., McElhaney, K. A., Marquard, B., **The Roadmap toward Effective Strategic Social Partnerships**, Retrieved from https://www2.deloitte.com/content/dam/insights/us/articles/the-roadmap-toward-effective-strategic-social-partnerships/DUP413_Strategic-social-partnerships_vFINAL.pdf, 2013, P. 29.

๒) การสร้างความเข้มแข็งขององค์กรหุ้นส่วนทางสังคมการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรหุ้นส่วนทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่ต้องมีการสร้างให้ทุกองค์กรในทุกภาคส่วนเกิดความเข้มแข็งในการพัฒนาองค์กรให้สามารถดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรหุ้นส่วนทางสังคมจะทำให้องค์กรมีการพัฒนาองค์กรให้สามารถเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมมากยิ่งขึ้น โดยแต่ละองค์กรที่จะเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมจะมีศักยภาพในการบริหารจัดการองค์กรที่ต่างกันไป จึงทำให้การมีส่วนร่วมในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมมีความแตกต่างกัน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรภาคเอกชน ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานภาครัฐควรมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการจัดสวัสดิการสังคมมากยิ่งขึ้น ด้วยการพัฒนาศักยภาพขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๕}

สรุป ระบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมเป็นระบบความสัมพันธ์หรือความร่วมมือระหว่างไตรภาคีมีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ ในประเด็นสำคัญคือระบบสวัสดิการชุมชนและระบบวิสาหกิจเพื่อสังคม จึงสะท้อนให้เห็นว่าการส่งเสริมให้หุ้นส่วนทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมด้วยการพัฒนาศักยภาพขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมให้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการสร้าง ควบคุม ตรวจสอบ แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคม

ขั้นตอนการสร้าง ควบคุม ตรวจสอบ รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคม

๑) ขั้นตอนการสร้างหรือการทำงาน

ขั้นที่ ๑ ทำความรู้จักกับสมาชิก เพื่อค้นหาหุ้นส่วนที่มีศักยภาพ (Exploring Potential partner) เข้าใจในเอกลักษณ์เฉพาะเพื่อมาทำงานร่วมกัน ในขั้นนี้เป็นการสร้างความรู้จักเพื่อให้เข้าใจสมาชิกหุ้นส่วนในแต่ละองค์กรหรือหน่วยงานที่จะมาร่วมมือกัน รวมทั้งเพื่อแสวงหาหุ้นส่วนที่มีศักยภาพและมีความสนใจในการเข้าร่วมเพื่อดำเนินโครงการหรือกิจกรรมร่วมกัน

^{๒๕} วิชุดา แก้วเชื้อ, “การเสริมสร้างความเข้มแข็งตามแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๒), หน้า ๓๐.

ขั้นที่ ๒ การเชื้อเชิญเข้ามาเป็นหุ้นส่วน (Inviting To Partner) หมายถึง หน่วยงานองค์กร กลุ่มต่างๆ ตลอดจน เจ้าหน้าที่ ผู้เข้ามาทำงานเป็นหุ้นส่วนต้องทำความเข้าใจในบทบาทใหม่ของตนเอง เพื่อมุ่งเน้นที่จะทำงานให้เกิดความสำเร็จ เป็นการทบทวนบทบาทของหุ้นส่วนในอีกมิติหนึ่ง

ขั้นที่ ๓ ขั้นปฏิบัติการ (Initiating Partnership Action) เมื่อหุ้นส่วนตกลงทำงานร่วมกันจะช่วยกันแก้ไขปัญหาที่แท้จริงของชุมชน จากนั้นร่วมกันวางแผน ปฏิบัติตามแผนและประเมินผล^{๖๖}

๒) การควบคุมซึ่งกันและกันของหุ้นส่วนทางสังคม

การควบคุมซึ่งกันและกันของหุ้นส่วนทางสังคม เป็นการควบคุมการทำงานด้านการจัดหุ้นส่วนทางสังคมร่วมกันของทุกภาคส่วน ซึ่งการควบคุมซึ่งกันและกันของหุ้นส่วนทางสังคม เป็นการสร้างรัฐประชาธิปไตยชนิดใหม่และการสร้างประชาสังคมที่เข้มแข็ง โดยรัฐกับประชาสังคมต้องมีการควบคุมซึ่งกันและกัน^{๖๗}

๓) การตรวจสอบซึ่งกันและกันของหุ้นส่วนทางสังคม

การตรวจสอบซึ่งกันและกันของหุ้นส่วนทางสังคม เป็นการตรวจสอบการทำงานด้านการจัดหุ้นส่วนทางสังคมร่วมกันของทุกภาคส่วน และเป็นการเปิดโอกาสให้หุ้นส่วนทางสังคมทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการทำงานด้านการจัดหุ้นส่วนทางสังคมร่วมกัน เน้นความเท่าเทียมกันของทุกฝ่ายที่เข้ามามีส่วนร่วม และสามารถทำการตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ ซึ่งการตรวจสอบซึ่งกันและกันถือเป็นธรรมาภิบาล ของหุ้นส่วนทางสังคมในการทำงานด้านการจัดหุ้นส่วนทางสังคม ตามหลักธรรมาภิบาล ที่เน้นความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ ส่งผลให้การทำงานให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาทุกข์ยากเดือดร้อนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยจากนโยบายหุ้นส่วนทางสังคมที่เน้นการพัฒนาชุมชน โดยการสร้างชุมชนในรูปแบบชุมชนระดับชาติและท้องถิ่น ซึ่งหุ้นส่วนท้องถิ่นระหว่างรัฐบาล ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน และการอำนวยความสะดวกของชุมชน นอกจากนั้นการมีสังคมที่ดีต้องเกิดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล ชุมชน และการจัดระเบียบของพลเมือง ที่เน้นการกระจายอำนาจของรัฐการปฏิรูปรัฐธรรมนูญ การปฏิรูปรัฐบาลในการปรับปรุงการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และการปรับปรุงความโปร่งใส (Transparency) และความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งการปรับปรุงความโปร่งใส และความรับผิดชอบที่สามารถ

^{๖๖} นลินี เรืองฤทธิศักดิ์, “รูปแบบและแนวทางการสร้างเครือข่ายและการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมระหว่างประเทศขององค์กรคนพิการ: กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก, รายงานการวิจัย, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๐), หน้า ๕๖.

^{๖๗} ศิโรตม์ คล้ามไพบูลย์, การเมืองแบบ “ทางสายที่ ๓”: วาทกรรมแบบหลังสังคมนิยม, [ออนไลน์], [แหล่งที่มา]: <http://www.oocities.org/miduuu/newpage๗.htm>. [๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖].

ตรวจสอบได้ ถือเป็นการตรวจสอบซึ่งกันและกันของหุ้นส่วนทางสังคมในการทำงานระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ อย่างชัดเจน^{๖๘}

สรุป ขั้นตอนการสร้างหรือการทำงาน การควบคุม และการตรวจสอบรูปแบบเป็นหุ้นส่วน ดังนี้ (๑) ขั้นตอนการสร้างหรือการทำงาน ประกอบด้วยขั้นที่ ๑ ทำความรู้จักกับสมาชิก ขั้นที่ ๒ การเชื่อเชิญเข้ามาเป็นหุ้นส่วน และขั้นที่ ๓ ขั้นปฏิบัติการ (๒) การควบคุมซึ่งกันและกันของหุ้นส่วนทางสังคมเป็นการควบคุมการทำงานด้านการจัดหุ้นส่วนทางสังคมร่วมกันของทุกภาคส่วน และ (๓) การตรวจสอบซึ่งกันและกันของหุ้นส่วนทางสังคม เป็นการตรวจสอบซึ่งกันสังคม ตามหลักธรรมาภิบาลที่เน้นความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อที่สามารถตรวจสอบได้

แนวทางวิธีการเสริมสร้างและการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม

โคเซ (Kose)^{๖๙} การสร้างและการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๑) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสร้างและการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างและการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมอย่างชัดเจน ซึ่งประกอบด้วยประเภทของระบบการเมือง ระดับการเปิดกว้างของสังคมตามระบบสังคม ความพร้อมใช้งานของหลากหลายระบบและระดับการพัฒนาของระบบ ความพร้อมใช้งานของภาคประชาสังคมความน่าเชื่อถือของกิจกรรมการบริการที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคม ความน่าเชื่อถือของสังคมต่อสื่อมวลชน สถานะจิตสำนึกมวลชน ความคิดเห็นของสาธารณชน และความเชื่อมั่นของประชาชน

๒) แนวทางการสร้างและการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมแนวทางการสร้างและการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในทำให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างและการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจน ซึ่ง ผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐที่ทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม การสร้างและการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมมีขั้นตอนที่สำคัญตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการตกลงวางนโยบาย ยุทธศาสตร์ และข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการประสานงานในการดำเนินงานร่วมกัน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลร่วมกันโดยทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการ

^{๖๘} นลินี เรืองฤทธิศักดิ์, “รูปแบบและแนวทางการสร้างเครือข่ายและการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมระหว่างประเทศขององค์กรคนพิการ: กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก, รายงานการวิจัย, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๐), หน้า ๑๘.

^{๖๙} Kose, T., Law of the Republic of Uzbekistan On Social Partnership, Retrieved from <http://www.icnl.org/research/library/files/Uzbekistan/UzbekSocialpartner.pdf>, 2014, P 82.

กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงานและโครงการร่วมกัน เพื่อพัฒนาการทำงานให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการประสานงานและติดตามประเมินผลการทำงานร่วมกันในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจน

ภิรมย์ลักษณ์ โกสילה^{๗๐} อธิบายแนวทางการสร้างและการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมมีการให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร และการพัฒนาความร่วมมือระหว่างองค์กร โดยการสร้างและการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมขององค์กรทุกภาคส่วนจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพขององค์กรให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เน้นการให้องค์กรทุกภาคส่วนมีการพัฒนาความร่วมมือกันในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกันอย่างชัดเจนส่งผลให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งองค์กรทุกภาคส่วนต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ในด้านข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถสังเคราะห์และวิเคราะห์แนวทางการสร้างและการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมได้ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการตกลงวางแผนนโยบาย ยุทธศาสตร์ และข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน เป็นการส่งเสริมให้องค์กรทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และข้อตกลงในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกันอย่างชัดเจน

๒. การประสานงานในการดำเนินงานร่วมกัน เป็นการส่งเสริมให้องค์กรทุกภาคส่วนมีการประสานการทำงานในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกัน อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการประสานงานระหว่างองค์กรภายในหน่วยงานเดียวกันและภายนอกหน่วยงานทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่น และสังคม เพื่อให้การทำงานมีความเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

๓. การประเมินผลการทำงานร่วมกัน เป็นการส่งเสริมให้องค์กรทุกภาคส่วนมีการประเมินผลการทำงานในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกันเพื่อพัฒนาการทำงานให้มีความมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยทุกองค์กรสามารถตรวจสอบการทำงานร่วมกันได้และสามารถให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการทำงานให้มีความมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๔. การพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร เป็นการพัฒนาให้องค์กรทุกภาคส่วนมีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็งและมีความยั่งยืน

^{๗๐} ภิรมย์ ลักษณ์โกสילה, “ความรู้ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการแบบบูรณาการ กรณีศึกษาศูนย์บริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วม”, *วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต*, (สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๐), หน้า ๑๘.

๕. การพัฒนาความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน เป็นการพัฒนา ความร่วมมือในการทำงาน ด้านการจัดสวัสดิการสังคมระหว่างองค์กรทุกภาคส่วนให้มีความทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งภาครัฐต้องมีการพัฒนาความร่วมมือในการทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ อย่างชัดเจน

นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์^{๗๑)} จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ต่าง ๆ ได้แบ่งแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมออกเป็น ๓ ขั้นตอนหลัก ดังนี้

๑. ขั้นตอนในการมีส่วนร่วมในการตกลงวางนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ เป็นขั้นตอนในส่วนแรกเริ่มของการเป็นหุ้นส่วน เพื่อก่อให้เกิดข้อตกลง และขจัดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นก่อนการเริ่มดำเนินการ โดยประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญต่าง ๆ ที่รวมเอาหลักการบริหารจัดการเข้าไว้กับแนวคิดการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ การร่วมตกลงชี้ชัดในจุดมุ่งหมายและผลประโยชน์ที่จะได้รับการร่วมมือ การมีส่วนร่วมของแต่ละหุ้นส่วนในการจัดทำนโยบายและวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ การตกลงร่วมกันเพื่อจัดหาทรัพยากรสำหรับความร่วมมือ การร่วมมือกันเพื่อสรรหาและตกลงในวิธีการใหม่ ๆ ในการบริหารความร่วมมือ ผู้นำที่มีความสามารถ การผูกมัดตนเองของผู้นำต่อโครงการความร่วมมือ และการตกลงวิธีการประเมินผลลัพธ์ของโครงการร่วมกัน

๒. ขั้นตอนการประสานงานในการปฏิบัติการ เป็นขั้นตอนระดับดำเนินงานหรือการนำแผนนโยบายเข้าสู่การปฏิบัติ และบริหารจัดการให้การประสานความร่วมมือนั้นเป็นไปโดยความเรียบร้อย โดยขั้นตอนนี้ประกอบไปด้วยปัจจัยที่สำคัญต่าง ๆ ได้แก่ การติดต่อสื่อสารการร่วมมือซึ่งกันและกัน การวางแผนและกำหนดวิธีการทำงาน การใช้รูปแบบของคณะกรรมการผสม หรือคณะกรรมการกลาง การกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบอย่างชัดเจนการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม โดยทั้งนี้แต่ละหุ้นส่วนควรร่วมบริหารรูปแบบของการประสานงานที่มีความเหมาะสมกับโครงการความร่วมมือนั้น ๆ ด้วย

๓. ขั้นตอนการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วยปัจจัยที่สำคัญต่าง ๆ ตามหลักการของแนวคิดการมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างพลัง ได้แก่ การตระหนักถึงความสำคัญในการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการ การไม่ยึดมาตรฐานของทีมประเมินหรือใครคนใดคนหนึ่ง แต่เคารพในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับผู้ปฏิบัติงานจริง เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการชี้ถูกผิดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานในอนาคต

^{๗๑)} นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์, แนวทางการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการเด็ก, รายงานการวิจัย, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๗๒.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์^{๗๒} ระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคมเป็นระบบที่สำคัญในการก่อให้เกิดการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจน ดังนี้

๑) การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นสิ่งสำคัญที่ทุกองค์กรภาคส่วนที่จะเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมจำเป็นต้องมีการให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเน้นการส่งเสริมให้องค์กรทุกภาคส่วนมีการตระหนักและมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกันอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมเน้นการประกอบกิจการตามมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมประเทศ การบังคับใช้มาตรการความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจกับผู้ประกอบการธุรกิจและองค์กรกิจการธุรกิจสังคม

๒) การสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และภาคประชาสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมให้เกิดขึ้นทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่นและภาคประชาสังคม ซึ่งการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และภาคประชาสังคมจะทำให้ทุกองค์กรมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

๓) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ และภาคชุมชนในการทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกัน เป็นการส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐองค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อช่วยเหลือประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้ได้รับบริการสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น โดยการพัฒนาความร่วมมือระหว่างองค์กรทุกภาคส่วนในการจัดสวัสดิการแบบบูรณาการ เน้นการคุ้มครองทางสังคมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายอย่างเท่าเทียมกัน

๔) การส่งเสริมบทบาทขององค์กรเอกชนในการจัดสวัสดิการสังคม เป็นการส่งเสริมให้องค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อช่วยเหลือประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้ได้รับบริการสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้นโดยเน้นการคุ้มครองทางสังคมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งองค์กรสาธารณประโยชน์เป็นองค์กรเอกชนที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

^{๗๒} กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สวัสดิการสังคมในประเทศสมาชิกอาเซียน, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พีระมิตร ครีเอชั่น จำกัด, ๒๕๖๐), หน้า ๑๒๓.

๕) การส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม กิจกรรมเพื่อสังคม และผู้ประกอบการเพื่อสังคมเป็น การส่งเสริมให้องค์กรธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมอย่าง ชัดเจน โดยการส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคมและกิจการเพื่อสังคมควรมีการสนับสนุนให้องค์กรธุรกิจเข้ามามี ส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น และควรมีการส่งเสริมให้เกิด ผู้ประกอบการเพื่อสังคมในการแก้ไขปัญหาสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

๖) ระบบสวัสดิการชุมชนและระบบวิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นการส่งเสริมและพัฒนา ระบบสวัสดิการชุมชนในการจัดสวัสดิการให้แก่คนในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริม และพัฒนาระบบวิสาหกิจเพื่อสังคมในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม

๗) การสนับสนุนกองทุนด้านสังคมและกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมเป็น การส่งเสริมให้รัฐบาลมีการสนับสนุนงบประมาณให้แก่กองทุนด้านสังคมและกองทุนส่งเสริมการจัด สวัสดิการสังคมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถนำเงินที่ได้รับการสนับสนุนไปจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ ประชาชนกลุ่มเปราะบางอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น โดยองค์กรที่เป็นหุ้นส่วนทางสังคม สามารถขอรับงบประมาณสนับสนุนในรูปแบบของการเสนอโครงการด้านสวัสดิการสังคม

๘) การขยายฐานภาษีเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะทำให้เกิดความเสมอภาคในการเสีย ภาษี เพื่อนำเงินที่ได้จากการเสียภาษีของประชาชนที่มีฐานะร่ำรวยมากระจายให้แก่ประชาชนที่มี ฐานะยากจน ในรูปแบบของการจัดสวัสดิการสังคมต่าง ๆ

สรุป การส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคม เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วน ร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อให้สวัสดิการสังคมทำงานได้ดียิ่ง ขึ้นสร้างความเข้มแข็งของ ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และภาคประชาสังคม ทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรหุ้นส่วน ทางสังคม เพื่อสร้างความเข้มแข็งขององค์กรหุ้นส่วนทางสังคม

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

Cavanaugh, 1997^{๗๓} องค์การอนามัยโลก (The World Health Organization : WHO) ใช้คำว่า “Elderly” สำหรับเรียกผู้สูงอายุ และได้รับความหมายว่า ผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป เช่นเดียวกับความหมายขององค์การสหประชาชาติ และได้แบ่งช่วงของผู้สูงอายุออกเป็น ๓ ช่วงด้วยกัน คือ ช่วงที่หนึ่ง เรียกว่า “The Elderly” เป็นช่วงอายุระหว่าง ๖๐-๗๕ ปี ช่วงที่สอง เรียกว่า “The Old”

^{๗๓} Cavanaugh, ๑๙๙๗ อ้างถึงใน ธารธร ดวงแก้ว และหิรัญญา เดชอุดม, พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ ตนเองของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑.

หมายถึงช่วงอายุระหว่าง ๗๖-๙๐ ปีและช่วงสุดท้าย เรียกว่า “The Very Old” หมายถึงช่วงอายุตั้งแต่ ๙๐ ปีขึ้นไป

United Nation^{๗๔} จากการประชุมวิชาการด้านผู้สูงอายุขององค์การสหประชาชาติในองค์การสหประชาชาติในปี ค.ศ. ๑๙๙๕ United Nation Conference On Aging ใช้คำว่า “Older Person” สำหรับเรียกผู้สูงอายุ และได้ให้ความหมายว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป โดยพิจารณาจากกระบวนการทางชีววิทยาที่เป็นช่วงสุดท้ายของวัฏจักรชีวิตของคนเรา โดยเฉพาะในระยะ ๑ ใน ๓ หรือ ๑ ใน ๔ ของช่วงอายุของคนเรา จะมีความสูญเสียทางจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมมากที่สุด

ศุภจี ภาษิตานนท์^{๗๕} องค์การสหประชาชาติได้ให้นิยามว่า “ผู้สูงอายุ” คือ ประชากรทั้งเพศชาย และเพศหญิงซึ่งมีอายุมากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป โดยเป็นการนิยามนับตั้งแต่อายุเกิด ส่วนองค์การอนามัยโลกยังไม่มีให้การนิยามผู้สูงอายุ โดยมีเหตุผลว่าประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมีการนิยามผู้สูงอายุต่างกัน ทั้งนิยามต่างอายุเกิดตามสังคมวัฒนธรรม และสภาพร่างกาย เช่น ในประเทศที่เจริญแล้วมักจัดผู้สูงอายุนับจากอายุ ๖๕ ปีขึ้นไป หรือบางประเทศอาจนิยามผู้สูงอายุตามอายุกำหนดให้เกษียณงาน (อายุ ๕๐ หรือ ๖๐ หรือ ๖๕ ปี) หรือนิยามตามสภาพร่างกาย โดยผู้สูงอายุอยู่ในช่วง ๔๕-๕๕ ปี ส่วนชายอายุอยู่ในช่วง ๕๕-๗๕ ปี สำหรับประเทศไทย “ผู้สูงอายุ” ตามพระราชบัญญัติ ผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ หมายถึง “บุคคล” ซึ่งมีอายุเกินกว่า ๖๐ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย

สุพัตรา สุภาพ^{๗๖} การมีอายุเพิ่มขึ้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้เริ่มตั้งแต่บุคคลเข้าสู่วัยผู้ใหญ่และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้ผู้สูงอายุมีสภาพแวดล้อม จิตใจ สังคม และ จิตวิญญาณที่แตกต่างไปจากวัยหนุ่มสาว ในด้านการกำหนดช่วงแห่งการเข้าถึงความเป็นผู้สูงอายุ และการกำหนดความหมายของผู้สูงอายุนี้ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้คำว่า “ผู้สูงอายุ” มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Elderly หรือ Ageing ในประเทศไทยได้บัญญัติขึ้นโดย พล.ต.ต.อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ เนื่องจากที่ประชุมของผู้สูงอายุเห็นว่า ความแก่ หนุ่ม ชรา ไม่มีอะไรเป็นเครื่องวัด และเครื่องขีดค้นกับทั้งไม่สมควรใช้คำว่าผู้ชรา เพราะจะทำให้รู้สึกหดหู่ จึงให้ใช้คำว่า ผู้สูงอายุ ตั้งแต่นั้นมาโดยให้หมายถึง ผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มีความเสื่อมของร่างกายตามสภาพ มีกำลังถดถอย เชื่องช้าหรือเป็นผู้ที่มีโรคสมควรจะได้รับการช่วยเหลืออุปการะ

^{๗๔} United Nation, **Quality of life in the ESCAPE Region**, (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 1995), P. 2.

^{๗๕} ศุภจี ภาษิตานนท์, “การจัดสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา เขตบางแค”, **การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๐), หน้า ๗.

^{๗๖} สุพัตรา สุภาพ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๔๘.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข^{๗๗} ได้ให้ความหมายว่า ผู้สูงอายุหมายถึง บุคคลที่สังคมกำหนดเกณฑ์อายุ เมื่อมีชีวิตอยู่ในช่วงวัยสุดท้ายของชีวิต ซึ่งเป็นวัยเสื่อมทางร่างกาย จิตใจและสังคม แต่ละคนจะปรากฏอาการเสื่อมแตกต่างกัน นอกจากอาการเสื่อมดังกล่าวแล้ว ยังใช้เกณฑ์อายุ ๖๐ ปี เป็นเกณฑ์สากล เพื่อให้ทราบว่าบุคคลใดสมควรเป็นผู้สูงอายุ นำมาพิจารณาประกอบกันด้วย

ณัฐพงศ์ อนุวัตรรยรง^{๗๘} ได้แบ่งความสูงอายุเป็น ๓ มิติ ดังนี้

มิติแรกเป็นความสูงอายุมิติทางร่างกาย หรือชีวภาพ (Biological Aging) เป็นมิติของความสูงอายุที่มีความเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย เนื่องจากประสิทธิภาพการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายลดน้อย เป็นผลจากความเสื่อมตามกระบวนการสูงอายุซึ่งเป็นตามอายุขัย (Life Span) ซึ่งบางครั้งอาจกล่าวได้ว่า เป็นมิติทางเวลาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสูงอายุ เป็นความสูงอายุตามวัย (Chronological Aging) เป็นความสูงอายุตามปฏิทิน โดยนับจากปีที่เกิดเป็นต้นไป และบอกได้ทันทีว่าใครมีอายุมากหรือน้อยเพียงใด

มิติที่สองเป็นความสูงอายุมิติทางจิตใจ (Psychological Aging) เป็นมิติของความสูงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงในหน้าที่ของการรับรู้กระบวนการความคิด ความจำ การเรียนรู้ เซวณปัญญา และลักษณะของบุคลิกภาพที่ปรากฏในระยะต่าง ๆ ของชีวิตและคนที่มีอายุมากขึ้น

มิติสุดท้าย เป็นความสูงอายุมิติทางสังคม (Social Aging) เป็นมิติที่คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ สถานภาพของผู้สูงอายุในระบบสังคม เช่น ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานของราชการ สโมสรและอื่น ๆ เป็นต้น

สรุป ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุ ๖๐ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ที่มีสภาพทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมเป็นไปในทิศทางที่เสื่อมถอยลง

^{๗๗} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมวิทยา ; หลักการศึกษา วิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๖), หน้า ๒.

^{๗๘} ณัฐพงศ์ อนุวัตรรยรง, การเปรียบเทียบการสนับสนุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของผู้สูงอายุชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนบน, (กรุงเทพมหานคร: สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑.

ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ชูศักดิ์ เวชแพศย์^{๗๙} ตั้งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสูงอายุหรือความแก่ของเซลล์ไว้ดังนี้

๑. ทฤษฎีของความสึกหรอ (Wear And Fear Theories) ความสูงอายุเป็นผลเนื่องจากการได้รับอันตรายสะสมกันตลอดมา เมื่อมากเข้าก็ขัดขวางต่อการมีอายุของเซลล์ทฤษฎีในกลุ่มนี้คือ

๑) ทฤษฎีอนุมูลอิสระ (Free Radical Theory) กล่าวว่าอนุมูลอิสระที่เกิดขึ้นในร่างกายจากการได้รับรังสีสารเคมี ที่สำคัญที่สุดคืออนุมูลออกซิเจนอิสระจากปฏิกิริยาเคมี ที่ใช้ออกซิเจนในร่างกาย เมื่อกลไกป้องกันลดลง เช่น การขาดวิตามินอี การขาดสารกลูต้าไทโอนหรือขาดเอนไซม์ เอสโอดี (S.O.D.=Super Oxide Dismutase) และอื่น ๆ พวกอนุมูลอิสระที่เกิดขึ้น จะทำให้อันตรายต่อเซลล์เมื่อมากเข้าก็เสื่อมลง และผลสุดท้ายเซลล์หรือเนื้อเยื่อก็ตายไป

๒) ทฤษฎีการเชื่อมโยงข้าม (Cross Linkage Theory) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของคอลลาเจน ในสารระหว่างเซลล์ (Interstitial Substance) ทำให้คอลลาเจนแข็งตัว และเมื่อสารระหว่างเซลล์แข็งตัวขัดขวางของการซึมเข้าของอาหารและออกซิเจนเข้าสู่เซลล์และขัดขวางการซึมออกของเสียภายในเซลล์ออกจากเซลล์จึงเป็นเหตุให้เซลล์เสื่อมและแก่ลง

๓) ทฤษฎีการสะสมของเสีย (Accumulation Off Waste Product Theory) กล่าวว่าของเสียที่เกิดขึ้นภายในเซลล์เมื่อสะสมมากเข้าก็จะเป็นเหตุให้หน้าที่ หรือการมีชีวิตของเซลล์ลดลงสิ่งที่สนับสนุนก็คือ การพบสารสีน้ำตาล หรือสารไลโปฟุสซิน (Lipofuscin) สะสมในเซลล์มากขึ้นตามอายุ

๔) ทฤษฎีว่าด้วยความแก่ เป็นผลมาจากการคัดลอกคลาดเคลื่อน (Error Catastrory Theory) เชื่อว่าคนมีอายุมากขึ้น โมเลกุลของ DNA จะมีการเปลี่ยนแปลงทำให้มีความผิดปกติมากขึ้น ความผิดปกตินี้จะค่อย ๆ มากขึ้นจนถึงจุดที่ทำให้เซลล์ต่างๆ ของร่างกาย เสื่อมและหมดอายุเป็นผลให้เกิดลักษณะสูงอายุขึ้นทั้ง ๆ ที่อายุยังน้อย

๒. ทฤษฎีขึ้นกับพันธุกรรม (Genetic Basis Theory) มีผู้ให้ทฤษฎีเกี่ยวกับความสูงอายุไว้หลายทฤษฎีดังนี้

๑) ทฤษฎีการกำหนดจำนวนการแบ่งเซลล์ (Finite Doubling Potential Theory) กล่าวว่าแต่ละเซลล์มีจำนวนการแบ่งตัวได้จำกัดเซลล์จึงแก่เมื่อถึงกำหนด

^{๗๙} ชูศักดิ์ เวชแพศย์, การปฏิบัติตัวของผู้สูงอายุเพื่อให้มีอายุยืน, (กรุงเทพมหานคร: ศุภานิการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐.

๒) ทฤษฎีการผ่าเหล่า (Somatic Theory) กล่าวว่าการเกิดการผ่าเหล่า (Mutation) จะทำให้รหัส DNA เปลี่ยนแปลงไปจากการลอก และแปลรหัสที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ จึงเกิดการสร้างโปรตีนที่ผิดปกติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีชีวิตต่อไปของเซลล์

๓) ทฤษฎีที่ว่าความมียาอยู่นั้นถูกกำหนดไว้แล้ว (Programmed Aging Theory) กล่าวว่าเซลล์ของหนังกำพร้า (Epidermis) เป็นตัวอย่างอันดีที่แสดงถึงโปรแกรมตั้งไว้ที่ Gene เมื่อถึงเวลาทำให้นิวเคลียสหมดอายุฝ่อลีบและหายไป และเซลล์ที่ตายหลุดออกมา เซลล์ทุกเซลล์ในร่างกายที่ถูกกำหนดว่าเซลล์จะมียาอายุขัยเท่าใด

๓. โปรแกรมของสมอง (Brain Programming) ทฤษฎีนี้กล่าวว่าเมื่อโตขึ้น สมองส่วนที่เรียกว่า ไฮโปทาลามัส (Hypothalamus) ในผู้สูงอายุจะส่งสัญญาณมาทำให้ระดับของฮอร์โมนเปลี่ยนแปลงทำให้หน้าที่ของต่อมต่าง ๆ ลดลงซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เซลล์เสื่อมสลาย

๔. การเสื่อมสลายของระบบภูมิคุ้มกัน (Immune System Deterioration) ระบบภูมิคุ้มกันสร้างจากลิมโฟไซด์ ซึ่งเป็นเซลล์ที่ทำหน้าที่คล้ายตำรวจของร่างกาย ทำหน้าที่ต่อต้าน การรุกรานของแบคทีเรียและไวรัส ทำหน้าที่ขจัดออกไป รวมทั้งการทำลายพิษด้วย เมื่อเราเริ่มมีอายุมากขึ้น ระบบภูมิคุ้มกันเริ่มเสื่อมลง ทำให้ไม่สามารถขจัดสิ่งแปลกปลอมหรือทำลายพิษได้ และในบางกรณี กลับมาทำอันตรายต่อร่างกายให้เกิดโรคขึ้นอีกเรียกว่า โรคภูมิคุ้มกันทำลายเนื้อเยื่อตนเอง (Autoimmune Disease)

สรุป การกำหนดว่าใครเป็นผู้สูงอายุมิเกณฑ์ทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกันออกไป ส่วนใหญ่จะกำหนดไว้ว่าผู้สูงอายุคือผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปี ขึ้นไปเป็นหลัก แต่ที่มีความแตกต่างกันนั้นจะดูความแข็งแรงทางด้าน ร่างกาย และถือเอาอายุเป็นหลักสำหรับผู้สูงอายุตั้งแต่ ๖๐ ปี ขึ้นไป

สภาพการเปลี่ยนแปลง ปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ

๑. สภาพการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ

สภาพการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุและผลสืบเนื่องที่สำคัญมี ๔ ด้าน คือการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ มีสาระสำคัญ สรุปได้ดังนี้

๑.๑ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย

การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายของผู้สูงอายุ คือการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายของผู้สูงอายุเสื่อมโทรมและสมรรถภาพลดลงการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายของผู้สูงอายุที่เห็นเด่นชัดได้แก่ผิวหนังเหี่ยวย่นบางและแห้ง ผมร่วงบางและหงอกขาว กระดูกจะบาง เปราะ ตามวัย หูตึง ฟันผุหัก กล้ามเนื้อเสียสมดุล หัวใจทำงานได้น้อยลง สมองเสื่อมลง ความสัมพันธ์ระหว่างสมองและกล้ามเนื้อมีสมรรถภาพลดลง สติปัญญาเสื่อมถอย ปวด ไต และระบบขับถ่ายเสื่อมสมรรถภาพ

และพละกำลังถดถอยเป็นต้น ดังนั้นผู้สูงอายุจึงมีความผิดปกติด้านร่างกายเกิดขึ้นมากเจ็บป่วยง่าย รุนแรงและเรื้อรัง

๑.๒ การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ

การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจของผู้สูงอายุ สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและด้านสังคม เพราะความเสื่อมโทรมของร่างกายย่อมมีอิทธิพลต่อจิตใจและมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ตลอดจนการปรับตัวกับสภาพแวดล้อม โดยการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการสูญเสีย ๔ ประการ สรุปสาระสำคัญ ดังนี้ (๑) การสูญเสียบุคคลผู้เป็นที่รัก (๒) การสูญเสียสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ (๓) การสูญเสียสัมพันธภาพในครอบครัว และ (๔) การสูญเสียสมรรถภาพทางเพศ

๑.๓ การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม

เมื่อภาระหน้าที่และบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุลดน้อยลง ทำให้ผู้สูงอายุห่างจากสังคม อีกทั้งคนส่วนใหญ่มักมองว่าผู้สูงอายุมีสมรรถภาพและความสามารถลดน้อยลง จึงไม่ให้ความสำคัญหรือใส่ใจมากนัก นอกจากนี้ยังเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้นำครอบครัว กลายเป็นเพียงผู้อาศัยหรือเป็นสมาชิกของครอบครัวเท่านั้น และเมื่อสมรรถภาพร่างกายลดลง ทำให้ความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองหรือกิจวัตรประจำวันเป็นไปได้ยากลำบาก จะส่งผลกระทบต่อจิตใจ เกิดความไม่มั่นใจในตนเอง หดหู่กับสภาพตัวเอง อีกทั้งยัง ทำให้ผู้สูงอายุไม่กล้ามีสังคมหรือมีกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น

๑.๔ การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในภาวะปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ เช่นกันผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีอาจได้รับผลกระทบน้อยกว่า เพราะมีรายได้และเงินออมที่สามารถนำมาใช้จ่ายได้ แต่ผู้สูงอายุบางกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี มักจะประสบปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม อารมณ์ และจิตใจ ซึ่งจะต้องให้ความสนใจและดูแลเป็นพิเศษ การดูแลผู้สูงอายุนั้นจะออกมาในรูปแบบของบริการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยรัฐและเอกชน ที่รู้ จักกันในชื่อของ “บริการสวัสดิการสังคม”^{๘๐}

^{๘๐} สุรกุล เจนธรรม, *วิทยาการผู้สูงอายุ*, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๓๒.

นวลวิ ประเสริฐ^{๔๑} กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุไม่เพียงแต่สภาพร่างกายเท่านั้น ยังมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและสังคมเศรษฐกิจ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผู้สูงอายุ โดยวัยผู้สูงอายุเป็นวัยที่ระบบประสาท สมองและกล้ามเนื้อเกิดการเสื่อมถอยลง ส่งผลให้ สมรรถภาพทางกายลดลง ต้องเผชิญกับความยากลำบากในการปรับตัว ขาดความเชื่อมั่น ขาดประสิทธิภาพในการคิด การตัดสินใจลดลงเกิดภาวะสับสน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์ได้ง่าย ประกอบกับมีปัญหาทางเศรษฐกิจเนื่องจากเป็นช่วงของการเกษียณอายุ ต้องออกจากงาน จากเดิมซึ่งมีบทบาทเป็นผู้นำของครอบครัวในการหารายได้กลับต้องกลายมาเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนในครอบครัวต้องเลี้ยงดู ขาดอาชีพ มีความต้องการพึ่งพิงสูง สมาชิกในครอบครัวอาจจะไม่เคารพเชื่อฟัง มีปัญหากับบุตรหลานเกี่ยวกับช่องว่างระหว่างวัย รวมถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ส่งผลให้ถูกทอดทิ้งภาวะเช่นนี้ทำให้ผู้สูงอายุมีความวิตกกังวลสูง กลัวการสูญเสีย กลัวถูกทอดทิ้ง ขาดความอบอุ่น รู้สึกโดดเดี่ยว มีผลให้เกิดอาการซึมเศร้าอารมณ์อ่อนไหวง่าย จากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจในผู้สูงอายุเป็นผลให้ผู้สูงอายุจะต้องปรับตัวและยอมรับต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ฉะนั้นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดควรจะเข้าใจและยอมรับต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ด้วย เพื่อที่จะได้ปฏิบัติต่อผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุข

สรุป การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ ๔ ด้าน คือ (๑) การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายของผู้สูงอายุ คือการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายของผู้สูงอายุเสื่อมโทรมและสมรรถภาพลดลง การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย (๒) การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ เกิดจากการเสื่อมโทรมของร่างกายย่อมมีอิทธิพลต่อจิตใจ (๓) การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมเกิดจากภาระหน้าที่และบทบาททางสังคมลดของผู้สูงอายุลงน้อยลง ทำให้ผู้สูงอายุห่างจากสังคม และ (๔) การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจเกิดจากช่วงของการเกษียณอายุ ต้องออกจากงาน

๒. ปัญหาพื้นฐานของผู้สูงอายุ

ร่ำพรรณ ศิริจันทน์^{๔๒} กล่าวว่า ปัญหาของผู้สูงอายุว่า การเข้าสู่วัยสูงอายุเป็นเรื่องธรรมชาติที่ทุกคนไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ โดยทั่วไปเราจะถือว่าผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป แต่ทางปฏิบัติจะนับเมื่ออายุ ๖๕ ปี ในวัยนี้ถือเป็นระยะสุดท้ายของพัฒนาการแห่งชีวิต และการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในช่วงนี้มักเป็นไปในทางที่เสื่อมลง โดยแบ่งการเปลี่ยนแปลงเป็น ๓ ด้านหลัก คือ

^{๔๑} นวลวิ ประเสริฐสุข, *การศึกษาแนวทางส่งเสริมความสุขของผู้สูงอายุในอาเซียน*, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๐), หน้า ๑๑๒.

^{๔๒} ร่ำพรรณ ศิริจันทน์, “คุณภาพชีวิตและการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ตำบลหนองผึ้งอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่”, *รายงานการวิจัย*, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๕), หน้า ๒๘.

๑) ด้านร่างกาย จะมีลักษณะผิวหนังเหี่ยวย่นสีผิวเปลี่ยนมักเป็นจุดดำ ขาว หรือตก กระคันตามผิวหนัง เนื่องจากผิวแห้ง เส้นเลือดฝอยแตกง่าย ทำให้มีรอยฟกช้ำตามตัวผมและขนมักจะ เปลี่ยนเป็นขาว มักหลุดร่วงง่าย กล้ามเนื้อและกระดูกไม่แข็งแรง ทำให้เคลื่อนไหวได้ช้าเมื่อเกิด อุบัติเหตุเล็ก ๆ น้อย ๆ กระดูกมักหักได้ง่าย ในบางรายที่กระดูกสันหลังเสื่อมมากมักจะเห็นมีสันหลัง โกง และการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายลดลง ส่วนหนึ่งเกิดจากเส้นเลือดไหลเวียนไปยัง อวัยวะดังกล่าวได้น้อยลง อวัยวะที่ว่าได้แก่ สมองสั่งการซ้ำจำเรื่องใหม่ ๆ ได้น้อยลง คิดช้าลงประสาท สัมผัสทั้ง ๕ การรับรู้ทางหู ตา จมูก ลิ้น สัมผัสต่าง ๆ ทางอวัยวะน้อยลง ระบบย่อยอาหารการขับถ่าย ลดลง การรับรู้รสของลิ้นน้อยลง ระบบไหลเวียนเลือด เลือดข้นมากขึ้น ทำให้การไหลเวียนเลือดลดลง หลอดเลือดแข็งตัวมากขึ้น ทำให้หัวใจต้องสูบน้ำเลือดแรงขึ้น ในขณะที่ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ หัวใจลดลง มีผลให้เกิดอาการหัวใจล้มเหลว หรือโรคของเส้นเลือด ได้แก่ ความดันโลหิตสูงได้ง่าย ตับ และไตขับถ่ายของเสียออกจากร่างกายช้าลง และต่อมไทรอยด์ต่าง ๆ เสื่อมไปมีผลให้ปริมาณฮอร์โมนใน ร่างกายลดลง ก่อให้เกิดโรคหลายอย่างตามมา เช่น โรคเบาหวานโรคขาดไทรอยด์ โรคเสื่อมสภาพทาง เพศ เป็นต้น

๒) ด้านจิตใจและอารมณ์ การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์และจิตใจของผู้สูงอายุ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากสภาพร่างกายที่เสื่อมลง บางรายก็อาจพบกับการสูญเสียบุคคลใกล้ชิดในช่วงนี้ อีกส่วนเป็นผลมาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะความสูงอายุชนิดของอารมณ์ที่ผู้สูงอายุ แสดงออกที่ผิดปกติและพบได้บ่อย คือ อารมณ์เศร้า เบื่อหน่าย ท้อแท้ เหงา ร้องไห้ง่าย น้อยใจบ่อย ๆ ซึม แยกตัว อารมณ์วิตกกังวลก็พบบ้าง มักแสดงออกโดยการห่วงใยลูกหลานมากขึ้น และอารมณ์ทาง จิตที่รุนแรง เช่น หูแว่ว ประสาทหลอน หรือหลงผิด หวาดระแวงต่าง ๆ พบได้บ้าง บางครั้งจะมีการ สับสนเรื่องวัน เวลา สถานที่ และบุคคล กลางคืนไม่นอน เดี๋ยววันวาย หรือมีอาการขับถ่ายเรี่ยราด พฤติกรรมเป็นเด็กทารก หรือมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมก็ได้ ในกรณีที่สมองเสื่อมมาก

๓) ด้านสังคม ผู้สูงอายุมักจะถูกจำกัดบทบาททางสังคมให้ลดลง ทั้งนี้เนื่องจากมอง ว่าสุขภาพไม่แข็งแรง เกิดภาวะความเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุได้ง่าย การสื่อสารกับคนทั่วไปทำได้ลำบาก มีผลให้ผู้สูงอายุต้องอยู่บ้าน และมีความรู้สึกที่ตนเองไม่มีคุณค่า เป็นภาระให้ลูกหลาน โดยเฉพาะ ผู้สูงอายุที่เคยพึ่งตนเองหรือเป็นที่พึ่งให้กับสมาชิกในครอบครัว ต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้รับการ ช่วยเหลือ และถ้าผู้ใกล้ชิดไม่ให้ความสนใจจะส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดอาการซึมเศร้ารุนแรงถึงขั้นทำร้าย ร่างกายตนเอง

เกษม ตันติผลาชีวะ และกุลยา ตันติผลาชีวะ^{๘๓} กล่าวถึงปัญหาของผู้สูงอายุมาจากสภาพด้านสังคมของผู้สูงอายุ ในอดีตครอบครัวใหญ่ผู้สูงอายุอยู่ในฐานะการเป็นผู้นำผู้ให้ความรู้ ถ่ายทอดวิชา และสนับสนุนความก้าวหน้าให้แก่บุตรหลาน และอยู่ในฐานะที่ควรเคารพบูชาเป็นที่ยอมรับนับถือ แต่ในปัจจุบันสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะสังคมอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันมองเห็นประโยชน์ส่วนตน การพึ่งพาอาศัยลดลง การรับรู้ของสังคมส่วนใหญ่มาจากภายนอกทำให้ผู้สูงอายุขาดความสำคัญ ขาดการยอมรับและเอาใจใส่จากบุตรหลาน ทำให้ผู้สูงอายุพบกับความโดดเดี่ยว นอกจากนี้ผู้สูงอายุที่เคยเป็นหัวหน้าครอบครัว ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลและหาเลี้ยงครอบครัว ต้องกลายเป็นผู้พึ่งพา เป็นผู้รับมากกว่าผู้ให้ทำให้รู้สึกว่าคุณค่าตนเองเป็นตัวปัญหาหรือเป็นภาระต่อสังคม เกิดความคับข้องใจ ขาดความเชื่อมั่นไม่กล้ารวมกลุ่มและลดความสัมพันธ์กับชุมชนลงจากการสำรวจข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัย สามารถสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาในด้านต่าง ๆ สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

๑) ปัญหาด้านร่างกาย พบว่า คนเราเมื่อมีอายุมากขึ้น สภาพร่างกายในส่วนต่าง ๆ เป็นไปในทางที่ถดถอย ไม่ว่าจะเป็นสมอง เซลล์ต่าง ๆ เกิดโรคต่าง ๆ ได้ง่าย และเมื่อเป็นโรคต่าง ๆ แล้วมักพบว่าโรคเหล่านั้นจะกลายเป็นโรคเรื้อรัง ซึ่งจะส่งผลต่อส่วนอื่นของร่างกายตามมาทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันยากลำบากขึ้น

๒) ปัญหาทางด้านจิตใจ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากปัญหาทางด้านร่างกายและปัญหาทางด้านสังคม ซึ่งผู้สูงอายุมักจะถูกทอดทิ้งให้อยู่เพียงลำพัง หรือไม่ก็อยู่เพียงลำพังกับคู่ชีวิตผู้สูงอายุ มักจะไม่ได้รับการเอาใจใส่จากลูกหลาน ทั้งนี้เพราะปัจจุบันลูกหลานมักจะมางานทำในเมืองเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเหงา หมดหวัง เศร้า ผู้สูงอายุบางรายอาจเกิดความวิตกว่าตัวเองใกล้ตาย เกิดความกลัว หรือในบางกรณีผู้สูงอายุจะคิดว่าตนเองไร้ค่า ทำให้จิตใจไม่ผ่องใสอย่างที่ควร

๓) ปัญหาทางสังคม สภาพทางสังคมของเปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อก่อน ไม่ว่าจะเป็นในด้านของครอบครัวที่เคยเป็นครอบครัวเดี่ยวก็กลายเป็นครอบครัวขยายมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุขาดบุคคลที่ใกล้ชิดที่คอยปรึกษาหารือ ผู้สูงอายุจะถูกมองว่าไร้ความหมายในสังคม แก่แล้วไม่สามารถทำอะไรได้ ผู้สูงอายุถูกลดบทบาททางสังคมลง ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตัวเองไร้ค่า ยิ่งโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เคยเป็นที่พึ่งพิงของลูกหลาน เมื่อแก่ตัวลงกลายเป็นผู้พึ่งพิงจะรู้สึกว่าตนเองเป็นภาระให้ลูกหลานสังคม ผู้สูงอายุจะแคลง ทั้งนี้เพราะเพื่อน ๆ รุ่นราวคราวเดียวกันพากันล้มหายตายจากไปทีละคนลูกน้องหรือบริวาร สำหรับผู้สูงอายุที่เคยเป็นหัวหน้าต่างก็พากันเติบโตแล้วล้มผู้สูงอายุไป

^{๘๓} เกشم ตันติผลาชีวะ และกุลยา ตันติผลาชีวะ, **การรักษาสภาพในผู้สูงอายุ**, (กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๘๐,

๔) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผู้สูงอายุจำนวนมากไม่สามารถหารายได้เสริมได้ทำให้เป็นภาระเลี้ยงดูของลูกหลาน และรัฐที่ต้องเข้ามาดูแล และจะมีผู้สูงอายุจำนวนมากไม่น้อยที่ลูกหลานไม่ใส่ใจดูแล ทำให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ยากที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีสมรรถนะในบ้านปลายชีวิตได้

๕) ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม รูปแบบสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไป พัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีบทบาทมากต่อสภาพสังคมของไทย จากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะทำให้เด็กไทยมีความกตัญญูน้อยลง หลงระเห็จกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีความเชื่อแบบใหม่ ๆ ในขณะที่ตรงกันข้ามผู้สูงอายุซึ่งส่วนมากไม่มีความรู้ และไม่ได้รับการศึกษา รวมทั้งไม่เปิดใจรับในความเปลี่ยนแปลงในทางด้านเทคโนโลยีเหล่านี้ และยังยึดติดกับรูปแบบชีวิตเดิม ๆ ซึ่งย่อมจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมสมัยใหม่

สรุป ปัญหาพื้นฐานของผู้สูงวัย คือ ปัญหาของผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายจิตใจ และสังคม เพราะการเสื่อมสภาพตามวัยของผู้สูงอายุส่งผลให้ประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมายทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม รวมทั้งปัญหาด้านครอบครัวและเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคต่าง ๆ ได้ง่ายกว่าวัยอื่น และการเจ็บป่วยนั้นก็ส่งผลโดยตรงต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และบทบาทหน้าที่สำคัญทางสังคมของผู้สูงอายุ

๓) ความต้องการของผู้สูงอายุ

มาสโลว์ (Maslow)^{๘๔} กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ทุกวัย ซึ่งมนุษย์ทุกคนมีความต้องการ และเมื่อความต้องการได้รับการสนองแล้วจะไม่มีแรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมนั้นต่อไป โดยความต้องการของมนุษย์ แบ่งเป็นลำดับขั้นออกเป็น ๕ ขั้น ดังนี้

๑) ความต้องการทางด้านร่างกาย (Psychological Needs) ความต้องการในขั้นนี้เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่ช่วยให้การดำเนินชีวิต ถือว่าเป็นความจำเป็นสำหรับชีวิตได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อน ความต้องการทางเพศ เมื่อได้รับความต้องการตามความพึงพอใจจะก้าวไปสู่ความต้องการในระดับขั้นต่อไป

๒) ความต้องการความปลอดภัย (Security Needs) ความรู้สึกที่ตนเองต้องการความปลอดภัย สำหรับมนุษย์นั้นมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตมาก ซึ่งความต้องการนี้จะชัดในวัยเด็กเล็ก ถ้าได้รับความอบอุ่น การเอาใจใส่ จะเกิดความอบอุ่นใจ เกิดความรู้สึกปลอดภัย การพัฒนาบุคลิกภาพในวัยต่าง ๆ ต่อ ๆ มาจึงเป็นบุคลิกภาพที่ได้รับการยอมรับจากสังคม

^{๘๔} Maslow, A. H., "A Theory of Human Motivation", *Journal Psychology Review*, 50, 1943, P. 370.

๓) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Love And Belonging Needs) ทุกคนอยากได้รับความรักจากคนอื่น อยากเป็นเจ้าของคนอื่น และขณะเดียวกันตนเองก็อยากเป็นที่รักของคนอื่นเช่นเดียวกัน หากบุคคลใดไม่ได้ความรักหรือไม่ได้การยอมรับจากคนอื่นจะเกิดพฤติกรรมผิดปกติ

๔) ความต้องการได้รับการยอมรับนับถือ (Self - Esteem Needs) เมื่อบุคคลได้รับการตอบสนองอย่างพึงพอใจด้านความรักมาแล้วก็จะก่อให้เกิดความต้องการ ได้รับการยกย่องนับถือ ซึ่งมีอยู่ ๒ ด้าน คือ การต้องการยอมรับนับถือในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่พึ่งขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น และความต้องการเป็นที่ยกย่องนับถือของบุคคลอื่น มีความสุขที่บุคคลอื่นยอมรับในความสามารถของตนเอง ให้ความสนใจ มีชื่อเสียงจนเป็นที่กล่าวขานในสังคม

๕) ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self Actualization Needs) ความต้องการด้านนี้เป็นผลมาจากการพัฒนาทั้ง ๔ ขั้นมาแล้ว จึงจะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงตามสภาพที่เป็นอยู่เข้าใจถึงความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ ยอมรับได้ในส่วนที่เป็นจุดอ่อนหรือจุดบกพร่องของตนเอง และพร้อมจะเปลี่ยนจุดอ่อนที่มีอยู่ให้หมดไปหรือเหลือน้อยที่สุด

กรมการอนามัยกระทรวงสาธารณสุข^{๘๕} กล่าวถึงความต้องการของผู้สูงอายุไว้ว่า บุคคลเมื่อก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุซึ่งเป็นวัยสุดท้ายของชีวิต เป็นช่วงที่ควรได้รับความช่วยเหลือ ประคับประคองจากสังคม ในสังคมไทยมีวัฒนธรรมการดูแลพ่อแม่ ญาติ ผู้สูงอายุ แต่ปัจจุบันต้องยอมรับว่าจากสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนไป ย่อมมีผลกระทบต่อวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อผู้สูงอายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สำหรับความต้องการของผู้สูงอายุสามารถแบ่งได้ ดังนี้

๑) ความต้องการทางด้านร่างกาย ได้แก่ ต้องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ ต้องการมีผู้ช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิด ต้องการที่อยู่อาศัยที่สะอาด อากาศดี สิ่งแวดล้อมดี ต้องการอาหารการกินที่ถูกสุขลักษณะตามวัย ต้องการผู้ช่วยดูแลยามเจ็บไข้ได้ป่วย ต้องการได้รับการตรวจสุขภาพและการรักษาพยาบาลที่สะดวก รวดเร็ว ทันทีที่ ต้องการการรักษาพยาบาลแบบไม่เสียค่าใช้จ่ายจากรัฐ ความต้องการได้พักผ่อนนอนหลับอย่างเพียงพอ ต้องการการบำรุงรักษาร่างกายการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ

๒) ความต้องการทางด้านจิตใจ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและสังคม จะทำให้จิตใจของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไปด้วย ผู้สูงอายุจะปรับจิตใจ อารมณ์ไปตามการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีการปรับปรุงและพัฒนาจิตใจของตนเอง

^{๘๕} กรมการอนามัยกระทรวงสาธารณสุข, “แผนงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ”, วารสาร สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๖ (มิถุนายน ๒๕๖๕): ๖๙.

ให้เป็นไปในทางที่ดีงามมากขึ้น สามารถควบคุมอารมณ์และจิตใจได้ดีกว่าวัยหนุ่มสาว ดังนั้นเมื่อคนเราอายุมากขึ้น ความสุขุมเยือกเย็นจะมีมากขึ้นด้วย แต่การแสดงออกจะขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละบุคคลการศึกษา ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมในชีวิตของคน คนนั้นความเครียดที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงมีผลต่อจิตใจ ผู้สูงอายุมากลักษณะความการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจที่พบได้ คือ การรับรู้ ผู้สูงอายุจะติดกับความคิดแบบเดิม ๆ และเหตุผลของตัวเอง การรับรู้สิ่งใหม่จึงเป็นไปได้ยาก ความจำเสื่อมลงการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้สูงอายุ เกี่ยวเนื่องกับการสนองความต้องการของจิตใจต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ผู้สูงอายุจะมีความรู้สึกต่อตนเองในแง่ต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นความท้อแท้ใจ โดยรู้สึกว่าสังคมไม่ได้ โดยรู้สึกว่าตนเองให้ความสำคัญต่อตนเองเหมือนที่เคยเป็นมา มีอารมณ์ไม่มั่นคง การกระทบกระเทือนใจเพียงเล็กน้อยจะทำให้ผู้สูงอายุเสียอารมณ์และหงุดหงิดหรือโกรธง่าย ความสนใจสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุจะสนใจสิ่งแวดล้อมเฉพาะที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและตรงกับความต้องการของตนเองเท่านั้น การสร้างวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง การมีอายุมากขึ้น คือ การเข้าใกล้ช่วงเวลาแห่งความตาย การยอมรับสภาพดังกล่าว ทำให้ผู้สูงอายุพยายามสร้างความดีงามให้แก่ตนเองเพิ่มมากขึ้น การผิดปกติทางจิตใจในผู้สูงอายุ แยกออกเป็นอาการทางจิตใจ ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มอาการทางจิตใจเนื่องจากสมองเสื่อมและกลุ่มอาการทางจิตใจและอารมณ์

๓) ความต้องการทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ ต้องการได้รับความสนใจจากผู้อื่นต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและหมู่คณะ ต้องการช่วยเหลือสังคมและมีบทบาททางสังคมตามความถนัด ต้องการการสนับสนุนช่วยเหลือจากครอบครัวและสังคม ทั้งทางด้านความเป็นอยู่รายได้ และบริการจากรัฐต้องการมีชีวิตร่วมในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมและชุมชน ต้องการลดความพึ่งพาคนอื่นให้น้อยลง ไม่ต้องการความเมตตาสงสาร (ที่แสดงออกโดยตรง) ต้องการการประกันรายได้ และการประกันความชราภาพ

สรุป ความต้องการของผู้สูงวัย ตามกฎของมาสโลว์ คือความต้องการพื้นฐาน ๕ ด้าน คือ (๑) ความต้องการทางด้านร่างกาย (๒) ความต้องการความปลอดภัย (๓) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (๔) ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง และ (๕) ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง สำหรับนักวิชาการท่านอื่นมีความเห็นที่คล้ายกัน ๕ ด้าน คือ (๑) ด้านร่างกาย (๒) ด้านจิตใจ (๓) ด้านสังคม (๔) ด้านเศรษฐกิจ และ (๕) ด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี

สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย

๑. การประกันสังคม (Social Insurance) เป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตและคุ้มครองลูกจ้าง ปัญหาการขาดรายได้เมื่อเกษียณอายุการทำงาน สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้สูงอายุได้รับการเกื้อหนุนจากครอบครัวน้อยลง ปัญหาสุขภาพที่เรื้อรังส่งผลให้ตัวเลขค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลสูง ระบบประกันสังคมในประเทศไทย ประกอบด้วย กองทุนต่าง ๆ ดังนี้

๑) กองทุนประกันสังคมกรณีชราภาพ เป็นการส่งเสริมการออมสำหรับกลุ่มแรงงานที่เป็นลูกจ้างในภาคเอกชนของกระทรวงแรงงาน

๒) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) เป็นการออมภาคบังคับสำหรับกลุ่มข้าราชการ

๓) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับลูกจ้างประจำของส่วนราชการซึ่งจดทะเบียน (กสจ.) ผลประโยชน์ที่ได้รับ คือ เงินบำเหน็จลูกจ้างและเงินที่สมาชิกส่งสทบเข้ากองทุน

๔) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เป็นจุดเริ่มต้นของการส่งเสริมการออมแบบสมัครใจ

๕) กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ เป็นการออมแบบสมัครใจ สำหรับกลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีกำลังการออมมาก

๖) กองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งขึ้น เป็นการออมภาคบังคับ

๗) กองทุนทวีสุข เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรออมเงินไว้ใช้เป็นสวัสดิการแก่ตนเองและครอบครัว

๘) กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นการส่งเสริมการออมในระดับชุมชน เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และ

๙) กองทุนการออมชราภาพ (กอช.) กระทรวงการคลังเป็นผู้จัดตั้งกองทุน เป็นกองทุนการออมเพื่อการชราภาพขั้นพื้นฐานแบบสมัครใจ

๒. การช่วยเหลือสาธารณะ (Public Assistance) เป็นการสงเคราะห์แบบให้เปล่าสำหรับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เนื่องจากช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ด้วยโอกาสทางสังคม และไร้ที่พึ่ง รูปแบบของสวัสดิการที่มีอยู่คือ

๑) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นการจ่ายเงินแบบให้เปล่า ตามมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๔ ให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (สถ.) จ่ายเบี้ยยังชีพแบบขั้นบันไดให้กับผู้สูงอายุ โดยผู้ที่มีอายุ ๖๐-๖๙ ปี ได้รับเบี้ยยังชีพคนละ ๖๐๐ บาทต่อเดือน ผู้ที่มีอายุ ๗๐-๗๙ ปี ได้รับเบี้ยยังชีพคนละ ๗๐๐ บาทต่อเดือน ผู้ที่มีอายุ ๘๐-๘๙ ปี ได้รับเบี้ยยังชีพคนละ ๘๐๐ บาทต่อ

เดือน และผู้ที่มีอายุ ๙๐ ปีขึ้นไป ได้รับเบี้ยยังชีพคนละ ๑,๐๐๐ บาทต่อเดือนโดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป

๒) กองทุนดูแลผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่งโดยสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ เป็นการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุกรณีเดือดร้อนจากการทารุณกรรม ถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายและถูกทอดทิ้ง การสนับสนุนการจัดการงานศพผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน และการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเรื่องที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่ม

๓) การได้รับคำปรึกษาในทางคดี การช่วยเหลือจากการทารุณกรรมและถูกทอดทิ้ง โดยกระทรวงยุติธรรมให้คำแนะนำ ปกป้อง ที่เกี่ยวข้องในทางคดีสำหรับผู้สูงอายุ

๔) การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐโดยกระทรวงคมนาคม และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ ฯ ให้ผู้สูงอายุเข้าชมฟรี

๕) การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสมโดยกระทรวงคมนาคม ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุโดยรถไฟ/ รถไฟฟ้า /รถ บขส./ขสมก. ลดค่าโดยสารเครื่องบิน และการบินไทยลดค่าโดยสารภายในประเทศ ร้อยละ ๑๕

๓. การบริการสังคม (Social Service) เป็นระบบบริการที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนประกอบด้วยบริการด้านต่าง ๆ ๕ ด้าน คือ

๓.๑ ด้านสุขภาพอนามัย ประกอบด้วย

๑) หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคน ให้บริการครอบคลุมด้านการตรวจสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ดำเนินงานโดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

๒) การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขจาก พรบ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๖๔) มีการจัดช่องทางเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุแยกจากผู้รับบริการทั่วไปในแผนกผู้ป่วยนอก

๓) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เป็นโครงการดูแลสุขภาพที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น บนพื้นฐานแนวคิด “หุ้นส่วนการดูแล” ประกอบด้วยประชาชนในพื้นที่ สถานบริการสุขภาพ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๔) การดูแลที่บ้าน (Home Care) เป็นบริการสำหรับผู้สูงอายุอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งเหมาะกับผู้ป่วยสูงอายุที่อาการไม่รุนแรงและไม่สะดวกในการเดินทางมารักษาที่โรงพยาบาล เป็นการลดค่าเดินทางของผู้ใช้บริการ และผู้สูงอายุส่วนมากพึงพอใจที่จะได้รับการรักษาพยาบาลที่บ้าน

๕) โครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) เป็นโครงการที่มุ่งแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุขาดผู้ดูแลช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ถูกทอดทิ้ง ถูกละเลยเพิกเฉย และผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลไม่

ถูกต้องโดยอาศัยการสร้างอาสาสมัคร จากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือประชาชนในชุมชนที่สมัครใจทำหน้าที่เป็นผู้ให้การดูแลช่วยเหลือฟื้นฟูผู้สูงอายุในชุมชน

๓.๒ ด้านการศึกษา ประกอบด้วย

๑) การศึกษา นอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการโดยศูนย์ส่งเสริมการศึกษา นอกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ (ศกพ.) ได้พัฒนาแนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุตามความต้องการและความสนใจของผู้สูงอายุ เช่นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุการเสริมสร้างคุณค่าและการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับผู้สูงอายุการเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ เป็นต้น

๒) การศึกษาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เช่น “ชมรมการศึกษาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (Old People Playing Young Club: OPPY)” เป็นชมรมที่มุ่งเผยแพร่ความรู้และทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตให้แก่ผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุจะต้องจ่ายค่าบริการเอง

๓.๓ ด้านที่อยู่อาศัย ประกอบด้วย การสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยและการดูแล เป็นบริการในสถานสงเคราะห์สำหรับผู้สูงอายุที่ครอบคลุมความจำเป็นด้านปัจจัย ๔ รวมทั้งบริการด้านการรักษาพยาบาลกายภาพบำบัด ศาสนกิจ งานอดิเรก นันทนาการกิจกรรมส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม ปัจจุบันมีสถานสงเคราะห์ของรัฐ ๒๑ แห่ง

๓.๔ ด้านการมีงานทำและการมีรายได้ประกอบด้วย กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จัดทำโครงการที่ยึดหลักการให้ผู้สูงอายุเป็นแกนนำในการกำหนดและตัดสินใจร่วมกันในการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุกันเอง

๓.๕ ด้านบริการสังคมและนันทนาการ ประกอบด้วย

๑) ชมรมผู้สูงอายุ รูปแบบบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีการพัฒนาขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน ชมรมผู้สูงอายุเป็นการรวมกลุ่มกันทางสังคมของผู้สูงอายุที่มีความสนใจและมีอุดมการณ์ร่วมกันในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยเฉพาะการสร้างคุณภาพทั้งทางกาย จิต และสังคม เพื่อให้ชีวิตมีคุณค่าและมีคุณภาพประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัวและสังคม โดยมีสภาผู้สูงอายุและกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณแต่ผู้บริหารจัดการและดำเนินการหลักคือ กลุ่มผู้สูงอายุเอง การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุในลักษณะเครือข่าย ทำให้งานด้านผู้สูงอายุเข้มแข็งมากขึ้น

๒) ศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุเป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมขององค์การ ชุมชน ผู้สูงอายุ เพื่อจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ สังคม จิตและปัญญา โดยมีแนวคิดพื้นฐานคือการใช้ชุมชนเป็นฐานในการให้บริการการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ และการจัดบริการแบบองค์รวม

๓) ศูนย์ชุมชนเพื่อผู้สูงอายุ ให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายจากผู้สูงอายุ การบริการที่จัดให้เช่น กายภาพบำบัด อาชีวบำบัด ออกกำลังกาย ศาสนกิจ กิจกรรมนันทนาการ ตลอดจนกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ

๔) ศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัดเป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของตนเองโดยมีวัดหรือสถาบันทางศาสนาเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม

๕) กองทุนผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนอุดหนุนโครงการสำหรับองค์กรของผู้สูงอายุหรือองค์กรที่ทำงานด้านผู้สูงอายุเพื่อคุ้มครอง ส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุ ให้มีศักยภาพ มีความมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๔. การช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชน เป็นการจัดสวัสดิการสังคมโดยกลุ่มต่าง ๆ เป็นดำเนินการหลัก เช่น การจัดสวัสดิการชุมชนที่ครอบคลุมการเกิด แก่ เจ็บ ตาย กลุ่มออมทรัพย์ ที่มีรูปแบบก้าวหน้าชัดเจนทั้งเชิงองค์ความรู้ กลไก และพื้นที่ดำเนินการ ในอีกด้านหนึ่งภาคธุรกิจเอกชนที่เดิมมุ่งหวังผลประโยชน์ขององค์กรเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันได้ปรับบทบาทเข้ามาช่วยเหลือร่วมรับผิดชอบปัญหาสังคมมากขึ้นนอกจากนี้ยังมีการจัดสวัสดิการโดยปัจเจกชนอาทิ การซื้อประกันชีวิตรูปแบบต่าง ๆ ผ่านกิจการประกันภัยของเอกชน ซึ่งเข้ามาช่วยเติมเต็มหรือยกระดับสวัสดิการในภาพรวมให้สมบูรณ์มากขึ้นอย่างมากถึงแม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในหลายรูปแบบ ในขณะเดียวกันก็ยังพบปัญหาและอุปสรรคในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุไทย ดังนี้

๑) ขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่องงานสวัสดิการผู้สูงอายุ มีการดำเนินงานแยกส่วนไม่มีลักษณะบูรณาการ และมีอุปสรรคอำนาจในการสั่งการ กลไกการขับเคลื่อนขาดความต่อเนื่องทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ จึงเป็นผลให้ไม่บรรลุเป้าหมาย

๒) ขาดการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

๓) ขาดแคลนทั้งงบประมาณและบุคลากร

๔) สวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้กับผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุ ไม่สามารถตอบสนองปัญหาได้อย่างแท้จริง ไม่ครอบคลุมผู้สูงอายุทั้งหมดและยังไม่สามารถกระจายได้ทั่วถึง

๕) แนวคิดในการบริการเชิงสงเคราะห์ระดับรายบุคคล ไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้สูงอายุ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและการจัดให้ผู้สูงอายุอยู่แยกจากครอบครัวทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตไม่ดีและมีความรู้สึกหว่าเหว่

๖) ผู้สูงอายุขาดการรับรู้และความเข้าใจในสิทธิของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.๒๕๔๖

๗) การจัดบริการที่ภาคประชาชนไม่มีส่วนร่วมทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือประเด็นสำคัญ คือ บุตรหลานหรือคนในครอบครัวขาดความตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ เพราะคิดว่าผู้สูงอายุเป็นภาระของครอบครัวหรือสังคม จึงให้ความสนใจและความเข้าใจต่อผู้สูงอายุน้อย ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการสังคมจากภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาชนเพื่อเติมเต็มความต้องการของผู้สูงอายุเองมากขึ้นนอกจากนี้ นักวิชาการยังได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ^{๔๖}

สรุป การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุมีการจัดทำในหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทั้งนี้เพื่อรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะเดียวกัน ภาครัฐจะต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายจากเชิงรับมาเป็นเชิงรุก เพื่อให้ผู้สูงอายุต้องเป็นภาระของสังคม การถ่ายโอนงานด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริงทั้งงบประมาณและบุคลากร การจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุนั้นต้องสอดคล้องกับประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นด้วย

สภาพสังคม ศักยภาพในการใช้ชีวิต และการมีส่วนร่วมในสังคมของผู้สูงอายุ

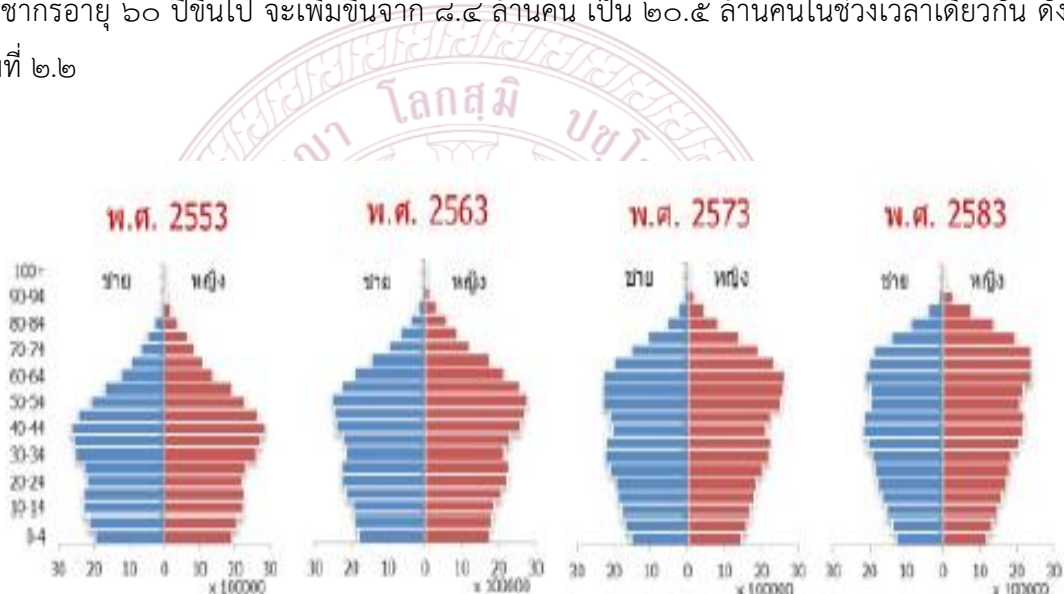
๑. สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society)

สถานการณ์ประชากรสูงอายุไทยในปี พ.ศ.๒๕๖๒ ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมดประมาณ ๖๖.๕ ล้านคน ในจำนวนนี้มีผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไปประมาณ ๑๑.๑ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗ ของประชากรทั้งหมดจะเห็นว่าประชากรไทยมีผู้สูงอายุมากขึ้นอย่างรวดเร็วและคาดว่าประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่การเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ข้างหน้านี้โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ประชากรสูงอายุมากกว่าเด็ก ในปี พ.ศ.๒๕๖๔ ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์คือ มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ ๒๐ และปี พ.ศ. ๒๕๗๔ ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงอายุระดับสุดยอด คือ มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ ๒๘ ทิศทางแนวโน้มการเข้าสู่สังคมสูงอายุในระดับประเทศไทย (Aging Society) มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ และคาดว่าจะเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์

^{๔๖} สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์, “สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย”, วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน, ๒๕๖๐): ๗๗.

(Aged Society) ในปี ๒๕๖๕ จนกระทั่งในปี ๒๕๗๔ ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-Aged Society) ในที่สุด หรือใช้เวลาประมาณ ๒๒ ปี^{๘๗}

จากข้อมูลการคาดประมาณประชากรไทยในช่วงปี ๒๕๕๓ – ๒๕๘๓ ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) พบว่า ในปี ๒๕๖๙ จำนวนประชากรไทยจะเพิ่มขึ้นสูงสุดเป็น ๖๖.๔ ล้านคน จากนั้นจะมีแนวโน้มลดลงเหลือ ๖๓.๙ ล้านคน ในปี ๒๕๘๓ โดยประชากรวัยเด็ก (๐ - ๑๔ ปี) มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่องจาก ๑๒.๖ ล้านคน (ร้อยละ ๑๙.๘) ในปี ๒๕๕๓ เป็น ๘.๒ ล้านคน (ร้อยละ ๑๒.๘) ในปี ๒๕๘๓ ส่วนประชากรวัยแรงงาน (๑๕ - ๕๙ ปี) ลดลงจาก ๔๒.๗ ล้านคน (ร้อยละ ๖๗.๐) เป็น ๓๕.๒ ล้านคน (ร้อยละ ๕๕.๑) ส่วนประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จะเพิ่มขึ้นจาก ๘.๔ ล้านคน เป็น ๒๐.๕ ล้านคนในช่วงเวลาเดียวกัน ดังภาพที่ ๒.๒

ภาพที่ ๒.๒ พิกัดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรไทยปี พ.ศ. ๒๕๕๓ – ๒๕๘๓^{๘๘}

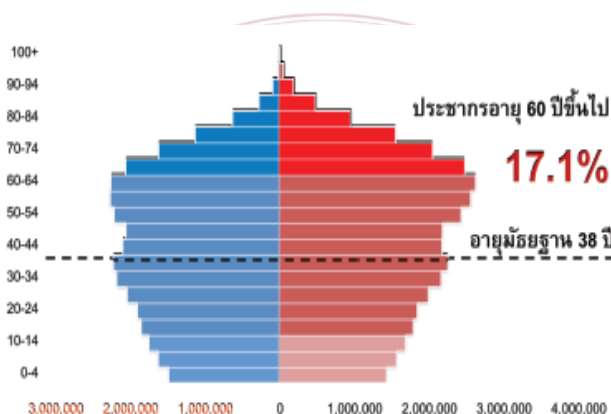
นอกจากนี้ อัตราการเจริญพันธุ์รวม (Total Fertility Rate : TFR) ของไทยอยู่ในระดับต่ำกว่าการเกิดทดแทน ซึ่งเป็นผลมาจากคณะรัฐมนตรีฯ ประกาศนโยบายวางแผนครอบครัว (Antinatalist Policy) เพื่อลดอัตราเพิ่มประชากร ส่งผลให้จำนวนเด็กที่เกิดใหม่ลดลงนับตั้งแต่ช่วงปี ๒๕๑๓ เป็นต้นมา และมีแนวโน้มที่จะลดลงอย่างมากจากการอ่านค่า TFR ในปี ๒๕๕๓ มีค่าเท่ากับ ๑.๖๒ เหลือเป็น

^{๘๗} กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทยตามแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๗๙, [ออนไลน์], [แหล่งที่มา]: <http://www.dop.go.th/> [๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖].

^{๘๘} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานผลการพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ๒๕๕๘, หน้า ๒๐๘, เอกสารอัดสำเนา.

๑.๕๕ ในปี ๒๕๖๓ และจะลดลงเหลือ ๑.๔๓ และ ๑.๓๐ ในปี ๒๕๗๓ และ ๒๕๘๓ ตามลำดับ) รวมถึงแนวโน้มประชากรเพศหญิงจะมีจำนวนมากกว่าเพศชายเกือบ ๒ ล้านคน

ปัจจุบันพีรามิดประชากรไทยในปี ๒๕๖๐^{๘๙} ที่ สศช.ได้มีการคาดการณ์จำนวนประชากรไทยมีประมาณ ๖๖ ล้านคน โดยมีอัตราส่วนผู้ชาย ๙๔ คน ต่อผู้หญิง ๑๐๐ คน ซึ่งประชากรที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๑ โดยจะมีสัดส่วนมีประชากรวัยเด็ก (๐ - ๑๔ ปี) คิดเป็นร้อยละ ๑๖ และประชากรวัยแรงงาน (๑๕ - ๕๙ ปี) คิดเป็นร้อยละ ๖๔ ส่วนประชากรผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ ๑๗ ดังภาพที่ ๒.๓

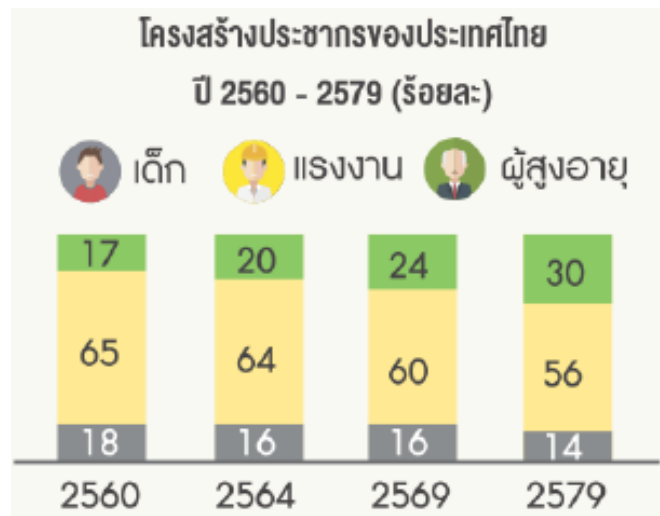

ภาพที่ ๒.๓ แสดงพีระมิดประชากรไทยประจำปี ๒๕๖๐ (พันคน)^{๙๐}

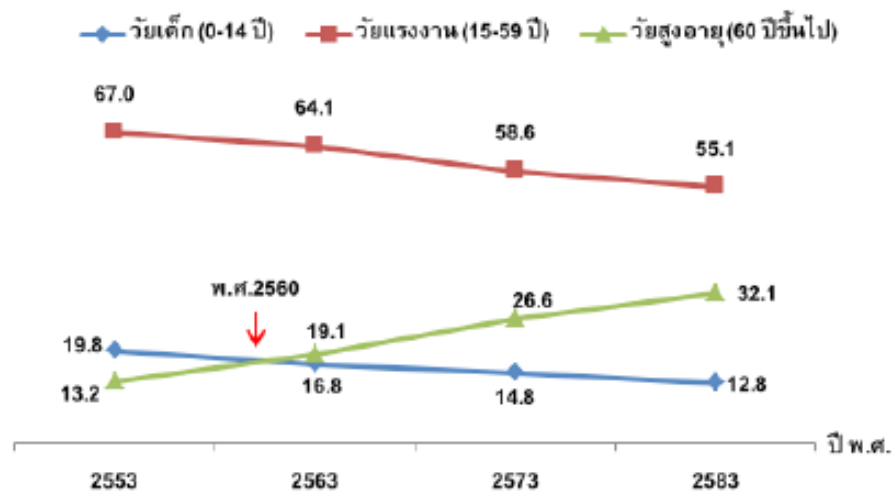
ดังนั้นจะเห็นว่าสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อเปรียบเทียบกับปี ๒๕๖๔ ๒๕๖๙ และ ๒๕๗๙ จะมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นจากร้อยละ ๒๐ เป็น ร้อยละ ๒๔ และเป็นร้อยละ ๓๐ ตามลำดับขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลง ร้อยละ ๑๔ และร้อยละ ๕๖ ตามลำดับ ดังภาพที่ ๒.๔ และปัจจุบันยังพบว่าอัตราส่วนแสดงศักยภาพเกื้อหนุน (Potential supportratio) ๓๗ มีค่าเท่ากับ ๖.๑๘ นั้นหมายความว่าผู้สูงอายุ ๑ คน จะมีประชากรในวัยแรงงาน ๖.๑๘ คนที่ให้การดูแลเกื้อหนุนนอกจากนี้ ในปี ๒๕๖๐ เป็นปีที่คาดว่าสัดส่วนของประชากรวัยเด็กจะเท่ากับสัดส่วนของประชากรวัยสูงอายุ ดังภาพที่ ๒.๕

^{๘๙} จงจิตต์ ฤทธิรงค์, *อนาคตของไทยและอาเซียนกับสังคมสูงอายุ ๒๕๖๐*, เอกสารประกอบการนำเสนอในที่ประชุมเชิงวิชาการ, หน้า ๑๓.

^{๙๐} สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, *อนาคตของไทยและอาเซียนกับสังคมสูงอายุ ๒๕๖๐*, เอกสารประกอบการนำเสนอประชุมเชิงวิชาการ, หน้า ๑๓.

ภาพที่ ๒.๔ แสดงร้อยละโครงสร้างประชากรวัยเด็ก วัยแรงงาน และวัยสูงอายุ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๘๓^{๙๑}

ภาพที่ ๒.๕ แสดงกราฟแสดงสัดส่วนประชากรวัย เด็ก วัยแรงงาน และวัยสูงอายุ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๘๓^{๙๒}

ดังที่ได้เห็นกันแล้วว่า ปัจจุบันมีครอบครัวประเภทใหม่ ๆ เกิดขึ้นและมีความแตกต่างหลากหลาย เช่น ครอบครัวคนเดียว ครอบครัวข้ามรุ่นและพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวเพิ่มเติมขึ้นมาจากครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายตามแบบแผนดั้งเดิม การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปตามพลวัตประชากร

^{๙๑} สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล,อนาคตของไทยและอาเซียนกับสังคมสูงอายุ ๒๕๖๐, เอกสารประกอบการนำเสนอประชุมเชิงวิชาการ, หน้า ๑๔.

^{๙๒} สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล,อนาคตของไทยและอาเซียนกับสังคมสูงอายุ ๒๕๖๐, เอกสารประกอบการนำเสนอประชุมเชิงวิชาการ, หน้า ๙.

ควบคู่กับสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกันยังมีการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มประชากรที่เกิดและเติบโตในแต่ละช่วงเวลาภายใต้สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ที่เรียกว่า เจเนอเรชัน (Generation) ส่งผลให้มีทัศนคติและวิถีการใช้ชีวิตที่แตกต่างกัน โดยประชากรรุ่นใหม่เกิดมาท่ามกลางความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ส่งผลให้มีแนวความคิด และรูปแบบการใช้ชีวิตต่างไปจากรุ่นก่อน^{๙๓}

สรุป ประเทศไทยได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรภายในระยะเวลาไม่ถึงหนึ่งชั่วรุ่นคน ซึ่งเป็นผลมาจากอัตราการเกิดที่ลดลง การที่คนมีอายุยืนยาวขึ้น ตลอดจนการมีวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ทั้งชายและหญิงส่งผลต่อรูปแบบครอบครัวไทยที่ได้ถูกกล่าวถึงข้างต้น ทำให้แนวโน้มประชากรของประเทศไทยดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้นคาดว่าจะยังคงมีทิศทางเช่นนี้ต่อไป

๒. ศักยภาพในการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้ความหมายของคำว่า ศักยภาพ ไว้ว่า อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ ศักยภาพและการสร้างศักยภาพของคนเราจะได้ภาพรวมของความหมาย ดังนี้ ศักยภาพของตนเองคือ ความสามารถที่อยู่ภายในตัวเอง ซึ่งถ้ามีการพัฒนาให้ดีและนำมาใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศได้ส่วนคำว่า การสร้างศักยภาพของตนเอง คือการสร้างเสริมความสามารถที่มีอยู่ในตนเองให้มากขึ้น หรือการพัฒนาความสามารถที่มีอยู่ให้มากขึ้น เพื่อที่จะได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งถ้าบุคคลใดมีการสร้างศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ ย่อมจะส่งผลให้บุคคลผู้นั้นสามารถประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข ศักยภาพและการสร้างศักยภาพมีความสำคัญและจำเป็นที่คนเราจะต้องหาแนวทางในการสร้างหรือส่งเสริมให้เกิดขึ้นในตนเองในการสร้างศักยภาพให้เกิดขึ้นกับตนเองนั้น สิ่งสำคัญที่สุดที่จะช่วยในการสร้างศักยภาพนั้นก็คือการพัฒนาตนเอง เนื่องจากการพัฒนาตนเองจะช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลให้คนเราเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีการพัฒนาการในการทำงาน สามารถประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาตนเองนอกจากจะสามารถทำให้มีศักยภาพแล้วนั้น ยังช่วยให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่ดีมีอารมณ์ที่มั่นคงสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข^{๙๔}

^{๙๓} กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย และ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ. ๒๕๖๓: โฉมหน้าครอบครัวไทยยุคเกิดน้อยอายุยืน, พ.ศ. ๒๕๖๓, เอกสารอัดสำเนา, หน้า ๔๖.

^{๙๔} พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, *คุณภาพชีวิต*, [ออนไลน์], [แหล่งที่มา]: http://119.46.166.126/self_all/selfaccess10/m4/social4_1/ [๗ มิถุนายน ๒๕๖๖].

แนวทางในการพัฒนาเพื่อสร้างศักยภาพผู้สูงอายุ

แนวทางการพัฒนาตนเองทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุเป็นการสร้างเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุโดยใช้การพัฒนาตนเองให้มีร่างกายแข็งแรง เพื่อให้มีสมรรถภาพทางกายที่ดี การมีสมรรถภาพทางกายที่ดีจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพในการทำงานที่ดีอีกด้วย ดังนั้นจะเห็นได้จากถ้าเมื่อใดที่คนเรามีสุขภาพร่างกายที่ไม่ดีศักยภาพในการทำงานย่อมจะลดลง และไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการพัฒนาร่างกายจึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งของการสร้างเสริมศักยภาพให้กับตนเองแนวทางการพัฒนาตนเองทางด้านจิตใจเป็นการพัฒนาตนให้มีสุขภาพจิตที่ดี เนื่องจากคนที่มีสุขภาพจิตที่ดีจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้คนที่มีสุขภาพจิตที่ดีย่อมส่งผลให้มีสุขภาพกายที่ดีด้วย สำหรับการพัฒนาตนทางด้านจิตเจอนั้น มีแนวทางในการปฏิบัติก็คือต้องรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเองและรู้จักใช้เหตุผลโดยต้องฝึกจิตใจให้รู้จักระงับอารมณ์ที่ไม่ดี และอารมณ์โกรธของตนเองมีสติ ใจเย็น พิจารณาถึงเหตุและผลของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ตนเองไม่ชอบไม่พอใจ หรือเป็นไปตามที่คาดหวังว่าเกิดจากสาเหตุใดแล้วหาหนทางแก้ไขการมองโลกในแง่ดีและการมองในหลาย ๆ แง่มุมทำให้อารมณ์และจิตใจเบิกบาน เพราะการมองโลกในแง่ดีทำให้ไม่เกิดอคติกับคำพูดหรือการแสดงออกของบุคคลอื่น ๆ สามารถร่วมสังคมกับบุคคลอื่น ๆ ได้อย่างราบรื่น การรู้จักพอใจในสิ่งที่ตนเองมียอมทำให้จิตใจสงบสุขและมีความสุขไม่เกิดความเครียด และควรมีความปรารถนาดีกับความสุขความสำเร็จของบุคคลอื่นด้วยเพราะทุกคนย่อมต้องการความปรารถนาดีที่มีต่อกันรู้จักให้อภัยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเห็นอกเห็นใจในผู้อื่น การรู้จักให้อภัย และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคล และการพัฒนาตนเองทางด้านสติปัญญาเป็นการพัฒนาตนให้รู้จักคิดให้เป็น และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองสังคมและประเทศชาติได้ และสำหรับแนวทางการพัฒนาตนเองทางด้านสติปัญญา มีแนวทางในการปฏิบัติคือต้องรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นรู้จักคิดพิจารณาไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ อย่างละเอียดรอบคอบด้วยเหตุและผลรู้จักหาความรู้เพิ่มเติมทั้งในและนอกห้องเรียน และมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอพยายามหาทางที่จะแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยสติปัญญาของตนเองก่อนทุกครั้ง^{๙๕}

สรุป ศักยภาพของผู้สูงอายุคือ ความสามารถที่อยู่ภายในตัวเอง การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุต้องสร้างศักยภาพอยู่เสมอเป็นการพัฒนาตนเองทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา การพัฒนาศักยภาพจะทำให้ความสามารถที่มีอยู่ให้มากขึ้น สามารถปรับตัวดำรงชีวิตอยู่

^{๙๕} ชลิตา ศรมณี, “ศักยภาพในการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ สูงวัยอย่างมีคุณค่าชราอย่างมีคุณภาพ”, วารสารรามคำแหง, ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓, ๒๕๖๔: ๒๕๐.

ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุขและส่งผลให้คนเราเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีการพัฒนาการทำงาน สามารถประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. บทบาทการมีส่วนร่วมในสังคมของผู้สูงอายุ

ชนาภา เถารอด และคณะ^{๙๖} กล่าวว่าบทบาทของผู้สูงอายุในปัจจุบันนั้น มีทั้งบทบาทที่ผู้สูงอายุมีต่อครอบครัว และบทบาทที่ผู้สูงอายุมีต่อชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ทั้งนี้บทบาทของผู้สูงอายุที่มีต่อครอบครัวในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวและวัฒนธรรมบางประการ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีส่วนทำให้บทบาทในด้าน ๆ ของผู้สูงอายุลดลงด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทผู้นำครอบครัว บทบาทเชิงเศรษฐกิจ บทบาททางสังคม บทบาทในการเป็นที่ปรึกษา หรือให้คำปรึกษาแก่บุตรหลานในครอบครัว ส่วนบทบาทที่ผู้สูงอายุมีต่อชุมชนที่ตนอาศัยอยู่นั้น ผู้สูงอายุมักจะมีบทบาทที่ค่อนข้างหลากหลายในชุมชนของตน ทั้งบทบาททางตรงและทางอ้อม โดยครอบคลุมถึงบทบาททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง โดยบทบาทที่เด่น ๆ นั้นมักเป็นบทบาทด้านสังคมในชุมชน เช่น การถ่ายทอดและปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา โดยการทำบุญ ตักบาตร ร่วมงานวัด เป็นผู้นำในการประกอบพิธีทางศาสนาต่าง ๆ การบำรุงและถ่ายทอดความรู้ที่มีคุณค่าให้ตกทอดสู่คนรุ่นต่อรุ่นหลังต่อไป

สุกัญญา วชิรเพชรปรางค์^{๙๗} กล่าวว่าเมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ผู้สูงอายุจะมีบทบาทการเข้าร่วมในสังคมที่หลากหลาย เช่น บทบาทของผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพตนเอง ได้แก่การออกกำลังกาย การดูแลร่างกาย การท่องเที่ยว การร้องรำทำเพลงและการหัวเราะ บทบาทของผู้สูงอายุต่อตนเองด้านจิตใจและจิตวิญญาณ คือผู้สูงอายุที่นับถือศาสนาพุทธ ก็เข้าวัดทำ บุญเพื่อเป็นที่พึ่งทางจิตใจหล่อหลอมจิตวิญญาณ ทำความดี ทำนุบำรุงศาสนา บทบาทของผู้สูงอายุในการเลี้ยงดูลูกหลานเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของคนในครอบครัวที่ต้องออกไปทำงาน อีกทั้งยังรู้สึกอบอุ่นใจ ไม่เหงาและบทบาทของผู้สูงอายุต่อชุมชน การแสดงตนเป็นตัวอย่างที่ดีรวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนทั้งในด้านศิลปะวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

^{๙๖} ชนาภา เถารอด และคณะ, “การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากลไกการจัดการดูแลผู้สูงอายุรายกรณี ในตำบลบางสีทอง จังหวัดนนทบุรี”, วารสารสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ (เมษายน - กันยายน, ๒๕๖๑): ๑๖๑.

^{๙๗} สุกัญญา วชิรเพชรปรางค์, “บทบาทผู้สูงอายุที่อยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุขในชุมชนกึ่งเมือง จังหวัดนครราชสีมา”, วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๓): ๕๔.

อธิปไตย จาตฮามรด และศุภลักษณ์ สุวรรณขภู^{๙๘} กล่าวถึงบทบาท ผู้สูงอายุไว้ดังนี้

๑. บทบาทด้านสังคม เป็นการปลูกฝังคุณธรรม วัฒนธรรมไทยโดยการให้ความเคารพผู้อาวุโส การสำนึกผูกพันและต้องดูแลทดแทนพระคุณพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ที่เป็นผู้อาวุโสและผู้สูงอายุของตนเอง การแสดงความอ่อนน้อมต่อผู้อาวุโสกว่า โดยการยกมือไหว้และประเพณีแสดงความเคารพนับถือ มีการจัดกิจกรรมตามเทศกาลต่าง ๆ

๒. บทบาทด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเป็นการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมผ่านการบอกเล่าและการปฏิบัติเพื่อไม่ให้ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเลือนหายไป

๓. การดำรงรักษาด้านภูมิปัญญา การถ่ายทอดความรู้จากผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ทั้งด้านอาหารท้องถิ่น อาหารพื้นบ้าน การจักสาน การทอผ้าอาชีพต่าง ๆ

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย^{๙๙} กล่าวว่า เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุอาจต้องมีการลดบทบาททางสังคมลง โดยผู้สูงอายุที่มีทักษะเกี่ยวกับตนเองในทางบวก มองโลกในแง่ดีจะมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม และค้นหาบทบาทใหม่ ๆ ให้กับตนเองกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาในส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้สมวัย เช่น กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมบริการผู้อื่นได้ แก่งานอดิเรกต่าง ๆ การท่องเที่ยว งานอาสาสมัคร เป็นที่ปรึกษาให้กับหน่วยงานต่าง ๆ งานบริการทางสุขภาพอนามัย องค์กรการกุศล กลุ่มการเมือง บทบาทตามอาชีพ และเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

เมื่อพิจารณาแล้วผู้สูงอายุเป็นสมาชิกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่และความสำคัญของสังคม จึงไม่สามารถแยกออกจากกัน จึงพอสรุปรายละเอียด ดังนี้

๑. บทบาทด้านครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญมาก และเป็นสถาบันที่ผู้สูงอายุจะต้องปฏิสัมพันธ์และอยู่อาศัยด้วย เป็นผลให้เราจะเห็นได้ว่าในครอบครัวจะมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและสมาชิกคนอื่น ๆ อยู่ตลอดเวลา กลายเป็นแบบแผนความสัมพันธ์ชุดหนึ่งที่เกิดขึ้นมาในครอบครัว ในสังคมไทยมีระดับความสัมพันธ์ระหว่างคนอายุมากกับเด็ก ๆ อยู่ค่อนข้างมาก ในปัจจุบัน

^{๙๘} อธิปไตย จาตฮามรด และศุภลักษณ์ สุวรรณขภู, “บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน:กรณีศึกษาชุมชนศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, *การประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครั้งที่ ๑*, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒), หน้า ๖๑๐.

^{๙๙} สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย, *บทบาทผู้สูงอายุต่อสังคม ครอบครัว ชุมชน*, [ออนไลน์], [แหล่งที่มา]: <http://hp.anamai.moph.go.th/soongwai/statics/about/soongwai/topic๐๐6.php>. [๒ มิถุนายน ๒๕๖๖].

พบว่าแนวโน้มของครอบครัวเป็นไปแบบครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้บทบาทของผู้สูงอายุเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยมีแนวโน้มว่าจะให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุลดลงไปด้วย^{๑๐๐}

๒. บทบาททางเศรษฐกิจ

บทบาททางด้านนี้ของผู้สูงอายุต่อชุมชนโดยตรงยังมีอยู่น้อยมากเท่าที่มีอยู่คือการเป็นเจ้าของที่ดินและบ้าน ซึ่งการมีบทบาทเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุนอกจากจะทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้สูงอายุที่ยังสามารถทำประโยชน์ให้กับตนเองและผู้อื่นในวัยบั้นปลายของชีวิตและผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ ในทางเศรษฐกิจก็มีโอกาสที่จะมีบทบาททางสังคมในชุมชนมากขึ้น ส่วนในทางอ้อมผู้สูงอายุอาจใช้ประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจที่มีมายาวนาน เข้ามาช่วยแก้ไขหรือจัดการกับเหตุการณ์วิกฤติทางสังคมที่มีต่อเศรษฐกิจของสังคมที่เกิดขึ้นในการทำหน้าที่สั่งการ แนะนำ และดูแลบุคคลที่อยู่ในวัยผลิตทางเศรษฐกิจของชุมชน ตลอดจนช่วยดูแลสุขภาพของเพื่อนผู้สูงอายุด้วยกัน หากผู้สูงอายุสุขภาพดีก็เท่ากับลดการสูญเสียทางเศรษฐกิจในเรื่องการใช้จ่ายในการรักษา ขณะเดียวกันเป็นการรักษาศักยภาพของผู้สูงอายุที่ยังมีประโยชน์ต่อสังคม

๓. บทบาททางสังคม

เนื่องจากสังคมไทยมีประเพณี วัฒนธรรมและหลักคำสอนของศาสนาให้ยึดมั่นในระบบอาวุโส ให้ความเคารพเชื่อฟังต่อผู้สูงอายุ เพราะบุคคลเหล่านั้นล้วนเป็นผู้ที่มีประสบการณ์สามารถอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่คนรุ่นหลังได้ ดังนั้นบทบาทต่อสังคมจึงได้แก่การอบรมสั่งสอน เป็นที่ปรึกษาและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม บทบาทของผู้สูงอายุต่อสังคมทางตรง คือการบำรุง รักษาและถ่ายทอดความรู้ที่มีคุณค่าให้ตกทอดสู่คนรุ่นหลังหรือการถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตของตนเองให้แก่คนรุ่นปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการประกอบอาชีพ การแก้ปัญหาในอาชีพหรือการใช้ชีวิตการจัดการด้านพิธีกรรม อย่างไรก็ตามการขอให้ผู้สูงอายุไปเป็นวิทยากรหรือผู้บรรยายความรู้ต่าง ๆ ในวงกว้างยังมีน้อยมาก ทำให้ผู้สูงอายุเข้าไปมีบทบาททางสังคมไม่มากทั้ง ๆ ที่ยังมีศักยภาพ ส่วนหนึ่งอาจจะมาจากความสามารถของผู้สูงอายุยังไม่ค่อยได้รับการยอมรับผู้สูงอายุที่มีบทบาทในชุมชนได้มากเป็นผู้ที่มีพื้นฐานทางการศึกษามาก่อน เช่น เป็นราชการหรือผู้ทำงานในองค์กรธุรกิจ ซึ่งเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุยังสามารถรวมตัวพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

๔. บทบาททางการเมืองการปกครอง

แม้ว่าบทบาทในการเป็นผู้นำทางการเมืองการปกครองของผู้สูงอายุจะลดลง เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้ผู้ที่มีตำแหน่งทางการเมืองในระดับท้องถิ่น เช่น กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านต้องเกษียณอายุเมื่อมีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป แต่อย่างไรก็ตามถ้าเป็นการเมืองระดับประเทศ เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

^{๑๐๐} อีระ สีนเดชารักษ์ และคณะ, “ความพร้อมของแรงงานนอกระบบกับการเป็นผู้สูงอายุในประเทศไทย”, รายงานการวิจัยแห่งชาติ, (คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙), หน้า ๑๖.

ราษฎร สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งไม่มีข้อจำกัดเรื่องอายุ จะพบว่า ผู้สูงอายุได้รับการยอมรับทางการเมือง โดยได้รับเลือกให้เข้าไปมีบทบาททางการเมือง เช่นเดียวกับวัยหนุ่มสาว ดังนั้น อนาคตผู้สูงอายุอาจจะมีบทบาททางการเมืองที่โดดเด่นเพราะเป็นผู้ที่ ประสบการณ์และเป็นประโยชน์ต่อสังคมมากยิ่งขึ้น^{๑๐๑}

สรุป บทบาทผู้สูงอายุในการมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นการส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น โดยการผู้สูงอายุ อาจลดบทบาททางสังคม แต่จะเพิ่มบทบาทด้านแทนตามศักยภาพของผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นบทบาท ทางด้านจิตวิญญาณ ครอบครัว ชุมชน ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ

๒.๔ แนวคิดการสนับสนุนจากสังคม

House^{๑๐๒} ได้อธิบายความหมายของการสนับสนุนทางสังคมไว้อย่างน่าสนใจว่า หมายถึง การที่บุคคลได้รับการช่วยเหลือจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมทั้งทางด้านอารมณ์ ด้านข่าวสารข้อมูล ด้านการเงิน แรงงาน หรือวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งบุคคลอื่นในสังคมนั้นคือสมาชิกใน ครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อน หรือบุคลากรทางการแพทย์ ทำให้ได้รับการสนับสนุนเกิดความรู้สึก ผูกพัน เชื่อว่ามีคนรัก มองเห็นคุณค่าและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่ง ของสังคมสามารถเผชิญและ ตอบสนองต่อความเครียดและความเจ็บป่วยได้ส่งผลให้บุคคลนั้น มีพฤติกรรมที่เหมาะสมการรักษา สุขภาพอนามัยและมีสุขภาพที่ดี

Kim Klyver^{๑๐๓} ได้อธิบายความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึงการที่บุคคล ได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลและกลุ่มบุคคลที่ปฏิสัมพันธ์ด้วยทางด้านอารมณ์สังคม วัตถุสิ่งของ รวมทั้งข้อมูลข่าวสารผลของแรงสนับสนุนทำให้บุคคลเกิดความตระหนักสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้า ต่าง ๆ ได้ตามความต้องการ ส่งผลให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

Sharma, J., & Dhar, R. L.^{๑๐๔} ได้อธิบายความหมายของการสนับสนุนทางสังคมไว้ว่า หมายถึงการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ กับแหล่งเอื้ออำนวยทางสังคมของตน เช่น ครอบครัว เพื่อน ครูอาจารย์หรือหน่วยงาน ทางสังคมอื่น ๆ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และสามารถ

^{๑๐๑} โสภพรรณ รัตนัย, *คู่มือการดูแลผู้สูงอายุ*, (กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๕๘), หน้า ๒๔

^{๑๐๒} House, J.S., *The nature of social support*, In M.A, (Work stress and social support Philadelphia: Addison Wesley, 1981), P 13.

^{๑๐๓} Kim Klyver. 2018, "Social support timing and persistence in nascent entrepreneurship: exploring when instrumental and emotional support is most effective", *Journal of Small Business Economics* [๘ สิงหาคม ๒๕๖๑]: 709.

^{๑๐๔} Sharma, J., & Dhar, R. L. 2016. Sharma, J., & Dhar, R. L., "Factors influencing job performance of nursing staff: mediating role of affective commitment", *Journal of Personnel Review* 45, 1, 2016: 161.

ตัดสินคุณค่าในเชิงปริมาณของ การมีปฏิสัมพันธ์ความช่วยเหลือการดูแลเอาใจใส่ความรักเคารพให้เกียรติ รวมถึงข่าวสารข้อมูลทั้งหมดที่บุคคลได้รับเหล่านั้นได้

นันทัก ชนะพันธ์ และคณะ^{๑๐๕} การสนับสนุนทางสังคม (Social support) คือการที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลในครอบครัว เพื่อน คนสำคัญ หรือบุคคลอื่นในสังคมในด้านอารมณ์ ข้อมูลข่าวสาร และเครื่องมือสิ่งของบริการ ช่วยให้บุคคลรับรู้ว่าคุณค่า ได้รับการเอาใจใส่ และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

วาริ กังใจ และคณะ^{๑๐๖} การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง สิ่งที่ได้รับได้รับการสนับสนุน ความช่วยเหลือด้านข้อมูล ข่าวสาร วัตถุสิ่งของ หรือด้านจิตใจ จากผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มคนและเป็นผลให้ผู้รับได้ปฏิบัติหรือแสดงออกทางพฤติกรรมไปในทางที่ผู้รับต้องการ ในที่นี้หมายถึงการมีสุขภาพดี แรงสนับสนุนทางสังคมอาจมาจากบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เช่น พ่อแม่ พี่น้อง เพื่อน บ้าน ผู้นำชุมชน หรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นต้น

องค์ประกอบของการสนับสนุนทางสังคม

หลักการที่สำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคม มีดังนี้

๑. ต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ให้และผู้รับแรงสนับสนุน

๒. ลักษณะของการติดต่อสัมพันธ์นั้น มีดังนี้

๒.๑ ข้อมูลข่าวสารที่ทำให้ผู้รับเชื่อว่ามีคุณค่าเอาใจใส่ และมีความรัก ความหวังดี ในสังคมอย่างจริงใจ

๒.๒ ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะทำให้ผู้รับรู้สึกว่าคุณค่า และเป็นที่ยอมรับในสังคม

๒.๓ ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะทำให้ผู้รับเชื่อว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีประโยชน์แก่สังคม

๓. ปัจจัยนำเข้าของการสนับสนุนทางสังคม อาจอยู่ในรูปของข้อมูล ข่าวสาร วัตถุสิ่งของ หรือด้านจิตใจ จะต้องช่วยให้ผู้รับได้บรรลุถึงจุดหมายที่เขาต้องการ

^{๑๐๕} นันทัก ชนะพันธ์ และคณะ, “ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและการรู้จักตนเองกับการคืนความสำคัญให้ตนเองของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า”, *วารสารทางการแพทย์*, (ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๒ เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๐): ๔๖.

^{๑๐๖} วาริ กังใจ, *การพัฒนาแกนนำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข*, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, ๒๕๕๘, หน้า ๒๓.

ประเภทการสนับสนุนทางสังคม

Barrera^{๑๐๗} ได้แบ่งลักษณะการสนับสนุนทางสังคม โดยสรุปได้ ๓ แนวคิด ดังนี้

๑. การติดต่องานสังคม (Social Connectedness Or Social Embed Dedness) หมายถึง คุณภาพและปริมาณของพันธะทางสังคมหรือปฏิสัมพันธ์ที่บุคคลมีต่อกันบุคคลอื่น รวมถึงความสัมพันธ์ทางสังคมแบบทั้งที่เป็นทางการ (ที่ปรึกษา อาจารย์หัวหน้า) และแบบที่ไม่เป็นทางการ (สมาชิกในครอบครัว ญาติเพื่อน)

๒. การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perceived Social Support) หมายถึงการรับรู้ได้ถึง การสนับสนุนที่ช่วยเหลือและลดผลลัพธ์จากความเครียด การวัดการรับรู้การสนับสนุน จากสังคมนี้รูปแบบ อาจต่างไปขึ้นกับสิ่งที่สนใจจะวัดในผู้รับว่า การสนับสนุนได้รับ (Availability) หรือมีเพียงพอ (Adequacy) หรือไม่

๓. การสนับสนุนทางสังคมตามจริง (Actual Or Enacted Social Support) แตกต่างจากการวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม โดยที่การวัดการสนับสนุนทางสังคมตามจริง จะมุ่งเน้นที่การ รายงานผลจากบุคคลในการสนับสนุนที่เขาได้รับจริง ๆ ซึ่งรวมถึงการช่วยเหลือทางอารมณ์และการช่วยเหลือทางวัสดุอุปกรณ์

Tardy^{๑๐๘} กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคม สามารถแบ่งออกเป็น ๔ มิติดังนี้

๑. ทิศทางของการสนับสนุนทางสังคม (การเป็นผู้ให้การสนับสนุนหรือการเป็นผู้รับการสนับสนุน)
๒. การจัดการการสนับสนุนทางสังคม (ความพร้อมในการสนับสนุน: การใช้งานการสนับสนุน)
๓. การอธิบายความหมายของการสนับสนุนต่อความพึงพอใจจากการสนับสนุนที่มีเนื้อหาของ การสนับสนุน (ชนิดหรือประเภทของการสนับสนุน)
๔. เครือข่ายทางสังคม (หมายถึงในระบบสังคมที่มีการสนับสนุนเกิดขึ้น)

Pender^{๑๐๙} ได้แบ่งแหล่งของการสนับสนุนทางสังคมเป็น ๕ ระบบ ดังนี้

๑. ระบบสนับสนุนตามธรรมชาติ (Natural Support System) เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นที่ทำให้ การสนับสนุนทางสังคม ได้ที่ได้จากครอบครัว ญาติพี่น้อง

^{๑๐๗} Barrera, M., "Distinctions between social support concepts, measures, and models", *American Journal of Community Psychology* [๑๔ เมษายน ๒๕๒๙]: 413.

^{๑๐๘} Tardy, C. H., "Social support measurement", *Am Journal of Community Psychol* [๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐]: 187.

^{๑๐๙} Pender, N.J., *Health promotion in nursing practice*, ๒nd ed, (New York: Applenton CenturyCrofts, 1997), P 326.

๒. ระบบสนับสนุนจากเพื่อน (Peer Support System) เป็นการสนับสนุน ที่ได้รับจากบุคคลอื่นซึ่งมีประสบการณ์มีความชำนาญในการค้นคว้าหาความต้องการ และสามารถติดต่อชักจูง บุคคลได้ง่าย เป็นเหตุให้บุคคลประสบความสำเร็จและสามารถปรับตัว ได้อย่างดีในสถานการณ์ที่เลวร้ายได้

๓. ระบบการสนับสนุนจากองค์กรด้านศาสนา (Religion Organization) เป็นแหล่งของการสนับสนุนที่เก่าแก่ดั้งเดิมในชุมชน ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความเชื่อ ค่านิยมขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ และคำแนะนำเกี่ยวกับการดำรงชีวิต

๔. ระบบการสนับสนุนจากกลุ่มวิชาชีพด้านสุขภาพ (Health Profession Support) เป็นแหล่งการสนับสนุนที่ให้การช่วยเหลือผู้ป่วย หากเมื่อการสนับสนุนที่ได้รับจากครอบครัว เพื่อน ไม่เพียงพอ

๕. ระบบสนับสนุนจากกลุ่มอาชีพอื่น ๆ (Voluntary Service Groups And Mutual Healthgroups) เป็นการสนับสนุนจากกลุ่มอาสาสมัคร เป็นกลุ่มที่ช่วยให้บุคคลได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ส่งเสริมให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในชีวิตจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร ตำราต่าง ๆ

Weiss^{๑๑๐} แบ่งการสนับสนุนทางสังคมไว้ ๕ ด้าน ดังนี้

๑. การได้รับความรักใคร่ผูกพันใกล้ชิดสนิทสนม (Attachment) หมายถึง เป็นสัมพันธภาพความรักใคร่ความผูกพัน ทำให้บุคคลรู้สึกปลอดภัยและอบอุ่น มั่นคง มีความรักและความเอาใจใส่ ช่วยทำให้บุคคลไม่รู้สึกอ้างว้างและโดดเดี่ยว ซึ่งส่วนใหญ่จะได้จากคู่สมรส สมาชิกในครอบครัว และเพื่อนสนิท

๒. การมีส่วนร่วมในสังคมหรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Social Integration) หมายถึง การมีส่วนร่วมในสังคมทำให้บุคคลมีโอกาสมิตรกับผู้อื่น ทำให้มีการแลกเปลี่ยนด้านข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์และความคิดเห็น มีความเป็นเจ้าของและได้รับการยอมรับว่าตนเองมีคุณค่าต่อกลุ่ม ถ้าขาดแรงสนับสนุนชนิดนี้จะทำให้บุคคลแยกตัวออกจากสังคม และรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการดำรงชีวิต

๓. การได้มีโอกาสช่วยเหลือผู้อื่น (Opportunity For Nurture) หมายถึง เป็นการที่บุคคลได้มีโอกาสให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นให้มีความสุข จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกมีคุณค่ามีความหมายเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่น และผู้อื่นพึงพาได้ ถ้าขาดการสนับสนุนชนิดนี้ จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกคับข้องใจ และรู้สึกท้อแท้ชีวิตนี้ไร้ค่า

๔. การได้รับรู้ถึงคุณค่าในตนเอง (Reassurance Of Worth) หมายถึง การที่บุคคลได้รับการยอมรับยกย่อง และชื่นชมจากสถาบันครอบครัวหรือเพื่อน ที่บุคคลนั้นสามารถแสดงบทบาททางสังคม ซึ่งอาจจะเป็นบทบาทในครอบครัว หรือในอาชีพ ถ้าบุคคลขาดแรงสนับสนุนชนิดนี้จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นหรือความรู้สึกมีคุณค่าของตนเองลดลง

^{๑๑๐} Weiss, R. S., **The provisions of social relationships.** Rubin (Ed.), Doing unto others Englewood Cliffs, (N. J: Prentice Hall, 2018), P 17.

๕. การได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ (The obtaining Of Guidance / Assistance) หมายถึงการช่วยเหลือในด้านคำแนะนำ ชี้แนะ ให้กำลังใจในการแก้ไขปัญหาช่วยเหลือด้านทางด้านสิ่งของ หรือแรงงาน ถ้าขาดแรงสนับสนุนชนิดนี้จะทำให้บุคคลท้อแท้หรือผิดหวัง

สรุป การสนับสนุนทางสังคม หมายถึงความรู้สึกรักเกื้อหนุนหรือการรับรู้ของผู้สูงอายุต่อการได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนด้านต่าง ๆ การตอบสนองความต้องการ การได้รับกำลังใจและการส่งเสริมดูแลให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

๒.๕ การวิจัยและพัฒนา (Research & Development)

ขั้นตอน วัฒนธรรมประดิษฐ์^(๑๑) งานวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรงอย่างเป็นรูปธรรมเห็นผลที่ชัดเจนในการพัฒนาตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยผ่านการทดลองและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ทั้งที่เป็นรูปของผลิตภัณฑ์หรือวิธีการกระบวนการใหม่ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพของงานที่มีปรากฏการณ์หรือข้อเท็จจริงแสดงให้เห็นว่ามีปัญหา (PROBLEM) หรือมีความต้องการจำเป็น (NEED) เกิดขึ้นซึ่งอาจเป็นผลความคาดหวังใหม่ที่ทำลายของหน่วยงาน หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทำงานจากกระบวนการที่เก่าสู่กระบวนการที่ใหม่ที่บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ หรือเกิดจากการปฏิบัติงานที่ไม่บรรลุ

ข้อดีของการวิจัยและพัฒนา (Research & Development)

๑. ทำให้ได้รูปแบบ กระบวนการผลิตภัณฑ์ที่นำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรหรือองค์กร ผลิตภัณฑ์นี้เป็นเสมือนเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

๒. ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีความหมายและตรงกับความต้องการของผู้ใช้อย่างแท้จริง เนื่องจากกระบวนการของผู้ใช้อย่างแท้จริง เนื่องจากกระบวนการวิจัยและพัฒนาเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความหมายว่าจะนำผลิตภัณฑ์ไปใช้ประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์การวิจัย

๓. มีส่วนส่งเสริมชื่อเสียงและรายได้แก่กวิวิจัย ผู้สร้างสรรค์งานวิจัย ถ้าผู้วิจัยสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางสังคมและมีมูลค่าทางการตลาด ก็จะมีส่วนส่งเสริมให้ผู้วิจัยมีชื่อเสียงและรายได้จากการเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในผลิตภัณฑ์ที่ได้พัฒนาขึ้น

ข้อจำกัดของการวิจัยและการพัฒนา การวิจัยและการพัฒนาค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง เพราะการวิจัยประเภทนี้ส่วนมากมักต้องการระยะเวลาในการทำวิจัย รวมทั้งบุคลากรทางการวิจัยที่มีสติปัญญาดีเยี่ยม มีจิตใจที่มุ่งมั่นและทุ่มเทต่อการทำงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง

^(๑๑) ขั้นตอน วัฒนธรรมประดิษฐ์, การวิจัยและพัฒนา (Research & Development (R&D), [ออนไลน์], [แหล่งที่มา]: <https://bri.mcu.ac.th/> [๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖].

ลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research & Development)^{๑๑๒} มีดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม (Review Literature)
๒. สร้างต้นฉบับนวัตกรรม(D๑)
๓. ตรวจสอบประสิทธิภาพในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (R๑)
๔. ปรับปรุงต้นฉบับ (D๒)
๕. ทดลองใช้ในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้น (R๒)
๖. ดำเนินการจนได้ต้นแบบนวัตกรรมที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด
๗. แนวการปฏิบัติในการออกแบบวิจัยและพัฒนา

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ^{๑๑๓} การพัฒนารูปแบบตามแนวทางการศึกษาการบริหารคุณภาพ เป็นการศึกษาที่มีรายละเอียดในการดำเนินการ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ เป็นการศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบ ด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เพื่อถามความคิดเห็นของผู้ทรงวุฒิ

ขั้นตอนที่ ๓ เป็นขั้นการพัฒนาแบบ โดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ ๔ เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เกี่ยวข้องการดำเนินงานกิจกรรมหรือการบริหารจัดการการดำเนินโครงการทางด้านชุมชนทั้งในด้านการกำหนด ติดตาม ประเมิน รวมถึงการเสริมพลังในของชุมชนนั้นมีการนำวงจรเดมมิง (Deming Cycle) หรือ PDCA มาใช้ มาใช้อันประกอบด้วย Plan (วางแผน) Do (ลงมือปฏิบัติ) Check คือ การตรวจสอบ (ตรวจสอบ/ศึกษากำหนดมาตรการปรับปรุงแก้ไข) Act (เน้นให้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร)

การวิจัยและพัฒนารูปแบบหุ่นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุภาคตะวันออก มีขั้นตอนของ PDCA ดังนี้

๑) Plan การกำหนดกลุ่ม การวางแผนกำหนดขั้นตอน การกำหนดกลุ่มเป้าหมายหลัก รวมถึงการกำหนดเป้าหมาย ลำดับ และขั้นตอนสำคัญของกลุ่มชุมชน ให้ครอบคลุมกับความต้องการของกลุ่มชุมชน พร้อมถึงการกำหนดหัวข้อวัตถุประสงค์ร่วมกันที่ชัดเจน โดยอาศัยปัจจัยที่ได้จากการศึกษาบริบทของชุมชน โดยนำผลข้อมูลพื้นฐานมาวางแผนเพื่อสร้างหุ่นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุให้กับกลุ่มหรือชุมชนเป้าหมายได้ ในขั้นตอนนี้การมีผู้นำชุมชนรวมทั้งการบริหารจัดการของกลุ่มที่ดี รวมทั้งการ

^{๑๑๒} กิตติยา วงษ์จันทร์, โครงการฝึกอบรม“สร้างนักวิจัยรุ่นใหม่”, [ออนไลน์], [แหล่งที่มา]:

https://www.ubu.ac.th/web/files_up/08f2017060214303228.pdf/ [๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖].

^{๑๑๓} รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, (สาขาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๘), หน้า ๙๒.

สนับสนุนและการส่งเสริมปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความรู้ การเชื่อมโยงข้อมูล เงินทุน การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ หน่วยงานทางการศึกษา โอกาสในการเข้าถึงกิจกรรม เป็นต้น ซึ่งการสนับสนุนเป็นส่วนหนึ่งของการต่อยอดสังคมผู้สูงอายุเดิม ให้เกิดการดำเนินการที่ยั่งยืนต่อเนื่อง การเข้าถึงกิจกรรมหรือสิ่งที่ผู้สูงอายุสนใจ จึงควรสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมที่สนใจ อีกทั้งผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ทรงคุณค่า มีองค์ความรู้ติดตัวของทุกท่าน ดังนั้นการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดกิจกรรมเกิดการเรียนรู้ ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งกลมเกลียวเกิดการถ่ายทอดความรู้ สร้างการเรียนรู้ร่วมกันให้เกิดในกลุ่ม การกำหนดเป้าหมายของกลุ่มควรยึดหลักคุณธรรมและความเสมอภาคในการบริหารจัดการ เพราะถือว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่จะส่งผลช่วยให้การทำงานในขั้นตอนถัดไปเป็นไปด้วยความราบรื่น และถูกต้องตรงวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งในการกำหนดเป้าหมายของกลุ่มชุมชนนี้คือ ความมั่นคงของผู้สูงอายุในชุมชน ผ่านการทำกิจกรรมหันส่วนทางสังคมผู้สูงอายุร่วมกันที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกอย่างแท้จริง

หลังจากกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน คณะทำงานร่วมกันระบุนายละเอียดของกระบวนการโดยเรียงตามลำดับความสำคัญ กำหนดการดำเนินงาน กำหนดระยะเวลาการดำเนินงานกำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการและกำหนดงบประมาณที่จะใช้ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้สูงอายุ และผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการที่ประสบความสำเร็จ ในช่วงเริ่มต้นควรมีการส่งเสริมให้ความรู้ในประเด็นการเขียนโครงการให้ประสบความสำเร็จ และการหาแหล่งทุน การบริหารด้านการเงินจากผู้รู้ เช่น ผู้รู้ นักวิชาการ ซึ่งการเขียนแผนดังกล่าวอาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของลักษณะ การดำเนินงาน การวางแผนยังช่วยให้สามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความสูญเสียต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้

๒) Do การทำ การเรียนรู้ ทำความเข้าใจการลงมือทำหรือการปฏิบัติตามขั้นตอนตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นระบบและให้มีความต่อเนื่อง โดยในขั้นตอนการปฏิบัตินี้ควรศึกษาถึงวิธีการที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการทำงานนั้น ๆ ทักษะการบริหารจะถูกหยิบมาใช้ในระยะเวลาการลงมือปฏิบัติ เช่น การบริหารเวลาให้ได้ตามแผน การประชุมเพื่อตรวจสอบความคืบหน้า การมอบหมายงานเพื่อแบ่งเบาภาระ เป็นต้นขั้นตอนนี้เป็นการเรียนรู้และทำความเข้าใจร่วมกัน ในระยะเริ่มต้นควรมีการสอบถามความต้องการของชุมชนขณะทำกิจกรรม การให้แสดงความคิดเห็น หรือสังเกตการทำกิจกรรมร่วมกัน เมื่อได้รูปแบบของกิจกรรมที่เกิดการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมรูปแบบการจัดการหันส่วนทางสังคมผู้สูงอายุที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจลงมือปฏิบัติจริง การให้สาธิตหรือการให้ความรู้ที่เน้นการอภิปรายหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ การจัดให้ผู้วิจัย ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุมีโอกาสได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์อันเป็นสิ่งสำคัญอันนำไปสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Cop) ก่อให้เกิดชุมชนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลายหลายมิติ อีกทั้งเป็นการ

สร้างสายสัมพันธ์อันดีภายในกลุ่ม ชุมชน ซึ่งนำไปสู่ความไว้วางใจ ของชุมชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความต้องการพื้นฐานด้านหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุขั้นตอนนี้เป็นการเรียนรู้ จากวิธีการดำเนินกิจกรรม และผลของการดำเนินการผ่านการที่ชุมชนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่กำหนดไว้ จากกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความสนใจเหมือนกันรวมถึงการพัฒนาและถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม เพื่อขยายผลไปยังขั้นต่อไป

๓) Check การทบทวนประเมินการเรียนรู้ ขั้นตอนการตรวจสอบขั้นตอนการตรวจสอบว่าหลังจากนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติจริง (Do) แล้วสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้สิ่งที่ควรคำนึงถึงก็คือการตรวจสอบการทำงาน เพื่อให้ง่ายในการปรับปรุง และแก้ไขในการทำงานครั้งต่อไปเพื่อให้ข้อมูล ที่ได้จากการตรวจสอบเป็นประโยชน์สำหรับขั้นตอนถัดไปนั่นก็คือการดำเนินการการปรับปรุงแก้ไข (Action) ขั้นตอนนี้เป็นการสรุป ประเมิน โดยการประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุปผลการดำเนินการและร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาโครงการ ซึ่งการดำเนินการที่สร้างให้เกิดความยั่งยืนในกลุ่มชุมชนนำไปสู่การสืบทอดและการสร้างเครือข่าย ขยายผลไปยังผู้สูงอายุคนอื่น ๆ พื้นที่อื่น ๆ อย่างมั่นคงและยั่งยืนได้

๔) Action การพัฒนาปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสมจะพิจารณาผลที่ได้จากการตรวจสอบซึ่งมีอยู่ ๒ กรณีคือ ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ หรือไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ หากเป็นกรณีแรกให้นำแนวทางหรือกระบวนการปฏิบัตินั้นมาจัดทำให้เป็นมาตรฐาน พร้อมทั้งหาวิธีการที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งอาจหมายถึงสามารถบรรลุเป้าหมายได้เร็วกว่าเดิม เงินทุนหรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเดิม หรือทำให้คุณภาพดียิ่งขึ้นก็ได้ แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่สองคือ ผลที่ได้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้ ควรนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาวิเคราะห์และพิจารณาว่าควรจะมีการดำเนินการอย่างไรเช่น มองหาทางเลือกใหม่ที่น่าจะเป็นไปได้ ไขความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม ขอความช่วยเหลือจากผู้รู้หรือเปลี่ยนเป้าหมายใหม่ เป็นต้น

สรุป การวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้า คิดค้น อย่างเป็นระบบ น่าเชื่อถือ มี เป้าหมายในการพัฒนาผลผลิต เทคโนโลยีสิ่งประดิษฐ์สื่อ อุปกรณ์ เทคนิควิธีหรือรูปแบบการทำงาน ระบบบริหารจัดการ หรือ “นวัตกรรม” และทดลองใช้จนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ แล้วจึงนำไปเผยแพร่เพื่อพัฒนางาน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ (๑) การสำรวจ (๒) การออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ (๓) การทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ และ (๔) การเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ โดยนำวงจรเดมมิง (Deming Cycle) หรือ PDCA มาใช้ มาใช้อันประกอบด้วย Plan (วางแผน) Do (ลงมือปฏิบัติ) Check คือ การตรวจสอบ (ตรวจสอบ/ศึกษากำหนดมาตรการปรับปรุงแก้ไข) Act (เน้นให้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร)

๒.๖ ข้อมูลผู้สูงอายุของภาคตะวันออก

ที่ตั้งและขอบเขตภาคตะวันออก ทิศเหนือ ติดต่อกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดินแดนที่อยู่เหนือสุดคือ อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ทิศตะวันออก ติดต่อกับกัมพูชา ดินแดนที่อยู่ตะวันออกสุดคือ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ทิศตะวันตก ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ อ่าวไทย ดินแดนที่อยู่ตะวันตกสุดคือ อำเภอสทิงหมี่ จังหวัดชลบุรี ทิศใต้ ติดต่อกับอ่าวไทย ดินแดนใต้สุดคือ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด

ลักษณะภูมิประเทศภาคตะวันออก ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปจะเป็นทิวเขา ที่ราบลุ่มแม่น้ำ ที่ราบชายฝั่งทะเล

- เขตภูเขา ได้แก่ ทิวเขาจันทบุรี ตั้งอยู่ตอนกลางของภาค วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก มียอดเขาสูงสุดคือ ยอดเขาสอยดาวใต้และทิวเขาบรรทัด วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ มียอดเขาสูงสุดคือ เขาตะแบงใหญ่ เป็นภูเขาที่กั้นพรมแดนไทยกับกัมพูชา

- เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำอยู่ทางตอนเหนือของภาค อยู่ระหว่างเทือกเขาสันกำแพง และเทือกเขาจันทบุรี

- เขตที่ราบชายฝั่งทะเล ตั้งแต่เทือกเขาจันทบุรีไปจนถึงอ่าวไทยเป็นที่ราบชายฝั่งแคบ ๆ ที่มีภูมิประเทศสวยงาม และมีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน

ประชากรในภาคตะวันออก ประชากรในภาคตะวันออกมีจำนวน ๔,๓๖๒,๘๓๗ คน ประชากรน้อยรองจากภาคตะวันตก จังหวัดที่มีประชากรมากที่สุด และมีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดคือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดที่มีประชากรน้อยที่สุดคือ ตราด และจังหวัดที่มีความหนาแน่นประชากรเบาบางที่สุดคือ จังหวัดสระแก้ว

ชื่อจังหวัด	ชายไทย	หญิงไทย	รวม	ชายไม่ใช่ไทย	หญิงไม่ใช่ไทย	รวม	รวมทั้งสิ้น
ชลบุรี	๙๗,๑๐๘	๑๓๑,๒๓๘	๒๒๘,๓๔๖	๓,๑๖๙	๖๓๒	๓,๘๐๑	๒๓๒,๑๔๗
ระยอง	๔๕,๕๐๔	๕๓,๑๓๖	๑๐๔,๖๔๐	๙๐๑	๑๘๐	๑,๐๘๑	๑๕๐,๗๒๑
จันทบุรี	๔๖,๕๔๗	๕๗,๕๗๗	๑๐๔,๑๒๔	๒๒๗	๑๔๖	๓๗๓	๑๐๔,๔๙๗
ตราด	๑๙,๖๔๐	๒๓,๒๗๗	๔๒,๙๑๗	๔๓๐	๓๕๔	๗๘๔	๔๓,๗๐๑
ฉะเชิงเทรา	๕๗,๖๐๔	๗๔,๒๖๕	๑๓๑,๘๖๙	๒๔๒	๑๒๘	๓๗๐	๑๓๒,๒๓๙
ปราจีนบุรี	๓๘,๐๘๔	๔๙,๔๔๒	๘๗,๕๒๖	๑๒๙	๔๔	๑๗๓	๘๗,๖๙๙
นครนายก	๒๓,๕๕๘	๓๐,๗๙๓	๕๔,๓๕๑	๗๖	๒๖	๑๐๒	๕๔,๔๕๓

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

ชื่อจังหวัด	ชายไทย	หญิงไทย	รวม	ชายไม่ใช่ไทย	หญิงไม่ใช่ไทย	รวม	รวมทั้งสิ้น
สระแก้ว	๔๑,๖๐๒	๔๘,๘๕๔	๙๐,๔๕๖	๓๑๒	๒๖๗	๕๗๙	๙๑,๐๓๕
รวมทั้งสิ้น	๓๖๙,๖๔๗	๔๖๘,๕๘๒	๘๓๘,๒๒๙	๕,๔๘๖	๑,๗๗๗	๗,๒๖๓	๘๔๖,๔๙๒

ตารางที่ ๒.๑ สถิติผู้สูงอายุของของภาคตะวันออก ณ.วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๔^{๑๑๔}

จากตารางพบว่า อัตราส่วนผู้สูงอายุจังหวัดชลบุรีสูงสุด รองลงมาคือจังหวัดระยองและจังหวัดที่มีอัตราส่วนผู้สูงอายุน้อยที่สุดคือจังหวัดตราด การที่จำนวนประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นนั้น

บริบทพื้นที่การศึกษาอำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑. ความเป็นมา

เดิมอำเภอคลองเขื่อน จัดตั้งเมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ เป็นตำบลในอำเภอบางคล้า ซึ่งมีเขตการปกครองทั้งหมด ๑๗ ตำบล ต่อมาทางราชการเห็นว่าอำเภอบางคล้ามีพื้นที่กว้างขวางยากแก่การที่ประชาชนจะมาติดต่อกับทางราชการได้สะดวก และยากที่จะปกครองดูแลให้ทั่วถึง จึงได้แบ่งพื้นที่ทางทิศใต้ของอำเภอออกไป ๓ ตำบล ได้แก่ ตำบลหัวสำโรง ตำบลแปลงยาว และตำบลวังน้ำเย็น ตั้งเป็นกิ่งอำเภอแปลงยาว เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ ทำให้อำเภอบางคล้าเหลือเพียง ๑๔ ตำบล ๘๒ หมู่บ้าน

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ เรื่อง แบ่งเขตพื้นที่อำเภอบางคล้า ตั้งเป็นกิ่งอำเภอคลองเขื่อน ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ เพราะเนื่องจากที่อำเภอบางคล้า มีอาณาเขตกว้างขวางและมีพลเมืองมาก ท้องที่ตำบลอยู่ห่างไกลที่ว่าการอำเภอ เจ้าหน้าที่ออกปฏิบัติราชการดูแลทุกข์สุขของราษฎรได้ไม่ทั่วถึง เพราะเชื่อว่าสภาพท้องที่โดยทั่วไปจะเจริญก้าวหน้าในภาคหน้า และอยู่คนละฝั่งของแม่น้ำบางปะกง ต้องข้ามเรือไปมาไม่สะดวก เพราะยังไม่มีสะพานข้ามเหมือนปัจจุบัน (สะพานกรมโยธาธิการ สร้าง พ.ศ. ๒๕๓๗ อยู่หัววัดบางตลาด) หรือถ้าจะไปทางรถยนต์ต้องอ้อมเข้าไปแปดริ้วข้ามสะพานฉะเชิงเทราแล้วจึงวกกลับมาอำเภอบางคล้า

ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการปกครองและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในท้องที่ กระทรวงมหาดไทยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖๔ และ ๖๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๔๗ จึงแบ่งท้องที่อำเภอบางคล้า ตั้งเป็นกิ่งอำเภอ ๑ แห่ง เรียกว่า “กิ่งอำเภอคลองเขื่อน” มีการปกครอง รวม ๕ ตำบล

^{๑๑๔} กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สถิติผู้สูงอายุ, [ออนไลน์], [แหล่งที่มา]:

<https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1099> [๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕].

๓๐ หมู่บ้าน ภายหลังแยกเพิ่ม ตำบลคลองเขื่อน และ ตำบลบางตลาด ตำบลละ ๑ หมู่บ้าน รวมเป็น ๓๒ หมู่บ้าน และต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ยกฐานะขึ้นเป็น อำเภอคลองเขื่อน โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐

๒. ที่ตั้งและอาณาเขต :

อำเภอคลองเขื่อน ห่างจากตัวจังหวัด ประมาณ ๑๘ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดกับ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา และ อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

ทิศตะวันออก ติดกับ อำเภอบางคล้า

ทิศใต้ ติดกับ อำเภอบางคล้า และ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันตก ติดกับ อำเภอเมืองฉะเชิงเทราและอำเภอบางน้ำเปรี้ยว

ภาพที่ ๒.๖ แผนที่อำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา^{๑๑๕}

^{๑๑๕} สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอคลองเขื่อน, ข้อมูลอำเภอคลองเขื่อน, [ออนไลน์],[แหล่งที่มา]:

<http://ccs.nfe.go.th/khongkhuean/?name=news๒&file=readnews&id=35> [๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖].

๓. ประชากร

อำเภอคลองเขื่อน มีประชากรทั้งสิ้น ๑๓,๑๗๔ คน แยกเป็นชาย ๖,๔๑๒ คน หญิง ๖,๗๖๒ คน ประชากรสามารถแยกเป็นตำบลได้ ดังตารางที่ ๒.๒

ที่	ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	เนื้อที่ (ตร.กม)	จำนวนประชากร			จำนวน ครัวเรือน
				ชาย	หญิง	รวม	
๑	คลองเขื่อน	๖	๓๕.๑๒	๑,๗๒๗	๑,๘๓๗	๓,๕๖๔	๑,๑๖๒
๒	ก้อนแก้ว	๖	๒๖.๘๖	๑,๕๐๒	๑,๕๙๕	๓,๐๙๕	๕๙๓
๓	บางเล่า	๖	๑๙.๔๙	๙๕๒	๑,๐๔๓	๑,๙๙๕	๕๕๓
๔	บางโรง	๘	๓๑.๕๖	๑,๑๒๑	๑,๑๕๐	๒,๒๗๑	๖๒๓
๕	บางตลาด	๘	๑๖.๙๙	๑,๑๑๐	๑,๑๓๗	๒,๒๔๗	๕๗๖
รวม		๓๒	๑๓๐,๐๒	๖,๔๑๒	๖,๗๖๒	๑๓,๑๗๔	๓,๕๐๗

ตารางที่ ๒.๒ จำนวนประชากรอำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา^{๑๑๖}

๔. ข้อมูลผู้สูงอายุในอำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา

ข้อมูลผู้สูงอายุในอำเภอคลองเขื่อน พ.ศ. ๒๕๖๕ ผู้มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒๒ ถือเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ โดยเฉพาะในตำบลคลองเขื่อน ที่ประชากรมีอายุเฉลี่ย ๗๘ มีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือจากร้อยละ ๑๐ เป็นร้อยละ ๑๗ ของประชากรใน ๓๒ หมู่บ้าน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ชุมชนผู้สูงอายุในอำเภอคลองเขื่อนจัดตั้งขึ้นเมื่อ ๒๕๔๙ มีผู้สูงอายุที่รู้จักคุ้นเคยกันมาทำงานร่วมกัน จนทำให้เกิดกลุ่มผู้สูงอายุมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น มีผลงานดีเด่นคือได้รับรางวัลผู้สูงอายุดีเด่นระดับจังหวัด พ.ศ. ๒๕๖๐ และชมรมผู้สูงอายุในระดับเขตใน พ.ศ. ๒๕๖๑ แต่มีปัญหาเรื่องการขับเคลื่อนในด้านกิจกรรมต่าง ๆ อีกหลายด้าน เช่น ด้านสุขภาพ ด้านสวัสดิการ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความไม่เสมอภาค เป็นต้น ชุมชนผู้สูงอายุต้องการความยั่งยืนในด้านต่าง ๆ และต้องการเป็นแบบอย่างในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป^{๑๑๗}

^{๑๑๖} สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอคลองเขื่อน, ข้อมูลอำเภอคลองเขื่อน, [ออนไลน์],[แหล่งที่มา]:

<http://ccs.nfe.go.th/khongkhuean/?name=news๒&file=readnews&id=35> [๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖].

^{๑๑๗} เรื่องเดียวกัน.

บริบทพื้นที่การศึกษาอำเภอไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี

๑. ความเป็นมา

อำเภอเมืองปราจีนบุรี เริ่มก่อตั้งที่ว่าการอำเภอเมืองปราจีนบุรีปี พ.ศ.๒๔๕๑ ได้ถือกำเนิดพร้อมกับการจัดตั้งจังหวัดปราจีนบุรีมีชื่อว่า “เมืองปราจีนบุรี” ในประวัติศาสตร์เมืองปราจีนบุรีถือเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญต่อการยุทธศาสตร์มีหลักฐานปรากฏว่า ในรัชสมัยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิพระยาละแวกได้ยกทัพเข้ามากวาดต้อนครอบครัวไทยไปอยู่เขมรนั้น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พระราชโอรสของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ) ได้ทรงยกทัพมาปราบพระยาละแวกได้ทรงแะตั้งค่ายทหารที่เมืองปราจีนบุรี ณ บริเวณที่ตั้งศาลนเรศวรในปัจจุบัน

ต่อมาในรัชสมัยพระเจ้าเอกทัศ เมื่อครั้งได้ใกล้เวลาที่จะเสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่า พระยาตาก (สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช) ได้ทรงรวบรวมทหารและไพร่พลประมาณ ๕๐๐ คน ตีฝ่าวงล้อมของพม่าออกมาทางเมืองปราจีนบุรี และทรงพาไพร่พลที่เลื่อมใสตามรายทางมาข้ามแม่น้ำปราจีนบุรีบริเวณห่างจากวัดหลวงปริชากุลประมาณ ๖๐๐ เมตรเพื่อไปตั้งหลักท่าเมืองจันทบุรี

สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑) เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช) ได้ทรงยกทัพผ่านเมืองปราจีนบุรีไปรบกับเขมรและเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงขึ้นครองราชย์ได้ส่งหม่อมเจ้าสำอองมาเป็นเจ้าเมืองปราจีนบุรีซึ่งราษฎรส่วนใหญ่เรียกว่า “เจ้าสำอองค์” ในช่วงนี้ได้มีการขุดทองที่บริเวณอำเภอกบินทร์ (ตำบลบ่อทองในปัจจุบัน) มีการนำทองที่ได้ขุดได้มาทำการถลุงในตัวเมืองปราจีนบุรีสถานที่ถลุงทองตั้งอยู่บริเวณเรือนจำจังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบันสถานที่เก็บอุปกรณ์ถลุงทองตั้งอยู่บริเวณท้ายคลองดักลอบ ส่วนที่พักอาศัยตั้งอยู่บริเวณคลังจังหวัดปราจีนบุรีหลังเก่าซึ่งรื้อถอนไปแล้ว (ตรงข้ามจวนผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรีและบ้านพักปลัดจังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบัน) หลัง ร.ศ.๑๑๒ (พ.ศ.๒๔๓๖) ไทยเสียเมืองเสียมราชพระตะบองและศรีโสภณให้แก่ฝรั่งเศส เจ้าพระยาอภัยภูเบศรซึ่งปกครองเมืองพระตะบอง ไม่เลื่อมใสฝรั่งเศสจึงได้อพยพบริวารและทหารโดยบรรทุกเงินทอง และของมีค่าอื่น ๆ มาสร้างบ้านพักอาศัยบริเวณฝั่งตรงข้ามกับวัดแก้วพิจิตร (บริเวณโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร)

อนึ่ง ได้มีผู้ค้นหาประวัติการจัดตั้งอำเภอเมืองปราจีนบุรี จากเอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีจากหลายหน่วยงานมาแล้ว มิได้ปรากฏแจ้งว่า อำเภอเมืองปราจีนบุรีได้จัดตั้งขึ้นในสมัยใด จากการสอบถามราษฎรหลายคนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดปราจีนบุรีมาแต่กำเนิด พอจะสันนิษฐานได้ว่าอำเภอเมืองปราจีนบุรี ได้จัดตั้งขึ้นในสมัยพระยาอภัยภูเบศร และต่อมาได้ยกฐานะท้องที่ขึ้นเป็นอำเภอเมืองปราจีนบุรี

ตารางที่ ๒.๓ (ต่อ)

ที่	ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวน ครัวเรือน
			ชาย	หญิง	รวม	
๖	บางปริบูรณ์	๖	๖๔๗	๖๙๐	๑,๓๓๗	๔๑๙
๗	ดงพระราม	๑๒	๗,๕๗๙	๖,๐๕๒	๑๓,๖๓๑	๕,๘๙๐
๘	บ้านพระ	๑๙	๘,๑๖๖	๗,๐๗๖	๑๕,๒๔๒	๕,๕๙๗
๙	โคกไม้ลาย	๗	๑,๙๐๔	๒,๐๗๖	๓,๙๘๐	๑,๕๙๒
๑๐	ไม้เค็ด	๑๒	๖,๐๖๑	๕,๓๔๑	๑๑,๔๐๒	๓,๘๖๐
๑๑	ดงขี้เหล็ก	๑๔	๔,๗๖๓	๕,๑๓๐	๙,๘๙๕	๓,๑๔๕
๑๒	เนินหอม	๒๑	๔,๗๗๖	๔,๙๕๘	๙,๗๓๔	๓,๑๐๘
๑๓	โนนหอม	๑๒	๒,๕๒๕	๓,๐๕๘	๕,๕๘๖	๑,๗๔๘
รวม		๑๔๔	๕๔,๖๘๘	๕๓,๐๒๑	๑๐๗,๗๐๙	๓๙,๐๖๕

ตารางที่ ๒.๓ จำนวนประชากรอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี^{๑๑๙}

๔. ข้อมูลผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

ข้อมูลผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. ๒๕๖๖ ผู้มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๘,๖๒๘ คน จากประชากรทั้งหมด ๑๐๗,๗๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๕๗ ภาครัฐมีการกระจายอำนาจการปกครองให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุจากรัฐบาลกลางเป็นหน่วยงานส่วนท้องถิ่น นโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุมุ่งเข้าไปที่ครอบครัวและชุมชนให้เป็นสถาบันหลักที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุหน่วยงานภาครัฐคิดรูปแบบการจัดสวัสดิการแล้วให้หน่วยงานท้องถิ่น ชุมชน และครอบครัวนำไปปฏิบัติ นอกจากนี้ กรมการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีมาตรฐานในการจัดสวัสดิการเพื่อสนองตอบความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ มาตรฐานด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านรายได้ ด้านที่พักอาศัย ด้านนันทนาการ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง และ ด้านการสร้างบริการทางสังคมและเครือข่ายการเกื้อหนุน^{๑๒๐}

^{๑๑๙} เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ, “นวัตกรรมนโยบายสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออก”, วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๓): ๑๖๗.

^{๑๒๐} เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ, “นวัตกรรมนโยบายสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออก”, วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๓) :๑๖๗.

จากข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรีจำนวนมากได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและมีแนวโน้มความสูงวัยเพิ่มขึ้น นำมาซึ่งคำถามการวิจัยว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งถูกคาดหวังให้เป็นหน่วยงานแรก ๆ ที่มีภารกิจในการดูแลและเกื้อหนุนผู้สูงวัยได้มีการกำหนดนโยบายหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุในลักษณะใดบ้าง และนโยบายหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะเป็นนวัตกรรมหรือไม่ และมีลักษณะใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้ทราบสถานการณ์การกำหนดนโยบายด้าน ผู้สูงวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี นำมาซึ่งข้อเสนอเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของอายุให้มีลักษณะที่เป็นนวัตกรรมมากขึ้น ทั้งนี้เพราะนวัตกรรมคือการนำวิธีการแก้ไขปัญหามาใช้ในการตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ และเป็นวิธีการทำงานใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ในการพัฒนาโครงการหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิชุดา แก้วเชื้อ^{๑๒๑} ผลการศึกษา การวิเคราะห์แนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์ โดยใช้ทฤษฎีวิพากษ์ สามารถวิเคราะห์ให้เห็นถึงบทบาทของแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์ได้ในหลากหลายประเด็น แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งตามแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์เป็นการสร้างความร่วมมือ การต่างตอบแทน การควบคุม และการตรวจสอบระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรสาธารณประโยชน์ ซึ่งการสร้างความร่วมมือซึ่งกันและกันมีแนวทางหลายประการ ส่วนการต่างตอบแทนซึ่งกันและกันจะเน้นการแบ่งปันความคิด ค่าใช้จ่าย และผลประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้การควบคุมซึ่งกันและกันมีการให้ความสำคัญกับการมีกฎหมายหรือกฎระเบียบ สำหรับการตรวจสอบซึ่งกันและกันจะเน้นการมีธรรมาภิบาลในการทำงานหรือกฎระเบียบ สำหรับการตรวจสอบซึ่งกันและกันจะเน้นการมีธรรมาภิบาลในการทำงาน

ภิรมย์ลักษณ์ โกสילה^{๑๒๒} การศึกษาเรื่อง ความรู้ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมแบบบูรณาการกรณีศึกษาศูนย์บริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ของเจ้าหน้าที่และกรรมการเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการ

^{๑๒๑} วิชุดา แก้วเชื้อ, “การเสริมสร้างความเข้มแข็งตามแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์”, *รายงานการวิจัย*, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๔), บทคัดย่อ.

^{๑๒๒} ภิรมย์ ลักษณ์ โกสילה, “ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมแบบบูรณาการ กรณีศึกษาศูนย์บริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วม”, *รายงานการวิจัย*, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

ดำเนินงานศูนย์บริการ ฯ และทัศนคติต่อประโยชน์ของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการแบบบูรณาการและแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมโดยใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 75 จังหวัดวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยการวิเคราะห์ลูกจ้างร้อยละ ลูกจ้างเฉลี่ย ลูกจ้างเปี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (ANOVA)

ระพีพร คณะพล และคณะ^{๑๒๓} การบริหารราชการแบบมีหุ้นส่วนทางสังคมเป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการบริหารงานทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งบางวิธีสามารถกระทำได้อย่างง่าย หรือบ้างก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในด้านการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ด้านการรับฟังความคิดเห็น หรือ ด้านการเปิดโอกาส เป็นต้น รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับ ในการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐมากขึ้น เพราะแท้จริงแล้วประชาชนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารงานภาครัฐอย่างแท้จริง

ชัชวาลย์ ทัดศิวิชัย^{๑๒๔} การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) นับเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมและชุมชนที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และบัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยหลายแห่งทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้ความสำคัญและกระตุ้นให้นักวิจัย/นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาใช้เป็นรูปแบบในการวิจัยและการทำวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระเพื่อตอบสนองต่อโจทย์แห่งการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาที่มุ่งไปที่การค้นหาแนวทางอันเป็นรูปธรรมที่เกิดจากการระดมสมองในลักษณะของการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการวิจัยจากรูปแบบดั้งเดิมที่การตั้งประเด็นของปัญหาเริ่มต้นและจบกระบวนการ

ชลิดา ศรมณี^{๑๒๕} แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุให้มีศักยภาพในการใช้ชีวิต ทำให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้ การมีคุณค่าและคุณภาพในตนเองเพิ่มมากขึ้น สามารถปรับตัวเข้าสู่สถานภาพ

^{๑๒๓} ระพีพร คณะพล และคณะ, “หุ้นส่วนทางการบริหารท้องถิ่น: บทบาททางสังคมกับการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑, ๒๕๕๙: ๒๔๙.

^{๑๒๔} ชัชวาลย์ ทัดศิวิชัย, “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) : มิติใหม่ของรูปแบบวิธีวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่น”, รายงานการวิจัย, (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์): มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๑), บทคัดย่อ.

^{๑๒๕} ชลิดา ศรมณี, “ศักยภาพในการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ สูงวัยอย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีคุณภาพ”, วารสารวารสารรามคำแหง, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓, ๒๕๖๔: บทคัดย่อ.

ใหม่และต่อความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้สูงอายุมีความเข้มแข็งสามารถต่อยอดกิจกรรมผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้และการเรียนรู้ ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงเพียงแต่ร่างกายเท่านั้น ทักษะ ความรู้ คุณค่าและประสบการณ์ยังคงอยู่ สามารถที่จะทำกิจกรรมที่เพิ่มศักยภาพในตนเองได้ มีลักษณะการต่อยอดองค์ความรู้ เช่น เรียนรู้การดูแลสุขภาพ การพัฒนาจิตใจ การมีสังคมเพื่อให้มีสุขภาพจิตที่ดี มีงานอดิเรกที่สร้างรายได้ หรือการสร้างคุณค่าตนเองสู่สังคม และสร้างความภาคภูมิใจในการทำงานให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ เกิดการพัฒนาความสามารถทางสังคม ทำให้สังคมเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุมากขึ้นดังนั้นผู้สูงอายุจะต้องได้รับการพัฒนาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพในการใช้ชีวิตมากยิ่งขึ้น

จุฑารัตน แสงทอง^{๑๒๖} สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญอยู่ในภาวะสังคมผู้สูงอายุที่มีสัดส่วนโครงสร้างประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ราว ๑๐-๒๐ ปี ข้างหน้านี้สังคมไทยก็จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ถึงเวลานั้นประชากรวัยสูงอายุจะเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัวเมื่อการพัฒนาเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นนี้ ประชากรที่กำลังเข้าสู่วัยสูงอายุ และประชากรที่อยู่ในวัยผู้สูงอายุต้องเร่งตระหนักโดยให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อผู้สูงอายุในสังคมมีความรู้ ความสามารถ และมีศักยภาพ ความพร้อมที่จะช่วยกันขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมก็จะสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นส่วนการเตรียมความพร้อมในระดับมหภาคเป็นรูปแบบทางด้านการวิจัยทางสังคมเกี่ยวกับด้านผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาไปสู่นโยบายที่มีความสอดคล้องต่อดำเนินชีวิตจริงในสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ได้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อประชากรในสังคมได้มากที่สุด

มัลลิกา ปิ่นรารัยนนท์^{๑๒๗} ผลการวิจัยพบว่า (๑) ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับมาก (๒) ผู้สูงอายุบรรลุนานตามขั้นพัฒนาการในระดับมาก (๓) ผู้สูงอายุมีบทบาทในสังคมในระดับปานกลาง (๔) ผู้สูงอายุที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่างกันบรรลุนานตามขั้นพัฒนาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .๐๐๑ (๕) ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่างกัน มีบทบาทในสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ (๖) การบรรลุนานตามขั้นพัฒนาการของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑

^{๑๒๖} จุฑารัตน แสงทอง, “สังคมผู้สูงอายุ (อย่างสมบูรณ์): ภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ”, วารสารวิชาการ, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐), บทคัดย่อ

^{๑๒๗} มัลลิกา ปิ่นรารัยนนท์, “การสนับสนุนทางสังคม การบรรลุนานตามขั้นพัฒนาการ และบทบาทในสังคมของผู้สูงอายุ”, **ทฤษฎีวิจัย**, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์:มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๖๑), บทคัดย่อ.

สุทธิรัตน์ จันทมาตย์^{๑๒๘} ผลการวิจัยพบว่า (๑) ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านสังคมของผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการศาสนา ด้านวัฒนธรรมประเพณีด้านการศึกษา และด้านการพัฒนาชุมชน (๒) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านสังคมของผู้สูงอายุ โดยรวมไม่แตกต่างกัน และ (๓) ประชาชนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทด้านสังคมของผู้สูงอายุ ที่มีความถี่สูงไปหาดำสามลำดับแรกได้แก่ ควรเชิญผู้สูงอายุเป็นที่ปรึกษากิจกรรมด้านการศาสนาของชุมชนควรให้โอกาสผู้สูงอายุร่วมงานประเพณีกับคนทุกวัยและควรส่งเสริมผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็น ในการพัฒนามากกว่าปัจจุบัน

วิศรา อินทรแสน^{๑๒๙} แนวทางพัฒนารูปแบบสังคมผู้สูงอายุ ๗ ด้าน คือ (๑) การระบุกลุ่มเป้าหมายและกิจกรรม (๒) การค้นหาความต้องการของกิจกรรมด้วยผู้สูงอายุในชมรมเอง (๓) การพัฒนารูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสม (๔) การประสานอย่างเป็นหุ้นส่วนทางสังคม คือประสานไปยังหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และผู้นำในท้องถิ่นที่เข้าใจสังคมผู้สูงอายุ (๕) การให้โอกาสและทางเลือกกับผู้สูงอายุ (๖) การสร้างฐานข้อมูลสำคัญของผู้สูงอายุ และ (๗) ติดตามผลจากการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน สิ่งเหล่านี้เกิดได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้สูงอายุ ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนนักวิชาการ โดยขยายเครือข่ายไปยังชมรมอื่นในพื้นที่ใกล้เคียงหรือพื้นที่อื่น ๆ อันนำไปสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีความยั่งยืน

พระครูสุตธรรมมงคล (อนันต์ อริโย) และคณะ^{๑๓๐} การจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วมในสังคมผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุโดยวิธีการทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อเสนอแนวทางการจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วมให้เป็นฐานรองรับการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลผู้สูงอายุเพื่อจัดทำแผนพัฒนาชุมชนให้เอื้อต่อผู้สูงอายุ มีการจัดการโครงสร้างชุมชนและการจัดการสถานภาพของคนในชุมชนให้เอื้อต่อผู้สูงอายุ มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกในชุมชนให้เกื้อกูลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุไปพร้อมกับการสร้างบรรทัดฐานการมีส่วนร่วมในชุมชนของ

^{๑๒๘} สุทธิรัตน์ จันทมาตย์, “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านสังคมของผู้สูงอายุ, วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม, ๒๕๖๐): บทคัดย่อ.

^{๑๒๙} วิศรา อินทรแสน, “การพัฒนารูปแบบสังคมผู้สูงอายุด้านความสุข ในยุคไทยแลนด์ 4.0”, ปริญญาดุขบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๒), บทคัดย่อ.

^{๑๓๐} พระครูสุตธรรมมงคล (อนันต์ อริโย) และคณะ, “การจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ”, วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑๐ (ตุลาคม ๒๕๖๕), บทคัดย่อ.

ผู้สูงอายุและการนำกฎหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุมาปรับใช้ควบคู่ไปกับการปลูกฝังทัศนคติของคนในชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่าและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้สูงอายุ

ศาสตราจารย์ศศิพัฒน์ ยอดเพชร^(๑๓๑) การขับเคลื่อนมาตรการ กลไก และยุทธศาสตร์เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการบริการจัดสวัสดิการสังคมจากการพึ่งพิงสถาบัน มาสู่การพึ่งพาตนเองอย่างมีส่วนร่วม ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ผู้นำชุมชน อาสาสมัครต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตำบล ซึ่งมีบทบาทเป็นหน่วยงานในระดับพื้นที่ที่มีการกระจายอำนาจ โดยให้มีการส่งเสริมและพัฒนาระบบสังคมและคุณภาพชีวิต เด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาสตั้งนั้นในการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี และเข้าถึงหลักประกันทางสังคม สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๔ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เป็นหน่วยงานทางวิชาการระดับเขต มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนด้านวิชาการเทคโนโลยี ข้อมูลสารสนเทศ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่หน่วยงานที่ให้บริการทุกกลุ่มเป้าหมาย และพื้นที่ให้บริการในความรับผิดชอบของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรเอกชนและประชาชน ในการพัฒนาสังคมและจัดระบบสวัสดิการสังคมเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน จึงต้องศึกษาวิจัยการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในระดับตำบลอย่างมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนสวัสดิการสังคมอย่างมีส่วนร่วมต่อไป

วรรณษา วงษ์เส็ง^(๑๓๒) การวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสังคม ส่งผลให้เกิดบทบาทและการมีส่วนร่วม ในเรื่องหลักและวิธีการทำงาน บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ เทคนิคและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วม ทั้งยังพบปัญหาและอุปสรรครวมถึงประโยชน์จากการมีส่วนร่วมด้านการสนับสนุนและเครือข่ายด้านประชาสังคมอื่น ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาครัฐวิสาหกิจ ภาคราชการ และองค์กรอิสระ ที่ให้ความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความร่วมมือ

ชนิษฐา กิจเงา และคณะ^(๑๓๓) จากการดำเนินการวิจัย พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับสวัสดิการที่รัฐจัดให้ซึ่งเป็นสวัสดิการตามกฎหมาย หรือข้อบังคับตามกฎหมายและได้ใช้สวัสดิการดังกล่าว หากแต่ยังมีผู้สูงอายุบางส่วนที่ไม่ได้ใช้สวัสดิการตามกฎหมายเนื่องจากไม่ทราบว่าเมื่อกล่าวถึงสวัสดิการตามราย

^(๑๓๑) ศาสตราจารย์ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, “แนวทางในการจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ”, รายงานการวิจัย, (สถาบันไทยคดีศึกษา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๔๘.

^(๑๓๒) วรรณษา วงษ์เส็ง, “บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน”, **ปริญาคุณกิตติบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

^(๑๓๓) ชนิษฐา กิจเงา และคณะ, “การจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย”, **รายงานการวิจัย**, (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ

ด้าน พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับการจัดบริการสวัสดิการเกี่ยวกับสุขภาพตามกฎหมายมากที่สุดซึ่งส่วนใหญ่ได้รับเป็นรายบุคคล ส่วนสวัสดิการเกี่ยวกับการบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้ในชุมชน แก่ผู้สูงอายุ สวัสดิการเกี่ยวกับการบริการข้อมูลข่าวสารสวัสดิการเกี่ยวกับการบริการทางสังคม ได้รับการจัดบริการในภาพกว้างไม่เฉพาะเจาะจง ส่วนสวัสดิการเกี่ยวกับด้านรายได้และการออม สวัสดิการเกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมทางสังคม ส่วนใหญ่ได้รับเป็นกลุ่มและขับเคลื่อนโดยองค์กรทางสังคมที่ชุมชนร่วมกับรัฐร่วมกันจัดตั้ง ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุส่วนสวัสดิการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่ยังไม่มีการกล่าวถึงการดำเนินการจัดสวัสดิการด้านนี้มากนัก พบเพียงบางพื้นที่ที่มีการดำเนินการสำหรับปัจจัยที่ทำให้การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุประสบผลสำเร็จได้แก่ C4MEPP คือการสื่อสารที่ดีการมีบุคลากร งบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริหารจัดการที่ดีพร้อมดำเนินการหากแต่ในเรื่องของการเบิกจ่ายงบประมาณยังมีข้อจำกัดในการจัดสวัสดิการบางด้าน เช่น สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Frame Work)

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ ผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ประกอบด้วย จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดปราจีนบุรี โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี ๓ ชนิด คือ ๑) แบบสอบถาม ๒) แบบสัมภาษณ์ และ ๓) การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอด้วยตาราง และอธิบายเพิ่มเติม สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร สำนวน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หลังจากนั้นทำการสังเคราะห์ สรุปจากแบบสำรวจ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบและวิธีวิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ ๒.๘ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา R&D (Research and Development) การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) เป็นการผสมผสานวิธีการระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก พัฒนา รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก และขับเคลื่อนการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วย รูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้น ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่ศึกษาประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)
- ๓.๕ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย
- ๓.๖ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๗ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธีในเชิงปริมาณและคุณภาพ ที่เชื่อมโยงข้อมูล ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เรื่อง รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก โดยมีวิธีการศึกษาใน ๓ ลักษณะ ได้แก่

๑. การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นคว้าหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒. การศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความคิดเห็นจากสมาชิกของชุมชน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือเพื่อให้ทราบถึงองค์ความรู้รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๓. การศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) การพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก และการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ๓ กลุ่ม คือ

- ๑) คณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ จำนวน ๖ คน
- ๒) ผู้นำหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน จำนวน ๖ คน
- ๓) ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๘ คน

๓.๒ พื้นที่ศึกษาประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ พื้นที่ศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการวิจัยโดยใช้เหตุผลในการประสานความร่วมมือในการกำหนดรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุภาคตะวันออก ประกอบไปด้วยหน่วยงานภาครัฐและภาคชุมชน ได้แก่ เทศบาล ตำบลคลองเขื่อน อำเภอกองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และเทศบาล ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน ๖ หมู่บ้าน

๓.๒.๒ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเทศบาล ตำบลคลองเขื่อน อำเภอกองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และประชากรเทศบาล ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน ๓,๐๐๐ คน^๑ ใน ๖ หมู่บ้าน

๓.๒.๓ กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเทศบาล ตำบลคลองเขื่อน อำเภอกองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และประชากรเทศบาล ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน ๓,๐๐๐ คน^๒

^๑ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี, [ออนไลน์], [แหล่งที่มา], <https://district.cdd.go.th/wp-signup.php> <https://www.truelookpanya.com/knowledge/>, [๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๔].

^๒ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี, [ออนไลน์], [แหล่งที่มา], <https://district.cdd.go.th/wp-signup.php> <https://www.truelookpanya.com/knowledge/>, [๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๔].

กลุ่มตัวอย่างระบุในการวิจัย ประกอบด้วย

- ๑) คณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ จำนวน ๘๒ คน
- ๒) ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชนประชากร จำนวน ๙๙ คน
- ๓) ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ ๖๐ ปี จำนวน ๑๗๒ คน

ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จรูปของคอน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)^๓ ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า = ๐.๐๕

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นจากการสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดเป็น .๐๕ สามารถคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ ดังนี้

$$n = \frac{31,000}{1 + 31,000(.05)^2}$$

$$n = 353 \text{ คน}$$

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้โดยคำนวณหาอัตราส่วนที่เหมาะสมต่อประชากร (Proportional to Size) ในแต่ละตำบลได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๕๓ ราย โดยใช้ ตามสูตรดังนี้

$$n_i = \frac{N_i \times n}{N}$$

เมื่อ

n_i = จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม

N_i = จำนวนประชากรแต่ละกลุ่ม

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

ดังนั้น จึงได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มตามรายละเอียดปรากฏตามตาราง ดังนี้

^๓ ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทวีไอเอ็นเตอร์พรีนซ์, ๒๕๕๙),

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เทศบาล ตำบลคลองเขื่อน อำเภอกลองเขื่อน
จังหวัดฉะเชิงเทรา และประชากรเทศบาล ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ลำดับ ที่	หมู่บ้าน	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
		คณะบริหาร ศูนย์สังคม ผู้สูงอายุ	ผู้นำชุมชน	ผู้สูงอายุ	คณะบริหาร ศูนย์สังคม ผู้สูงอายุ	ผู้นำ ชุมชน	ผู้สูงอายุ
๑.	บ้านพลับ (ฉะเชิงเทรา)	๑๐๐	๑๕๐	๓๐๐	๑๒	๑๘	๓๕
๒.	บ้านคลองเขื่อน (ฉะเชิงเทรา)	๑๑๐	๑๔๐	๒๗๓	๑๓	๑๖	๓๒
๓.	บ้านวังควาย (ฉะเชิงเทรา)	๑๒๐	๑๓๕	๑๙๙	๑๔	๑๖	๒๓
๔.	ไม้เค็ด (ปราจีนบุรี)	๑๑๒	๑๔๕	๒๗๕	๑๓	๑๗	๓๒
๕.	ดงขี้เหล็ก ปราจีนบุรี)	๑๒๐	๑๓๕	๑๕๗	๑๕	๑๖	๑๘
๖.	เนินหอม (ปราจีนบุรี)	๑๒๒	๑๔๐	๒๖๗	๑๕	๑๖	๓๒
รวม		๖๘๔	๘๕๕	๑,๔๗๑	๘๒	๙๙	๑๗๒
รวมประชากรทั้งหมด ๓,๐๐๐ คน					รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๓๕๓ คน		

๓.๒.๔ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเชิงคุณภาพ (Key Informant) ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของประเด็นที่ศึกษาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ๓ กลุ่ม คือ

- ๑) คณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ จำนวน ๖ คน
- ๒) ผู้นำหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน จำนวน ๖ คน
- ๓) ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๘ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ก. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังเพื่อศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมายในภาคตะวันออก

ข. การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงลึก โดยการสำรวจพื้นที่ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่มกับประชากรที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ประกอบด้วย

^๔ องค์การบริหารเทศบาล ตำบลคลองเขื่อน, สถิติประชากร, [ออนไลน์], [แหล่งที่มา]:

<https://khlongkhuean.go.th/public/list/data/index/menu/1168> [๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕].

^๕ องค์การบริหารเทศบาลไม้เค็ด, สถิติประชากร, [ออนไลน์], [แหล่งที่มา]:

<https://www.google.com/search> เทศบาล ตำบลไม้เค็ด, [๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕].

- ๑) คณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ จำนวน ๖ คน
- ๒) ผู้นำหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน จำนวน ๖ คน
- ๓) ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๘ คน

โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แล้วนำข้อมูลมาศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก นำเสนอการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก และขับเคลื่อนการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๓.๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) การสนทนากลุ่ม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก โดยมีขั้นตอน ลักษณะและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๑) ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการแจกแบบสอบถามแบบโครงสร้าง

การตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก จำนวน ๑ ฉบับ มี ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามของคณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ ผู้นำหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามองค์ความรู้รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก แบ่งเป็น ๕ ด้าน ประกอบด้วย (๑) การเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (๒) การให้คำแนะนำปรึกษา (๓) การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน (๔) การจัดทำพันธะสัญญา (๕) การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากร ๔ ด้าน^๖ แบบ Plan-Do-Check-Act รวมข้อคำถามทั้งสิ้น ๔๐ ข้อ ดังนี้

๑. ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน (Plan ข้อ ๑-๑๐) จำนวน ๑๐ ข้อ
๒. ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do ข้อ ๑๑-๒๐) จำนวน ๑๐ ข้อ
๓. ด้านการตรวจสอบหรือการประเมิน (Check ข้อ ๒๑-๓๐) จำนวน ๑๐ ข้อ
๔. ด้านการปรับปรุงและพัฒนา (Act ข้อ ๓๑-๔๐) จำนวน ๑๐ ข้อ

^๖ พัชร พิสิก, ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันอุดมศึกษา, (รายงานการวิจัย: วิทยาลัยราชพฤกษ์ นครบุนี, ๒๕๕๕), หน้า ๑๒๓.

ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็นดังนี้ซึ่งเป็นคำถามแบบ
มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับคะแนน ๕ หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน ๔ หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ระดับคะแนน ๓ หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน ๒ หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ระดับคะแนน ๑ หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลผลคะแนน สำหรับการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยผู้วิจัยได้
แปลความจาก ได้แก่

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๙ หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๙ หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๙ หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๙ หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐ หมายถึง ระดับมากที่สุด

๒) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

แบบสัมภาษณ์รูปแบบการจัดการห้ส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุภาคตะวันออก ผู้วิจัยสร้างขึ้น
เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยมี ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามรูปแบบ Plan-Do-Check-Act แบ่งเป็น ๕ ด้าน ประกอบด้วย
(๑) การเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (๒) การให้คำแนะนำปรึกษา (๓) การจัดตั้ง
คณะกรรมการทำงานร่วมกัน (๔) การจัดทำพันธะสัญญา (๕) การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือ
โครงการต่าง ๆ ร่วมกัน

ตอนที่ ๓ เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการห้ส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

ตอนที่ ๔ เป็นการขับเคลื่อนการจัดการห้ส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก
ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีลำดับขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๑. ผู้วิจัยศึกษา แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการ
ห้ส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก แบ่งเป็น ๕ ด้าน ประกอบด้วย (๑) การเจรจาต่อรอง
ร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (๒) การให้คำแนะนำปรึกษา (๓) การจัดตั้งคณะกรรมการ
ทำงานร่วมกัน (๔) การจัดทำพันธะสัญญา (๕) การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ
ร่วมกัน

๒. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

๓. ปรับปรุงแก้ไข แบบสัมภาษณ์ ก่อนนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๓๐ คน

๓) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview)

การสนทนากลุ่มในการวิจัยครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured) เป็นการสนทนาที่ใช้ประเด็นคำถามที่มีกรอบกว้าง ๆ คำถามเป็นปลายเปิด ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน ให้ความคิดเห็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) มีขั้นตอน ดังนี้

๓.๑ กำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่ม ๓ ประเด็น ได้แก่

- ๑) องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ
- ๒) การพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ
- ๓) การขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ

๓.๒ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปและอภิปรายผล

๓.๓ ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๓.๔ ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

วิธีการดำเนินการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การสำรวจ (R₁) ศึกษาสภาพสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาล ตำบลคลองเขื่อน อำเภอกองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และประชากรเทศบาล ตำบลไม้เค็ด อำเภอมะนังบุรี จังหวัดปราจีนบุรี และรูปแบบสังคมที่ส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ คือ แบบสังเคราะห์เอกสาร มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑) วิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เป็นการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลทุติยภูมิ โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ วารสาร ผลงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ข้อมูลสารสนเทศ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนข้อมูลจาก Internet ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคม แนวคิดทฤษฎีและปรัชญาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ แล้วนำมาประมวลเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา จัดทำแนวทางในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งนำมาอ้างอิงประกอบการศึกษาให้สมบูรณ์

๒) ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบประเมินรูปแบบการจัดการสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ ท่าน

๓) เสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากร ตำบลท่าถ่าน ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา และประชากร ตำบลบางแตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม จำนวน ๓๐ คน โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา หรือวิธีของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่น

๕) การศึกษาภาคสนาม เป็นการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ ๒ การพัฒนา (D₁) พัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาในขั้นตอนที่ ๑ มากำหนดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยการศึกษากระบวนการพัฒนารูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมภาคตะวันออก

๑) สร้างแนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างโดยสถิติวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย ๑) พระมหา กฤษณธนนันท์ เสฎฐเมธี, ดร. ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒) ผศ.ดร.อานวย ปาอ้ายอาจารย์ประจำ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ๓) ดร.บุญยอด ศรีรัตนสรณ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ๔) ผศ.ดร.ภุชิต ศรือร่าม ประธานหลักสูตรพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๕) พันเอก ดร. สัญญา พงษ์ศรีดา อาจารย์พิเศษหลักสูตรสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) ลงพื้นที่เพื่อประเมิน SWOT (Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats) เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดในการดำเนินงานของชุมชน

๓) ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ ท่าน

๔) พัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ ๓ การทดลองใช้ (R₂) นำรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง เทศบาล ตำบลคลองเขื่อน อำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และประชากรเทศบาล ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน ๓๕๓ คน โดยใช้ขั้นตอนการดำเนินการทั้ง ๕ ด้าน คือ Plan-Do-Check-Act ประกอบด้วย (๑) การเจรจาต่อรองร่วมกัน และการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (๒) การให้คำแนะนำปรึกษา (๓) การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน (๔) การจัดทำพันธะสัญญา (๕) การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ศึกษาร่วมกับการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลเชิงลึก

ขั้นตอนที่ ๔ ประเมินผล (D₂) ติดตามประเมินผล ปรับปรุง และพัฒนารูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยการนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ ศึกษาผลกระทบ และสรุปผลรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุไปใช้ โดย

๑) ประเมินผลโดยใช้แบบสอบถามจากผู้เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุ หาแนวทางการปรับปรุง

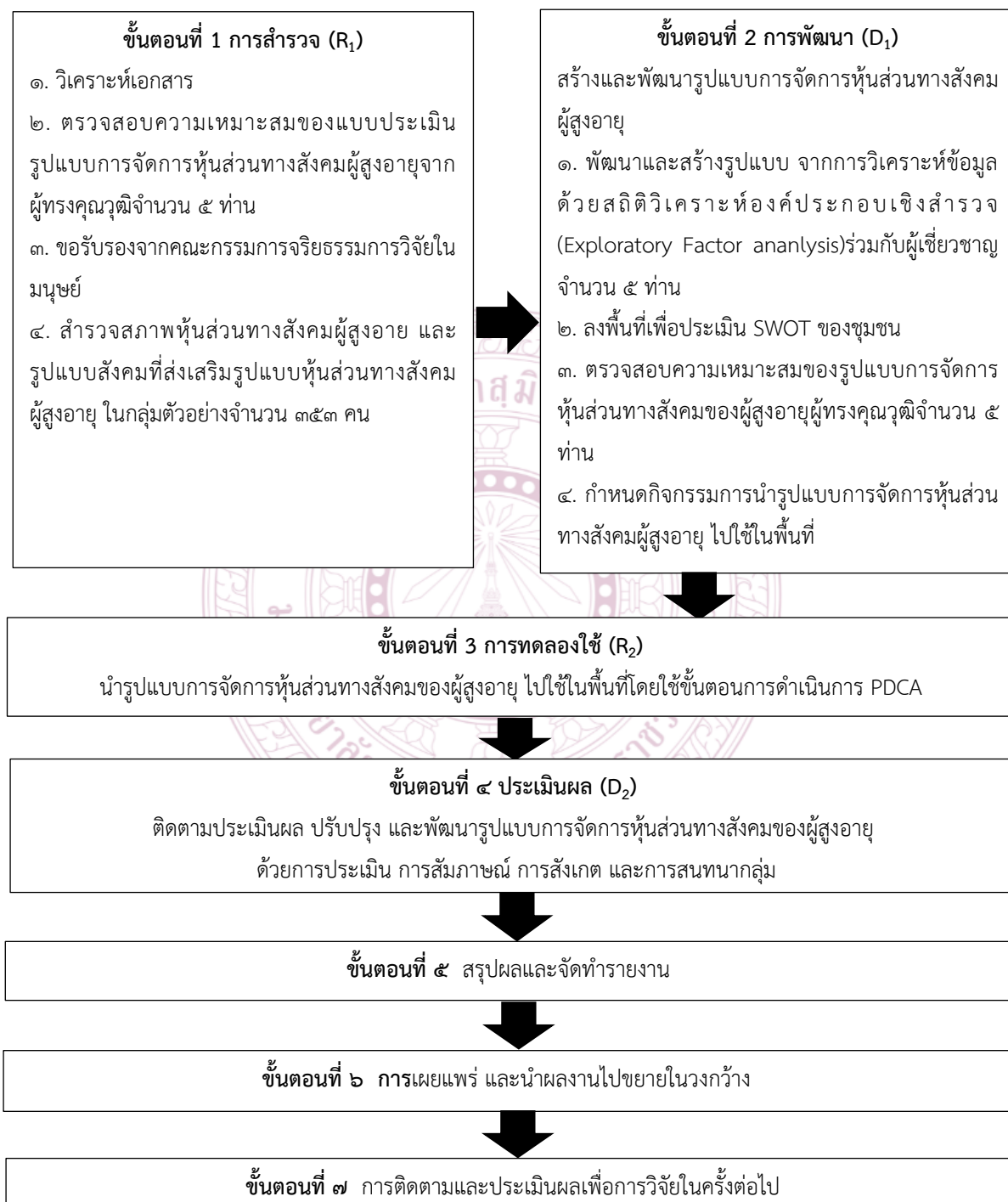
๒) หาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยการจัดสนทนากลุ่มร่วมกับตัวแทนผู้สูงอายุในชุมชน ตัวแทนจากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้สูงอายุในชุมชน รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุ จำนวน ๑๐ ท่าน และติดตามผลหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม ๑ เดือน เพื่อกำหนด ข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ ๕ สรุปผลและทำรายงานการวิจัยรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ในพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง เทศบาล ตำบลคลองเขื่อน อำเภอกองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และประชากรเทศบาล ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ และเสมอภาค

ขั้นตอนที่ ๖ การขับเคลื่อนการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุโดยความร่วมมือกับชุมชนในการเผยแพร่ และนำผลงานไปขยายในวงกว้าง

ขั้นตอนที่ ๗ ติดตามและประเมินผลเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

สรุปขั้นตอนการวิจัยตลอดโครงการ ดังภาพที่ ๓.๑

ภาพที่ ๓.๑ สรุปขั้นตอนการวิจัยตลอดโครงการ

๓.๕ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

วิธีสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังนี้คือ

๑. สร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร บทความผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นเรื่ององค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๒. กำหนดขอบเขต และโครงสร้างของแบบสอบถามเพื่อให้ครอบคลุม รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมทั้ง ๕ ด้าน คือ Plan-Do-Check-Act ประกอบด้วย (๑) การเจรจาต่อรองร่วมกัน และการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (๒) การให้คำแนะนำปรึกษา (๓) การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน (๔) การจัดทำพันธสัญญา (๕) การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน

๓. นำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น

๔. นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน ได้แก่

๑) พระมหาภุชงค์นันต์ เสฏฐเมธี, ดร. ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) ผศ.ดร.อำนวย ปาอ้าย อาจารย์ประจำ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

๓) ดร.บุญยอด ศรีรัตนสรณ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

๔) ผศ.ดร. ภูริทัต ศรีอร่าม ประธานหลักสูตรพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕) พ.อ.ดร. สัญญา พงษ์ศรีดา อาจารย์พิเศษหลักสูตรสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำมาหาดัชนีความสอดคล้องหรือ IOC (Item Objective Congruence)

$$\text{จากสูตร } IOC = \frac{\sum r}{N}$$

$$IOC = 0.94$$

IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้อง

R แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

โดยมีเงื่อนไขเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตัดสินใจอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีลักษณะการให้คะแนน ดังนี้

- +๑ หมายถึง แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการ
- ๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการ
- ๑ หมายถึง แน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการ

๕. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ตามเนื้อหา (Content Validity) และภาษาที่ใช้ของแบบสอบถาม จำนวน ๕ คน

๖. นำแบบสอบถาม ไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรตำบลท่าถ่าน ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา และประชากรตำบลบางแตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม จำนวน ๓๐ คน โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา หรือวิธีของ Cronbach^๗

จากสูตร
$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right)$$

α คือ สัมประสิทธิ์แอลฟา

k คือ จำนวนข้อความ

$\sum s_i^2$ คือ ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

s_t^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนรวม

ซึ่งการประเมินความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาได้มีการพิจารณาจากเกณฑ์การประเมินความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของ **ครอนบาค** ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α)	การแปลความหมายระดับความเที่ยง
มากกว่า .๙	ดีมาก
มากกว่า .๘	ดี
มากกว่า .๗	พอใช้
มากกว่า .๖	ค่อนข้างพอใช้
มากกว่า .๕	ต่ำ
น้อยกว่า หรือ เท่ากับ .๕	ไม่สามารถรับได้

^๗ ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ สุภมาศ อังศุโชติ และอัจฉรา ชำนิประศาสน์, สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS, (กรุงเทพมหานคร : เจริญดีมีนคังการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๒๓๑.

ในการหาความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม = ๐.๙๔ ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดีมาก หมายถึง แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

๗. ปรับปรุงแบบสอบถาม ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๘. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไปจำนวน ๓๕๓ คน

๓.๖ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๓.๖.๑ การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

๑) ผู้วิจัยนำหนังสือขอเชิญคณาจารย์เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย กลุ่มตัวอย่างในการทดลองการวิจัย และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๒) นำหนังสือขอความร่วมมือไปยังกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย และนำหนังสือขอความร่วมมือไปยังกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยด้วยตนเอง โดยทำการนัดหมาย วัน เวลา ที่จะขอความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการแจกแบบสอบถาม และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

๓.๖.๒ การสัมภาษณ์ (Interview)

มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

๑) ผู้วิจัยนำหนังสือเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์

๒) นำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ และเอกสารที่จำเป็นของการวิจัยเรื่อง “รูปแบบหุ่นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” มอบให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้กำหนดวัน เวลา และ สถานที่ในการสัมภาษณ์

๓) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และทำการบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึก ภาพนิ่ง และเครื่องบันทึกเสียง

๓.๖.๓ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนักวิจัยจะป้อนคำถามให้แก่ที่ประชุมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เชิญมา เพื่อให้ที่ประชุมได้ร่วมกันให้ข้อมูล ข้อคิดเห็นและร่วมกันอภิปรายในประเด็นสำคัญที่นักวิจัยได้ป้อนเข้าสู่ที่ประชุม

๓.๗ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๗.๑ วิธีการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ก.แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้คือ

๑. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทุกฉบับ

๒. แบบสอบถาม

ตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) อธิบายตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าพิสัย (Rang) อธิบายตัวแปรด้านพื้นฐานส่วนบุคคลคือ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ, รายได้เฉลี่ย และระยะทางจากบ้านถึงศูนย์บริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วม เป็นตัวแปรที่มีระดับการวัดประเภทช่วง

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามแบบ PDCA วิเคราะห์ ๕ ด้าน ประกอบด้วย (๑) การเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (๒) การให้คำแนะนำปรึกษา (๓) การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน (๔) การจัดทำพันธสัญญา (๕) การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน ใช้คำถามจำนวน ๔๐ ข้อ ในภาพรวมเป็น ๕ ระดับ คือ ระดับความรู้ความเข้าใจมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด หาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากนั้นนำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์แปลความหมายของ **ประคอง กรรณสูตร**^๔ ที่กำหนดไว้ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๙ หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๙ หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๙ หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๙ หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐ หมายถึง ระดับมากที่สุด

ข. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้มาสรุปประเด็นโดยวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) เกี่ยวกับ (๑) การเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (๒) การให้คำแนะนำปรึกษา (๓) การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน (๔) การจัดทำพันธสัญญา (๕) การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน ขั้นตอนดังนี้

๑. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการบันทึกการสัมภาษณ์

๒. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดมาสรุปเชิงพรรณนา

^๔ ประคอง กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๙๓.

ค. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนักวิจัยจะป้อนคำถามให้แก่ที่ประชุมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เชิญมา เพื่อให้ที่ประชุมได้ร่วมกันให้ข้อมูลข้อคิดเห็นและร่วมกันอภิปรายในประเด็นสำคัญที่นักวิจัยได้ป้อนเข้าสู่ที่ประชุม

๓.๗.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาระดับความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของ คณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ ผู้นำหมู่บ้าน และผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเทศบาล ตำบลคลองเขื่อน อำเภอกองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และประชากรเทศบาล ตำบลไม้เค็ด อำเภอมะนัง จังหวัดปทุมธานี สถิติที่ใช้ คือค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์ เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยมีขั้นตอนดังนี้

- ๑) การกำหนดประเด็นการวิเคราะห์
- ๒) การวิเคราะห์ตามประเด็นที่จำแนก
- ๓) การสังเคราะห์เนื้อหา
- ๔) การสรุปและเสนอตามวัตถุประสงค์

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก (๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก (๓) เพื่อขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย (๑) แบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเทศบาลตำบลคลองเขื่อน อำเภอกองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และประชากรเทศบาลตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน ๓๕๓ คน (๒) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) และ (๓) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) ประกอบด้วย ๓ กลุ่ม คือ (๑) คณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ จำนวน ๖ คน (๒) ผู้นำหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน จำนวน ๖ คน (๓) ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๘ คน

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลทำการวิเคราะห์และประมวลผลที่ได้จากแบบสอบถาม ใช้วิธีวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเสนอผลการวิจัย ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๔.๓ ผลการศึกษาการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๔.๔ ผลการศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๔.๕ ผลการศึกษาการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

S.D. = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามใช้แบบเลือกตอบ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและระยะทางจากบ้านถึงวัดใช้การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่และค่าร้อยละนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนค่าความถี่และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้บริหาร ผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะทางจากบ้านถึงศูนย์ (n = ๓๕๓)

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	๙๗	๒๗.๔๘
หญิง	๒๕๖	๗๒.๕๒
รวม	๓๕๓	๑๐๐
อายุ	ความถี่	ร้อยละ
๓๑ - ๔๐ ปี	๒๗	๗.๖๕
๔๑ - ๕๐ ปี	๓๘	๑๐.๗๖
๕๑ - ๖๐ ปี	๑๔๘	๔๑.๙๓
สูงกว่า ๖๑ ปี	๑๔๐	๓๙.๖๖
รวม	๓๕๓	๑๐๐
ระดับการศึกษา	ความถี่	ร้อยละ
ประถมศึกษา	๑๗๘	๕๐.๔๒
มัธยมศึกษาตอนต้น	๕๓	๑๕.๐๑
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๙๑	๒๕.๗๘
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๑๒	๓.๔๐
ปริญญาตรี	๑๙	๕.๓๘
รวม	๓๕๓	๑๐๐
อาชีพ	ความถี่	ร้อยละ
เกษตรกร	๒๔๗	๖๙.๙๗
รับจ้างทั่วไป	๕๒	๑๔.๗๓
รัฐวิสาหกิจ	๑	๐.๒๘

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

อาชีพ	ความถี่	ร้อยละ
ทำธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	๔๙	๑๓.๘๘
รับราชการ	๔	๑.๑๓
รวม	๓๕๓	๑๐๐
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ความถี่	ร้อยละ
ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท	๑๔๗	๔๑.๖๔
๕,๐๐๑ – ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๔๙	๔๒.๒๑
๑๐,๐๐๑ – ๑๕,๐๐๐ บาท	๒๗	๗.๖๕
๑๕,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐ บาท	๒๗	๗.๖๕
๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐ บาท	๓	๐.๘๕
รวม	๓๕๓	๑๐๐
ระยะทางจากบ้านถึงศูนย์	ความถี่	ร้อยละ
ไม่เกิน ๑ กิโลเมตร	๔๕	๑๒.๗๕
๑ – ๒ กิโลเมตร	๙๕	๒๖.๙๑
๒ – ๓ กิโลเมตร	๙๒	๒๖.๐๖
๓ – ๔ กิโลเมตร	๒๘	๗.๙๓
๔ – ๕ กิโลเมตร	๑๕	๔.๒๕
มากกว่า ๕ กิโลเมตร	๗๘	๒๒.๑๐
รวม	๓๕๓	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชน จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกได้ดังนี้

จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๕๒ และเพศชาย จำนวน ๙๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๔๘ ตามลำดับ

จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุ ๕๑ – ๖๐ ปี จำนวน ๑๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๙๓ รองลงมา มีอายุสูงกว่า ๖๑ ปี จำนวน ๑๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๖๖ มีอายุ ๔๑ – ๕๐ ปี จำนวน ๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๗๖ และมีอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๖๕ ตามลำดับ

จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน ๑๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๔๒ รองลงมาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน

๙๑ คนคิดเป็นร้อยละ ๒๕.๗๘ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๕๓ คนคิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐๑ ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๓๘ และระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๔๐ ตามลำดับ

จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อาชีพเกษตรกร ๒๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๙๗ รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน ๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๗๓ ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน ๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘๘ อาชีพรับราชการ จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๑๓ และอาชีพรัฐวิสาหกิจ จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๒๘ ตามลำดับ

จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๕,๐๐๑ – ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๒๑ รองลงมามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๖๔ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากัน คือ ๑๐,๐๐๑ – ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๖๕ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๑๕,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๗ คนคิดเป็นร้อยละ ๗.๖๕ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๕ ตามลำดับ

จำแนกตามระยะทางจากบ้านถึงศูนย์บริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระยะทางจากบ้านถึงศูนย์ ๑ – ๒ กิโลเมตร จำนวน ๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๙๑ รองลงมาระยะทางจากบ้านถึงศูนย์ ๒ – ๓ กิโลเมตร จำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๐๖ ระยะทางจากบ้านถึงศูนย์ มากกว่า ๕ กิโลเมตร จำนวน ๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๑๐ ระยะทางจากบ้านถึงศูนย์ไม่เกิน ๑ กิโลเมตร จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๗๕ ระยะทางจากบ้านถึงศูนย์ ๓ – ๔ กิโลเมตร จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๙๓ และระยะทางจากบ้านถึงศูนย์ ๔ – ๕ กิโลเมตร จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๒๕ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุในภาพรวมและรายด้าน ดังตารางที่ ๔.๒ – ๔.๗ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้การจัดการ
หุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และ
ผู้สูงอายุ ในภาพรวม (n = ๓๕๓)

ด้านที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ในภาคตะวันออก	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน	๓.๑๕	๐.๗๖	ปานกลาง
๒	การให้คำแนะนำปรึกษา	๓.๑๔	๐.๖๓	ปานกลาง
๓	การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน	๓.๑๑	๐.๗๓	ปานกลาง
๔	การจัดทำพันธะสัญญา	๓.๑๓	๐.๖๘	ปานกลาง
๕	การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน	๓.๒๒	๐.๗๕	ปานกลาง
ภาพรวม		๓.๑๕	๐.๗๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้การจัดการ
หุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ
พบว่า ระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๑๕$, S.D = ๐.๗๘) โดยเรียงลำดับ
การปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน
($\bar{X} = ๓.๒๒$, S.D = ๐.๗๕) การเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ($\bar{X} = ๓.๑๕$, S.D = ๐.๗๖)
การให้คำแนะนำปรึกษา ($\bar{X} = ๓.๑๔$, S.D = ๐.๖๓) การจัดทำพันธะสัญญา ($\bar{X} = ๓.๑๓$, S.D = ๐.๖๘)
และการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน ($\bar{X} = ๓.๑๑$, S.D = ๐.๗๓) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้การจัดการ
หุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และ
ผู้สูงอายุ ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน

(n = ๓๕๓)

ด้านที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ในภาคตะวันออกด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการ ทำข้อตกลงร่วมกัน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนดำเนินการ เจรจาต่อรองจากหลายหน่วยงานในการเข้ามามีมือ	๓.๓๓	๐.๗๗	ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓ (ต่อ)

ด้านที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ในภาคตะวันออกด้านการเจรจาต่อรองรวมกันและการ ทำข้อตกลงร่วมกัน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	ดำเนินงานจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมาก น้อยเพียงใด			
๒	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนร่วมกันใน กำหนดนโยบายจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของ ผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	๓.๑๐	๐.๗๒	ปานกลาง
๓	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการเจรจา ต่อรองจากหลายหน่วยงานในการเข้ามามี ดำเนินงานจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมาก น้อยเพียงใด	๓.๑๙	๐.๗๑	ปานกลาง
๔	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการร่วมกัน ในการกำหนดนโยบายจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของ ผู้สูงอายุอย่างชัดเจนมากน้อยเพียงใด	๓.๑๖	๐.๗๖	ปานกลาง
๕	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินบุคลากร ทุกระดับที่เกี่ยวข้องมีความร่วมมือในการดำเนินการ จัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อย เพียงใด	๓.๑๓	๐.๗๑	ปานกลาง
๖	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุม กำกับ ดูแล ทุกหน่วยงานในการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของ ผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	๓.๐๒	๐.๗๗	ปานกลาง
๗	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำผลการ ดำเนินงานการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ มาปรับปรุงพัฒนามากน้อยเพียงใด	๓.๒๐	๐.๘๐	ปานกลาง
๘	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำงาน ที่มีจุดมุ่งหมายของหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมาก น้อยเพียงใด	๓.๑๑	๐.๘๑	ปานกลาง
ภาพรวม		๓.๑๕	๐.๗๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองรวมกันและการทำข้อตกลงร่วมกัน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ด้านการเจรจาต่อรองรวมกันและการทำข้อตกลงร่วมกัน พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15, S.D = 0.76$) โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนดำเนินการเจรจาต่อรองจากหลายหน่วยงานในการเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.33, S.D = 0.77$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำผลการดำเนินงานการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมาปรับปรุงพัฒนา ($\bar{X} = 3.20, S.D = 0.80$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการเจรจาต่อรองจากหลายหน่วยงานในการเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.19, S.D = 0.76$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการร่วมกันในการกำหนดนโยบายจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 3.16, S.D = 0.76$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินบุคลากรทุกระดับที่เกี่ยวข้องมีความร่วมมือในการดำเนินการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.13, S.D = 0.76$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำงานที่มีจุดมุ่งหมายของหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.11, S.D = 0.80$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนร่วมกันในการกำหนดนโยบายจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.10, S.D = 0.72$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุม กำกับ ดูแลทุกหน่วยงานในการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.02, S.D = 0.77$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา ($n = 353$)

ด้านที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกด้านการให้คำแนะนำปรึกษา	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนการให้คำแนะนำปรึกษาการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	3.25	0.71	ปานกลาง
๒	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนกำหนดนโยบายจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุร่วมกัน โดยเน้นการให้คำแนะนำปรึกษาในการทำงานร่วมกันมากน้อยเพียงใด	3.12	0.71	ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๔ (ต่อ)

ด้านที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านการให้คำแนะนำปรึกษา	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๓	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้คำแนะนำปรึกษา การจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุจากหลาย หน่วยงานมากนักน้อยเพียงใด	๓.๒๐	๐.๗๒	ปานกลาง
๔	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการให้ คำแนะนำปรึกษาแก้ปัญหาหุ้นส่วนทางสังคมมากนักน้อย เพียงใด	๓.๑๓	๐.๗๓	ปานกลาง
๕	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุม กำกับ และ ดูแลการให้คำแนะนำปรึกษาการดำเนินการหุ้นส่วนทาง สังคมมากนักน้อยเพียงใด	๓.๑๕	๐.๖๙	ปานกลาง
๖	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินกระบวนการ ให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคมของ ผู้สูงอายุมากนักน้อยเพียงใด	๓.๐๑	๐.๗๒	ปานกลาง
๗	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำผลการให้คำแนะนำ ปรึกษาในการดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมา ปรับปรุงพัฒนามากน้อยเพียงใด	๓.๑๖	๐.๖๙	ปานกลาง
๘	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมสร้างการให้ คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคมของ ผู้สูงอายุมากนักน้อยเพียงใด	๓.๐๗	๐.๗๓	ปานกลาง
ภาพรวม		๓.๑๔	๐.๖๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ความรู้การจัดการ
หุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา ตามความคิดเห็นของ
ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวม
อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๑๔, S.D = ๐.๖๓) โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนการให้คำแนะนำปรึกษาการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของ
ผู้สูงอายุ ($\bar{X}$ = ๓.๒๕, S.D = ๐.๗๑) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้คำแนะนำปรึกษาการจัดรูปแบบ
หุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุจากหลายหน่วยงาน ($\bar{X}$ = ๓.๒๐, S.D = ๐.๗๒) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
การนำผลการให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมาปรับปรุงพัฒนา

($\bar{X} = 3.16$, $S.D = 0.65$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุม กำกับ และดูแลการให้คำแนะนำปรึกษา การดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคม ($\bar{X} = 3.15$, $S.D = 0.65$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการให้คำแนะนำปรึกษาแก้ปัญหาหุ้นส่วนทางสังคม ($\bar{X} = 3.13$, $S.D = 0.73$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนกำหนดนโยบายจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุร่วมกัน โดยเน้นการให้คำแนะนำปรึกษาในการทำงานร่วมกัน ($\bar{X} = 3.12$, $S.D = 0.76$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมสร้างการให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.07$, $S.D = 0.73$) และ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินกระบวนการให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.01$, $S.D = 0.72$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน

(n = 353)

ด้านที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดการคัดเลือกคณะกรรมการประกอบด้วยองค์กรจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยเพียงใด	3.30	0.75	ปานกลาง
๒	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานของคณะกรรมการ หุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุอย่างน้อยเพียงใด	3.10	0.71	ปานกลาง
๓	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโดยใช้กลไกของคณะกรรมการในการขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุอย่างน้อยเพียงใด	3.17	0.69	ปานกลาง
๔	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการประสานพลังขององค์กรทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมเชิงนโยบายอย่างน้อยเพียงใด	3.12	0.75	ปานกลาง
๕	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันและการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบหุ้นส่วนทางสังคมอย่างน้อยเพียงใด	3.11	0.71	ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๕ (ต่อ)

ด้านที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๖	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำกับ ควบคุมการขับเคลื่อนการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	๒.๙๙	๐.๗๔	ปานกลาง
๗	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการกำกับและติดตามผลขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	๓.๑๖	๐.๗๔	ปานกลาง
๘	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์รวมการขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	๓.๑๑	๐.๗๕	ปานกลาง
ภาพรวม		๓.๑๑	๐.๗๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11, S.D = 0.73$) โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดการคัดเลือกคณะกรรมการประกอบด้วยองค์กรจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.10, S.D = 0.75$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโดยใช้กลไกของคณะกรรมการในการขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.16, S.D = 0.69$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการกำกับและติดตามผลขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.16, S.D = 0.74$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการประสานพลังขององค์กรทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมเชิงนโยบาย ($\bar{X} = 3.12, S.D = 0.75$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินการมีส่วนร่วมและการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบหุ้นส่วนทางสังคม ($\bar{X} = 3.11, S.D = 0.71$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์รวมการขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.11, S.D = 0.75$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานของคณะกรรมการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.10, S.D = 0.71$) และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำกับ ควบคุมการขับเคลื่อนการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 2.99, S.D = 0.74$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้การจัดการ
 หุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และ
 ผู้สูงอายุ ด้านการจัดทำพันธะสัญญา

(n = ๓๕๓)

ด้านที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุใน ภาคตะวันออกด้านการจัดทำพันธะสัญญา	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนสร้างพันธะสัญญาให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	๓.๒๕	๐.๖๙	ปานกลาง
๒	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนสร้างพันธะสัญญาในการจัดการหุ้นส่วนสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	๓.๑๐	๐.๖๗	ปานกลาง
๓	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	๓.๑๙	๐.๖๙	ปานกลาง
๔	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาให้กับประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุที่ต่างมีผลประโยชน์ร่วมกัน มากน้อยเพียงใด	๓.๑๒	๐.๗๒	ปานกลาง
๕	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาเพื่อควบคุมการทำงานด้านหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุทุกภาคส่วนให้บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด	๓.๑๖	๐.๖๗	ปานกลาง
๖	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาในการประเมินความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	๓.๐๑	๐.๗๐	ปานกลาง
๗	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาในการเสริมสร้างความเชื่อมโยงและการทำงานระหว่างหน่วยงานหุ้นส่วนทางสังคม มากน้อยเพียงใด	๓.๑๖	๐.๖๘	ปานกลาง
๘	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาในการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	๓.๐๖	๐.๗๔	ปานกลาง
ภาพรวม		๓.๑๓	๐.๖๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดทำพันธะสัญญา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ด้านการจัดทำพันธะสัญญา พบว่า ระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03, S.D = 0.65$) โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนสร้างพันธะสัญญาให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.25, S.D = 0.65$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.05, S.D = 0.65$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาเพื่อควบคุมการทำงานด้านหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุทุกภาคส่วนให้บรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 3.06, S.D = 0.67$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาเพื่อควบคุมการทำงานด้านหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุทุกภาคส่วนให้บรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 3.06, S.D = 0.65$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาให้กับประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุที่ต่างมีผลประโยชน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 3.02, S.D = 0.67$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนสร้างพันธะสัญญาในการจัดการหุ้นส่วนสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.00, S.D = 0.65$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาในการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.06, S.D = 0.64$) และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาในการประเมินความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.00, S.D = 0.60$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน

(n = 353)

ด้านที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนก่อนดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	3.41	0.75	มาก
๒	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุจากทุกภาคส่วนมากน้อยเพียงใด	3.04	0.67	ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๗ (ต่อ)

ด้านที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๓	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการระดมทุนในพื้นที่ร่วมกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันทุกภาคส่วนมากน้อยเพียงใด	๓.๒๐	๐.๗๒	ปานกลาง
๔	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุที่เกิดประโยชน์สูงสุดและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย มากน้อยเพียงใด	๓.๓๐	๐.๘๗	มาก
๕	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ มากน้อยเพียงใด	๓.๑๕	๐.๗๐	ปานกลาง
๖	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำกับและติดตามผลการดำเนินงานของหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ มากน้อยเพียงใด	๓.๐๓	๐.๗๓	ปานกลาง
๗	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมในการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างสมาชิกหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ มากน้อยเพียงใด	๓.๒๒	๐.๗๐	ปานกลาง
๘	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดให้มีเวทีประชาคมหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ มากน้อยเพียงใด	๓.๓๐	๐.๘๗	มาก
ภาพรวม		๓.๒๒	๐.๗๕	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ด้านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน พบว่า ระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๒๒, S.D = ๐.๗๕)

โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนก่อนดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X}$ = ๓.๔๑, S.D = ๐.๗๕) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุที่เกิดประโยชน์สูงสุดและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ($\bar{X}$ = ๓.๓๐, S.D = ๐.๘๗) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดให้มีเวทีประชาคมหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X}$ = ๓.๓๐, S.D = ๐.๘๗) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมความรับผิดชอบในการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างสมาชิกหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X}$ = ๓.๒๒, S.D = ๐.๗๐) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการระดมทุนในพื้นที่ร่วมกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันทุกภาคส่วน ($\bar{X}$ = ๓.๒๐, S.D = ๐.๗๒) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุ ($\bar{X}$ = ๓.๑๕, S.D = ๐.๗๐) และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุจากทุกภาคส่วน ($\bar{X}$ = ๓.๑๔, S.D = ๐.๖๗) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำกับและติดตามผลการดำเนินงานของหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ($\bar{X}$ = ๓.๐๓, S.D = ๐.๗๓) ตามลำดับ

๔.๓ ผลการศึกษาการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

จากการศึกษาวิจัยแบบสนทนากลุ่ม เรื่อง “รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” เป็นการรวบรวมข้อมูลและข้อคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมาย ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) กลุ่มผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิง (๒) ผู้นำหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่ และกำนัน (๓) คณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และจิตอาสา ในพื้นที่เทศบาล ตำบลคลองเขื่อน อำเภอกองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และประชากรเทศบาล ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน ๓๐ คน ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Moderator) โดยเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์แสดงทัศนคติ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กันอย่างหลากหลาย ตามกรอบประเด็นหรือคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้า สถานที่จัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม คือ (๑) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำ ตำบลคลองเขื่อน อำเภอกองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และ (๒) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำ ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ผลการสนทนากลุ่ม ดังหัวข้อต่อไปนี้

๑. การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน

ผู้สูงอายุเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของชุมชน ชุมชนต้องเสริมสร้างพลังอำนาจในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้ยั่งยืน คณะกรรมการตกลงร่วมกันในการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุให้ยั่งยืน

เป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกิจกรรมในชุมชน เพื่อให้เกิดการพบปะกับกลุ่มคนวัยเดียวกันและกลุ่มคนที่มีความสนใจคล้าย ๆ กัน และสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนจนกลายเป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่จะคอยช่วยเหลือกันเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ การเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุนั้น ทำให้ผู้สูงอายุไม่เหงา ได้สร้างความสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุในวัยเดียวกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ และรู้สึกว่าคุณค่าเป็นที่ยอมรับของสังคม งบประมาณของชมรมผู้สูงอายุมาจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) อีกส่วนมาจากการระดมทุนเข้าชมรม เช่น ทุนด้วยการทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อหารายได้เข้ากองทุนชมรมผู้สูงอายุโดยผ่านการบอกบุญลูกหลานที่ทำงานต่างจังหวัดและจากคนในชุมชนเป็นหลัก^๑

“โครงการหนึ่งที่ต้องใช้ความร่วมมืออย่างมากในการระดมทุน คือโครงการ **เราจะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง** เป็นการระดมทุนทรัพย์จากการทอดผ้าป่า ที่ได้รับการช่วยเหลือทั้งหน่วยงานของรัฐบาล องค์การเอกชน ประชาชน ถ้าเกินความสามารถของพวกเราทางหน่วยงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) จะเข้ามาดูแล เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากไร้หรือขาดผู้ดูแลที่ช่วยเหลือตัวเอง”^๒

และข้อตกลงร่วมกันข้อสุดท้ายคือ การขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ แหล่งรายรับหลักของชมรม คือ งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล และเงินค่าบำรุงที่สมาชิกจะต้องจ่ายให้เป็นรายเดือนหรือรายปีขึ้นอยู่กับระเบียบของชมรมนั้น ๆ ซึ่งงบประมาณดังกล่าว ไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม ชมรมจึงต้องแสวงหาแนวทางของตนเพื่อหารายได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การขอรับบริจาคจากห้างร้าน การขอรับบริจาคจากสมาชิก การทอดผ้าป่า เป็นต้น ซึ่งทางออกดังกล่าวนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับศักยภาพผู้นำชมรมผู้สูงอายุในการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ^๓

ส่วนหนึ่งเราได้รับการสนับสนุนจากทางวัดในโครงการ “บวร วัด บ้าน โรงเรียน” เข้ามาสนับสนุนด้านสถานที่ หรืออาหารในการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในวัด หรือกิจกรรมทางศาสนา”^๔

“การระดมทุนในบางครั้งก็พอช่วยได้ พวกเราหาได้จากคณะกรรมการหรือสมาชิกจะช่วยระดมทุนทรัพย์ และพยายามระดมทุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น วัด และบริษัทห้างร้านเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมของชมรมและการช่วยเหลือสมาชิกผู้สูงอายุด้วยกัน”^๕

^๑ สัมภาษณ์, นายประจวบ บุญนทร, ประธานชมรมผู้สูง ต่ำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^๒ สัมภาษณ์, นายเกษกร ราศีมิน, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^๓ สัมภาษณ์, นางจินดา มีทรัพย์, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^๔ สัมภาษณ์, นายณร อุ่นใจ, ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

“ผมทำมาเป็น ๑๐ ปีแล้ว นานแล้ว กิจกรรมก็ยังดำเนินการอยู่ ได้งบประมาณสนับสนุนจาก อบต. ยังไม่เพียงพอการพัฒนาการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น แต่กำลังทำเรื่องขอสนับสนุนจากส่วนอื่น ๆ กิจกรรมที่ผ่านมาของเรา เช่น อังคารที่ ๒ ของเดือน ผู้สูงอายุมารับยา เดือนละครั้ง เช่น ยาเบาหวาน ความดัน ผู้สูงอายุทั้งหมด ประมาณสองร้อยกว่าคน มีทั้งชายและหญิง แต่เป็นสมาชิก (ชื่ออยู่ตัวอยู่ และมาจากที่อื่น) แต่เป็นสมาชิกร้อยกว่าคน ที่เหลือไม่สะดวก เขาจะถามเป็นสมาชิกแล้วได้อะไร คนที่เป็นสมาชิกคือ อสม. หรือ อสม. ไปหา ไปชนมา คนที่ไม่มา เช่น การเดินทางไม่สะดวกส่วนใหญ่ เลี่ยงหลาน ไม่มีเวลามา”^๕

สรุป การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรอง ร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ประกอบด้วย ๓ ประเด็นหลัก คือ (๑) การพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุให้ยั่งยืน เพื่อการส่งเสริมให้ผู้สูงวัยเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกิจกรรมในกลุ่มคนวัยเดียวกันและกลุ่มคนที่มีความสนใจคล้าย ๆ กัน (๒) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ และ (๓) การขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อลดภาระและข้อจำกัดของชมรมผู้สูงอายุ

๒. การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา

ชมรมผู้สูงอายุมีคณะกรรมการจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่หลากหลายในชุมชนมาเป็นกรรมการที่ปรึกษาหารือในการเข้าร่วมวางแผนโครงการกิจกรรม โดยนำความคิดเห็นข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของสมาชิก ไปปรับใช้เป็นแนวทางการทำงานด้านผู้สูงอายุ รับฟังทุกความคิดเห็นของสมาชิก แต่งานด้านผู้สูงอายุมีปัญหาและความต้องการที่หลากหลาย การส่งเสริมศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานจึงต้องขอคำปรึกษาแนะนำจากกรรมการที่ปรึกษา จากนั้นกำหนดนโยบายในการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสามารถและงบประมาณที่ทำได้ เช่น การฝึกปฏิบัติ ดูงาน ดูการตลาด ฝึกปฏิบัติอีกครั้ง ค้นหาคนเก่ง ขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ รับผิดชอบต่อเป็น “พี่เลี้ยง” ให้แก่ท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนและพัฒนางานด้านผู้สูงอายุให้ยั่งยืน อันสุดท้ายคือการติดตามประเมินผล มีการจัดประชุมเชิงยุทธศาสตร์ทำงานมาร่วมเพื่อชี้แจงผลการดำเนินงานตามโครงการ และการปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที^๖

“อปท.รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษา ทำ MOU กับ พมจ. เน้นการส่งเสริมให้ร่วมกิจกรรม เวลาเขามีงบประมาณเขาจะถามเรา หน่วยงานที่รับเงินจาก อปท. ต้องมีกฎหมายรองรับ จัดตั้ง

^๕ สัมภาษณ์, นางวรรณฤติ จันทระอำ, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^๖ สัมภาษณ์, นายสมหมาย เจนสัญญาฤทธิ์, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^๗ สัมภาษณ์, นายเกษกร ราศีมิน, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

หน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานไม่แสวงหากำไร เช่น ขึ้นทะเบียนกับสมาคมฯ ปัญหาอุปสรรค การเพิ่มศักยภาพผู้สูงอายุ กลุ่มไม่ติดสังคม จะทำอย่างไร เราใช้ผู้สูงอายุเพื่อนช่วยเพื่อนไปดูแล หรือไปชวนมาทำกิจกรรม”^๘

“ในฐานะสมาชิก สนิทกันค่ะ ทำงานร่วมกันตลอด มีการประชุมเดือนละครั้งเป็นอย่างน้อย ก็ปรึกษาหารือเรื่องกิจกรรมที่จะทำให้สมาชิก ส่วนใหญ่เป็น อสม. ใช้เวทีนี้ประชุมไปเลย ทำให้ อสม. ที่อายุน้อยกว่าจะรับทราบและคุณหมอมองจะแนะนำการแก้ไขปัญหาก็ได้ ด้วย เช่น เดือนนี้จะไปเยี่ยมใคร มีปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างไร เราใช้เวทีนี้คุยกันอยู่แล้ว”^๙

สรุป การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาด้านกิจกรรม ผู้สูงอายุ (๑) วางแผนงาน ในการทำกิจกรรมร่วมปรึกษาหารือขอคำแนะนำการทำงานด้านต่าง ๆ (๒) กำหนดนโยบายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และ (๓) ประเมินผล เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค

๓. การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดตั้ง คณะกรรมการทำงานร่วมกัน

การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานด้านผู้สูงอายุได้มาจากการเสนอรายชื่อและลงคะแนน จากสมาชิกชมรม การเลือกตั้งคณะกรรมการจะนัดประชุมสมาชิกทุกคนเพื่อดำเนินสรรหา คณะกรรมการชุดใหม่เมื่อครบวาระการทำงานทุก ๔ ปี ทั้งนี้ไม่มีข้อกำหนดว่าคณะกรรมการแต่ละคน สามารถดำรงตำแหน่งมากที่สุดกี่สมัยขึ้นอยู่กับมติในการคัดเลือกและความสมัครใจที่จะทำงานของ คณะกรรมการท่านนั้น ๆ เป็นหลัก คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งมาจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและชุมชน คณะกรรมการจากหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา วิทยากร พี่เลี้ยง และคอยสนับสนุนในด้าน ต่าง ๆ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เจ้าหน้าที่องค์การบริหาร ส่วนตำบล เจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ผู้ใหญ่และกำนันประจำตำบล โดยทาง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) คอยเป็นพี่เลี้ยง ส่วนคณะกรรมการภาคประชาชน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เจริญญิก ประชาสัมพันธ์ เลขานุการ และคณะกรรมการ ในการแต่งตั้งบุคลากรในการดำเนินกิจกรรม ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดคือ ประธานชมรม ซึ่งประธานได้ตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง โดยใช้การพิจารณาถึงความเหมาะสมความ ถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล^{๑๐}

^๘ สัมภาษณ์, นางจินดา มีทรัพย์, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^๙ สัมภาษณ์, นางสาวละเอียต เหลือเจริญ, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๐} สัมภาษณ์, นายณร อุ่นใจ, ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

“ก็แล้วแต่ใครจะถนัดทางไหน ประธานจะพิจารณาว่า ใครจะถนัดอะไร ทางไหน เมื่อประธานพิจารณาแล้วก็จะมอบหมายงานให้จัดการ”^{๑๑}

“ถ้าใครเป็นอาสาสมัครแล้ว มักจะเข้ามาร่วมกิจกรรมของชมรมด้วย การเลือกประธานส่วนใหญ่วันประชุม เป็น อสม.กันหมด ก็ถามว่าใครจะเหมาะสม ได้จากเสียงส่วนใหญ่ ประธานมาตั้งรองประธาน เลขานุการ และเหรัญญิก”^{๑๒}

“การแต่งตั้งคณะกรรมการภาคประชาชน ประธานต้องผ่านการเป็น อสม. มา ๗ ปี ส่วนคณะกรรมการ ประธานเป็นผู้เลือกเอง”^{๑๓}

สรุป การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ (๑) คณะกรรมการจากหน่วยงานภาครัฐ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา วิทยากร และพี่เลี้ยงและคอยสนับสนุนในด้านต่าง ๆ และ (๒) คณะกรรมการจากภาคประชาชน การสรรหาบุคลากรในการดำเนินกิจกรรม คณะกรรมการชมรมแทบไม่ได้มีส่วนร่วม โดยทางประธานได้ตัดสินใจสรรหาบุคลากรด้วยตนเอง ซึ่งเกณฑ์ในการพิจารณาสรรหาบุคลากร คือ ดูถึงความเหมาะสมความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล

๔. การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดทำพันธสัญญา

งานด้านกิจกรรมผู้สูงอายุจะดูแลเรื่องสุขภาพกายและใจของผู้สูงอายุเป็นหลัก เพราะเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงมากมาย และล้วนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เสื่อมถอยลงไปทั้งทาง ร่างกาย อารมณ์ และสภาพจิตใจ ส่งผลให้การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุเปลี่ยนไป เริ่มตั้งแต่การบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสมมาตั้งแต่วัยรุ่น ทำงาน การขาดการออกกำลังกาย ทำให้กลายเป็นผู้สูงอายุที่อายุยืน แต่มีภาวะของโรคประจำตัว ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคกระดูกพรุน ข้อเข่า โรคหลอดเลือดสมอง และโรคสมองเสื่อม ฯลฯ ดังนั้น การส่งเสริมด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่จากบุคคลรอบข้างและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะปัญหาด้านสุขภาพจะมีมากกว่านี้ ถ้าผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดีส่งผลให้ร่างกายดีตามมา^{๑๔}

^{๑๑} สัมภาษณ์, นางบุญเรือน สวัสดิ์, รองประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๒} สัมภาษณ์, นางวรรณวิษนค์, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๑๓} สัมภาษณ์, นางอรุณี เทียบทัศน์ รองประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๑๔} สัมภาษณ์, นายเกษกร ราศีมิน, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

“การมีสุขภาพกายและจิตใจที่สมบูรณ์ ไม่มีอาการเจ็บป่วยเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต และนับเป็นเรื่องที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุควรหมั่นดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจอย่างต่อเนื่อง เช่น การเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายพักผ่อนให้เพียงพอ และการหมั่นออกกำลังกายให้เหมาะสมตามช่วงวัย”^{๑๕}

เมื่อผู้สูงอายุปลดเกษียณเกิดการสูญเสียบทบาททางสังคม การเป็นผู้นำ การต้องออกจากตำแหน่งหน้าที่การงานแต่ยังมีผู้สูงอายุจำนวนมากไม่น้อยที่มีศักยภาพในการทำงาน มีสุขภาพแข็งแรงช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้ การส่งเสริมด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การตั้งชมรม การร่วมกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ที่มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยให้ผู้สูงอายุมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม ทำประโยชน์ให้กับสังคมช่วยบรรเทาปัญหาที่เพื่อนผู้สูงอายุเผชิญอยู่ การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมจึงเป็นสื่อกลางให้ผู้สูงอายุได้พบปะสังสรรค์ ส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น ได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และการปฏิบัติตัวเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่สามารถนำไปปฏิบัติได้และสามารถช่วยเหลือเพื่อนผู้สูงอายุในวัยเดียวกันได้อีกด้วย ดังนั้น การนำศักยภาพของผู้สูงอายุมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน^{๑๖}

“การที่คนในสังคมมีความเข้าอกเข้าใจกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สามารถสร้างพลังที่ดี ทำให้มีกำลังใจในการใช้ชีวิต และเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งความสุข”^{๑๗}

“เขาให้ช่วยทำกิจกรรมอะไรก็ทำ เพราะเท่ากับช่วยสังคม แล้วยังได้พบปะเพื่อนฝูง ญาติพี่น้องได้พูดคุย ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ทำให้เกิดความสุขสนุกสนาน และยังเป็นการระลึกถึงเรื่องราวในอดีต ยิ่งทำให้เกิดความสบายใจ และมีความสุขที่ได้อยู่ท่ามกลางบุคคลในวัยเดียวกัน”^{๑๘}

และอันดับสุดท้าย การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ โดยผู้สูงอายุควรมีการวางแผนทางการเงิน ตั้งแต่วัยทำงาน และออมเงินไว้ใช้ในยามแก่ชรา เป็นการมีเงินสำรองเพื่อการใช้จ่ายยามฉุกเฉิน การบริหารจัดการทรัพย์สิน การจัดการหนี้สิน การทำงานที่เพิ่มรายได้ การเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะวัยสูงอายุเป็นวัยมีค่าใช้จ่ายหลายประการ ทั้งค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่ารักษาพยาบาลสวนทางกับการมีรายได้ที่ลดลง เนื่องจากพันแค้นอายุการจ้างงาน

^{๑๕} สัมภาษณ์, นางสาวสุรีย์ คงประสิทธิ์, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๖} สัมภาษณ์, นางจินตนา มีทรัพย์, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๗} สัมภาษณ์, นางอารมณีย์ ไยพวง, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๘} สัมภาษณ์, นางปานทิพย์ ช่วงเรื่อน, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

หรือมีสภาพร่างกายไม่อำนวยในการประกอบอาชีพ ดังนั้น เราควรเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ จะช่วยให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ^{๑๙}

“ปัญหาด้านการเงิน จะทำให้ผู้สูงอายุไม่เครียดและวิตกกังวลคิดว่าตนเองถอยห่างออกจากสังคม และเมื่อผู้สูงอายุรู้จักการจัดสรรเงินที่ดี จะทำให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข”^{๒๐}

“เรายังแข็งแรง ยังอยากทำโน้นทำนี่ จึงพยายามหาอาชีพเสริมเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และยังทำให้ได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการทำงาน และทำให้ได้รับความภูมิใจว่าผู้สูงอายุก็ยังสามารถทำงานได้ดี”^{๒๑}

สรุป การทำข้อตกลงร่วมกันของคณะกรรมการด้านพันธะสัญญาเป็นการเน้นประโยชน์ของผู้สูงอายุโดยตรง ประกอบ (๑) การส่งเสริมด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ที่ส่งผลให้เกิดความสุข (๒) การส่งเสริมด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุได้ทำประโยชน์ต่อสังคม และ (๓) การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ การมีความมั่นคงทางรายได้ การวางแผนทางการเงิน ทั้งการออมในรูปแบบต่าง ๆ และการลงทุน

๕. การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน

การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกันมีความสำคัญกับการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนสังคมของผู้สูงอายุในการกำหนดนโยบายด้านกิจกรรมผู้สูงอายุร่วมกัน จากแรงสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ ชุมชน และครอบครัว ทำให้ผู้สูงอายุรู้คุณค่าของตนเองและสามารถทำประโยชน์ต่อสังคม สิ่งที่ต้องเน้น ผู้จัดการกิจกรรมต้องทำความเข้าใจกับผู้สูงอายุได้รับรู้ประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมว่ามีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุอย่างไร เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้รับต่อตนเองและชุมชน กิจกรรมหลักของชุมชนที่มีผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก ได้แก่

๑) กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม ใช้แบบแผนดั้งเดิมในการอนุรักษ์ ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นว่าบุญประเพณี คือศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ซึ่งนอกจากลูกหลานที่อยู่ใกล้หรือไกลจะมีโอกาสเข้าร่วมงานบุญประเพณีแล้ว ยังส่งเสริมด้านจิตใจให้ผู้สูงอายุมีขวัญและกำลังใจในการอยู่ในสังคมมากขึ้น ได้แก่ ประเพณีวัน

^{๑๙} สัมภาษณ์, นายเกษกร ราศีมิน, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๒๐} สัมภาษณ์, นางไชศรี ชุมทอง, ผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๒๑} สัมภาษณ์, นางสมคิด อัมอรณ, ผู้สูงอายุผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

สงกรานต์ ประเพณีวันลอยกระทง การทำบุญวันเข้าพรรษา การทำบุญวันออกพรรษา เป็นต้น งานบุญประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงผู้สูงอายุคือวันสงกรานต์ซึ่งเป็นวันครอบครัว มีการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ และขอพรจากผู้มีพระคุณที่ผู้สูงอายุเห็นว่าควรสืบทอดต่อไป

“กิจกรรมวันลอยกระทง เราจะเชิญสมาชิก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน อสม. พร้อมผู้เชี่ยวชาญด้านการทำกระทงเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุ ร่วมสืบสานประเพณีไทย มาสาธิตการทำกระทงให้กับผู้สูงอายุ”^{๒๒}

๒) กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (๑) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย เช่น การออกกำลังกาย ร้องเพลง เดินตามจังหวะเพลง การตรวจสุขภาพ การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคต่าง ๆ การรักษาป้องกันและการดูแลสุขภาพ (๒) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ เช่น การสวดมนต์ ไหว้พระ ทำสมาธิ เป็นต้น (๓) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมเพื่อนเยี่ยมเพื่อน กิจกรรมฌาปนกิจสงเคราะห์ กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุและการมีส่วนร่วมกับชุมชน (๔) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม เช่น การแนะนำและให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น

“เราจะแนะนำการออกกำลังกายให้สมวัย การใช้ยาในผู้สูงอายุ การรับประทานอาหารให้เหมาะกับโรคประจำตัว ให้ความรู้เรื่องโรคตามฤดูกาล เช่นโรคไข้เลือดออก โรคติดต่อทางลมหายใจ โรคตาแดง โรคฉี่หนู เป็นต้น”^{๒๓}

“บางครอบครัวชอบที่จะนำกล้วยเตี้ยวบ้าง อาหารอย่างอื่นบ้างมาร่วมกับชมรมผู้สูงอายุทุกครั้งที่มีการประชุม เพื่อรับประทานร่วมกัน”^{๒๔}

๓) การทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อหารายได้เข้ากองทุนชมรมผู้สูงอายุ การทอดผ้าป่าสามัคคี โดยเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นพร้อมกันของชมรมผู้สูงอายุ กล่าวคือ ชมรมผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้านจะรับบริจาคตามแหล่งต่าง ๆ ตามที่สามารถหาได้ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ จะใช้วิธีการบอกบุญผ่านลูกหลานที่ทำงานต่างจังหวัดและจากคนในชุมชนเป็นหลัก^{๒๕}

^{๒๒} สัมภาษณ์, นางอารมณ ไยพวง, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๒๓} สัมภาษณ์, นายเกษกร ราศีมิน, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๒๔} สัมภาษณ์, นายประจวบ บุตรเนตร, ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๒๕} สัมภาษณ์, นางสมทรง บุญศิริ, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

“หมู่บ้านของผมใช้วิธีดูแลกันเองครับ อย่างเช่น บางบ้านป่วยติดเตียง ผมจะแวะเข้าไปดูบ่อยมากไม่จำกัดเวลา หยอดยาตาบ้าง ดูแลแผลกดทับบ้าง และอาการอื่น ๆ อยู่เป็นประจำ”^{๒๖}

๔) กิจกรรมเสริมรายได้ ได้แก่ กิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันทำหรือผลิตแล้วนำไปจำหน่ายเป็นการเสริมรายได้ เหมาะสำหรับชมรมในหมู่บ้านที่สมาชิกต้องการเสริมรายได้ ชมรมผู้สูงอายุตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา ชมรมผู้สูงอายุรวมกลุ่มกันทำดอกไม้จันทน์นำไปส่งขาย และแบ่งผลกำไรให้กับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ และชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี ดำเนินการอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพ มีการเชิญผู้สูงอายุที่มีความชำนาญเรื่องนั้น ๆ มาให้ความรู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา รวมไปถึงเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญมาอบรมอาชีพให้สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริง

“ส่วนใหญ่ก็ติดต่อกับวัด นำเอาดอกไม้จันทน์ไปขาย ที่นี้ทำดอกไม้จันทน์ เราก็ไปติดต่อกับวัด แล้วก็ไปส่ง แล้ววัดก็มีกิจกรรมงานอะไร จะให้ทำอะไรก็ไปทำเป็นประจำ”^{๒๗}

๕) กองทุนฌาปนกิจศพ เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนผู้สูงอายุเพื่อช่วยเหลือสมาชิกของกลุ่มผู้สูงอายุยามเสียชีวิต ระดมเงินสมาชิกคนละ ๕๐ บาท เพื่อเป็นเงินช่วยเหลือจัดงานศพให้กับผู้ที่เสียชีวิต

“เมื่อสมาชิกผู้สูงอายุเสียชีวิต จะมีเสียงประกาศในหมู่บ้าน ตัวแทนชมรมผู้สูงอายุจะรวบรวมเงินและนำไปมอบให้กับญาติผู้เสียชีวิต”^{๒๘}

สรุป การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกันของผู้สูงอายุส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าของตนเองและเป็นประโยชน์ต่อสังคม กิจกรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและชุมชน ได้แก่

๑) กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม ใช้แบบแผนดั้งเดิมในการอนุรักษ์ ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

๒) กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (๑) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย (๒) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ (๓) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ (๔) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม

๓) การทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อหารายได้เข้ากองทุนชมรมผู้สูงอายุ

^{๒๖} สัมภาษณ์, นายประจวบ บุตรเนตร, ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๒๗} สัมภาษณ์, นางชรี เข้มกลัด, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๒๘} สัมภาษณ์, นางสาวลี อรยา, ผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

๔) กิจกรรมเสริมรายได้ ได้แก่ กิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันทำหรือผลิตแล้วนำไปจำหน่ายเป็นการเสริมรายได้

๕) กองทุนฌาปนกิจศพ เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนผู้สูงอายุเพื่อช่วยเหลือสมาชิกของกลุ่มผู้สูงอายุยามเสียชีวิต

๔.๔ ผลการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๑. แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน

การพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและจัดทำข้อตกลงร่วมกันในงานด้านผู้สูงอายุ ๓ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ แนวทางพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุให้ยั่งยืน คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน ดังนี้

๑. การพัฒนาการบริหาร การจัดกิจกรรมของผู้สูงอายุจะต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนการประชุมภายในของชมรมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกชมรมอันนำไปสู่วิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดตลอดจนเพื่อช่วยลดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการทำงาน

“การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ ได้รับความช่วยเหลือ จาก อบต. และ หมอที่อนามัย ตอนแรก อบต. มาบอกให้ผมทำแล้ว เริ่มตั้งแต่เขียนโครงการเอง มีหมอให้คำปรึกษา ก็มาคิดว่าจะทำอะไรกัน มีหลายคนเกษียณมาเหงา ก็สนใจเข้าร่วมกิจกรรม เป็นการคลายเหงาได้ เป็นโครงการที่พวกเราพยายามที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนของหมู่บ้านเรา”^{๒๙}

๒. ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการบริหาร การทำงานร่วมกันของผู้สูงอายุเป็นลักษณะการทำงานแบบทีม ที่ร่วมกันวางแผนงานในทุกขั้นตอน ร่วมรับฟังและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไม่ใช่การทำงานร่วมกันแบบการสั่งการ มีความใส่ใจอยู่ในสถานการณ์ได้ทุกสถานการณ์ การใช้องค์ความรู้ที่มีในตัวผู้สูงอายุเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาดูงาน

“แต่ละปีเขียนโครงการขอสนับสนุนจาก อบต. ให้ได้รวมกลุ่มทุกเดือน มีกิจกรรมร่วมกัน แล้วก็เลี้ยงข้าวกลางวันให้ผู้สูงอายุได้สังสรรค์ พูดคุยกัน เป็นการผ่อนคลายสำหรับผู้สูงอายุ คนที่มามีต้องให้ลูกหลานมาส่ง เป็นการให้ลูกหลานร่วมดูแลผู้สูงอายุอีกทาง”^{๓๐}

๓. ชักชวนผู้ที่มีเยาวชนเข้าเป็นสมาชิกชมรม เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมและเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานชมรม เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้ความสามารถและมี

^{๒๙} สัมภาษณ์, นายประจวบ บุญเนตร, ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๓๐} สัมภาษณ์, นายณัฏฐ์ อุ่นใจ, ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

ความคล่องตัวในการทำงานมากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุทั่วไป ซึ่งสามารถช่วยจัดการและขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี และถือได้ว่าเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุได้ดีอีกด้วย

“เราพยายามสร้างเด็กรุ่นใหม่เข้ามาเป็นส่วนเป็นสมาชิกวิสามัญ แต่เด็กรุ่นใหม่ส่วนมากทำงานมีเงินเดือน หรือต้องอยู่ดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน เขาไม่ค่อยมีเวลาให้ เราปรึกษากันว่าพยายามหาเวลาว่างให้กับเขาเพื่อให้เขามีส่วนร่วมกับเรา”^{๓๑}

ประเด็นที่ ๒ แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้สูงอายุ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน

๑. จัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในชุมชน ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าไม่เป็นที่มองข้าม และสามารถสร้างคุณค่าต่อครอบครัว ชุมชน และสังคม

“อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมผู้สูงอายุทุกๆ กิจกรรม เพราะอยากให้ผู้สูงอายุคนอื่น ๆ มีความสุขเหมือนตัวเอง”^{๓๒}

๒. การประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ นโยบาย กิจกรรม แผนการดำเนินงานของกิจกรรม โดยสร้างความเข้าใจและสร้างภาพลักษณ์กระตุ้นให้ผู้สูงอายุอยากเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นสมาชิก

“มีกรรมการไปนั่งประชาสัมพันธ์ที่เทศบาล เสียงตามสายของหมู่บ้าน และป้ายประกาศตามสถานที่สาธารณะ”^{๓๓}

๓. จัดหายานพาหนะรับ-ส่ง สำหรับผู้สูงอายุ ที่มีปัญหาด้านสุขภาพ ไม่มียานพาหนะ และไม่มีญาติรับ-ส่ง

“ตัวเรานั้นขับรถไม่เป็นจึงต้องให้บุตรหลานไปส่งยังสถานที่จัดอบรม แต่ในบางครั้งบุตรหลานก็ไม่ว่าง จึงต้องเดินไปเองหรืออาศัยรถของสมาชิกชมรมท่านอื่นที่ผ่านทางมา”^{๓๔}

^{๓๑} สัมภาษณ์, นายประจวบ บุญเนตร, ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๓๒} สัมภาษณ์, นางจำรัส วรชาติตระกูล, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๓๓} สัมภาษณ์, นางสุนีย์ พันเจริญ, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๓๔} สัมภาษณ์, นางชลวรรณ วิชาวงศ์, ผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

ประเด็นที่ ๓ แนวทางการพัฒนาขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ คณะกรรมการ
เจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน

๑. ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ผ่านสื่อต่างๆ ถึงผลการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุใน
พื้นที่ให้แก่ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ได้รับทราบ เพื่อเป็นการเพิ่มเครือข่ายการทำงานไปในตัว

“เราต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์กรเอกชนเข้ามาสนับสนุนด้าน
งบประมาณในกิจกรรมของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล ไม่เพียงพอ
ในการจัดกิจกรรมใหม่ ๆ เช่น การศึกษาดูงาน เป็นต้น”^{๓๕}

๒. เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ รับรู้กิจกรรมผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดความรู้ ความ
เข้าใจและเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ

“เวลาจัดกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาพวกเราใช้วิทยากร สถานที่จัดกิจกรรมจากทางวัด
และเชิญพระภิกษุเป็นที่ปรึกษาในด้านวิธีการดำเนินกิจกรรมด้วย”^{๓๖}

๓. เชิญหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาเป็นส่วนร่วมกิจกรรม เช่น งบประมาณ วิทยากร หรือ
ประธานที่ปรึกษา เป็นต้น เพื่อวางแผนดำเนินงานด้านผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม และเห็นความสำคัญ
ของผู้สูงอายุ

“อยากให้มีคนมาสานต่องานชมรมผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็งแบบนี้สืบไป มี
หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้การสนับสนุนงบประมาณ วิชาการอย่างต่อเนื่อง”^{๓๗}

สรุป การพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุด้านการเจรจาต่อรอง
ร่วมกันและจัดทำข้อตกลงร่วมกันในงานด้านผู้สูงอายุ ๓ ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่ ๑ แนวทางพัฒนา
กิจกรรมผู้สูงอายุให้ยั่งยืน คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน ดังนี้ (๑) การ
พัฒนาการบริหาร (๒) ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการบริหาร (๓) ชักชวนผู้ที่มีเยาวชนเข้าเป็นสมาชิกชมรม
ประเด็นที่ ๒ แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้สูงอายุ คณะกรรมการเจรจาต่อรอง
ร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน (๑) จัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในชุมชน (๒) การ
ประชาสัมพันธ์ (๓) จัดหายานพาหนะรับ-ส่ง สำหรับผู้สูงอายุ ประเด็นที่ ๓ แนวทางการพัฒนาขอ
ความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน
(๑) ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ผ่านสื่อต่าง ๆ (๒) เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ รับรู้กิจกรรม
ผู้สูงอายุ (๓) เชิญหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาเป็นส่วนร่วมกิจกรรม

^{๓๕} สัมภาษณ์, นางจินดา มีทรัพย์, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลคลองเขื่อน
จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๓๖} สัมภาษณ์, นางอรุณี เทียบทัศน รองประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี,
วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๓๗} สัมภาษณ์, นายกิตติพงษ์มงคล, ผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

๒. แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา

แนวทางการในการพัฒนาการดำเนินการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุด้านการให้คำแนะนำปรึกษา วางโครงสร้างเป็นมาตรฐานการทำงานด้านผู้สูงอายุ ประกอบไปด้วย ๕ ขั้นตอน ดังนี้ คือ

๑. ผู้ริเริ่มกิจกรรม หมายถึง ผู้ที่มีแนวคิดในการริเริ่มที่จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นมาซึ่งอาจจะเกิดจากความตระหนักส่วนบุคคลหรือเห็นว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยผู้ริเริ่มกิจกรรมเป็นได้ทั้งประธานชมรม สมาชิกชมรม เจ้าอาวาสวัด ผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ เช่น การจัดกิจกรรมทางศาสนาจะมีเจ้าอาวาสหรือประธานชมรมผู้สูงอายุเป็นผู้เล็งเห็นการจัดกิจกรรมขึ้นมา เป็นต้น โดยกระบวนการคนริเริ่มกิจกรรมนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นที่จะทำให้เกิดกิจกรรมแต่ยังไม่สามารถชี้ชัดได้ว่ากิจกรรมจะเกิดขึ้นได้หรือไม่

๒. การประชุมระดมความคิดจากแกนนำภาคส่วนต่าง ๆ ประกอบด้วย นายกและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ เป็นต้น เพื่อระดมความคิดเห็นในการจัดกิจกรรม ศึกษาความเป็นไปได้ที่จะจัดกิจกรรม ระบุหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานตามความเหมาะสม หากจะจัดกิจกรรมขึ้นจริงกล่าวอีกนัยคือเป็นขั้นตอนการวางโครงสร้างการทำงานไว้ล่วงหน้า ซึ่งมีความสำคัญเนื่องจากจะทำให้ทราบลักษณะการดำเนินงานตลอดจนปัญหา/อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นเพื่อเตรียมแผนในการแก้ไขปัญหา

๓. ชี้แจงสมาชิกชมรมเพื่อรับทราบ โดยประธานชมรมจะชี้แจงให้สมาชิกชมรมได้รับทราบในวันที่มีการประชุมประจำเดือนหรือวันที่นัดประชุมกรณีที่เป็นกิจกรรมเร่งด่วน เพื่อให้ทราบถึงลักษณะกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นว่าชมรมผู้สูงอายุต้องมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรบ้าง ตลอดจนความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้เปิดโอกาสให้สมาชิกชมรมได้แสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมที่จะจัดขึ้น ถ้าหากสมาชิกชมรมเห็นด้วยในการจัดกิจกรรม กระบวนการนี้จะเป็นตัวตัดสินใจว่าควรดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมที่ผ่านมาของชมรมเหตุผลสำคัญในการตัดสินใจจัดกิจกรรมของสมาชิกชมรมเนื่องจากว่าได้พิจารณาเห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวมีความสำคัญและเป็นประโยชน์กับทุกคน ทั้งนี้หากกิจกรรมดังกล่าวไม่สำคัญหรือไม่เป็นที่ต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ของชมรมอาจจะต้องนำกลับสู่ขั้นตอนที่สองใหม่หรืออาจยกเลิกการจัดกิจกรรมนั้น ๆ ไป

๔. จัดกิจกรรมตามแผนงาน เป็นการระดมปัจจัยและความร่วมมือจากหลากหลายหน่วยงานที่มีอยู่ในชุมชนตลอดจนจากชมรมผู้สูงอายุเพื่อช่วยกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมให้บรรลุตามเป้าหมาย ในส่วนนี้สมาชิกชมรมผู้สูงอายุจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับความสุขสนุกสนาน และการได้พบปะเพื่อนฝูง เพื่อนสมาชิก

๕. ประเมินผลการดำเนินงาน โดยการใช้เวทีจากการประชุมประจำเดือนของชมรม เพื่อชี้แจงผลการดำเนินงาน ตลอดจนการใช้งบประมาณ ความพึงพอใจของสมาชิกตลอดจนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกชมรมในการจัดกิจกรรมที่ผ่านมาและเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

จากกระบวนการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมของชมรม โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนอย่างเต็มที่ที่มากน้อยแตกต่างกัน^{๓๘}

“มีกิจกรรมให้ทำ อยากเรียนรู้ เราพยายามเรียนรู้จากออนไลน์ แต่ยังทำไม่เป็น เรามีวิทยากรมาแนะนำก็ทำได้จริง อยากให้เพื่อน ๆ ในหมู่บ้านมาทำกิจกรรมร่วมกัน การจัดกิจกรรมของชมรมในปัจจุบันสนุกดี”^{๓๙}

สรุป แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาด้วย ๕ ขั้นตอนดังนี้ คือ (๑) ผู้ริเริ่มกิจกรรม หมายถึง ผู้ที่มีแนวคิดในการริเริ่มที่จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ (๒) การประชุมระดมความคิดจากแกนนำภาคส่วนต่าง ๆ (๓) ชี้แจงสมาชิกชมรมเพื่อรับทราบ (๔) จัดกิจกรรมตามแผนงาน (๕) ประเมินผลการดำเนินงาน

๓. แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน

แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกันโดยการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการในการทำงานร่วมกัน คณะกรรมการต้องมาจากการเลือกตั้งของสมาชิก หรือการได้รับการยอมรับจากสมาชิกส่วนใหญ่ “ก็ใช้วิธียกมือ ให้ลงมติ ใครเห็นด้วยก็ยกมือ เอาเสียงส่วนมาก”^{๔๐} คุณลักษณะของคณะกรรมการในการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน ของคณะกรรมการเป็นตัวพัฒนาในกิจกรรมผู้สูงอายุ การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกันควรพิจารณาลักษณะของคณะกรรมการ “การคัดเลือกคณะกรรมการเราจะต้องศึกษาไปถึงภูมิหลังของบุคคลนั้นด้วย ดูว่าเคยประกอบอาชีพอะไรมา ดูความสามารถ ดูความตั้งใจ ดูการพูดจา ว่ามีความเหมาะสมกับตำแหน่งหรือไม่”^{๔๑} ดังนั้นอันดับแรกคณะกรรมการควรมีภาวะผู้นำ มีจรรยาบรรณในการบริหารจัดการองค์กร เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป กล่าวให้ข้อคิดเห็น

^{๓๘} สัมภาษณ์, นางจินดา มีทรัพย์, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๓๙} สัมภาษณ์, นางจรินทร์ สอนเจริญ, ผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๔๐} สัมภาษณ์, นางสมทรง บุญหิรัญ, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๔๑} สัมภาษณ์, นางจินดา มีทรัพย์, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

เสนอแนะข้อโต้แย้งข้อสนับสนุนในประเด็นที่สงสัยแม้มีบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าตนอยู่ก็ตาม รับฟังความคิดเห็นจากสมาชิก มีทักษะในการพูดโน้มน้าวให้เกิดความร่วมมือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ประธานชมรมจะอธิบายรายละเอียดให้สมาชิกชมรมได้รับทราบถึงลักษณะกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นตลอดจนประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ยังควรมีทักษะและวิธีการต่อรองกับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนต่าง ๆ “ต้องกล้าแนะนำ กล้านำทาง ถ้าผมเสนอออกไป เขาไม่เห็นด้วยเขาก็เปลี่ยน ก็ต้องใช้วิธีขอมติในที่ประชุม”^{๔๒} ต่อมาต้องมีความเสียสละ มีจิตอาสา ซื่อสัตย์มีความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิก “งานจะบรรลุไปได้ก็ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการชมรม คัดเลือกคนที่ตั้งใจจริง เสียสละ มีความสามารถ ไม่คัดเลือกบุคคลเพียงเพราะเป็นพวกพ้องรู้จักตน”^{๔๓} ต่อมาต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายตรงตามระยะเวลาที่กำหนดเป็นไปได้อย่างราบรื่น “เราเป็นกรรมการที่เป็นจิตอาสา งานส่วนรวมนี้สู้เสมอ ยินดีช่วย”^{๔๔} “ทำไปแล้วมันเกิดประโยชน์กับสาธารณะ เป็นงานที่ถนัดก็ยินดีทำนะ”^{๔๕} ต่อมาต้องมีความโปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ ยุติธรรม เป็นไปตามข้อบังคับในการบริหารสามารถตรวจสอบได้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของกิจกรรม “ผมจะคุมการเงิน จะซื้อจะใช้จ่ายอะไรก็จะบอกผม”^{๔๖} “จะต้องมีคนเบิกจ่ายเงิน ๓ คน อยู่ที่แผนก”^{๔๗} และอันดับสุดท้าย มีความรู้เกี่ยวกับผู้สูงวัยในด้านต่าง ๆ “คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งส่วนใหญ่คือคนที่ผ่านประสบการณ์จากงานราชการมา พอเกษียณมาก็นำความรู้ความสามารถมาใช้เต็มที่เลย หรือผ่านประสบการณ์ทำงาน อสม. มาอย่างน้อย ๗ ปี จึงจะเป็นประธานได้”^{๔๘}

สรุป แนวทางในการพัฒนาการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน ดังนี้ (๑) คณะกรรมการต้องมาจากการเลือกตั้งของสมาชิก (๒) มีภาวะผู้นำ มีจรรยาบรรณในการบริหารจัดการองค์กร (๓) มีความเสียสละ มีจิตอาสา ซื่อสัตย์ความประพฤติดี (๔) ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับ

^{๔๒} สัมภาษณ์, นายเกษกร ราศีมิน, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๔๓} สัมภาษณ์, นางสำลี อรยา, ผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๔๔} สัมภาษณ์, สาโรจน์ บุญอิสโร, กรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๔๕} สัมภาษณ์, นางจำรัส วรชาติตระกูล, กรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๔๖} สัมภาษณ์, นายประจวบ บุญเนตร, ประธานชมรมผู้สูง ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๔๗} สัมภาษณ์, นายฉกร อุ่นใจ, ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๔๘} สัมภาษณ์, นางจินดา มีทรัพย์, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

มอบหมายอย่างเหมาะสม (๕) มีความโปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ ยุติธรรม และ (๖) มีความรู้เกี่ยวกับผู้สูงวัยในด้านต่าง ๆ

๔. แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการจัดทำพันธสัญญา

แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ด้านการจัดทำพันธสัญญาในการกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมผู้สูงอายุไว้ ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านการพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุด้าน ร่างกาย จิตใจ และสมอง (๒) ด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ และ (๓) การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจผู้สูงอายุ

๑. กำหนดวัตถุประสงค์กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสมอง

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุในการชะลอความเสื่อมของร่างกาย มีสมรรถภาพร่างกายแข็งแรง
- ๒) เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตใจที่เข้มแข็งมีความสุข มีความเชื่อมั่นเห็นคุณค่าในตนเอง
- ๓) เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถคิดอย่างมีเหตุผล มีทักษะในการสื่อสาร การวางแผน และการแก้ไขปัญหาในการดูแลสุขภาพของตนเองได้

๒. กำหนดวัตถุประสงค์กิจกรรมการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ บทบาทหน้าที่ และสิทธิ ผู้สูงอายุ
 - ๒) เพื่อให้ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัวและสังคม
 - ๓) เพื่อให้ผู้สูงอายุร่วมเป็นจิตอาสาการแบ่งปัน และรู้จักสามัคคีพัฒนาสังคมชุมชนได้
๓. กำหนดวัตถุประสงค์กิจกรรมพัฒนาเศรษฐกิจผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการออมและการลงทุน
- ๒) เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ด้านการประกอบอาชีพ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง และครอบครัว

๓) เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ^{๔๙}

“การทำพันธสัญญาต้องร่วมมือกันหลายฝ่าย ทั้งการร่วมคิด การร่วมทำ และการร่วมพลังสามัคคี”^{๕๐}

^{๔๙} สัมภาษณ์, นายเกษกร ราศีมิน, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

สรุป แนวทางการพัฒนาด้านพันธะสัญญา ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมไว้ ๓ ด้าน ประกอบด้วยคือ (๑) ด้านการพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุด้าน ร่างกาย จิตใจ และสมอง (๒) ด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ และ (๓) การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจผู้สูงอายุ

๕. แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน

การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน เน้นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในการทำกิจกรรม

๑. กำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้สูงอายุในการดำเนินงานพัฒนา กิจกรรม ในฐานะที่ท่านเป็นผู้อาวุโสส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมียุทธศาสตร์หน้าที่ช่วยเหลือ และรับผิดชอบงาน บางอย่างที่เหมาะสมและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมด้านสาธารณสุข การแพทย์ การให้ ข้อมูลข่าวสาร ความรู้การสร้างเครือข่ายทางสังคม การดำเนินงานจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุมี ระดับอารมณ์ในเชิงบวก รับรู้ตัวตนเชิงบวก มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีการรับรู้คุณค่าของตนเอง มีความสุขในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตมากยิ่งขึ้น

“ชมรมผู้สูงอายุ เป็นของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุ เพื่อผู้สูงอายุและสังคม”^{๕๐}

๒. พัฒนาการจัดกิจกรรมแบบมีการบูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ โดย ผู้นำเป็นผู้ริเริ่ม การสรรหาสมาชิกร่วมทีมโดยมาจากหลากหลายอาชีพ การสรรหาผู้มาร่วมเป็น คณะกรรมการต้องมีความชำนาญในด้านนั้น ๆ มีจิตอาสา มีสติปัญญา และทรัพยากรสนับสนุน กำลังคนในชุมชนถือเป็นพลังที่สำคัญ ในการช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรม การคัดเลือกบุคคลเข้าร่วมทีม ร่วมกันทำงานเพื่อผู้สูงอายุ

“เวลาที่มีการสร้างกิจกรรมจะช่วยให้ผู้ร่วมงาน ไม่ใช่ใช้วิธีการรับสมัคร แต่จะดูที่ ความสามารถ และดูความรู้ด้วยว่าเขาจะทำได้มากน้อยแค่ไหน” “ก็แล้วแต่ใครจะถนัดทางไหน ใครจะ ถนัดอะไร เช่น ถ้ากิจกรรมด้านศาสนา ก็ต้องนิมนต์พระมาเป็นตัวขับเคลื่อนในการทำกิจกรรม”^{๕๑}

๓. พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กับศักยภาพผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุใน อุดมการณ์นั้น ใครจะริเริ่ม ใครจะก่อตั้งก็ตาม ชมรมนั้นจะต้องเป็นของสมาชิกในชมรม ซึ่งเป็น ผู้สูงอายุมีไข้ของโรงพยาบาล มีไข้ของทางราชการ มีไข้ของวัด มีไข้ของใครคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ

^{๕๐} สัมภาษณ์, นางสุนีย์ พันเจริญ, กรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๕๑} สัมภาษณ์, นายสมหมาย เงินสัญญาบุตร, กรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๕๒} สัมภาษณ์, นางจำรัส วรชาติตระกูล, กรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

ดังนั้น แนวความคิด ทศนคติในการจะดำเนินการ ย่อมต้องมาจากเจ้าของ คือ สมาชิกชมรม ซึ่งจะเป็นผู้สูงอายุและการดำเนินกิจกรรมของผู้เป็นเจ้าของต้องเหมาะสมกับเจ้าของ ต้องรับผิดชอบดำเนินการมิใช่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทำให้คนอื่นอาจช่วยดำเนินการให้ได้ แต่ผู้สูงอายุต้องรับผิดชอบ ในการดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่ผู้สูงอายุซึ่งเป็นสมาชิกในชมรมนั่นเองและเพื่อผู้สูงอายุอื่น ๆ ถ้าเป็นไปได้ตลอดทั้งสังคมโดยรวมของผู้สูงอายุ

"ชมรมผู้สูงอายุเป็นชมรมของผู้สูงอายุที่รวมตัวกันตั้งขึ้นมา แล้วดำเนินกิจกรรมของชมรม โดยผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิก เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทุกด้านหรือตามความมุ่งหมายของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ เพื่อสังคมโดยรวมของผู้สูงอายุ"

สรุป การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน ประกอบด้วย (๑) กำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้สูงอายุในการดำเนินงานพัฒนากิจกรรม (๒) พัฒนาการจัดกิจกรรมแบบมีการบูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ (๓) พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กับศักยภาพผู้สูงอายุ

๔.๕ ผลการศึกษาการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๑. แนวทางในการการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน

ประเด็นที่ ๑ การขับเคลื่อนกิจกรรมผู้สูงอายุ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกัน กำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน

๑. การขับเคลื่อนการบริหาร ปัจจัยในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมนั้นต้องอาศัยปัจจัยที่มีศักยภาพซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น ๔ ส่วน ได้แก่

๑.๑ มีการวางแผนการทำงานล่วงหน้า กล่าวคือ ก่อนการจัดกิจกรรมของชมรมจะต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนการประชุมภายในของชมรมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกชมรมอันนำไปสู่วิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดตลอดจนเพื่อช่วยลดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการทำงาน

“ส่วนการประชุมที่เป็นทางการหรือเป็นการประชุมที่มีการนัดหมาย มีการกำหนดวันเวลาที่ชัดเจนก่อนทำกิจกรรม โดยทางประธานชมรมจะนัดหมายเพื่อประชุมวางแผนทำกิจกรรมในวาระสำคัญ ซึ่งในการประชุมคณะกรรมการส่วนใหญ่ผมไม่ขาดการประชุมเพราะผมปลดเกษียณแล้วว่างตลอด”^{๕๓}

^{๕๓} สัมภาษณ์, นายประจวบ บุญเนตร, ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

๑.๒ การบริหารคนให้เหมาะสมกับลักษณะงานที่ทำ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติเกิดความคล่องตัวในการทำงาน

“สมาชิกประเภทสามัญที่อายุไม่ถึง ๖๐ ปี มีความคล่องตัวในการติดต่อประสานงานและมีความรู้ความสามารถด้านงานเอกสาร ติดต่อประสานงาน งานเอกสารและการจัดบันทึกต่าง ๆ ตลอดจนเป็นแกนนำในการฝึกสอนท่าทางการออกกำลังกายให้กับสมาชิกประเภทสามัญเป็นต้น ส่วนสมาชิกประเภทสามัญถึงแม้จะมีอุปสรรคทางด้านร่างกายที่ไม่คล่องแคล่วเหมือนในอดีตและไม่ถนัดในงานเอกสารรวมถึงการติดต่อประสานงานอย่างไรก็ให้สมาชิกกลุ่มนี้เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี ศาสนาและวัฒนธรรม”^{๕๔}

๑.๓ การให้ความสำคัญกับการบริหารการเงินที่โปร่งใส เหนียวญิกและผู้ช่วยเหนียวญิก ชมรมได้จัดบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับรายรับ รายจ่าย ของแต่ละกิจกรรมโดยได้ทำบัญชีแบบง่ายเพื่อความโปร่งใสในการบริหารการเงินและเพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบในกิจกรรมประกวดชมรมผู้สูงอายุได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังใช้เวทีการประชุมประจำเดือนเพื่อชี้แจงรายละเอียดที่ใช้จ่ายในแต่ละกิจกรรม เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันในการบริหารชมรมให้กับคณะกรรมการชมรมและสร้างความสบายใจให้กับสมาชิกชมรมได้เป็นอย่างดี

“การบริหารจัดการกิจกรรมผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เราลองผิดลองถูก จากนั้นนำข้อผิดพลาดในการดำเนินงานมาประชุมร่วมกันหลังจากการทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้ดีขึ้น โดยสมาชิกทุกคนยอมรับฟังคำติชมและพร้อมที่จะแก้ไข ส่งผลให้การบริหารงานมีความชัดเจน”^{๕๕}

๑.๔ ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานของชมรม กล่าวคือ การเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมทำให้ได้รับความสุข สนุกสนาน คลายเครียด ได้รับความรู้และรู้จักวิธีการดูแลสุขภาพตนเองให้แข็งแรง

“ตั้งแต่มีชมรมผู้สูงอายุนี้ทำให้ชีวิตมีความสุขมากขึ้น ทำให้ไม่เหงา ได้พบปะเพื่อน ๆ ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ ไม่ค่อยได้หยุดกิจกรรมครับ นอกจากมีธุระจริง ๆ ถึงไม่ได้มา”^{๕๖}

๒. จัดกิจกรรมศิลป สมาธิ ปัญญา โดยให้ผู้สูงอายุและวัดเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนในการขับเคลื่อนกิจกรรม ประชุมระดมความคิดเห็น คิดทบทวน จนเข้าใจร่วมกัน และตั้ง

^{๕๔} สัมภาษณ์, นางอรุณี เทียบทัศน รองประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๕๕} สัมภาษณ์, นางจินดา มีทรัพย์, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๕๖} สัมภาษณ์, นายกิตติภพ มงคล ผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

ความสามารถความถนัดของสมาชิกผู้สูงอายุที่ผ่านการบวชที่เป็นนักปฏิบัติและนักเทศน์เป็นผู้นำในการทำกิจกรรม ประโยชน์คือผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถไปประยุกต์ใช้ที่บ้านของตนเองต่อไป

“ชอบกิจกรรมนี้มากครับ ปกติก็มีการทำบุญตามวันสำคัญทางศาสนากันอยู่แล้ว มีผู้สูงอายุรวมกลุ่มจำนวนมาก การทำกิจกรรมคือ สมาธิ ปัญญาสะท้อนการสร้างเสริมสุขภาพด้านจิตใจ พวกเราสามารถนำไปใช้ที่บ้านได้”^{๕๗}

๓. สร้างอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุน้อย (อผส.น้อย) เป็นการเสริมสร้างคนรุ่นใหม่เป็นจิตอาสา โดยผ่านการอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และติดตามลงพื้นที่ออกไปเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุติดเตียง ตามบ้าน โดยมี อผส. และ อสม. เป็นพี่เลี้ยงในการสอนงานการดูแลผู้สูงอายุ เช่น วัดความดัน ตรวจชีพจร แนะนำการรับประทานยา ฯลฯ

“ให้ทุกกลุ่มมาร่วมกันคิดด้วยกันโดยแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุ เขาจะมองย้อนกลับไปว่าเคยแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มคนทำงาน กลุ่มคนมีไฟ จะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไรอีกกลุ่มก็เป็นเยาวชนที่ร่วมด้วยในนี้ด้วย นำสามแนวคิดมารวมกัน ถกปัญหา วิธีการแก้ปัญหา การมองย้อนในอดีตว่ามีการแก้ปัญหาอย่างไรทำให้เราได้รับรู้อะไรมากมาย”^{๕๘}

ประเด็นที่ ๒ การขับเคลื่อนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกันมีผลดังต่อไปนี้

๑. สร้างกิจกรรม “สานใยรักสามวัย” โดยใช้กิจกรรมแข่งกีฬาในชุมชน กีฬาทุกประเภทประกอบด้วยสามวัยคือ วัยเด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ถ้าครอบครัวใดไม่มีครบสามวัยสามารถยืมจากครอบครัวอื่นเข้าร่วมได้ เพื่อเป็นการสานความสัมพันธ์ในครอบครัว ในชุมชน และสามารถทำให้สถาบันครอบครัวแข็งแรง ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

๒. จัดเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของกิจกรรม การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของผู้สูงอายุจากภาคชุมชนในการช่วยประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้ผู้สูงอายุได้รับทราบถึงการจัดกิจกรรมตลอดจนการนัดหมายต่าง ๆ นอกจากนี้ สมาชิกชมรม จิตอาสาและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ช่วยในการประชาสัมพันธ์โดยเป็นการประชาสัมพันธ์ด้วยการติดต่อพูดคุยกับสมาชิกชมรมโดยตรงซึ่งแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามพื้นที่ที่บ้านสมาชิกและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ท่านนั้นประจำอยู่ นอกจากนี้ทางสมาชิกชมรมผู้สูงอายุบางท่าน คนในชุมชน และบุคลากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยเหลือและคุ้นเคยกับชมรมเป็นอย่างดี ยังได้ใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ (Facebook) เพื่อประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุให้ลูกหลานที่อยู่ต่างจังหวัด

^{๕๗} สัมภาษณ์, นายประมุท จักทำ, ผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๕๘} สัมภาษณ์, นางบุญเรือน สวัสดิ์, รองประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

และบุคคลภายนอกที่ใช้สังคมออนไลน์ (Facebook) ได้ติดตามข่าวสารและทราบถึงความเคลื่อนไหวของชมรมผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ

“สร้างเพจและเฟสบุ๊กผู้สูงอายุไว้แจ้งข่าวสารของกิจกรรมผู้สูงอายุ เมื่อกิจกรรมผู้สูงอายุมีการเคลื่อนไหวก็จะอัปเดตให้เป็นปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา”^{๕๙}

๓. ให้บริการรถรับ-ส่ง สำหรับผู้สูงอายุที่บ้านไกลศูนย์กิจกรรมที่ไม่มียานพาหนะ หรือไม่มีญาตินำมาส่งที่ศูนย์ใช้วิธีหารถยนต์บริการผู้สูงอายุในการรับ – ส่ง เพื่อเพิ่มสมาชิก โดยบริการรถของโองการบริหารส่วนตำบล (อบต.) อาสาสมัครผู้สูงอายุ (อผส.) เสียสละรับ-ส่ง และผู้ร่วมกิจกรรมที่มีบ้านอยู่บริเวณเดียวกันร่วมเดินทางมาด้วยรถคันเดียวกันตามจุดต่าง ๆ ตามนัดหมาย เพื่อแก้ไขปัญหาการเดินทางของผู้สูงอายุที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรม^{๖๐}

ประเด็นที่ ๓ การขับเคลื่อนขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ

๑. จัดทำเวทีประชาคม เพื่อสร้างให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการคิดเชิงวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนร่วมกันกำหนดแนวทางและแผนการดำเนินการแก้ไขปัญหา ร่วมลงมือปฏิบัติ จนเกิดพันธะสัญญา “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพลังสามัคคี”^{๖๑} ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และตระหนักในกระบวนการ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนเอง โดยมีจุดหมายเพื่อสร้างจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้เกิด การแก้ไขปัญหาและพัฒนาบริการต่าง ๆ โดยชุมชน รวมทั้งเพื่อระดมความร่วมมือในลักษณะการประสานความร่วมมือ ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และบุคลากรภายในชุมชน

“ทางกำนันเป็นผู้ประสานงานเวลาจัดประชาคม ผู้สูงอายุได้ร่วมทำประชาคมในหมู่บ้านด้วย เช่น โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุ หมู่บ้านละ ๓-๔ รอบ จะวน ๆ กันระหว่างผู้สูงอายุ จะเจอกันทุกเวที วันทำงานไปทำงาน ยกเว้นเสาร์อาทิตย์จะมีคนมากหน่อย ส่วนใหญ่จะคุยกันระหว่างผู้สูงอายุ สำหรับผู้สูงอายุที่มีงานก็แบ่งงานโดยบอกล่วงหน้า เขาจะได้เตรียมตัว จัดแจงเวลาที่มาร่วมกิจกรรม เวลาว่างวันพระ ผู้สูงอายุก็ไปพบกัน วันพระจะต้องไปทำบุญ ถือน้ำ สักการะที่นี้เรียบง่าย คนที่เข้าถือน้ำ ตั้งแต่เช้าพรรษา เขาจะไม่อยากขาด อาจต่างจากผู้สูงอายุในเมือง เป็นสังคมสงบสุข”^{๖๒}

๒. ประชาสัมพันธ์ผลงานของโครงการผู้สูงอายุให้หน่วยงานต่าง ๆ ทราบ ผ่านสื่อในชุมชน เช่น วิทยุชุมชน เสียงตามสาย การบอกแบบปากต่อปาก และจัดหาเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

^{๕๙} สัมภาษณ์, นางจินดา มีทรัพย์, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๖๐} สัมภาษณ์, นางสาว อรยา, ผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๖๑} สัมภาษณ์, นายประมุข จักทำ, ผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๖๒} สัมภาษณ์, นายอมร อุ่นใจ, ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ กับแกนนำกิจกรรมผู้สูงอายุ หรือการเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการ

“มีกิจกรรมอะไรก็ประกาศเสียงตามสายของหมู่บ้าน เช่น การฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่ หรือตรวจตาคนเป็นเบาหวาน เราก็จะไปตามนัด”^{๖๓}

๓. จัดให้หน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุ เชิญให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมผู้สูงอายุ ตั้งแต่การร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา การดำเนินการแก้ไขปัญหา การทำกิจกรรมร่วมกันในการประชุมร่วมกันทุกครั้งก่อนการดำเนินกิจกรรมหรืองบประมาณ เพื่อให้ภาคีเครือข่ายมีความคุ้นเคยกัน ทำงานร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

“บริษัทฮีสวอเตอร์เข้ามาร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุโดยจัดหางบประมาณ บริจาคน้ำและประธานที่ปรึกษากิจกรรมผู้สูงอายุ”^{๖๔}

๔. ส่งเสริมให้เกิดพี่เลี้ยงในการเขียนโครงการให้กับกิจกรรมผู้สูงอายุ สรรหาผู้เชี่ยวชาญเป็นกรรมการที่ปรึกษาในการเขียนโครงการเพื่อของบประมาณกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เพื่อเสนอของบประมาณให้ถูกต้อง

“เราต้องการผ่านกระบวนการของนักวิจัย นำโจทย์ขึ้นมา เช่น การเขียนโครงการ วิธีการดำเนินงาน การหางบประมาณ โดยให้ผู้วิจัยช่วยทำโครงการ นำไปสู่การปฏิบัติ ผ่านการนำไปเข้าเวทีประชาคม เราไม่เข้าใจวิธีทำโครงการ”^{๖๕}

สรุป แนวทางในการการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ประกอบด้วย ๓ ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ ๑ การขับเคลื่อนกิจกรรมผู้สูงอายุ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกัน กำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน ประกอบด้วย ๓ หลักใหญ่ ได้แก่ ๑) การขับเคลื่อนการบริหาร ประกอบด้วย (๑.๑) มีการวางแผนการทำงานล่วงหน้า (๑.๒) การบริหารคนให้เหมาะสมกับลักษณะงานที่ทำ (๑.๓) การให้ความสำคัญกับการบริหารการเงินที่โปร่งใส และ (๑.๔) ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม ๒) จัดกิจกรรมศิลป สมาธิ ปัญญา และ ๓) สร้างอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุน้อย (อพส.น้อย)

^{๖๓} สัมภาษณ์, นางสมคิด อิมอรณ, ผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๖๔} สัมภาษณ์, นางจินดา มีทรัพย์, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๖๕} สัมภาษณ์, นางอรุณี เทียบทัศน, รองประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

ประเด็นที่ ๒ การขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน ได้แก่ (๑) สร้างกิจกรรม “สานใยรักสามวัย” (๒) จัดเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของกิจกรรม (๓) ให้บริการรถรับ-ส่ง

ประเด็นที่ ๓ การขับเคลื่อนขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ (๑) จัดทำเวทีประชาคม (๒) ประชาสัมพันธ์ผลงานของโครงการผู้สูงอายุให้หน่วยงานต่าง ๆ ทราบ (๓) จัดให้หน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุ และ (๔) ส่งเสริมให้เกิดพี่เลี้ยงในการเขียนโครงการให้กับกิจกรรม

๒. แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา

การขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน กิจกรรมตัวอย่าง ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมพรมเช็ดเท้าจากจุกขวดยาฉีดที่ใช้แล้ว ลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ เสนอโครงการ “พรมเช็ดเท้าจากจุกขวดยาฉีดที่ใช้แล้ว” โดยประธานชมรมผู้สูงอายุเป็นต้นเรื่องเสนอกิจกรรมพรมเช็ดเท้ามหัศจรรย์สำหรับผู้สูงอายุในชมรมและผู้สูงอายุที่อยู่ที่บ้าน ซึ่งเป็นประโยชน์โดยตรงกับผู้สูงอายุ กันลื่น สามารถนำไปใช้ในผู้ที่มีปัญหาในการทรงตัวหรือในผู้สูงอายุ โดยวางพรมเช็ดเท้าได้ในตำแหน่งต่าง ๆ ภายในบ้านเพื่อใช้ในการเช็ดเท้าหรือวางเท้าสามารถลดอุบัติเหตุการลื่นล้มได้

ขั้นที่ ๒ ระดมความคิดเห็นจากแกนนำภาคส่วนต่าง ๆ ในขั้นตอนนี้ประธานชมรมผู้สูงอายุในฐานะคนต้นเรื่องจะเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่สามารถช่วยผลักดันให้เกิดกิจกรรมขึ้นมาได้ เพื่อเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือความเป็นไปได้ของการจัดกิจกรรม ตลอดจนความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ โรงพยาบาลประจำอำเภอและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลในการบริจาคจุกยางจากขวดยาฉีดที่ใช้แล้ว นายกองค้การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อขอคำปรึกษาเรื่องงบประมาณในการจัดซื้อ กาว และพรมเช็ดเท้าและการจัดเตรียมเอกสารปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการชุมชนและเจ้าอาวาสวัดเพื่อขอความช่วยเหลือในเรื่องกำลังแรงงานในการจัดสถานที่ที่วัด และเรียนเชิญวิทยากรจาก กศน. มาสาธิตการทำพรมเช็ดเท้าจากจุกขวดยาฉีดที่ใช้แล้ว

ขั้นที่ ๓ ชี้แจงสมาชิกชมรมเพื่อรับทราบ เมื่อมีการประชุมระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วและทุกฝ่ายเห็นว่าการจัดกิจกรรมมีความเป็นไปได้ หลังจากนั้นประธานชมรมผู้สูงอายุต้องประชุมสมาชิกชมรมเพื่อชี้แจงให้ทุกคนได้รับทราบถึงแนวคิดการจัดกิจกรรมพรมเช็ดเท้าจากจุกขวดยาฉีดที่ใช้แล้ว ซึ่งได้ประชุมปรึกษาหารือกับหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องและทุกฝ่ายเห็นความสำคัญและพร้อมให้ความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมอย่างเต็มที่ ในส่วนของคณะกรรมการและ

สมาชิกชมรมผู้สูงอายุรับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อน ๆ ผู้สูงอายุทราบโดยทั่วหน้าจากการลงพื้นที่ให้คำแนะนำสุขภาพผู้สูงอายุ

ขั้นที่ ๔ จัดกิจกรรมตามแผนงาน เมื่อทั้ง ๓ ขั้นตอนผ่านไปได้อย่างดี ทุกภาคส่วนต่างก็ทำหน้าที่ของตนเองเพื่อจัดกิจกรรมพรมเช็ดเท้าจากจุกขวดยาฉีดที่ใช้แล้วอย่างเต็มที่ กล่าวคือ ผู้ใหญ่บ้านและวัดจัดกำลังคนเพื่อเตรียมสถานที่ บุคลากรโรงพยาบาลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพจัดเตรียมวัสดุ ประสานกับองค์การบริหารส่วนตำบลเรื่องงบประมาณและการจัดทำเอกสารแจ้งขอวิทยากรกับหน่วยงาน กศน. และสรุปจำนวนการตอบรับในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ เพื่อความพร้อมในการเตรียมวัสดุ วิทยากร อาหาร และสถานที่

ขั้นที่ ๕ ประเมินผลการดำเนินงาน โดยประธานชมรมได้นัดประชุมสมาชิกชมรมเปิดโอกาสให้สมาชิกชมรมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป^{๖๖}

“เคยมีวิทยากรมาสอนทำพรมเช็ดเท้าครั้งหนึ่งแล้วค่ะ ครั้งนี้วิทยากรนำความรู้เดิมมาประยุกต์ ถือว่ามีประโยชน์มากค่ะ สามารถใช้ได้จริง”^{๖๗}

สรุป แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา กิจกรรมตัวอย่าง การจัดกิจกรรมพรมเช็ดเท้าจากจุกขวดยาฉีดที่ใช้แล้วประกอบ ด้วย ๕ ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ ๑ เสนอโครงการ “พรมเช็ดเท้าจากจุกขวดยาฉีดที่ใช้แล้ว ขั้นที่ ๒ ระดมความคิดเห็นจากแกนนำภาคส่วนต่าง ๆ ขั้นที่ ๓ ชี้แจงสมาชิกชมรมเพื่อรับทราบ ขั้นที่ ๔ จัดกิจกรรมตามแผนงาน และ ขั้นที่ ๕ ประเมินผลการดำเนินงาน

๓. แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน

การขับเคลื่อนแนวทางการจัดตั้งคณะกรรมการเข้ามาทำงานร่วมกันของแต่ละขั้นตอน ในการเข้ามาบริหารองค์กรของผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมผู้สูงอายุ ดังนี้

๑. คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนสำคัญของการมีส่วนร่วมอย่างหนึ่งที่ทางคณะกรรมการควรเข้ามามีส่วนร่วม เพราะการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ เปรียบได้กับเข็มทิศในการกำหนดทิศทางว่ากิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมจะไปในทิศทางใด องค์กรหรือหน่วยงานที่มีการบริหารจัดการที่ดีคณะกรรมการบริหารควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

^{๖๖} สัมภาษณ์, นายเกษกร ราศีมิน, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๖๗} สัมภาษณ์, นางอรุณี เทียบทัศน รองประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

“จะมีรายการอะไรผมจะแจ้งตลอด มีอะไร ใครสงสัยอะไรก็ถามได้ตลอด ก็เป็นการประชุมร่วมกัน ทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์ อยู่แล้ว”^{๖๘}

“น้อยมากที่จะขาดประชุม เพราะว่าคณะกรรมการผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่คือคนว่างงาน ก็จะมาร่วมประชุมได้ตลอด”^{๖๙}

๒. คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมผู้สูงอายุถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในพัฒนากิจกรรมให้ไปสู่เป้าหมายคือความเข้มแข็งของกิจกรรม ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมของชมรมจึงเป็นขั้นตอนหนึ่งที่ทางคณะกรรมการควรที่จะเข้ามามีส่วนร่วม เพราะการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เปรียบได้กับรถที่จะนำพาเราไปสู่จุดหมายปลายทาง หากชมรมผู้สูงอายุปราศจากการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ชมรมผู้สูงอายุก็เปรียบได้กับรถที่ว่างเปล่า ไม่มีอะไรที่จะก่อให้เกิดกิจกรรมผู้สูงอายุ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทางคณะกรรมการบริหารจัดการชมรมควรเข้ามามีส่วนร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของกิจกรรมผู้สูงอายุ

“เวลาเขาประชุม เขาจะประชุมเป็นระดับประธานกับรองประธาน คือที่นี้เขาจะแบ่งกันว่า มีประธาน รองประธาน แล้วก็แยกเป็นหัวหน้าแต่ละฝ่าย เสร็จแล้วก็แยกเป็นกรรมการแต่ละฝ่าย”^{๗๐}

“ทุกคนเสียสละ ผู้สูงอายุที่นี้ให้ความร่วมมือดีมาก ชมรมนี้ก็จะให้ความร่วมมือดีมาก ที่นี้บอกได้เลยว่า การเสียสละยอดเยี่ยมมาก”^{๗๑}

๓. คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม การได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุเป็นสวัสดิการอย่างหนึ่งที่คณะกรรมการและสมาชิกชมรมควรได้รับไม่ว่าจะเป็นสวัสดิการด้านวัตถุสังคม หรือด้านจิตใจ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของผู้สูงอายุเอง “เราก็ภูมิใจในตัวเองนะ เราก็ได้ทำบุญในส่วนนี้ใช้ไหม เราไม่ได้เงินเดือนเลย ไม่มีค่าตอบแทนเลย เราก็ภูมิใจได้ทำบุญส่วนนี้ ช่วยเหลือสังคม”^{๗๒}

^{๖๘} สัมภาษณ์, นายประจวบ บุญเนตร, ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๖๙} สัมภาษณ์, นายสาโรจน์ บุญอิสโร, กรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๗๐} สัมภาษณ์, นางบุญเรือน สวัสดิ์, รองประธานผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๗๑} สัมภาษณ์, นางจำรัส วรชาติตระกูล, กรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๗๒} สัมภาษณ์, นางสมคิด อัมมามณเฑียร, ผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

๔. คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ การประเมินผลใช้วิธี การมีส่วนร่วมในการติดตามโดยตรง และการมีส่วนร่วมในการติดตามโดยอ้อม ซึ่งการมีส่วนร่วมทั้งสองนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุให้ไปสู่ทิศทางที่กำหนดหรือเป้าหมายที่ต้องการ^{๗๓}

“ก็คุยกันปกติ ชักถามปัญหาต่าง ๆ ที่ผ่านมา พูดคุยกันประจำทุกครั้งที่มีการประชุม หรือพบปะกันนอกรอบ”^{๗๔}

“ปัญหาก็มากเหมือนกันนะ ต่างคนต่างช่วยกันออกความคิดเห็นในการช่วยกันแก้ปัญหา อย่างเราลงพื้นที่อันไหนแก้ปัญหาได้ก็แก้ไขไป อันไหนแก้ไขไม่ได้ก็ต้องเข้าที่ประชุมให้ทุกคนช่วยกันแสดงความคิดเห็น”^{๗๕}

สรุป การพัฒนาการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกันของแต่ละขั้นตอน ดังนี้ (๑) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม (๒) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (๓) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม และ (๔) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

๔. แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดทำพันธสัญญา

๑. การขับเคลื่อนสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุถือเป็นกิจกรรมสำคัญของชมรมผู้สูงอายุที่สามารถดำเนินการให้ต่อเนื่อง และมีความหลากหลายตอบสนองความต้องการของสมาชิก ดังนี้

๑.๑ ด้านสุขภาพกาย ประกอบด้วย การดูแลสุขภาพร่างกายให้มีสมรรถภาพร่างกายที่แข็งแรงสามารถช่วยเหลือตัวเอง ตอบสนองต่อความต้องการทางกายภาพได้ตามสภาพความเป็นอยู่ ไม่มีอุบัติเหตุหรืออันตราย มีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ ด้วยการจัดกิจกรรม การออกกำลังกายด้วยยางยืด กิจกรรมเข้าจังหวะ และกิจกรรมการตรวจสุขภาพ การคัดกรองสุขภาพโรคที่เป็นปัญหา และพบบ๋อยในผู้สูงอายุโดยผู้สูงอายุอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

“ผู้สูงอายุชอบ และมีความสุข นั่นแหละคือความประทับใจ”^{๗๖}

^{๗๓} สัมภาษณ์, นายเกษม ราชิณ, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๗๔} สัมภาษณ์, สมหมาย เชนสัญญาฤทธิ์, กรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๗๕} สัมภาษณ์, นางจำรัส วรชาติตระกูล, กรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๗๖} สัมภาษณ์, นางบุญเรือน สวัสดิ์, รองประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

๑.๒ ด้านสุขภาพจิต ประกอบด้วย การเลือกวิถีชีวิตที่มีสุนทรียภาพ รื่นรมย์ สนุกสนาน และลดภาวะความเครียดความวิตกกังวลได้ด้วยการทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์เป็นสุข จิตใจสดชื่นแจ่มใสกระปรี้กระเปร่ามีคุณภาพชีวิตที่ดีซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถลดความซึมเศร้า ความเครียดและความวิตกกังวลได้ ความรู้สึกพึงพอใจในชีวิต ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่อมั่น ในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองการยอมรับนับถือตนเอง ให้กำลังใจตนเองได้เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มี ลักษณะเอื้อเฟื้อแบ่งปัน และมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม การรับรู้-เข้าใจความรู้สึกของ ตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์และสามารถจัดการกับสภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถผ่อนคลายให้เกิดความสุขสงบกับตนเองได้รวมทั้งความสามารถในการปรับตัว ยอมรับสภาพ สิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง ด้วยการจัดกิจกรรม ธรรมะสู่บ้านปลายชีวิต

“ความสุข รอยยิ้ม ทุกอย่างที่ทำ มาจากความตั้งใจ อยากให้สมาชิกได้รับ ประโยชน์สูงสุด ไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ”^{๗๗}

๑.๓ ด้านสมอง ประกอบด้วย ความสามารถของผู้สูงอายุด้านความจำ ความคิด อย่างมีเหตุผลมีผลการสื่อสาร การวางแผน และการแก้ไขปัญหาในการดูแลสุขภาพของตนเอง รวมทั้ง ความสามารถในการจัดการสิ่งต่าง ๆ ได้ ด้วยการจัดกิจกรรม เล่าสู่กันฟัง

“ที่ทางชมรมจะมีกิจกรรมออกกำลังกายอยู่แล้ว เราก็จะเข้าร่วมเป็นประจำ และยังสอนให้กินอาหารที่มีประโยชน์ครบ ๕ หมู่ อาหารสำหรับผู้สูงอายุที่ทานแล้วย่อยง่าย เพราะเรา ก็แก่ลงทุกวัน ๆ แต่เราก็ต้องใส่ใจดูแลสุขภาพให้เป็นอย่างดี”^{๗๘}

๒. การขับเคลื่อนด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อนำศักยภาพของผู้สูงอายุ มาใช้ประโยชน์ต่อสังคมอีกทั้งผู้สูงอายุเองจะเกิดความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมและบำเพ็ญตนเพื่อ ประโยชน์ของชุมชน ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

๒.๑ จิตอาสาแบ่งปันหล่อเลี้ยงปัญญา โดยกลุ่มอาสาสมัครผู้สูงอายุ (อผส.) เยี่ยมเยียนเพื่อนผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย ติดบ้าน และติดเตียง ให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ ยากไร้ และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ

“ทางชมรมผู้สูงอายุจะมีจิตอาสาเข้ามาให้ความรู้เรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการดูแล สุขภาพเราได้รับความรู้ดี เอามาใช้ในชีวิตประจำวันได้ รู้สึกว่าดีใจที่เรายังสามารถเรียนรู้ได้”^{๗๙}

^{๗๗} สัมภาษณ์, นางจินดา มีทรัพย์, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๗๘} สัมภาษณ์, นางจรินทร์ สอนเจริญ, ผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๗๙} สัมภาษณ์, นางสาวสุรีย์ คงประสิทธิ์, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

๒.๒ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยรวบรวมภูมิปัญญาผู้สูงอายุและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เยาวชนรุ่นหลัง ด้วยกิจกรรมสอนการตอนกิ่งไม้

“เวลาเราไปอบรมแล้วเจอเพื่อน ๆ เราก็จะแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ กัน เช่น การทำงานประดิษฐ์พรมเช็ดเท้า ถักไหมพรม เป็นต้น”^{๘๐}

“ผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมทำอยู่เสมอ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ก็จะนำความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญของตนเอง มาทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และเป็นการช่วยลดอาการซึมเศร้า ความเครียดและความวิตกกังวลในวัยสูงอายุได้”^{๘๑}

๒.๓ ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น โดยจัดกิจกรรมหรือร่วมจัดกิจกรรมใน วันสำคัญ ของชุมชน ด้วยกิจกรรม รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ

“ชุมชนจะจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น งานถวายพระพรในวันพ่อ วันแม่ ก็จะทำให้ความร่วมมือกับชุมชนโดยการเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง เราอยู่ในชุมชนก็ต้องให้ความร่วมมือกับเขาก็ภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม”^{๘๒}

๓. การขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจด้วยกิจกรรมสูงวัยโอเดียนดี การส่งเสริมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจให้แก่สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ โดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ตามรอยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเสริมสร้างอาชีพ รายได้และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ได้ ด้วยการอบรมอาชีพระยะสั้นให้แก่สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ด้วยกิจกรรม การทำพรมเช็ดเท้าด้วยจุกยาที่ใช้แล้ว การทำดอกไม้จันทน์ และกองทุนฌาปนกิจ

“ผู้สูงอายุควรมีการวางแผนทางการเงินที่ดี การที่ผู้สูงอายุรู้จักเก็บออมเงินเพื่อไว้ใช้จ่ายยามแก่ชรา ผู้สูงอายุก็จะไม่คิดว่าตนเองเป็นภาระของครอบครัวและลูกหลาน ส่งผลทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขได้”

สรุป แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุด้านการจัดทำพันธะสัญญา ๓ ด้าน ดังนี้ ๑) การขับเคลื่อนสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ ประกอบด้วย (๑.๑) ด้านสุขภาพกาย ด้ายการออกกำลังกายอย่างยืด (๑.๒) ด้านสุขภาพจิตด้วยกิจกรรมธรรม (๑.๓) ด้านสมองด้วยกิจกรรมเล่าสูงกันฟัง ๒) การขับเคลื่อนด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (๒.๑) จิตอาสาแบ่งปันหล่อเลี้ยงปัญญา (๒.๒) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น (๒.๓) ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ๓) การขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจด้วยกิจกรรมสูงวัยโอเดียนดี ด้วยกิจกรรม การทำพรมเช็ดเท้าด้วยจุกยาที่ใช้แล้ว การทำดอกไม้จันทน์ และกองทุนฌาปนกิจ

^{๘๐} สัมภาษณ์, นางไชศรี ชุมทอง, ผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๘๑} สัมภาษณ์, นางกัลยา จันทรา, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๘๒} สัมภาษณ์, นางสาวลี อรยา ผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

๕. แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน

แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน สรุปได้ดังนี้

๑. กำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้สูงอายุในการดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรม ด้วยกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน โดยแกนนำผู้สูงอายุและแกนนำหมู่บ้าน ประมาณ ๕-๑๐ คน ไปเยี่ยมเยียนสมาชิกที่ป่วยถึงบ้าน มอบอาหารเสริมสุขภาพ ผูกข้อมือปลอบขวัญให้กำลังใจ ให้พร ร่วมกันอวยชัยให้พรด้วยเพลงที่ชมรมแต่งขึ้นสำหรับเยี่ยมผู้ป่วย มีการแต่งเพลงที่สร้างขวัญและกำลังใจ แสดงความห่วงใย เอื้ออาทร ดังนี้

“เราเป็นผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรง ไปไหนมาไหนได้เอง หมอชวนมาให้จัดกิจกรรมเยี่ยมผู้สูงอายุที่มาร่วมกิจกรรมไม่ได้ เราก็จะชวนกันไปเยี่ยมเพื่อนที่มาไม่ได้เดือนละครั้ง”^{๘๓}

๒. การขับเคลื่อนการจัดการจัดกิจกรรมแบบมีการบูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ ด้วยการสร้างทีมงานอย่างต่อเนื่อง โดยดึงผู้สูงอายุที่เป็นคนเก่ง คนดี มาเป็นประธานชมรมผู้สูงอายุ มีคณะกรรมการที่เป็นข้าราชการบำนาญ พระ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พยาบาล เชิญผู้มีพลังในชุมชนเป็นกรรมการที่ปรึกษา เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

“พวกเราทำงานเป็นทีม ปรึกษาหารือกันตลอด หลังจากเสร็จจากกิจกรรมทุกครั้งมีการประชุมร่วมกันหลังจากการทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้ดีขึ้น โดยสมาชิกทุกคนยอมรับฟังคำติชมและพร้อมที่จะแก้ไข ส่งผลให้การบริหารงานมีความชัดเจนขึ้น”^{๘๔}

๓. การขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กับศักยภาพผู้สูงอายุประกอบด้วย

๓.๑ กิจกรรมมีการตรวจคัดกรองสุขภาพ

๓.๒ อบรมให้ความรู้การดูแลสุขภาพ แก่ผู้ดูแลและผู้สูงอายุ

๓.๓ การคัดกรองแบ่งผู้สูงอายุออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีภาวะติดสังคม กลุ่มที่มีภาวะติดบ้านและกลุ่มที่มีภาวะติดเตียง

๓.๔ เยี่ยมติดตามผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้าน และภาวะติดเตียง หลังจากอบรมให้ความรู้

๓.๕ กิจกรรมปันจักรยานตะเวนเยี่ยมผู้สูงอายุตามเส้นทางที่กำหนด อย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ วัน

๓.๖ สรุปผลการดำเนินงาน อภิปรายผล เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานครั้งต่อไป

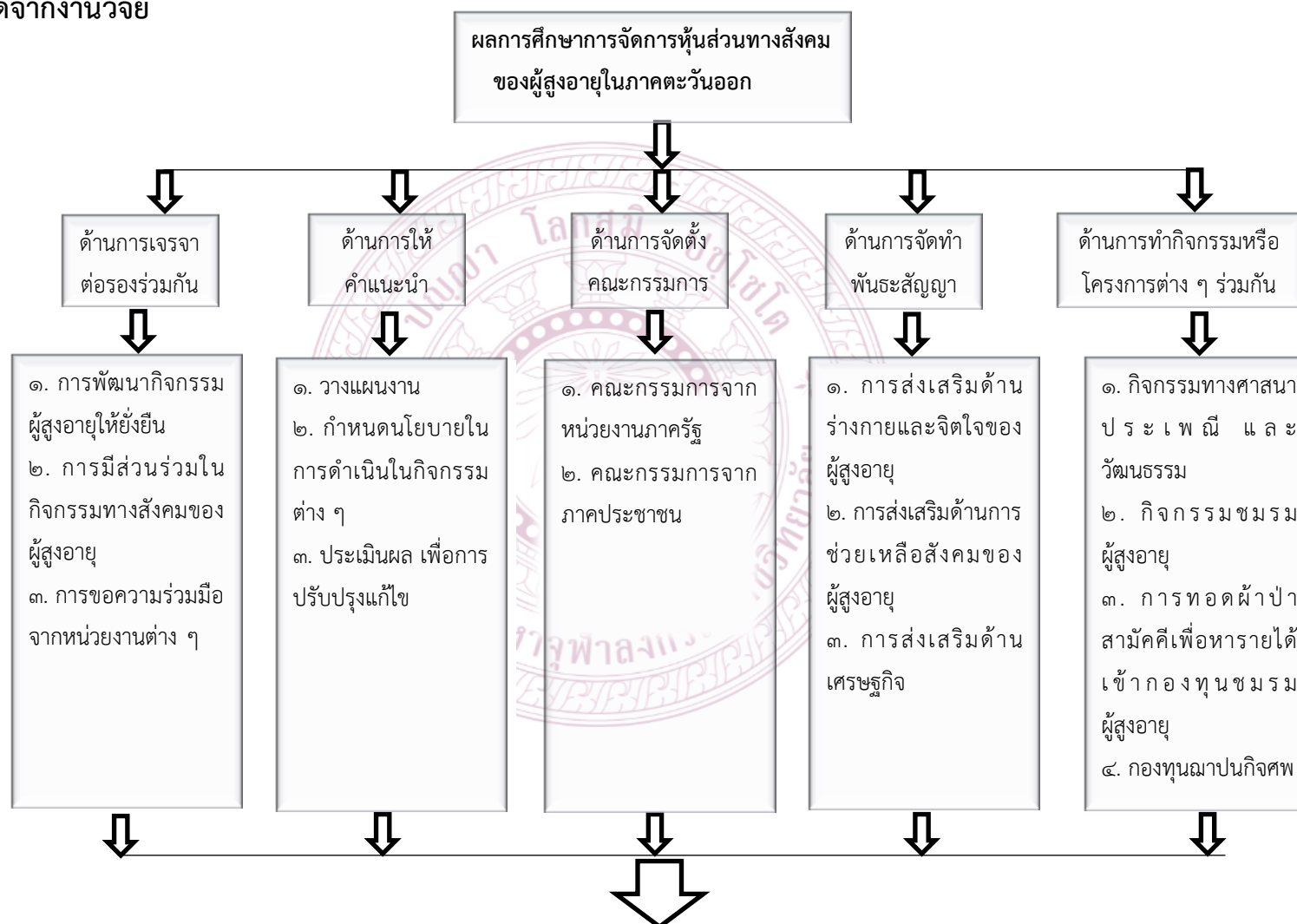
^{๘๓} สัมภาษณ์, นายกิตติภพ มงคล, ผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๘๔} สัมภาษณ์, นางจินดา มีทรัพย์, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

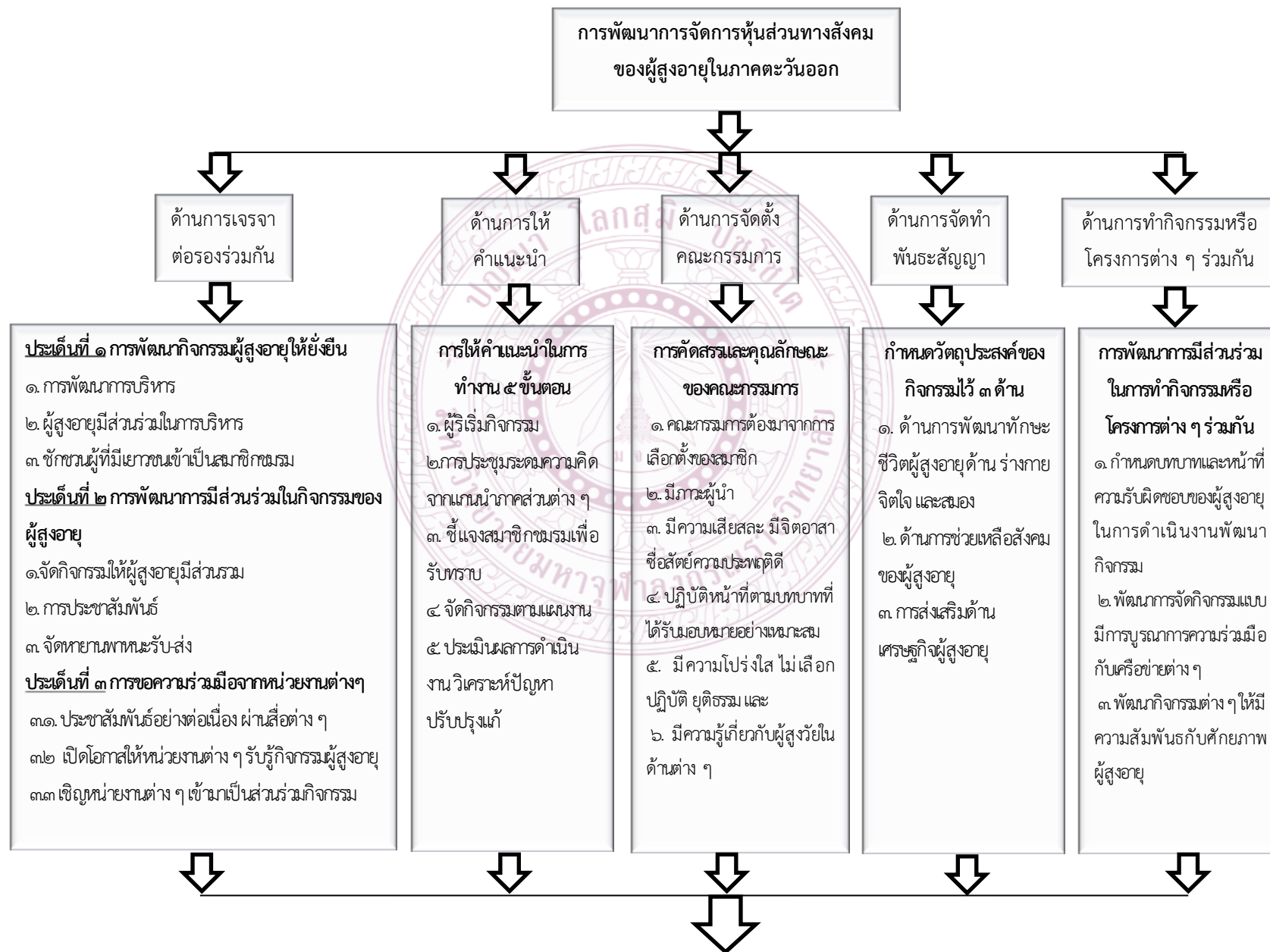
สรุป แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน ประกอบด้วย (๑) สร้างกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน มีการอบรมอาสาสมัครผู้สูงอายุ (อผส.) เพื่อดูแลผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยในหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้สูงอายุดูแลกันเอง (๒) สร้างทีมงานอย่างต่อเนื่อง โดยดึงผู้สูงอายุที่เป็นคนเก่ง คนดี มาเป็นประธานชมรมผู้สูงอายุ มีคณะกรรมการ และ (๓) การขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กับศักยภาพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (๓.๑) กิจกรรมมีการตรวจคัดกรองสุขภาพ (๓.๒) อบรมให้ความรู้การดูแลสุขภาพ แก่ผู้ดูแลและผู้สูงอายุ (๓.๓) การคัดกรองแบ่งผู้สูงอายุ (๓.๔) เยี่ยมติดตามผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้านและภาวะติดเตียง (๓.๕) กิจกรรมปั่นจักรยานตะเวนเยี่ยมผู้สูงอายุตามเส้นทางที่กำหนด (๓.๖) สรุปผลการดำเนินงาน อภิปรายผล

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

(ต่อ)

(ต่อ)

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development, R&D) ดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้สูงอายุและหน่วยงานต่าง ๆ ในภาคตะวันออก ศึกษากรณีชุมชนที่เป็นตัวอย่างออกแบบกิจกรรมการพัฒนาและการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุตามความสามารถของผู้สูงอายุ ทดลองและประเมินผล ในบทนี้แบ่งเป็น ๓ ตอน ได้แก่ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ซึ่งสรุปผลตามวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเทศบาล ตำบลคลองเขื่อน อำเภอกลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และประชากรเทศบาล ตำบลไม้เค็ด อำเภอมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยการแจกแบบสอบถาม จำนวน ๓๕๓ คน ประกอบด้วย คณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ จำนวน ๘๒ คน ผู้นำหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน ๙๙ คน และ ผู้สูงอายุ ๑๗๒ คน ใน ๖ ตำบลของเทศบาล ตำบลคลองเขื่อน อำเภอกลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และเทศบาล ตำบลไม้เค็ด อำเภอมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยการแจกแบบสอบถาม จำนวน ๓๕๓ รูป โดยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ คณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ จำนวน ๖ คน กลุ่มที่ ๒ ผู้นำหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน จำนวน ๖ คน และกลุ่มที่ ๓ ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๘ คนโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview)

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ เพื่อขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ คณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ จำนวน ๖ คน กลุ่มที่ ๒ ผู้นำหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน จำนวน ๖ คน และกลุ่มที่ ๓ ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๘ คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

(Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชน พบว่า เพศของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๕๑ – ๖๐ ปี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกร ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๕,๐๐๑ – ๑๐,๐๐๐ บาท ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระยะทางจากบ้านถึงวัด ๑ – ๒ กิโลเมตร

๕.๑.๒ ผลการศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองรวมกันและการทำข้อตกลงร่วมกัน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุม กำกับ ดูแลทุกหน่วยงานในการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมาก ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนร่วมกันในกำหนดนโยบายจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำงานที่มีจุดมุ่งหมายของหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินบุคลากรทุกระดับที่เกี่ยวข้องมีความร่วมมือในการดำเนินการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำผลการดำเนินงานการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมาปรับปรุงพัฒนา และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนดำเนินการเจรจาต่อรองจากหลายหน่วยงานในการเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ตามลำดับ

องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินกระบวนการให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมสร้างการ

ให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนกำหนดนโยบายจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุร่วมกัน โดยเน้นการให้คำแนะนำปรึกษาในการทำงานร่วมกัน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการให้คำแนะนำปรึกษาแก้ปัญหาหุ้นส่วนทางสังคม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุม กำกับ และดูแลการให้คำแนะนำปรึกษาการดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำผลการให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมาปรับปรุงพัฒนา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้คำแนะนำปรึกษาการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุจากหลายหน่วยงาน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนการให้คำแนะนำปรึกษาการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุตามลำดับ

องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานของคณะกรรมการ หุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์รวมการขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันและการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบหุ้นส่วนทางสังคม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการประสานพลังขององค์กรทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมเชิงนโยบาย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการกำกับและติดตามผลขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโดยใช้กลไกของคณะกรรมการในการขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดการคัดเลือกคณะกรรมการประกอบด้วยองค์กรจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำกับ ควบคุมการขับเคลื่อนการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ตามลำดับ

องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดทำพันธะสัญญา พบว่า ระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาในการประเมินความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาในการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนสร้างพันธะสัญญาในการจัดการหุ้นส่วนสังคมของผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาให้กับประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุที่ต่างมีผลประโยชน์ร่วมกัน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาเพื่อควบคุมการทำงานด้านหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุทุกภาคส่วนให้บรรลุเป้าหมาย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาเพื่อควบคุมการทำงานด้านหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุทุกภาคส่วนให้บรรลุเป้าหมายมา ความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ และ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนสร้างพันธะสัญญาให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทาง สังคมของผู้สูงอายุ ตามลำดับ

องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านการมีส่วนร่วมใน การทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน พบว่า ระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปาน กลาง โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำกับและ ติดตามผลการดำเนินงานของหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรมหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุจากทุกภาคส่วน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ ประเมินความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ ระดมทุนในพื้นที่ร่วมกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันทุกภาคส่วน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมในการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างสมาชิก หุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดให้มีเวทีประชาคมหรือการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนก่อนดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของ ผู้สูงอายุ ตามลำดับ

๕.๑.๓. ผลการศึกษาการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑) การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการเจรจาต่อรอง ร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ประกอบด้วย ๓ ประเด็นหลัก คือ (๑) การพัฒนากิจกรรม สูงอายุให้ยั่งยืน เพื่อการส่งเสริมให้ผู้สูงวัยเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกิจกรรมในกลุ่มคนวัยเดียวกันและ กลุ่มคนที่มีความสนใจคล้าย ๆ กัน และสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนจนกลายเป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่จะ คอยช่วยเหลือกันเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ (๒) การมีส่วนร่วม ในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุไม่เหงา ได้สร้างความสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสาร ระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุในวัยเดียวกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มี สุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ และรู้สึกว่ามีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของสังคม และ (๓) การขอ ความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ เพื่อลดภาระและข้อจำกัดของ ชมรมผู้สูงอายุ

๒) การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการให้คำแนะนำ ปรีกษา ด้านกิจกรรมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (๑) วางแผนงาน ในการทำกิจกรรมร่วมปรึกษาหารือขอ คำแนะนำการทำงานด้านต่าง ๆ (๒) กำหนดนโยบายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และ (๓) ประเมินผล เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที เพื่อทราบผล ความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค

๓) การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดตั้ง คณะกรรมการทำงานร่วมกันด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ (๑) คณะกรรมการจากหน่วยงานภาครัฐ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา วิทยากร และพี่เลี้ยงและคอย สนับสนุนในด้านต่าง ๆ และ (๒) คณะกรรมการจากภาคประชาชน การสรรหาบุคลากรในการดำเนิน กิจกรรม คณะกรรมการชมรมแทบไม่ได้มีส่วนร่วม โดยทางประธานได้ตัดสินใจสรรหาบุคลากรด้วย ตนเอง ซึ่งเกณฑ์ในการพิจารณาสรรหาบุคลากร คือ ดูถึงความเหมาะสมความถนัดและความสามารถ ของแต่ละบุคคล

๔) การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดทำพันธะ สัญญา ที่การเน้นประโยชน์ของผู้สูงอายุโดยตรง ประกอบด้วย (๑) การส่งเสริมด้านร่างกายและจิตใจ ของผู้สูงอายุ ที่ส่งผลให้เกิดความสุข (๒) การส่งเสริมด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุ ได้ทำประโยชน์ต่อสังคม และ (๓) การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ การมีความมั่นคงทางรายได้ การ วางแผนทางการเงิน ทั้งการออมในรูปแบบต่าง ๆ และการลงทุน

๕) การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการมีส่วนร่วมใน การทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน ของผู้สูงอายุส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าของตนเองและเป็นประโยชน์ต่อสังคม กิจกรรมที่เป็น รูปธรรมอย่างชัดเจนและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและชุมชน ได้แก่

๑) กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม ใช้แบบแผนดั้งเดิมในการ อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

๒) กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (๑) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้าน ร่างกาย (๒) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ (๓) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้าน ความสัมพันธ์ทางสังคม และ (๔) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม

๓) การทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อหารายได้เข้ากองทุนชมรมผู้สูงอายุ

๔) กิจกรรมเสริมรายได้ได้แก่ กิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันทำหรือผลิตแล้วนำไป จำหน่ายเป็นการเสริมรายได้

๕) กองทุนฌาปนกิจศพ เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนผู้สูงอายุเพื่อช่วยเหลือสมาชิก ของกลุ่มผู้สูงอายุยามเสียชีวิต

๕.๑.๔ ผลการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียง

๑) แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียง ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ๓ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ แนวทางพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุให้ยั่งยืน คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน ดังนี้ (๑) การพัฒนาการบริหารการจัดกิจกรรมของผู้สูงอายุจะต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนการประชุมภายในของชมรมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกชมรมอันนำไปสู่วิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด (๒) ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการบริหาร การทำงานร่วมกันของผู้สูงอายุเป็นลักษณะการทำงานแบบทีมเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมและเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานชมรม (๓) ชักชวนผู้ที่มีเยาวชนเข้าเป็นสมาชิกชมรม

ประเด็นที่ ๒ แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้สูงอายุ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน (๑) จัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในชุมชน (๒) การประชาสัมพันธ์ (๓) จัดหาทุนพาหนะรับ-ส่ง สำหรับผู้สูงอายุ

ประเด็นที่ ๓ แนวทางการพัฒนาขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน (๑) ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ผ่านสื่อต่าง ๆ (๒) เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ รับรู้กิจกรรมผู้สูงอายุ (๓) เชิญหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาเป็นส่วนร่วมกิจกรรม

๒) แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียง ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอนดังนี้ คือ (๑) ผู้ริเริ่มกิจกรรมหมายถึง ผู้ที่มีแนวคิดในการริเริ่มที่จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ (๒) การประชุมระดมความคิดจากแกนนำภาคส่วนต่าง ๆ ประกอบด้วย นายกและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ เป็นต้น (๓) ชี้แจงสมาชิกชมรมเพื่อรับทราบรับทราบโดยประธานชมรมจะชี้แจงให้สมาชิกชมรมได้รับทราบในวันที่มีการประชุมประจำเดือนหรือวันนัดประชุมกรณีที่เป็นกิจกรรมเร่งด่วน เพื่อให้ทราบถึงลักษณะกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นว่าชมรมผู้สูงอายุต้องมียุทธศาสตร์ที่รับผิดชอบอย่างไรบ้างตลอดจนความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง (๔) จัดกิจกรรมตามแผนงาน (๕) ประเมินผลการดำเนินงาน เป็นการระดมปัจจัยและความร่วมมือจากหลากหลายหน่วยงานที่มีอยู่ในชุมชนตลอดจนจากชมรมผู้สูงอายุเพื่อช่วยกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมให้บรรลุตามเป้าหมาย

๓) แนวทางในการพัฒนารูปแบบการการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน ดังนี้ (๑) คณะกรรมการต้องมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกหรือการได้รับการยอมรับจากสมาชิกส่วนใหญ่ (๒) มีภาวะผู้นำจรรยาบรรณในการบริหารจัดการองค์กร เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป กล้าให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะข้อโต้แย้งข้อสนับสนุนในประเด็นที่สงสัยแม้มีบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าตนอยู่ก็ตาม รับฟังความคิดเห็นจากสมาชิก มีทักษะในการพูดโน้มน้าวให้เกิดความร่วมมือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ (๓) มีความเสียสละ มีจิตอาสา ซื่อสัตย์ความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิก (๔) ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายตรงตามระยะเวลาที่กำหนดเป็นไปได้อย่างราบรื่น (๕) มีความโปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ ยุติธรรม และ (๖) มีความรู้เกี่ยวกับผู้สูงวัยในด้านต่าง ๆ

๔) แนวทางในการพัฒนารูปแบบการการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดทำพันธะสัญญา ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมไว้ ๓ ด้าน ประกอบด้วยคือ (๑) ด้านการพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุด้าน ร่างกาย จิตใจ และสมอง ที่สามารถชะลอความเสื่อมของร่างกาย มีสมรรถภาพร่างกายแข็งแรงสุขภาพจิตใจที่เข้มแข็งมีความสุข มีความเชื่อมั่น เห็นคุณค่าในตนเอง และสามารถคิดอย่างมีเหตุมีผล มีทักษะในการสื่อสาร การวางแผน และ (๒) ด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ บทบาท หน้าที่และสิทธิ ผู้สูงอายุ และ (๓) การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจผู้สูงอายุ

๕) แนวทางในการพัฒนารูปแบบการการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน ประกอบด้วย (๑) กำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้สูงอายุในการดำเนินงานพัฒนากิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทหน้าที่ช่วยเหลือ และรับผิดชอบงานบางอย่างที่เหมาะสมและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมด้านสาธารณสุขการแพทย์ การให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้การสร้างเครือข่ายทางสังคม การดำเนินงานจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีระดับอารมณ์ในเชิงบวก รับรู้ตัวตนเชิงบวก มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีการรับรู้คุณค่าของตนเอง มีความสุขในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตมากยิ่งขึ้น (๒) พัฒนาการจัดกิจกรรมแบบมีการบูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ โดยผู้นำเป็นผู้ริเริ่ม การสรรหาสมาชิกร่วมทีมโดยมาจากหลากหลายอาชีพ การสรรหาผู้มาร่วมเป็นคณะกรรมการต้องมีความชำนาญในด้านนั้น ๆ มีจิตอาสา มีสติปัญญา และทรัพยากรสนับสนุน (๓) พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กับศักยภาพผู้สูงอายุ ชุมชนผู้สูงอายุในอุดมการณ์นั้น ใครจะริเริ่ม ใครจะก่อตั้งก็ตาม ชุมชนนั้นจะต้องเป็นของสมาชิกในชุมชน

๕.๑.๕ ผลการศึกษาการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุใน ภาคตะวันออก

๑) แนวทางในการการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ประกอบด้วย ๓ ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ ๑ การขับเคลื่อนกิจกรรมผู้สูงอายุ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน ประกอบด้วย ๓ หลักใหญ่ ได้แก่ (๑) การขับเคลื่อนการบริหาร ปัจจัยในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมนั้นต้องอาศัยปัจจัยที่มีศักยภาพซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น ๔ ส่วน คือ (๑.๑) มีการวางแผนการทำงานล่วงหน้า (๑.๒) การบริหารคนให้เหมาะสมกับลักษณะงานที่ทำ (๑.๓) การให้ความสำคัญกับการบริหารการเงินที่โปร่งใส และ (๑.๔) ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม (๒) จัดกิจกรรมศิลป สมาธิ ปัญญา และ (๓) สร้างอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุน้อย (อผส.น้อย) ประเด็นที่ ๒ การขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน ได้แก่ (๑) สร้างกิจกรรม “สานใยรักสามวัย” (๒) จัดเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของกิจกรรม (๓) ให้บริการรถรับ-ส่ง ประเด็นที่ ๓ การขับเคลื่อนขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ (๑) จัดทำเวทีประชาคม (๒) ประชาสัมพันธ์ผลงานของโครงการผู้สูงอายุให้หน่วยงานต่าง ๆ ทราบ (๓) จัดให้หน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุ และ (๔) ส่งเสริมให้เกิดพี่เลี้ยงในการเขียนโครงการให้กับกิจกรรม

๒) แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา กิจกรรมตัวอย่าง การจัดกิจกรรมพรมเช็ดเท้าจากจุกขวดยาที่ใช้แล้ว ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ ๑ เสนอโครงการ “พรมเช็ดเท้าจากจุกขวดยาฉีดที่ใช้แล้ว โดยประธานชมรมผู้สูงอายุเป็นต้นเรื่องเสนอกิจกรรมพรมเช็ดเท้าจากจุกขวดยาฉีดที่ใช้แล้วสำหรับผู้สูงอายุในชมรมและผู้สูงอายุที่อยู่ที่บ้าน ขั้นที่ ๒ ระดมความคิดเห็นจากแกนนำภาคส่วนต่าง ๆ ในขั้นตอนนี้ประธานชมรมผู้สูงอายุในฐานะคนต้นเรื่องจะเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่สามารถช่วยผลักดันให้เกิดกิจกรรมขึ้นมาได้ เพื่อเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือความเป็นไปได้ของการจัดกิจกรรม ตลอดจนความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ขั้นที่ ๓ ชี้แจงสมาชิกชมรมเพื่อรับทราบ เมื่อมีการประชุมระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วและทุกฝ่ายเห็นว่าการจัดกิจกรรมมีความเป็นไปได้ ขั้นที่ ๔ จัดกิจกรรมตามแผนงาน ทุกภาคส่วนต่างก็ทำหน้าที่ของตนเองเพื่อจัดกิจกรรมพรมเช็ดเท้าจากจุกขวดยาฉีดที่ใช้แล้วอย่างเต็มที่ และ ขั้นที่ ๕ ประเมินผลการดำเนินงาน โดยประธานชมรมได้นัดประชุมสมาชิกชมรม เปิดโอกาสให้สมาชิกชมรมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

๓) แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกันของแต่ละขั้นตอน ดังนี้ (๑) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนสำคัญของการมีส่วนร่วมอย่างหนึ่งที่ทางคณะกรรมการควรเข้ามามีส่วนร่วม เพราะการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ (๒) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมผู้สูงอายุถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในพัฒนากิจกรรมให้ไปสู่เป้าหมายคือความเข้มแข็งของกิจกรรม (๓) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม การได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุเป็นสวัสดิการอย่างหนึ่งที่คณะกรรมการและสมาชิกชมรมควรได้รับไม่ว่าจะเป็นสวัสดิการด้านวัตถุสังคม หรือด้านจิตใจ และ (๔) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

๔) แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการจัดทำพันธะสัญญา สัญญา ๓ ด้าน ดังนี้ (๑) การขับเคลื่อนสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ ประกอบด้วย (๑.๑) ด้านสุขภาพกาย ด้วยการออกกำลังกายอย่างยืด (๑.๒) ด้านสุขภาพจิต ด้วยกิจกรรมธรรม (๑.๓) ด้านสมองด้วยกิจกรรมเล่าสูงกันฟัง (๒) การขับเคลื่อนด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (๒.๑) จิตอาสาแบ่งปันหล่อเลี้ยงปัญญา (๒.๒) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น (๒.๓) ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น (๓) การขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจด้วยกิจกรรมสูงวัยโอเคดี การทำพรมเช็ดเท้าด้วยจุกยาที่ใช้แล้ว การทำดอกไม้จันทน์ และกองทุนฌาปนกิจ

๕) แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน ประกอบด้วย (๑) สร้างกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน มีการอบรมอาสาสมัคร สูงอายุ (อผส.) เพื่อดูแลผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยในหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้สูงอายุดูแลตนเอง (๒) สร้างทีมงานอย่างต่อเนื่อง โดยดึงผู้สูงอายุที่เป็นคนเก่ง คนดี มาเป็นประธานชมรมผู้สูงอายุ มีคณะกรรมการ และ (๓) การขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กับศักยภาพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (๓.๑) กิจกรรมมีการตรวจคัดกรองสุขภาพ (๓.๒) อบรมให้ความรู้การดูแลสุขภาพ แก่ผู้ดูแลและผู้สูงอายุ (๓.๓) การคัดกรองแบ่งผู้สูงอายุ (๓.๔) เยี่ยมติดตามผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้านและภาวะติดเตียง (๓.๕) กิจกรรมปันจักรยานตะเวนเยี่ยมผู้สูงอายุตามเส้นทางที่กำหนด (๓.๖) สรุปผลการดำเนินงาน อภิปรายผล

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึง “การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” ทั้ง ๓ ด้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปราย ดังนี้

๑ การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๑.๑ การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในปัจจุบัน พบว่า การกำหนดโครงการกิจกรรมผู้สูงอายุมีการต่อรองกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงมากที่สุด นอกจากนี้ ผู้สูงอายุและชุมชนยังได้ร่วมแสดงความคิดเห็นข้อตกลงร่วมกันในการจัดกิจกรรม เพื่อให้กิจกรรมมีความยั่งยืน การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุสะท้อนถึงความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรม และต้องการให้มีการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอเช่นนี้ตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Oakly & Marsden^๑ ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมที่เป็นการเสริมพลังอำนาจ (Participation as Empowerment) เป็นการพัฒนาที่ต้องการการถ่ายทอดอำนาจจากผู้ให้สู่ผู้รับเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงสอดคล้องกับแนวคิดของ **กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์**^๒ กล่าวว่า การเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน เป็นรูปแบบที่สำคัญที่ทำให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมและการจัดรูปแบบทางสังคมอย่างชัดเจน ซึ่งการเจรจาต่อรองร่วมกันจะทำให้ทุกภาคส่วนมีการทำงานร่วมกันด้วยความสมัครใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน โดยมีการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการทำงานให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกฝ่ายพึงพอใจและได้รับผลประโยชน์ร่วมกันมากที่สุด

๑.๒ การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาในปัจจุบัน พบว่า มีคณะกรรมการที่ปรึกษาที่มาจากหลากหลายอาชีพโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เกษียณแล้ว นำความรู้ความสามารถมาเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาในด้านการวางแผน การกำหนดนโยบาย และประเมินผลการดำเนินกิจกรรม ด้วยการพูดคุยซักถามเพื่อติดตาม สังเกตว่ากิจกรรมนั้นกำลังดำเนินไปอย่างไร หากพบว่ากิจกรรมไม่เป็นตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการก็รีบดำเนินการแก้ไข สอดคล้องกับงานวิจัยของ **นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์**^๓ พบว่า การให้คำแนะนำปรึกษา

^๑ Oakley.P. & Marsden.D., **Approach to Participation in Rural development**, (Geneva: WHO, 1984), P. 18.

^๒ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **แนวทางส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อนำไปสู่สังคมสวัสดิการ**, (กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล็อก, ๒๕๕๖), หน้า ๒๘.

^๓ นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์, **“แนวทางการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการเด็ก”**, รายงานการวิจัย, (คณะสังคมสงเคราะห์: ศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๔๓.

ร่วมกัน เป็นรูปแบบหนึ่งของการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม ในการวางแผน การกำหนดนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการร่วมกัน โดยเน้นการให้คำแนะนำ ปรีกษาร่วมกันอย่างชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการทำงานให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิด ของ วันชัย มีชาติ^๔ กล่าวว่า เนื่องจากบุคลิกภาพ อำนาจบารมี (Charisma) ความเป็นผู้เชี่ยวชาญ ความเคารพ และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่ม ลักษณะดังกล่าวทำให้เอื้อต่อการปฏิบัติตามของสมาชิก กลุ่มด้วยความเต็มใจอีกด้วย

๑.๓ การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดตั้ง คณะกรรมการทำงานร่วมกันในปัจจุบัน พบว่า การแต่งตั้งคณะกรรมการ และผู้บริหารโครงการแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ (๑) คณะกรรมการจากหน่วยงานภาครัฐ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา วิทยากร และพี่เลี้ยงและ คอยสนับสนุนในด้านต่าง ๆ (๒) คณะกรรมการจากภาคประชาชน การสรรหาบุคลากรในการดำเนิน กิจกรรม คณะกรรมการชมรมแทบไม่ได้มีส่วนร่วม โดยทางประธานได้ตัดสินใจสรรหาบุคลากรด้วย ตนเอง ซึ่งเกณฑ์ในการพิจารณาสรรหาบุคลากร คือ ดูถึงความเหมาะสมความถนัดและความสามารถ ของแต่ละบุคคลสอดคล้องกับแนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตน์^๕ กล่าวว่า ประธานจะเป็นผู้กำหนด โครงสร้างสถานการณ์ในการทำงานไว้ให้คณะกรรมการบริหารอย่างสมบูรณ์แบบ ประธานจะใช้อำนาจ เต็มที่ในการเลือกกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นและจัดบุคลากรในการดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง

๑.๔ การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดทำ พันธสัญญาในปัจจุบัน พบว่า เน้นประโยชน์ของผู้สูงอายุโดยตรง คือ การส่งเสริมด้านร่างกายและ จิตใจของผู้สูงอายุ ที่ส่งผลให้เกิดความสุข วัยสูงอายุมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์ การปฏิบัติตนเพื่อให้มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงจึงมี ความสำคัญ ตั้งแต่การนอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอในแต่ละวัน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้เกิด ความเพลิดเพลิน การออกกำลังกายหรือเคลื่อนไหวร่างกายอย่างสม่ำเสมอ การเลือกอาหารที่เหมาะสม กับร่างกาย รวมทั้งการดูแลตนเองโดยพยายามลด ละ เลิก สิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น บุหรี่ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และคณะ^๖ พบว่า ชีวิตที่มี คุณค่าและมีความสุข (Fruitful and Happy Life) เป็นชีวิตที่เริ่มด้วยความพึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่และที่ได้ทำประโยชน์ ตลอดจนได้ดูแลตนเองทางร่างกาย อารมณ์ และจิตวิญญาณ จึงเป็นชีวิต

^๔ วันชัย มีชาติ, พฤติกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒.

^๕ วิโรจน์ สารรัตน์, การบริหารการศึกษา : หลักการ ทฤษฎี หน้าที่ ประเด็นและบทวิเคราะห์, พิมพ์ครั้งที่ ๔. (กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุจน์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๗.

^๖ ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์, “รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดสวัสดิการสังคมโดยองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นสำหรับผู้สูงอายุ”, รายงานการวิจัย, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙). หน้า ๒๔๕.

ที่สมบูรณ์ อุดมสมบูรณ์ ดังพฤษภษาที่ออกดอกออกผล สืบขยายพืชพันธุ์ ยังประโยชน์แก่สรรพชีวิตในโลก จึงเป็นชีวิตที่ดีงาม มีความลุ่มลึก และมีคุณภาพ มีเป้าหมาย มีสมรรถนะ มีประโยชน์ และมีความสุขความเบิกบานในการใช้ชีวิต และสอดคล้องกับแนวความคิดของ **วิภาณันท์ ม่วงสกุล**^๗ กล่าวว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มี พละพลลัง (Active Ageing) เพื่อให้เป็นผู้ที่สามารถพึ่งพาตนเองและทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยด้านสุขภาพ ส่งเสริมให้เกิดการดูแลตนเองอย่างเหมาะสมกับโรคหรือความเจ็บป่วยที่มี ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการ รักษาพยาบาลให้ผู้สูงอายุสามารถได้รับบริการสะดวกมากขึ้น และประชาสัมพันธ์ถึงสวัสดิการทางสุขภาพให้ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลข่าวสารที่ทั่วถึงและรวดเร็ว โดยอาศัยเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร (๒) การส่งเสริมด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุได้ทำประโยชน์ต่อสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุมิพบทบท หนัก และสิทธิ ผู้สูงอายุได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัว และสังคม ร่วมเป็นจิตอาสาการแบ่งปัน และรู้จักสามัคคีพัฒนาสังคมชุมชนได้ สอดคล้องกับวิจัยของ **รุ่งกานต์ ปราชญ์ศรีภูมิ**^๘ พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย อาหาร การรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าใช้จ่ายด้านอื่น ๆ สาเหตุหลักของการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของผู้สูงอายุเกิดจากไม่สามารถทำงานได้หรือทำได้น้อยลงกว่าเดิมเนื่องจากร่างกายเสื่อมถอยตามวัย โดยรายได้หลักของผู้สูงอายุมักมาจากการขายผลผลิตทางการเกษตร เงินบำนาญ เงินฝากธนาคารเงินรับจ้างทั่วไป หรือมาจากบุตรหลาน เป็นต้น โดยรายได้เหล่านี้นับวันยิ่งลดลงเนื่องจากต้องนำมาใช้รักษาพยาบาลตนเอง และคุ้มครอง ในบางรายได้เงินจากลูกหลานเป็นหลัก หากลูกหลานมีรายได้ไม่เพียงพอส่งผลกระทบต่อรายได้ของผู้สูงอายุตามไปด้วย

๑.๕ การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน พบว่า ประกอบด้วย (๑) กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม (๒) กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ (๓) การทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อหารายได้เข้ากองทุนชมรมผู้สูงอายุ (๔) กิจกรรมเสริมรายได้ และ (๕) กองทุนฌาปนกิจศพ จุดแข็งที่สำคัญของการดำเนินงานของกิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมทั้งสี่ด้านดังอุดมการณ์ของการตั้งชมรมว่า “ชมรมผู้สูงอายุเป็นของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุ และเพื่อผู้สูงอายุ” กิจกรรมต่าง ๆ นับได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะการจัดกิจกรรมของชมรมต้องอาศัยพลังแห่งความสามัคคีของสมาชิกในการเข้ามาช่วยดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการประสานงาน งานเอกสาร

^๗ วิภาณันท์ ม่วงสกุล, “การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังด้วยแนวคิด พละพลลัง”, วารสารวิจัยสังคม, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๕๘): ๙๓.

^๘ รุ่งกานต์ ปราชญ์ศรีภูมิ, “การพัฒนาศักยภาพชมรมผู้สูงอายุโดยการผนึกกำลังของชุมชนตำบลโค้งยาง อำเภอสองแคว จังหวัดนราธิวาส”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, (สาขาพัฒนสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๖๐), หน้า ๑๗.

และการจัดเตรียมสถานที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ **กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์**^๙ ความสามัคคีของสมาชิกชมรมสะท้อนได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกชมรมอย่างสม่ำเสมอและต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ การเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกชมรมดังกล่าวอาจเกิดจากการที่สมาชิกชมรมมองเห็นประโยชน์ที่ได้รับที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพร่างกายจิตใจ และสังคม

สรุป การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในปัจจุบัน พบว่า การกำหนดโครงการกิจกรรมผู้สูงอายุมีการต่อรองกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้าร่วมอย่างทั่วถึงมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **Oakly & Marsden** ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมที่เป็นการเสริมพลังอำนาจ เป็นการพัฒนาที่ต้องการการถ่ายโอนอำนาจจากผู้ให้สู่ผู้รับเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาในปัจจุบัน พบว่า มีคณะกรรมการที่ปรึกษาที่มาจากหลากหลายอาชีพโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เกษียณแล้ว นำความรู้ความสามารถมาเป็นกรรมการที่ปรึกษา การกำหนดนโยบาย และประเมินผลการดำเนินกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ **นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์** พบว่า การให้คำแนะนำปรึกษาร่วมกัน เป็นรูปแบบหนึ่งของการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกันในปัจจุบัน พบว่า การแต่งตั้งคณะกรรมการ และผู้บริหารโครงการแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ (๑) คณะกรรมการจากหน่วยงานภาครัฐ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา วิทยากร และพี่เลี้ยงคอยสนับสนุนในด้านต่าง ๆ (๒) คณะกรรมการจากภาคประชาชน การสรรหาบุคลากรในการดำเนินกิจกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ **วิโรจน์ สารรัตนะ** กล่าวว่า ประธานจะเป็นผู้กำหนดโครงสร้างสถานการณ์ในการทำงานไว้ให้คณะกรรมการบริหารอย่างสมบูรณ์แบบ ด้านการจัดทำพันธะสัญญาในปัจจุบัน พบว่า เน้นประโยชน์ของผู้สูงอายุโดยตรง คือ การส่งเสริมด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ที่ส่งผลให้เกิดความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และคณะ** พบว่า ชีวิตที่มีคุณค่าและมีความสุข เป็นชีวิตที่เริ่มด้วยความพึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่และที่ได้ทำประโยชน์ทางร่างกาย อารมณ์ และจิตวิญญาณ จึงเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน พบว่า ประกอบด้วย (๑) กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม (๒) กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ (๓) การทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อหารายได้เข้ากองทุนชมรมผู้สูงอายุ (๔) กิจกรรมเสริมรายได้ และ (๕) กองทุนฌาปนกิจศพ สอดคล้องกับแนวคิดของ **กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์** ความสามัคคีของสมาชิกชมรม

^๙ สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, แนวทางการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อนำไปสู่สังคมสวัสดิการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เด็อน, ๒๕๕๖), หน้า ๔๘.

สะท้อนได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกชมรมอย่างสม่ำเสมอและต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่

๒. การพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๒.๑ แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน พบว่า มี ๓ ประเด็น ประเด็นที่ ๑ แนวทางพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุให้ยั่งยืน คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน ๓ ประการ คือ (๑) การพัฒนาการบริหารจัดการกิจกรรมของผู้สูงอายุจะต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยพบว่า ประธานชมรมผู้สูงอายุมีความโดดเด่นในเรื่องผู้นำเชิงคุณลักษณะ กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความสามารถมีสติปัญญาและมีบุคลิกภาพตามคุณลักษณะของผู้นำที่พึงประสงค์สอดคล้องกับแนวคิดของ **วันชัย มีชาติ**^{๑๐} กล่าวว่า ผู้นำที่เน้นผลการสำเร็จงานหรือเน้นความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงาน โดยเน้นความสัมพันธ์ ความเอาใจใส่ต่อสมาชิกชมรมอยากให้ทุกคนสบายใจในการทำงาน โดยพิจารณาถึงความเชื่อมั่น ความเชื่อใจ และความเคารพที่สมาชิกชมรมมีต่อประธาน การที่ผู้นำได้รับการยอมรับจากสมาชิกชมรมจะทำให้ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ตามและยอมปฏิบัติตามผู้นำด้วยความเต็มใจ เนื่องจากบุคลิกภาพ อำนาจบารมี (Charisma) ความเป็นผู้เชี่ยวชาญ ความเคารพและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่ม ลักษณะดังกล่าวทำให้เอื้อต่อการปฏิบัติตามของสมาชิกกลุ่มด้วยความเต็มใจอีกด้วย (๒) ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการบริหาร การทำงานร่วมกันของผู้สูงอายุเป็นลักษณะการทำงานแบบทีม สาเหตุสำคัญที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้แสดงศักยภาพด้านนี้ได้เป็นอย่างดี อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนจากลูกหลาน เพราะอยากให้ญาติผู้ใหญ่ได้มีการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูงที่มีวัยใกล้เคียงกันได้แสดงออกถึงความสามารถ การคิด วิเคราะห์ ได้ทำกิจกรรมสันทนาการ ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขและภาคภูมิใจในตนเองจากการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ **ณัฐรัฐิตตา เทวเลิศสกุล**^{๑๑} กล่าวว่า ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งมีความพร้อมเข้าร่วมกิจกรรม เป็นผู้นำชุมชนและช่วยเหลือชุมชนอย่างเต็มที่ และลูกหลานของผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความยินดีที่จะให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และ (๓) ชักชวนผู้ที่มีเยาวชนเข้าเป็นสมาชิกชมรม เพื่อให้เยาวชนได้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุและสืบทอดโครงการต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ **ปิ่นนเรศ กาศอุดม**^{๑๒} กล่าวว่า การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการแบ่งปัน การถ่ายทอด

^{๑๐} วันชัย มีชาติ, พฤติกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑๒๒.

^{๑๑} ณัฐรัฐิตตา เทวเลิศสกุล, “แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลัง กรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต”, วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน, ๒๕๕๙): ๕๓๘.

^{๑๒} ปิ่นนเรศ กาศอุดม, “บทบาทครอบครัวในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง”, วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม, ๒๕๖๑): ๓๐๖.

ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะแก่เยาวชนรุ่นหลังโดยเปิดโอกาสในการเข้าร่วมการให้บริการแก่สังคมส่วนรวม หรือการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครที่เหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของตนเอง ประเด็นที่ ๒ แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้สูงอายุ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในชุมชน โดยคนในชุมชนจะต้องช่วยกันตระหนักในการดูแลแล้วจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้สูงอายุมีความสามารถในการดูแลตนเองในชีวิตประจำวันและการเข้าไปร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ **อัศนี วันชัย**^{๑๓} กล่าวว่า การเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ สามารถนำมาชดเชยภาระหน้าที่การงานที่ต้องหมดความรับผิดชอบลง การที่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้มีการพบปะพูดคุยกับบุคคลอื่น ๆ ได้รับการยอมรับและสถานะทางสังคมประสบความสำเร็จ ส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่าในสังคม ปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมของผู้สูงอายุก็คือ การรับรู้ภาวะสุขภาพของตนเอง ถ้าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี จะมีบทบาทและศักยภาพในด้านงานสาธารณสุขมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสภาวะสุขภาพไม่ดี บุคคลที่รับรู้ว่าเป็นตนเองสุขภาพดี มีความโน้มเอียงที่จะกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพน้อยกว่าผู้ที่รับรู้ว่าเป็นตนเองสุขภาพไม่ดี (๒) การประชาสัมพันธ์ แต่ละหมู่บ้านอย่างทั่วถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรม โดยการประกาศเสียงตามสาย บางหมู่บ้านมีตัวแทนกระจายข่าวโดยตรง หรือประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน และมีการส่งข่าวเข้าในไลน์กลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งมีสมาชิกชมรมและกรรมการอยู่ในกลุ่มไลน์ดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์**^{๑๔} พบว่า ต้องมีเครื่องมือประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ มีการจัดทำประชาสัมพันธ์โครงการที่จะดำเนินการ การเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ผ่านสื่อต่าง ๆ ในชุมชน เช่น วิทยุชุมชน เสียงตามสาย การบอกแบบปากต่อปาก การใช้แบบสำรวจเก็บข้อมูลเพื่อประเมินความสำเร็จของการดำเนินโครงการ ในลักษณะของการติดตามประเมินผล ภายใความพยายามในการสร้างกฎ กติกา มติประชาคมที่ชัดเจน เพื่อเป็นข้อตกลงและยอมรับร่วมกันในการดำเนินโครงการต่าง ๆ จัดหาเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการ และ (๓) จัดหายานพาหนะรับ-ส่ง สำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ ไม่มียานพาหนะ ไม่มีสมาชิกในครอบครัวรับ-ส่ง หรือ สถานจัดกิจกรรมไกลจากที่พักอาศัยของผู้สูงอายุมาก สอดคล้องกับ

^{๑๓} อัศนี วันชัย, “ประสบการณ์การตัดสินใจเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองการวิจัยเชิงคุณภาพ”, **วารสารพยาบาลสหภาพไทย**, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน, ๒๕๖๓) ๑๑๔.

^{๑๔} กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, “แบบสำรวจความต้องการของผู้สูงอายุต่อบริการจากหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายด้านผู้สูงอายุโครงการวิจัย กลยุทธ์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุ, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดียน, ๒๕๕๖), หน้า ๒๔.

แนวคิดของ พระเศวตฉัตร กิตติปญโญ^{๑๕} กล่าวว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ คือ สมาชิกมีปัญหาสุขภาพ และไม่เข้าร่วมกิจกรรมเนื่องจากติดปัญหาด้านการเดินทาง และขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมที่สร้างรายได้ ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาคือ ชมรมควรมีสถานที่ตั้งเป็นของตนเอง ควรจัดรถ รับ-ส่งสมาชิกในการมาเข้าร่วมกิจกรรมประจำเดือน ควรหาแหล่งสนับสนุนความรู้และเงินทุนจากเอกชนเพิ่มนอกเหนือจากงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ประเด็นที่ ๓ แนวทางการพัฒนาขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน ประกอบด้วย (๑) ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ผ่านสื่อต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **โรงพยาบาลศรีธัญญา กรมสุขภาพจิต**^{๑๖} พบว่า การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับบทบาทของกิจกรรมผู้สูงอายุ เป็นการระดมความร่วมมือให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าใจและสนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **ศักดิ์สิทธิ์ หมื่นกุล**^{๑๗} กล่าวว่า กระบวนการประชาสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสาร เป็นการพัฒนาโครงข่ายความร่วมมือ และพัฒนาทรัพยากรและแหล่งทุนของเครือข่าย (๒) เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ รับรู้กิจกรรมผู้สูงอายุ สอดคล้องกับแนวคิดของ **สุชาดา จักรพิสุทธิ์**^{๑๘} กล่าวว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคม องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำสนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ และ (๓) เชิญหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาเป็นส่วนร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ **แสวง ขาวแก้ว**^{๑๙} พบว่า การขอความร่วมมือจากบุคลากรหน่วยงานต่าง ๆ สถานที่ และการประชาสัมพันธ์ เนื่องจาก

^{๑๕} พระเศวตฉัตร กิตติปญโญ, “ศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหลักช้าง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช”, **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ**, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน, ๒๕๖๑): ๓๕.

^{๑๖} โรงพยาบาลศรีธัญญา กรมสุขภาพจิต, “แนวทางการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายคนพิการทางจิต, **รายงานการวิจัย**, (สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๗), หน้า ๔.

^{๑๗} ศักดิ์สิทธิ์ หมื่นกุล, “ทัศนของชาวบ้านในพื้นที่แนวกันชนป่าภูเขียวต่อการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายเกษตรดินภูพัฒนา อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ”, **สารนิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๓๐.

^{๑๘} สุชาดา จักรพิสุทธิ์, “การศึกษาทางเลือกของชุมชน”, **วารสารศึกษาศาสตร์**, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๔ (มิถุนายน-สิงหาคม ๒๕๕๗): ๑๘.

^{๑๙} แสวง ขาวแก้ว, “การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุเพื่อการส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดแพร่”, **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓), หน้า ๒๒.

เป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการจัดกิจกรรมนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงบประมาณและบุคลากรจากหน่วยงานต่าง ๆ

๒.๒ แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา พบว่า มีการวางแผนงาน ๕ ขั้นตอน ได้แก่ (๑) ผู้ริเริ่มกิจกรรม (๒) การประชุมระดมความคิดจากแกนนำภาคส่วนต่าง ๆ (๓) ชี้แจงสมาชิกชมรมเพื่อรับทราบ (๔) จัดกิจกรรมตามแผนงาน (๕) ประเมินผลการดำเนินงาน ทั้ง ๕ ขั้นตอนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ **เพ็ญจันทร์ สิทธิปรีชาชาญ และคณะ**^{๒๐} กล่าวว่า การนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการในการพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ (๑) การเตรียมความพร้อมของชุมชน (๒) ศึกษาชุมชนและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (๓) วางแผนการแก้ปัญหา (๔) ปฏิบัติตามการวางแผน และ (๕) การติดตามประเมินผล และสรุปผล

๒.๓ แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน พบว่า กิจกรรมของผู้สูงอายุจะมีการเลือกสรรบุคลากรหลัก ๆ ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกันโดยพิจารณา ๒ ส่วน คือ (๑) ต้องมาจากการเลือกตั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ **สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร**^{๒๑} กล่าวว่า ผู้นำเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนพิเศษในชุมชนหรือท้องถิ่น นั้น ๆ เป็นผู้ที่สามารถจูงใจให้สมาชิกมีความคิดเห็นคล้อยตามและและตัดสินใจเลือกเป็นผู้นำกลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางได้เป็นผลสำเร็จในที่สุด หรือดำเนินการไปสู่จุดหมายที่ต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปจรรย์ ผลประเสริฐ**^{๒๒} พบว่า คณะกรรมการต้องมาจากการเลือกตั้งของสมาชิก หรือการ ได้รับการยอมรับจากสมาชิกส่วนใหญ่ (๒) คุณลักษณะของผู้นำหรือคณะกรรมการ ต้องมีภาวะผู้นำมีความเสียสละ มีจิตอาสา ซื่อสัตย์ความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิก สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศรีธัญญา เครื่องฉาย**^{๒๓} พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ชมรมผู้สูงอายุประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ คือ ปัจจัยด้านคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุที่มีศักยภาพสูง มีความรู้ มีประสบการณ์ เป็นที่ยอมรับของสมาชิกใน

^{๒๐} เพ็ญจันทร์ สิทธิปรีชาชาญ และคณะ, “กระบวนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลมาบแค”, **วารสารพยาบาลทหารบก**, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม, ๒๕๕๕): ๒๔๒.

^{๒๑} สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร, **ภาวะผู้นำในการพัฒนาสังคม**, (ภาควิชาสังคมศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคม: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๓), หน้า ๔๙.

^{๒๒} ปจรรย์ ผลประเสริฐ, “บริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ อย่างไรให้สำเร็จ?”, **วารสารชุมชนวิจัย**, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม, ๒๕๖๑): ๓๓.

^{๒๓} ศรีธัญญา เครื่องฉาย, “การพัฒนากิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน โดยชมรมผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองหิน ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, **รายงานการวิจัย**, (มหาวิทยาลัยขอนแก่น: ขอนแก่น, ๒๕๕๒), หน้า ๒๘.

ชุมชน มีความเสียสละ มีความสามัคคีไว้วางใจกัน มีการสื่อสารและประสานงานที่ดี ทำให้ชมรมผู้สูงอายุ มีความเข้มแข็ง มีทุนบุคคลทุนภูมิปัญญา ทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีทำให้การพัฒนากิจกรรมดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสมาชิกกลุ่มรับรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และมีความสม่ำเสมอในการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้นำ และกรรมการเป็นคนดี ซื่อสัตย์ มีความรู้ มีความเสียสละ สามัคคี มีการบริหารจัดการชมรมในรูปคณะกรรมการที่เป็นระบบชัดเจน โดยเฉพาะด้านการดำเนินงาน มีการมอบหมายหน้าที่ที่ชัดเจน และการบริหารจัดการที่ดี จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็งของชมรมผู้สูงอายุ

๒.๔ แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดทำพันธะสัญญา พบว่า ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมไว้ ๓ ด้าน ประกอบด้วยคือ (๑) ด้านการพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุด้าน ร่างกาย จิตใจ และสมอง ที่สามารถชะลอความเสื่อมของร่างกาย มีสมรรถภาพร่างกายแข็งแรงสุขภาพจิตใจที่เข้มแข็งมีความสุข มีความเชื่อมั่น เห็นคุณค่าในตนเอง และสามารถคิดอย่างมีเหตุมีผล สอดคล้องกับแนวคิดของ **สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ**^{๒๔} กล่าวว่า ผู้สูงอายุยังจำเป็นต้องดูแลสุขภาพจิตของตนเอง โดยทำจิตใจให้เบิกบาน หากิจกรรมที่ทำให้ตนเองได้พักผ่อนหย่อนใจ ดังนี้ การสร้างความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ด้วยการตั้งมั่นอยู่ในความดี คิดดี พูดดี ทำดี จะช่วยให้มีความสุข จิตใจแจ่มใส อารมณ์ดีการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย หากความสุขจากสิ่งใกล้ตัวที่มีอยู่ ไม่ปล่อยให้ตนเองอยู่ว่าง โดยหางานอดิเรกหรือกิจกรรมที่ชอบที่เหมาะสมกับวัยและสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ (๒) ด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ บทบาท หน้าที่และสิทธิของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับแนวคิดของ **องค์การอนามัยโลก (WHO)**^{๒๕} กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมครอบครัว ชุมชน และสังคม เป็นผู้ดำรงไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนและวัฒนธรรมสังคมของผู้สูงอายุที่ยังคงมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากจะรู้สึกถึงความมีคุณค่าแล้ว ยังรู้สึกถึงความเป็นผู้มีศักดิ์ศรี และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของบุตรหลาน ซึ่งช่วยทำให้สุขภาพจิตของผู้สูงอายุดีขึ้นและส่งผลกระทบต่อสุขภาพด้วย และ (๓) การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีทุนสำรองไว้ใช้จ่ายจำเป็น สอดคล้องกับแนวคิดของ **มูลนิธิสถาบันพัฒนาผู้สูงอายุไทย**^{๒๖} กล่าวว่า การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ทำงานที่เหมาะสมตามศักยภาพและประสบการณ์ มีรายได้ในการดำรงชีวิต มีการสร้างเสริมและฟื้นฟู

^{๒๔} สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, **ชุดความรู้การดูแลตนเองและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๖), หน้า ก.

^{๒๕} World Health Organization, **Active Ageing: A Policy Framework**, [Online], [Available from]: http://www.who.int/ageing/publications/active_ageing/en/ [๘ กรกฎาคม ๒๐๒๓].

^{๒๖} มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๖๐**, [ออนไลน์], [แหล่งที่มา]: <http://thaitgri.org/?p=38427> [๘ กรกฎาคม ๒๕๖๖].

สุขภาพเพื่อป้องกันหรือชะลอความทุพพลภาพและโรคเรื้อรังต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดภาระแก่ปัจเจกบุคคลครอบครัว และระบบบริการสุขภาพ

๒.๕ แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน พบว่า ประกอบด้วย (๑) กำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้สูงอายุในการดำเนินงานพัฒนากิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทหน้าที่ช่วยเหลือ และรับผิดชอบงานบางอย่างที่เหมาะสม โดยพบว่า ประธานชมรมผู้สูงอายุคนปัจจุบันเคยดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านและกำนันมาก่อนสิ่งเหล่านี้มีส่วนช่วยเหลือหลอมคุณลักษณะดังกล่าว จนเป็นที่ยอมรับและเคารพนับถือของคนในชุมชน นอกจากนี้การที่เคยดำรงตำแหน่งอยู่หลายสมัยทำให้มีเครือข่ายในการทำงานที่กว้างขวาง เมื่อเข้ามารับตำแหน่งประธานชมรมผู้สูงอายุ จึงสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องและผลักดันขับเคลื่อนกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดีและสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดต่อประสานงานด้านบุคลากร งบประมาณ และสถานที่กับเครือข่ายในหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่อยู่ในชุมชน (๒) พัฒนาการจัดกิจกรรมแบบมีการบูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ โดยพบว่าปัจจัยภายนอกชมรมมักเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นอย่างมากกับการดำเนินการจัดกิจกรรมหลักของชมรมซึ่งต้องใช้งบประมาณและความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น กิจกรรมประกวดชมรมผู้สูงอายุ กิจกรรมรดน้ำดำหัวเนื่องในวันสงกรานต์ เป็นต้น โดยงบประมาณและบุคลากรถือได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นและช่วยเอื้อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นการสนับสนุนปัจจัยเหล่านี้ถือว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบตามระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานต่าง ๆ อยู่แล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานจากภาครัฐที่จะต้องให้การสนับสนุน (๓) พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กับศักยภาพผู้สูงอายุ โดยพบว่า การพัฒนากิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุจัดกิจกรรมหลักเพื่อสนองความต้องการของสมาชิก โดยสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมและรับประโยชน์โดยตรงอย่างสม่ำเสมอจึงทำให้ที่ผ่านมามีการดำเนินกิจกรรมของชมรมเป็นไปอย่างราบรื่นอย่างไรก็ตามแม้ปัจจัยภายนอกชมรม เช่น งบประมาณ และความร่วมมือของบุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ จะเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญน้อยกว่าปัจจัยภายในชมรมเนื่องจากมีความจำเป็นในบางกิจกรรมของชมรมเท่านั้น แต่ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดความคล่องตัวและความราบรื่นในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุได้เช่นกัน นอกจากนี้ “ทุนทางสังคม” ในเรื่องความสามัคคีของชุมชนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ผลักดันและสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุบ้านแม่ละเมาได้เป็นอย่างดีด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ **กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์^{๒๗}** ความสามัคคีของสมาชิกชมรมสะท้อนได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกชมรมอย่างสม่ำเสมอและต่างฝ่าย

^{๒๗} สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **แนวทางการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อนำไปสู่สังคมสวัสดิการ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดียน, ๒๕๕๖), หน้า ๔๘.

ต่างทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ การเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกชมรมดังกล่าวอาจเกิดจากการที่สมาชิกชมรมมองเห็นประโยชน์ที่ได้รับที่รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพร่างกายจิตใจ และสังคม

สรุป การพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน พบว่า ประเด็นที่ ๑ แนวทางพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุให้ยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ **ปิ่นนเรศ กาศอุดม** กล่าวว่า การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการแบ่งปัน การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และทักษะแก่เยาวชนรุ่นหลังโดยเปิดโอกาสในการเข้าร่วมให้บริการแก่สังคมส่วนรวม ประเด็นที่ ๒ แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้สูงอายุ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกัน การจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ **อัศนี วันชัย** กล่าวว่า การเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ สามารถนำมาชดเชยภาระหน้าที่การงานที่ต้องหมดความรับผิดชอบลง การที่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้มีการพบปะพูดคุยกับบุคคลอื่น ๆ ได้รับการยอมรับ ส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าในสังคม ประเด็นที่ ๓ แนวทางการพัฒนาขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกันกำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **แสวง ขาวแก้ว** พบว่า การขอความร่วมมือจากบุคลากรหน่วยงานต่าง ๆ สถานที่ และการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการจัดกิจกรรมนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงบประมาณและบุคลากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา พบว่า มีการวางแผนงาน ๕ ขั้นตอน ได้แก่ (๑) ผู้ริเริ่มกิจกรรม (๒) การประชุมระดมความคิดจากแกนนำภาคส่วนต่าง ๆ (๓) ชี้แจงสมาชิกชมรมเพื่อรับทราบ (๔) จัดกิจกรรมตามแผนงาน (๕) ประเมินผลการดำเนินงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ **เพ็ญจันทร์ สิทธิปริชาชาญ และคณะ** กล่าวว่า การนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ (๑) การเตรียมความพร้อมของชุมชน (๒) ศึกษาชุมชนและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (๓) วางแผนการแก้ปัญหา (๔) ปฏิบัติตามการวางแผน และ (๕) การติดตามประเมินผล และสรุปผล ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน พบว่า กิจกรรมของผู้สูงอายุจะมีการเลือกสรรบุคลากรหลัก ๆ ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน คือ (๑) ต้องมาจากการเลือกตั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ **สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร** กล่าวว่า ผู้นำ เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนพิเศษในชุมชนหรือท้องถิ่น นั้น ๆ (๒) คุณลักษณะของผู้นำหรือคณะกรรมการ ต้องมีภาวะผู้นำมีความเสียสละ มีจิตอาสา ซื่อสัตย์ความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ครินญา เครื่องฉาย** พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ชมรมผู้สูงอายุประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ คือ คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุที่มีศักยภาพสูง มีความรู้ มีประสบการณ์ เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชน มีความเสียสละ ด้านการจัดทำพันธะสัญญา พบว่า ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรม คือ ด้านการพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุด้าน ร่างกาย จิตใจ และสมอง

สอดคล้องกับแนวคิดของ **สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ** กล่าวว่า ผู้สูงอายุน่าจะเป็นต้องดูแลสุขภาพจิตของตนเอง โดยทำจิตใจให้เบิกบาน หากิจกรรมที่ทำให้ตนเองได้พักผ่อนหย่อนใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน พบว่า ประกอบด้วย (๑) กำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้สูงอายุในการดำเนินงานพัฒนากิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทหน้าที่ช่วยเหลือ และรับผิดชอบงานบางอย่างที่เหมาะสม (๒) พัฒนาการจัดกิจกรรมแบบมีการบูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ (๓) พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กับศักยภาพผู้สูงอายุ

๓. การขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๓.๑ แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน พบว่า มีการต่อรองใน ๓ ประเด็น คือ ประเด็นที่ ๑ การขับเคลื่อนกิจกรรมผู้สูงอายุ ประเด็นที่ ๒ การขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ และประเด็นที่ ๓ การขับเคลื่อนความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ พบว่า ทั้ง ๓ ประเด็นเป็นการสร้างความยั่งยืนกับการดำเนินกิจกรรม ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากครอบครัวและชุมชน การที่ชุมชนส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุทำให้ผู้สูงอายุได้มาพบปะพูดคุยและร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน ทำให้มีเพื่อนและเกิดการแบ่งปันกัน เช่น อาหาร สิ่งของต่าง ๆ รวมทั้งการแบ่งปันความรู้และทักษะโดยการเป็นทั้งผู้สอนและผู้เรียนในเวลาเดียวกัน ในขณะที่ครอบครัวของผู้สูงอายุจะมีส่วนสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มาร่วมกิจกรรมโดยการรับ-ส่ง และจัดเตรียมอาหารให้ ส่วนชุมชนจะทำหน้าที่เป็นวิทยากร และสนับสนุนทุนในการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกอบอุ่น (Snug) ที่มีผู้สนใจเอาใจใส่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อนุสรณ์ อุดปล้อง**^{๒๘} พบว่า ปัจจัยการขับเคลื่อนที่นำไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน ประกอบด้วย (๑) ภาวะผู้นำของแกนนำผู้สูงอายุซึ่งมีผู้นำที่ดี หมายถึง มีผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ การประสานงาน และการกระตุ้นให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (๒) ความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มกันที่มีจริยธรรมและมีการบริหารจัดการชุมชนที่ดีหมายถึง ต้องมีการรวมกลุ่มกันที่เข้มแข็ง มีความมุ่งมั่น มีคุณธรรมจริยธรรมบริหารงานโปร่งใส เพื่อให้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเงินกองทุน และการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุและชุมชนสามารถดำเนินงานเจริญและเอื้อต่อการอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุ (๓) มีความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน หมายถึง สมาชิกชุมชนที่มีคุณภาพและมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมมีความเสียสละเข้ามาร่วมคิดร่วมดำเนินการร่วมรับผิดชอบในทุกกระบวนการ (๔) มีกระบวนการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่าง

^{๒๘} อนุสรณ์ อุดปล้อง, “ปัจจัยที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุบ้านแม่ละเมา ตำบลพะวอ อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก”, **ปริญาญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖), หน้า ๘๔.

ต่อเนื่อง (๕) บทบาทของภาควิชาการมีการเสริมกระบวนการเรียนรู้และสรุปทบทวนร่วมกับผู้สูงอายุ และชุมชน (๖) การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและนอกชุมชน (๗) มีการสร้างระบบการจัดเก็บและการนำมาใช้ขององค์ความรู้ที่ดี (๘) ความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เพราะทำให้ผู้สูงอายุมีเพื่อนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือสร้างสรรค์กิจกรรมทางสังคมร่วมกัน ทำให้ผู้สูงอายุมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันรู้สึกมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความสุขในการดำเนินชีวิตมีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

๓.๒ แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาพบว่า เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมตัวอย่าง การจัดกิจกรรมชมเชยเต้าจากจุฑาภุมมาที่ใช้แล้ว พบว่าผู้สูงอายุมีความสนใจมาก เพราะเกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุโดยตรง กิจกรรมต่าง ๆ ต้องเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้สูงอายุไว้ล่วงหน้า เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตัวผู้สูงอายุและอาจจะส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคมโดยรอบผู้สูงอายุ สอดคล้องกับแนวคิดของ จิตตรา มาคะผล^{๒๙} กล่าวว่า เป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน เน้นการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชมรม ชุมชน สังคม มีการเสริมแรง จูงใจให้ผู้สูงอายุ นำศักยภาพของตนเอง หรือองค์ความรู้ที่มีอยู่ มากำหนดให้เกิดประโยชน์ ทำให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าของตนเอง ที่ได้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ให้กับคนรุ่นต่อไป

๓.๓ แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน พบว่า คณะกรรมการมีการประชุมวางแผน ออกแบบกิจกรรมและตัดสินใจ ในการดำเนินกิจกรรม ทบทวนการดำเนินกิจกรรมและปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ประเมินผลหลังการจัดกิจกรรมและ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนรู้ ประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความยั่งยืน โดยให้มีแกนนำหาทุนสนับสนุนเพื่อแก้ปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ และขับเคลื่อนความสามารถ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ตามบทบาทที่ชุมชนคาดหวังต่อผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ **กรมการพัฒนาชุมชน**^{๓๐} กล่าวว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการขับเคลื่อนชุมชนโดยมีขั้นตอนการดำเนินการคือ (๑) เตรียมความพร้อมของชุมชน (๒) ศึกษาชุมชนและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (๓) วางแผนการแก้ปัญหา (๔) ปฏิบัติตามการวางแผน และ (๕) ติดตามประเมินผล และสรุปผล

^{๒๙} จิตตรา มาคะผล, การศึกษาแนวทางส่งเสริมการทำงานเพื่อสร้างความสุขของผู้สูงอายุในอาเซียน, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘), หน้า ๗๒.

^{๓๐} กรมการพัฒนาชุมชน, การขับเคลื่อนกระบวนการแผนชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน, ๒๕๕๓), หน้า ๒๙.

๓.๔ แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดทำพันธสัญญา พบว่า โครงการขับเคลื่อนโดยเน้นความต้องการและความเหมาะสมของผู้สูงอายุเป็นหลัก ๓ ด้าน ได้แก่ (๑) การขับเคลื่อนสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ พบว่า กระบวนการขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพการและจิตใจผู้สูงอายุ ประสบผลสำเร็จ เป็นเพราะว่า กิจกรรมต่าง ๆ สามารถสร้างคุณค่าและความอบอุ่นในวัยผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีคุณค่าทางสังคมและได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพ โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน เป็นการทำงานเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดประโยชน์สูงสุด โดยใช้การบูรณาการร่วมกันจากทุกภาคส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ดวงเดือน รัตนมงคลกุล^{๓๑}** พบว่า หลักในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพบริบทของชุมชนและนอกเมืองโดยใช้การบูรณาการ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความยั่งยืน ส่วนการประเมินการสูงวัยอย่างมีศักยภาพครอบคลุม ๓ สาขาหลัก ได้แก่ สุขภาพ การมีส่วนร่วม และความมั่นคงในชีวิต (๒) การขับเคลื่อนด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ พบว่า มีการออกแบบการขับเคลื่อนการดูแลผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดูแลกันเองให้มากขึ้น เช่น ส่งเสริมให้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมเยี่ยมบ้าน กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนช่วยกันสำรวจสิ่งที่ควรปรับปรุงในบ้านเพื่อความสุขของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดขวัญและกำลังใจ เกิดความมั่นใจว่าชุมชนดูแล ไม่ทอดทิ้งจนรวมถึงครอบครัวของผู้สูงอายุ ที่เห็นความเอื้ออาทรของกลุ่มเพื่อนและชุมชนต่อผู้สูงอายุ ส่งผลให้เกิดความรับผิดชอบดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเพิ่มขึ้น อีกทั้งให้ความร่วมมือต่อการดูแลผู้สูงอายุอื่นในชุมชนเพิ่มขึ้นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อาชญญา รัตนอุบล^{๓๒}** ที่พบว่า ผู้สูงอายุต้องการการสนับสนุนจากครอบครัว ต้องการความรักความใกล้ชิดจากลูกหลาน ต้องการการยอมรับและความเคารพยกย่องนับถือจากเพื่อนบ้าน และ (๓) การขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจด้วยกิจกรรมสูงวัยโอเดียดี พบว่า การขับเคลื่อนกิจกรรมการผู้สูงอายุมีการฝึกอาชีพต่าง ๆ ให้มีทักษะ เช่น การทำดอกไม้จันทน์ การทำพรมเช็ดเท้าจากจุกยา เป็นต้น บางคนไม่ทำขายก็ทำใช้เอง ผู้สูงอายุหลายคนเป็นทั้งผู้สอนและผู้เรียน ถือเป็นการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน นอกจากนี้งานอาชีพที่ฝึกเป็นงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เนื่องจากไม่ใช่งานหนัก ไม่ต้องใช้กำลังมากนักและเหมาะสมกับสภาพร่างกาย สามารถทำในเวลาว่างได้ ทำแล้วเพลิดเพลิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล^{๓๓}** พบว่า รายได้เป็นปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

^{๓๑} ดวงเดือน รัตนมงคลกุล, “ภาวะพลฒพลัง: กรณีศึกษาในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสาน”, วิทยานิพนธ์ **ดุขฎิบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๖), หน้า ๓๕.

^{๓๒} อาชญญา รัตนอุบล, “การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยแรงงาน”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, ๒๕๕๓), หน้า ๔๕.

^{๓๓} ศุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล, “วุฒิวยของผู้สูงอายุไทย: ระดับ แนวโน้ม และปัจจัยกำหนด”, วิทยานิพนธ์ **ดุขฎิบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๘.

ที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ มีอิทธิพลต่อระดับคุณภาพ โดยเฉพาะด้านความมั่นคง รายได้ ทำให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม มีอาหารที่มีคุณค่า ได้รับการบริการทางสุขภาพที่มีคุณภาพ และสามารถจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกมีผลทำให้ผู้สูงอายุพึงพอใจในชีวิต

๓.๕ แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน พบว่า มีการเตรียมความพร้อมของกิจกรรมผู้สูงอายุสามารถดำเนินการอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนได้ว่า ชมรมผู้สูงอายุมีการตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ และมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ จึงทำให้ชมรมผู้สูงอายุมีความสามารถในการดำเนินการตามแผนการที่เตรียมไว้ดี ประกอบด้วย ๓ กิจกรรม คือ (๑) สร้างกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน มีการอบรมอาสาสมัครสูงอายุ (ออส.) พบว่า ตัวแทนชมรมผู้สูงอายุไปเยี่ยมเยียน ให้กำลังใจผู้สูงอายุที่ป่วยติดเตียง โดยหมุนเวียนกันไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ทำให้ผู้ป่วยติดเตียงเกิดความมั่นใจว่าชุมชนดูแล ไม่ทอดทิ้งตน รวมถึงครอบครัวของผู้สูงอายุ ที่เห็นความเอื้ออาทรของกลุ่มเพื่อนและชุมชนต่อผู้สูงอายุ ส่งผลให้เกิดความรับผิดชอบดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเพิ่มขึ้น อีกทั้งให้ความร่วมมือต่อการดูแลผู้สูงอายุอื่นในชุมชนเพิ่มขึ้นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ชนนิจพัทธ์ ประเสริฐพรรณ**^{๓๔} พบว่า ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว ชมรมผู้สูงอายุ บุคคลหน่วยงานทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ทำให้กระบวนการขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ ประสบความสำเร็จ (๒) สร้างทีมงานอย่างต่อเนื่อง พบว่ามีความสามัคคีของสมาชิก โดยสมาชิกแต่ละคนมีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันแต่สามารถทำงานร่วมกัน ไปในทิศทางเดียวกันผู้สูงอายุนั้นมีบทบาททางสังคมในตำบลเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยเมื่อผู้สูงอายุพูด หรือทำอย่างใดอย่างหนึ่ง จะปฏิเสธไม่ได้เลยว่าการให้ความร่วมมือของคนในตำบลจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ **วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์**^{๓๕} กล่าวว่า ตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม คือความสามัคคีและร่วมมือของสมาชิกได้เป็นอย่างดี กิจกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือ ร่วมใจ ความเอื้ออาทร ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นลักษณะของทุนทางสังคม ถ้านำมาใช้เป็นประจำก็ยิ่งทำให้เพิ่มพูนมากขึ้นเรื่อย ๆ (๓) การขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ให้มีความสัมพันธ์กับศักยภาพผู้สูงอายุ พบว่า การจัดกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการของผู้สูงอายุเป็นหลักและที่ผ่านมาสมาชิกได้เข้าร่วมกิจกรรมและรับประโยชน์โดยตรงอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมของชมรมเป็นไปอย่างราบรื่น มีการส่งเสริมให้กลุ่มกิจกรรมมีโอกาสให้ผู้สูงอายุเป็นผู้นำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เป็นผู้นำในการออกกำลัง

^{๓๔} ชนนิจพัทธ์ ประเสริฐพรรณ, “กิจกรรมและผลการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนเมือง”, ราชบัณฑิตยบาลสาร, ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๓, ๒๕๖๑: ๓๘๘.

^{๓๕} วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์, **ทุนทางสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๕๘), หน้า ๔๘.

กายด้วยการเต้นตามจังหวะเพลง ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุขสนทนและกิจกรรมไม่หนักเกินไป ส่งผลให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกลุ่มมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การจดทะเบียนคลังปัญญาผู้สูงอายุสอดคล้องกับงานของ **สมศักดิ์ อมรศิริพงศ์**^{๓๖} พบว่า การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุนั้นมิได้อยู่ในฐานะของผู้รับการเกื้อหนุนอย่างเดียว เพราะผู้สูงอายุหลายราย เป็นผู้ยังประโยชน์ให้แก่ชุมชนและพร้อมจะเป็นผู้ให้ ดังนั้น ชมรมผู้สูงอายุ จึงเป็นภาพสะท้อนขององค์กรประชาชนที่ทำหน้าที่ในการจัดกิจกรรมเพื่อลดการพึ่งพาหรือการรอคอยบริการจากรัฐ

สรุป การขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน พบว่า มีการต่อรอง คือ ประเด็นที่ ๑ การขับเคลื่อนกิจกรรมผู้สูงอายุ ประเด็นที่ ๒ การขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ และประเด็นที่ ๓ การขับเคลื่อนขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อนุสรณ์ อุดปล้อง** พบว่า ปัจจัยการขับเคลื่อนที่นำไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน ประกอบด้วย (๑) ภาวะผู้นำของแกนนำผู้สูงอายุซึ่งมีผู้นำที่ดี (๒) ความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่มีการรวมกลุ่มชุมชนที่มีจริยธรรมและมีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี (๓) มีความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน (๔) มีกระบวนการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง (๕) บทบาทของภาคีวิชาการมีการเสริมกระบวนการเรียนรู้และสรุปบทเรียนร่วมกับผู้สูงอายุ และชุมชน (๖) การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและนอกชุมชน (๗) มีการสร้างระบบการจัดเก็บและการนำมาใช้ขององค์ความรู้ที่ดี (๘) ความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เพราะทำให้ผู้สูงอายุมีเพื่อนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือสร้างสรรค์กิจกรรมทางสังคมร่วมกัน ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาพบว่า เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมตัวอย่าง การจัดกิจกรรมชมเชยให้จากลูกหลานที่ใช้แล้วพบว่าผู้สูงอายุมีความสนใจมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ **จิตตรา มาคะผล** กล่าวว่า เป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเรียนรู้จากประสบการณ์ เน้นการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชมรม ชุมชน สังคม ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน พบว่า คณะกรรมการมีการประชุม วางแผน ออกแบบกิจกรรมและตัดสินใจ ในการดำเนินกิจกรรม สอดคล้องกับ **กรมการพัฒนาชุมชน** กล่าวว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการขับเคลื่อนชุมชนโดยมีขั้นตอนการดำเนินการคือ (๑) เตรียมความพร้อมของชุมชน (๒) ศึกษาชุมชนและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (๓) วางแผนการแก้ปัญหา (๔) ปฏิบัติตามการวางแผน และ (๕) ติดตามประเมินผล และสรุปผล ด้านการจัดทำพันธะสัญญา พบว่า โครงการขับเคลื่อนโดยเน้นความต้องการและความเหมาะสมของผู้สูงอายุเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศุภจักร์ แสงประจักษ์**

^{๓๖} สมศักดิ์ อมรศิริพงศ์, “การศึกษาเครือข่ายกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการจัดสวัสดิการสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษาเครือข่ายกลุ่มผู้สูงอายุตำบลสระสั้มน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม”, รายงานการวิจัย, (สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน: นครปฐม, ๒๕๕๓), หน้า ๑๘.

สกุล พบว่า รายได้เป็นปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ มีอิทธิพลต่อระดับบุญวัย โดยเฉพาะด้านความมั่นคง รายได้ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ร่วมกัน พบว่า มีการเตรียมความพร้อมของกิจกรรมผู้สูงอายุสามารถดำเนินการอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานของ สมศักดิ์ อมรศิริพงศ์ พบว่า การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ โดยที่ผู้สูงอายุนั้นมิได้อยู่ในฐานะของผู้รับการเกื้อหนุนอย่างเดียว เพราะผู้สูงอายุหลายราย เป็นผู้ยังประโยชน์ให้แก่ชุมชนและพร้อมจะเป็นผู้ให้

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

๑. ควรพิจารณาและทบทวนระเบียบและแนวทางการปฏิบัติในการขอรับการสนับสนุนจากกองทุนผู้สูงอายุจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกและสร้างแรงจูงใจให้กิจกรรมผู้สูงอายุสามารถดำเนินการขอรับทุนได้

๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ควรทำหน้าที่ในการสนับสนุนหรือเป็นที่เลี้ยงในการดำเนินงานขององค์กรเครือข่าย แต่ไม่ควรเข้าไปแทรกแซงการดำเนินงานหรือเปลี่ยนแปลงเป้าหมายในการดำเนินงานขององค์กร

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. ส่งเสริมความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนงบประมาณและบุคลากร เพื่อช่วยในการจัดกิจกรรมหลักของผู้สูงอายุให้ดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ ลดภาระและข้อจำกัดของกิจกรรมผู้สูงอายุ ทั้งนี้การให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรมจากบุคลากรภาคส่วนต่างๆ ยังทำให้การดำเนินงานของกิจกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่นมากยิ่งขึ้น

๒. ส่งเสริมให้แกนนำผู้สูงอายุจัดให้มีการศึกษาดูงานด้านผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จเพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ และนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการงานด้านผู้สูงอายุต่อไป

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

เพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๑. ชุมชนควรกำหนดให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรม ตั้งแต่การสร้างความรู้เข้าใจถึงบทบาทของผู้สูงอายุในการขับเคลื่อน ประโยชน์ที่จะได้รับ การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ การวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกัน การดำเนินการตามแผนที่กำหนดร่วมกัน และการติดตามประเมินผล ที่คำนึงถึงการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้สื่อสาร แสดงความสามารถตาม

บทบาทที่ผู้สูงอายุคาดหวังต่อตัวเอง ควบคู่ไปกับความคาดหวังของครอบครัวและชุมชนที่มีต่อผู้สูงอายุ ด้วยภาพลักษณ์ เชิงบวกที่สนับสนุนให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าและความสามารถของตนเอง

๒. ควรมีการวิจัย การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ไปขยายผลกับพื้นที่อื่น ๆ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑.๑) หนังสือ :

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. **มาตรการขับเคลื่อนระเบียบ**

วาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :

บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๖๒.

กรมการพัฒนาชุมชน. **การขับเคลื่อนกระบวนการแผนชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักเสริมสร้างความ

เข้มแข็งชุมชน, ๒๕๕๓.

กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข. **การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ.** กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๘.

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. **แนวทางส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการ**

สังคมเพื่อนำไปสู่สังคมสวัสดิการ. กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล็อก, ๒๕๕๖.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. **สวัสดิการสังคมในประเทศสมาชิกอาเซียน.**

กรุงเทพมหานคร: บริษัท พีระมิตร ครีเอชั่นจำกัด, ๒๕๖๐.

กิตติพัฒน์ นนทปัทมดลย. **ทฤษฎีวิพากษ์ในนโยบายและการวางแผนสังคม.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

_____. **นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

๒๕๔๔.

เกษม ตันติผลาชีวะ และกุลยา ตันติผลาชีวะ. **การรักษาสุขภาพในผู้สูงอายุ.** กรุงเทพมหานคร:

อรุณการพิมพ์, ๒๕๒๘.

จรัสวรรณ เทียนประภาส และพัชรี ตันศิริ. **การพยาบาลผู้สูงอายุ.** กรุงเทพมหานคร: เจริญกิจ, ๒๕๕๖.

จิตตรา มาคะผล. **การศึกษาแนวทางส่งเสริมการทำงานเพื่อสร้างความสุขของผู้สูงอายุในอาเซียน.**

นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘.

จุฑา เทียนไทย. **การจัดการมุมมองนักบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: แมคกรอฮิล, ๒๕๔๘.

ชินสัคค สุวรรณอัจฉริยะ. **เครือข่ายทางสังคม.** สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๙.

ชูศักดิ์ เวชแพศย์. **การปฏิบัติตัวของผู้สูงอายุเพื่อให้มีอายุยืน.** กรุงเทพมหานคร: ศุภนิชการพิมพ์, ๒๕๕๒.

ณัฐพงศ์ อนุวัตรรยรง. **การเปรียบเทียบการสนับสนุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของผู้สูงอายุ**

ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ตอนบน. กรุงเทพมหานคร: สังคมศาสตร์

การแพทย์และสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐.

ทิตนา เขมมณี. **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ ๓.

กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๕๑.

ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. วิทยาการบริหาร: สำหรับนักบริหารมืออาชีพในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

ธราธร ดวงแก้ว และหิรัญญา เดชอุดม. พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา ตำบลโพธิ์มะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม, ๒๕๕๐.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพมหานคร: บริษัทวีอินเตอร์พรีนซ์, ๒๕๔๙.

นวลนวี ประเสริฐสุข. การศึกษาแนวทางส่งเสริมความสุขของผู้สูงอายุในอาเซียน. มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๐.

บัณฑิต อ่อนดำและคณะ. ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญวิทยการพิมพ์, ๒๕๕๐.

ประคอง วรรณสุต. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

ปิยธิดา ตรีเดช และคณะ. หลักการบริหารจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น, ๒๕๕๒.

พะยอม วงศ์สารศรี. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๒.

พัชร พิทักษ์. ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันอุดมศึกษา เขตจังหวัดนนทบุรี. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต: วิทยาลัยราชพฤกษ์ นนทบุรี, ๒๕๕๕.

ยุดา รักไทย และ สุภาวดี วิริยะประพันธ์. กลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็กซ์เปอเน็ทจำกัด, ๒๕๔๔.

ยุทธ กัยวรรณ. การบริหารการผลิต. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, ๒๕๔๗.

รุจิร ภูสารและคณะ. การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕.

ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และคณะ. สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์, ๒๕๕๕.

วันชัย มีชาติ. พฤติกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

วิรัช นิภาวรรณ. การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, ๒๕๔๘.

_____. การบริหารจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: ทรัพย์เพิ่มการพิมพ์, ๒๕๔๙. สถาบันเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. สู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปี พ.ศ.๒๕๖๐. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๕๔.

สมคิด บางโม. **องค์การและการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: วิทย์พัฒนจำกัด, ๒๕๕๘.

สมยศ นาวิการ. **การบริหารกลยุทธ์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๕๑.

สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร. **ภาวะผู้นำในการพัฒนาสังคม**. ภาควิชาสังคมศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคม: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๓.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. **สังคมวิทยา หลักการศึกษา วิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๖.

สุพัตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๐.

สุรกุล เจริญธรรม. **วิทยาการผู้สูงอายุ**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษาของโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

สุรพล ปธานวนิช. **นโยบายสังคม**. เส้นทางสู่รัฐสวัสดิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

เสนาะ ตีเยาว์. **หลักการบริหาร**. หน้า ๑.

โสภภาพรณ รัตน์. **คู่มือการดูแลผู้สูงอายุ**. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๕๘.

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. **แนวทางการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อนำไปสู่สังคมสวัสดิการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือน, ๒๕๕๖.

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. **ชุดความรู้การดูแลตนเองและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุด้านสุขภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. ๒๕๕๖.

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. **แนวทางการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อนำไปสู่สังคมสวัสดิการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือน, ๒๕๕๖.

อุทัย บุญประเสริฐ. **หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์, ๒๕๔๖.

(๑.๒) หนังสือแปล :

ทาเคโอะ มียากาวะ. **เศรษฐกิจเบื้องต้น**. อ้างถึงใน คงศักดิ์ สันติพิทักษ์. แปล. กรุงเทพมหานคร: รู้แจ้ง, ๒๕๒๙.

(๑.๓) คุชชินนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

คีฟส์ (Keeves). อ้างใน มณกาญจน์ ทองไย. “การพัฒนาแบบการบริหารโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุชชินบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๑๕๕๖.

- ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์. “รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดสวัสดิการสังคมโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับผู้สูงอายุ”. **รายงานการวิจัย**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.
- จิตตรา มาคะผล และพลอยพรรณ มาคะผล. “การขับเคลื่อนชุมชนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถด้านความมั่นคง”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๒.
- ชัชวาลย์ ทัดศิริข. “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) : มิติใหม่ของรูปแบบวิธีวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่น”. **รายงานการวิจัย**. ศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๙.
- ดวงเดือน รัตนมงคลกุล. “ภาวะพลพลัง: กรณีศึกษาในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสาน”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๖.
- ธีระ ลินเดชาธิกร และคณะ. “ความพร้อมของแรงงานนอกระบบกับการเป็นผู้สูงอายุในประเทศไทย”. **รายงานการวิจัย**. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙.
- นลินี เรืองฤทธิศักดิ์. “รูปแบบและแนวทางการสร้างเครือข่าย และการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมระหว่างประเทศขององค์กรคนพิการ: กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก”. **รายงานการวิจัย**. คณะสังคมสงเคราะห์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๑.
- ภิรมย์ ลักษณะโกสิดา. “ความรู้ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการแบบบูรณาการ กรณีศึกษาศูนย์บริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วม”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**. สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๐.
- มณฑาวดี พูลเกิด. “การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน”. **ครุศาสตร์อุตสาหกรรมดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๒.
- มัลลิกา ปิ่นรายันนท. “การสนับสนุนทางสังคม การบรรลุลานตามขั้นพัฒนาการ และบทบาทในสังคมของผู้สูงอายุ”. **รายงานการวิจัย**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๖๑.
- รุ่งกานต์ ปราชญ์ศรีภูมิ. “การพัฒนาศักยภาพชมรมผู้สูงอายุโดยการฝึกกำลังของชุมชนตำบลไค้งยาง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**. สาขาพัฒนาสุขภาพชุมชน: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๖๐.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๘.

วริศรา อินทรแสน. “พัฒนารูปแบบสังคมผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคไทยแลนด์ 4.0”. **ปรัชญาดุสิตบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๒.

วารี กังใจ. การพัฒนากฎหมายเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองแสนสุข. ทุนวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๘.

รำพรรณ ศิริจันทร์. “คุณภาพชีวิตและการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ตำบลหนองผึ้งอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่”. **รายงานการวิจัย**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๕.

วรรณษา วงษ์เส็ง. “บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน”. **ปรัชญาดุสิตบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘.

วิชุดา แก้วเชื้อ. “การเสริมสร้างความเข้มแข็งตามแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์”. **วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๒.

ศักดิ์สิทธิ์ หมั่นกุล. “ทัศนของชาวบ้านในพื้นที่แนวกันชนป่าภูเขียวต่อการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายเกษตรดินภูพัฒนา อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ”. **สารนิพนธ์ดุสิตบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๕.

แสง ขวแก้ว. “การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุเพื่อการส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดแพร่”. **วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต**. สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓.

ศุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล. “วุฒิวยของผู้สูงอายุไทย: ระดับ แนวโน้ม และปัจจัยกำหนด”. **วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

ศุภวจิ ภาษิตานนท์. “การจัดสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา เขตบางแค. **การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๐.

สุเทพ บุญเดิม. “การพัฒนารูปแบบการกำกับติดตามสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ปริญญา**

ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๙.

อนุสรณ์ อุดปล้อง. “ปัจจัยที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุบ้านแม่ละเมา ตำบลพะวอ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก”. **ปรัชญาดุสิตบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖.

อัมพร เรืองศรี. “การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุสิตบัณฑิต**: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔.

อาชัญญา รัตนอุบล. “การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยแรงงาน”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, ๒๕๕๗.

(๑.๔) รายงานการวิจัย :

ชนิษฐา กิจเงา และคณะ. “การจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย” รายงานการวิจัย.

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๖๐.

นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์. “แนวทางการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการเด็ก”. รายงานการวิจัย.

คณะสังคมสงเคราะห์: ศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

ศรินญา เครื่องฉาย. “การพัฒนากิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน โดยชมรมผู้สูงอายุ:

กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองหิน ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”.

รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น: ขอนแก่น, ๒๕๕๒.

ศักดิ์สิทธิ์ หมั่นกุล. “ทัศนของชาวบ้านในพื้นที่แนวกันชนป่าภูเขียวต่อการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่าย

เกษตรอินทรีย์พัฒนา อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ”. สารนิพนธ์ดุขภูบัณฑิต.

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๕.

ศาสตราจารย์ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. “แนวทางในการจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ”. รายงานการวิจัย.

สถาบันไทยคดีศึกษา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔.

(๑.๕) บทความ/วารสารวิชาการ :

กรมการอนามัยกระทรวงสาธารณสุข. “แผนงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ”.

วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓, ๒๕๕๔.

จุฑารัตน แสงทอง. “สังคมผู้สูงอายุ(อย่างสมบูรณ์):ภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ”. วารสารวิชาการ.

ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน, ๒๕๖๐).

ชนนิกัณฑ์ ประเสริฐพรรณ. “กิจกรรมและผลการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนเมือง”.

รามาริบัติพยาบาลสาร, ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๓, ๒๕๖๑.

ชัย กิตตินาคัญ. “ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถร่างกาย สภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วมทาง

สังคมผู้สูงอายุ”. วารสารประชากรศาสตร์. ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๑ (มิถุนายน, ๒๕๖๑).

เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ. “นวัตกรรมนโยบายสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ในภาคตะวันออก”. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน, ๒๕๖๓).

ณัฐริจิตา เทวเลิศสกุล. “แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลัง กรณีศึกษาเทศบาลนคร

รังสิต”. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน, ๒๕๕๙).

นันทกัณฑ์ ชนะพันธ์ และคณะ. “ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและการรู้จักตนเองกับ

การคืนความสำคัญให้ตนเองของผู้ป่วยหญิงโรคซึมเศร้า”. วารสารสภาการพยาบาล.

ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน, ๒๕๖๐).

- นิตยา ทวีชีพ. “บทบาทของผู้สูงอายุไทยต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่น”. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๔๙ (กันยายน – ธันวาคม, ๒๕๖๐).
- ปิ่นนเรศ กาศอุดม. “บทบาทครอบครัวในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง”. **วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม, ๒๕๖๑).
- ปจรรย์ ผลประเสริฐ. “บริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ อย่างไรให้สำเร็จ?”. **วารสารชุมชนวิจัย**. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม, ๒๕๖๑).
- พระครูสุตธรรมมงคล (อนันต์ อริโย) และคณะ. “การจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ”. **รายงานการวิจัย**. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑๐ ตุลาคม, ๒๕๖๕.
- พระเศวตฉัตร กิตติปัญญา. “ศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหลักช้าง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช”. **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน, ๒๕๖๑).
- ไพบุลย์ พงษ์แสงพันธ์ และยุวดี รอดจากภัย. “การมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกของประเทศไทย”. **วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา**. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม, ๒๕๕๗).
- เพ็ญจันทร์ สิทธิปริชาชาญ และคณะ. “กระบวนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลมาบแค”. **วารสารพยาบาลทหารบก**. ปีที่ ๓๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม, ๒๕๕๕).
- ระพีพร คณะพล และคณะ. “หุ้นส่วนทางการบริหารท้องถิ่น: บทบาททางสังคมกับการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข”. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑, ๒๕๕๙.
- ชนาภา เถารอด และคณะ. “การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากลไกการจัดการดูแลผู้สูงอายุรายกรณีในตำบลบางสีทอง จังหวัดนนทบุรี”. **วารสารสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ (เมษายน - กันยายน, ๒๕๖๑): ๑๖๑.
- วิภาณันท์ ม่วงสกุล. “การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังด้วยแนวคิดพหุพลัง”. **วารสารวิจัยสังคม**. ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๕๘).
- สุกัญญา วชิรเพชรปราณี. “บทบาทผู้สูงอายุที่อยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุขในชุมชนกิ่งเมืองจังหวัดนครราชสีมา”. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา**. ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน, ๒๕๕๓).
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. “การศึกษาทางเลือกของชุมชน”. **วารสารศึกษาศาสตร์**. ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๔ (มิถุนายน-สิงหาคม ๒๕๕๗).
- สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. “สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย”. **วารสารเทคโนโลยีภาคใต้**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน, ๒๕๖๐).

สุทธิรัตน์ จันทมาตย์. “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านสังคมของผู้สูงอายุ. **วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม, ๒๕๖๐).
 อัสนี วันชัย. “ประสบการณ์การตัดสินใจเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง: การวิจัยเชิงคุณภาพ”. **วารสารพยาบาลสภาวิชาชีพไทย**. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน, ๒๕๖๓).

Barrera. M.. “Distinctions between social support concepts. measures. and models”.

American Journal of Community Psychology. 14. [เมษายน ๒๕๒๙].

Kim Klyver. 2018. “Social support timing and persistence in nascent entrepreneurship: exploring when instrumental and emotional support is most effective”.

Journal of Small Bus Econ. 8. [สิงหาคม ๒๕๖๑].

Maslow. A. H. “A Theory of Human Motivation”. **Journal Psychology Review**. 1943๓.

Sharma. J., & Dhar. R. L. 2016. Sharma. J., & Dhar. R. L., “Factors influencing job performance of nursing staff: mediating role of affective commitment”
 . **Journal of Personnel Review** 45. (มกราคม ๒๐๑๖).

Tardy. C. H., “Social Support Measurement”. **Am Journal of Community Psychol**. 13. [กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐].

(๑.๖) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ :

กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย และ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ. ๒๕๖๓: โฉมหน้าครอบครัวไทยยุคเกิดน้อย อายุยืน, ๒๕๖๓. เอกสารอัดสำเนา.

จงจิตต์ ฤทธิรงค์. อนาคตของไทยและอาเซียนกับสังคมสูงอายุ ๒๕๖๐. เอกสารประกอบการนำเสนอในที่ประชุมเชิงวิชาการ.

ชินชัย ชี้เจริญ. การพัฒนาระบบการช่วยเหลือทางสังคมของประเทศไทย. เอกสารผลงานวิชาการ. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. ๒๕๕๗, อัดสำเนา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานผลการพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ๒๕๕๘. เอกสารอัดสำเนา.

อธิปไตย จาตฮามรด และศุภลักษณ์ สุวรรณะชญ. บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒. การประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ.

(๑.๗) ฐานข้อมูลออนไลน์ :

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. สถิติผู้สูงอายุ. [ออนไลน์]. [แหล่งที่มา]:

<https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1099> [๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕].

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. แผนที่อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี. [ออนไลน์]. [แหล่งที่มา]:

<https://www.emagtravel.com/archive/prachinburi-map.html> [๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖].

กรมกิจการผู้สูงอายุ. สถิติผู้สูงอายุ ปี ๒๕๖๕. [ออนไลน์]. [แหล่งที่มา]: [https://www.dop.go.th](https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1766)

[/th/know/side/1/1/1766](https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1766) [๗ มิถุนายน ๒๕๖๖].

กิตติยา วงษ์จันทร์. โครงการฝึกอบรม“สร้างนักวิจัยรุ่นใหม่. [ออนไลน์]. [แหล่งที่มา]: [https://www.](https://www.Ubu.ac.th/web/files_up/08f2017060214303228.pdf)

[Ubu.ac.th/web/files_up/08f2017060214303228.pdf/](https://www.Ubu.ac.th/web/files_up/08f2017060214303228.pdf) [๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖].

ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์. การวิจัยและพัฒนา (Research & Development (R&D). [ออนไลน์].

[แหล่งที่มา]: <https://bri.mcu.ac.th/> [๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖].

ชมพูนุท พรหมภักดี. การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. [ออนไลน์]. [แหล่งที่มา]: [http://](http://www.facebook.com/laborphachern/posts/689924144471268/)

www.facebook.com/laborphachern/posts/689924144471268/ [๕ สิงหาคม ๒๕๖๖].

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔. คุณภาพชีวิต. [ออนไลน์]. [แหล่งที่มา]:

http://119.46.166.126/self_all/selfaccess10/m4/social4_1/ [๗ มิถุนายน ๒๕๖๖].

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๖๐. [ออนไลน์]. [แหล่งที่มา]:

<http://thaitgri.org/?p=38427> [๘ กรกฎาคม ๒๕๖๖].

สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย. คู่มือชมรมผู้สูงอายุ. [ออนไลน์]. [แหล่งที่มา]: [http://www.dop.](http://www.dop.go.th/main/knowledge_detail)

[go.th/main/knowledge_detail](http://www.dop.go.th/main/knowledge_detail). [๓ สิงหาคม ๒๕๖๖].

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอคลองเขื่อน. ข้อมูลอำเภอคลองเขื่อน. [ออนไลน์]. [แหล่งที่มา]:

<http://ccs.nfe.go.th/khongkhuean/?name=news2&file=readnews&id=35>.

[๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖].

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย. บทบาทผู้สูงอายุต่อสังคม ครอบครัว ชุมชน. [ออนไลน์]. [แหล่งที่มา]:

<http://hp.anamai.moph.go.th/php>. [๒ มิถุนายน ๒๕๖๖].

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี. [ออนไลน์]. [แหล่งที่มา]. [https://district.](https://district.cdd.go.th/wp-signup.php)

[cdd.go.th/wp-signup.php](https://district.cdd.go.th/wp-signup.php) <https://www.truelookpanya.com/knowledge> [๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๔].

ศิริโรตม์ คล้ามไพบูลย์. การเมืองแบบ “ทางสายที่ 3”: วาทกรรมแบบหลังสังคมนิยม. [ออนไลน์] [แหล่งที่มา]:

<http://www.oocities.org/miduun/newpage7.htm>. [๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖].

องค์การบริหารเทศบาลตำบลคลองเขื่อน. สถิติประชากร. [ออนไลน์]. [แหล่งที่มา]: [https://khlongkhuean.](https://khlongkhuean.go.th/public/list/data/index/menu/1168)

[go.th/public/list/data/index/menu/1168](https://khlongkhuean.go.th/public/list/data/index/menu/1168) [๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕].

องค์การบริหารเทศบาลไม้เค็ด. **สถิติประชากร**. [ออนไลน์]. [แหล่งที่มา]: <https://www.google.com/search>.

เทศบาลตำบลไม้เค็ด [๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕].

World Health Organization. **Active Ageing: A Policy Framework**. [Online]. [Available from]: http://www.who.int/ageing/publications/active_ageing/en/ [๘ กรกฎาคม ๒๐๒๓].

(๑.๘) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์, นายประจวบ บุญเนตร, ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นายเกษกร ราศีมิน, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางจินดา มีทรัพย์, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นายอมร อุ่นใจ, ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางวรรณฤติ จันทร์อำ, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นายสมหมาย เจนสัญญายุทธ, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางสาวละเอียด เหลือเจริญ, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางบุญเรือน สวัสดิ์, รองประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางชลวรรณ วิชานงค์, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางอรุณี เทียบทัศน ร่องประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางสุรีย์ คงประสิทธิ์, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางอารมณ ใยพวง, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางปานทิพย์ ช่วงเรือน, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางไขศรี ขุมทอง, ผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางสมคิด อิมอาร์มณ, ผู้สูงอายุผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา,
วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางสมทรง บุญศิริ, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน
จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางซูรี เข้มกลัด, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน จังหวัด
ฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางสาวลี อรยา, ผู้สูงอายุตำบลคลองเขื่อน, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางจำรัส วรชาติตระกูล, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลคลองเขื่อน
จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางสุนีย์ พันเจริญ, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จังหวัดปราจีนบุรี,
วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นายกิตติภพ มงคล, ผู้สูงอายุตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางจรินทร์ สอนเจริญ, ผู้สูงอายุตำบลคลองเขื่อน จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, ศาโรจน์ บุญอิสโร, กรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นายประมูล จักทำ, ผู้สูงอายุตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, นางกัลญา จันทรา, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลไม้เค็ด
จังหวัดปราจีนบุรี, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

๒. ภาษาอังกฤษ :

Benn. S., **Social Partnerships for Governance and Learning towards Sustainability.**
ARIES Working Paper, 2010.

Burgess. Charities. **tax and public welfare in Third Sector Welfare: The Industry Commission's Inquiry and the Future of Non-Government Organizations**
by R. Melville (ed). Glebe: Fort Books, 1994.

Brown. W.B. and Moberg. D. J., **Organization Theory and Management: A Macro Approach.** New York: John Wiley and Sons, 1980.

Certo. S. C., **Modern Management.** New Jersey: Prentice-Hall, 2000.

Crowther. Janet L. and Trott. Barry. **Partnering with Purpose.** Connecticut: Libraries's
Unlimited, 2004.

Dessler. G., **Management: Principles and Practices for Tomorrow's Leaders.**
Florida: UG/GGS Information Services, 2012.

- Delapina. T. **Social Partnership and Civil Dialogue in Austria**. Retrieved from <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan031351.Pdf>, 2008.
- Glaeser. Edward L. **The Governane of Not-for-Profit Organizations**. Chicago: The University of Chicago Press, 2003.
- Geddes. Michael. **Local Partnership: A successful strategy for social cohesion**. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 1998.
- Good. **Dictionary of education**. 3rd ed. New York: McGraw-Hill, 1973.
- House. J. D. & McGrath. K. **Innovative Governance and Development in the New Ireland: Social Partnership and the Integrated Approach**. 2004.
- Husen & Postlethwaite. **The international encyclopedia of education**. New York: Paramon, 1994.
- Linden. Russell M. **Working Across Boundaries: Making Collaboration Work in Government and Nonprofit Organizations**. San Francisco: Jossey- Bass, 2002.
- Lushnikova. M. **The Russian Model of a Legal Mechanism of Social Partnership: Comparativeand Legal Analysis**. In Lebedev. V.& Radevich. E. (eds.). **Labour Law in Russia Recent Developments and New Challenges**, 2014.
- Komarovskii. V. V. **The System of Social Partnership in Russia**. **Sociological Research**, 1999.
- Office of Chief Researcher. **Partnership Working: Modelsand Experiences of Social Partnership in Developed Regions of Europe**. Mimeographe, 2002.
- Joyce & Weil. **Model of teaching**. New Delhi: Prentice-Hill of India Private limied, 1985.
- Karger. H.J. and Stoesz. D. **American Social Welfare Policy**. Boston: Allyn&Bacon, 2002.
- Keeves. **Model and model building educational research methodlogy and measurement: An international handbook**. Oxford: Pargamon, 1998.
- Kose. T. **Law of the Republic of Uzbekistan on Social Partnership**. Retrieved from <http://www.icnl.org/research/library/files/Uzbekistan/UzbekSocialpartner.pdf>, 2014.
- Mennel. J. Mendelson. T. McElhaney. K. A. Marquard. B. **The Roadmap oward Effective Strategic Social Partnerships**. Retrieved rom [https:// www 2. eloitte.com/content/dam/insights/us/articles/the-roadmap-toward-effective-strategic-social-partnerships/DUP413_Strategic-socialpartnerships_vFINAL.pdf](https://www2.eloitte.com/content/dam/insights/us/articles/the-roadmap-toward-effective-strategic-social-partnerships/DUP413_Strategic-socialpartnerships_vFINAL.pdf), 2013.

- Pender.N.J. **Health promotion in nursing practice**. ๒nd ed. New York: Applenton CenturyCrofts, 1997.
- Royal Thai Government and UNICEF. **Country Programme Action Plan (CPAP)**. 2007.
- Tosi. H.L. and Carroll. **Management**. New York: John Wiley and Sons, 1982.
- Thorson, J.A., **Aging in Changing Society**. California: Wadsworth, 1995.
- United Nation. **Quality of life in the ESCAPE Region**. Economic and Social Commission for Asia and the Pecific, 1995.
- Weiss. R. S., **The provisions of social relationships**. Rubin (Ed.). Doing unto others Englewood Cliffs. N. J: Prentice Hall, 2018.
- World Health **Organization**. Active Ageing: A Policy Framework. Geneva: World Health Organization, 2002.

ภาคผนวก ก

หนังสือรับรองการวิจัยในมนุษย์

ที่ ฮว ๘๐๐๗/ว.๑๑๓

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๘๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอนิคม
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๔๖๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๔๖๒๔ ๘๐๑๔
 www.mcu.ac.th

๓๐ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.จุฑาทิ ทรรพณ์ / นักวิจัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำ
 การวิจัยในเรื่อง “รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” มหาวิทยาลัย
 มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาเรื่องมือการวิจัยของท่าน โดยให้มี
 การแก้ไขปรับปรุง/เพิ่มเติมเอกสาร ตามเอกสารแนบ

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบุญญ์ จุฑพิโกโร, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
 มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ผู้วิจัยขอความกรุณาท่านให้ข้อมูลและความเห็นของท่านตามความเป็นจริง ซึ่งคำตอบของท่านจะใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

๒. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ระดับความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และ ผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๓. โปรดตอบแบบสอบถามโดยการทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () ในแต่ละข้อคำถามให้ตรงกับสภาพความเป็นจริง หรือตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว

๔. ข้อมูลที่ท่านได้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับและไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่านทั้งสิ้น

๕. ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่ได้สละเวลาและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล พรหมมี

หัวหน้าโครงการวิจัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หน้าข้อความที่ท่านเลือกให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว

๑. เพศ

() ชาย () หญิง

๒. อายุ

() ๒๐ - ๓๐ ปี () ๓๑ - ๔๐ ปี
() ๔๑ - ๕๐ ปี () ๕๑ - ๖๐ ปี
() สูงกว่า ๖๑ ปี

๓. ระดับการศึกษา

() ประถมศึกษา () มัธยมศึกษาตอนต้น
() มัธยมศึกษาตอนปลาย () อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
() ปริญญาตรี () ปริญญาโท
() ปริญญาเอก () อื่นๆ (โปรดระบุ).....

๔. อาชีพ

() เกษตรกร () รับจ้างทั่วไป
() รัฐวิสาหกิจ () ทำธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
() รับราชการ () นักเรียน/นักศึกษา

๕. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

() ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท () ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท
() ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท () ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท
() ๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท () มากกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท

๖. ระยะทางจากบ้านถึงศูนย์บริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วม

() ไม่เกิน ๑ กิโลเมตร () ๑ - ๒ กิโลเมตร
() ๒ - ๓ กิโลเมตร () ๓ - ๔ กิโลเมตร
() ๔ - ๕ กิโลเมตร () มากกว่า ๕ กิโลเมตร

ตอนที่ ๒ ระดับความคิดเห็นองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก
คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องคำตอบที่เหมาะสมและเป็นจริงกับตัวท่านมากที่สุด
 เพียงข้อเดียว โดยคำตอบมี ๕ ตัวเลือก คือ

เห็นด้วยมากที่สุด	หมายถึง ๕ คะแนน
เห็นด้วยมาก	หมายถึง ๔ คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	หมายถึง ๓ คะแนน
เห็นด้วยน้อย	หมายถึง ๒ คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	หมายถึง ๑ คะแนน

ข้อที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	การเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน					
๑	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนดำเนินการเจรจาต่อรองจากหลายหน่วยงานในการเข้ามาร่วมมือดำเนินงานจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
๒	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนร่วมกันในกำหนดนโยบายจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
๓	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการเจรจาต่อรองจากหลายหน่วยงานในการเข้ามาร่วมมือดำเนินงานจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
๔	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการร่วมกันในการกำหนดนโยบายจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุอย่างชัดเจนมากน้อยเพียงใด					
๕	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินบุคลากรทุกระดับที่เกี่ยวข้องมีความร่วมมือในการดำเนินการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคม					

ข้อที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
๖	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุมกำกับ ดูแลทุกหน่วยงานในการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
๗	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำผลการดำเนินงานการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมาปรับปรุงพัฒนามากน้อยเพียงใด					
๘	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำงานที่มีจุดมุ่งหมายของหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
	การให้คำแนะนำปรึกษา					
๙	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนการให้คำแนะนำปรึกษาการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
๑๐	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนกำหนดนโยบายจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุร่วมกัน โดยเน้นการให้คำแนะนำปรึกษาในการทำงานร่วมกันมากน้อยเพียงใด					
๑๑	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้คำแนะนำปรึกษาการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุจากหลายหน่วยงานมากน้อยเพียงใด					
๑๒	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการให้คำแนะนำปรึกษาแก้ปัญหาหุ้นส่วนทางสังคมมากน้อยเพียงใด					
๑๓	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุมกำกับ และดูแลการให้คำแนะนำปรึกษาการ					

ข้อที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคมอย่างน้อยเพียงใด					
๑๔	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินกระบวนการให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุอย่างน้อยเพียงใด					
๑๕	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำผลการให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมาปรับปรุงพัฒนามากน้อยเพียงใด					
๑๖	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมสร้างการให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุอย่างน้อยเพียงใด					
การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน						
๑๗	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดการคัดเลือกคณะกรรมการประกอบด้วยองค์กรจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยเพียงใด					
๑๘	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานของคณะกรรมการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุอย่างน้อยเพียงใด					
๑๙	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโดยใช้กลไกของคณะกรรมการในการขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุอย่างน้อยเพียงใด					
๒๐	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการประสานพลังขององค์กรทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมเชิง					

ข้อที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	นโยบายมากน้อยเพียงใด					
๒๑	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันและการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบหุ้นส่วนทางสังคมมากน้อยเพียงใด					
๒๒	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำกับควบคุมการขับเคลื่อนการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
๒๓	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการกำกับและติดตามผลขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
๒๔	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์รวมการขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
	การจัดทำพันธสัญญา					
๒๕	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนสร้างพันธสัญญาให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
๒๖	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนสร้างพันธสัญญาในการจัดการหุ้นส่วนสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
๒๗	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธสัญญาให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
๒๘	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธสัญญาให้กับประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุที่ต่าง					

ข้อที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	มีผลประโยชน์ร่วมกัน มากน้อยเพียงใด					
๒๙	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาเพื่อควบคุมการทำงานด้านหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุทุกภาคส่วนให้บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด					
๓๐	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาในการประเมินความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
๓๑	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาในการเสริมสร้างความเชื่อมโยงและการทำงานระหว่างหน่วยงานหุ้นส่วนทางสังคม มากน้อยเพียงใด					
๓๒	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างพันธะสัญญาในการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
	การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน					
๓๓	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนก่อนดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
๓๔	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุจากทุกภาคส่วนมากน้อยเพียงใด					
๓๕	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการระดมทุนในพื้นที่ร่วมกับการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันทุกภาคส่วนมากน้อยเพียงใด					
๓๖	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม					

ข้อที่	องค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุที่เกิดประโยชน์สูงสุดและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย มากน้อยเพียงใด					
๓๗	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ มากน้อยเพียงใด					
๓๘	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำกับและติดตามผลการดำเนินงานของหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ มากน้อยเพียงใด					
๓๙	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมในการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ร่วมกันระหว่างสมาชิกหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
๔๐	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดให้มีเวทีประชาคมหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งออกเป็น ๔ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี ตำแหน่ง

.....

ที่อยู่ / สถานที่ทำงาน.....

.....

ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย)

วิธีการสัมภาษณ์ (จดบันทึก/บันทึกเสียง)

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.เวลา.....น.

สถานที่.....

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๑. การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกัน และการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในปัจจุบันมีลักษณะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๒. การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๓. การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการ
ทำงานร่วมกันในปัจจุบันมีลักษณะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๔) การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดทำพันธะสัญญา
ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๕) การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการมีส่วนร่วมในการทำ
กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ร่วมกัน ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ การพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๑) ท่านคิดว่า แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุใน
ภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๒) ท่านคิดว่า แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุใน
ภาคตะวันออก ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๓) ท่านคิดว่า แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๔) ท่านคิดว่า แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดทำพันธะสัญญา ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๕) ท่านคิดว่า แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ร่วมกัน ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๔ การขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

๑) ท่านคิดว่า แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๒) ท่านคิดว่า แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๓) ท่านคิดว่า แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุใน
ภาคตะวันออก ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน ควรเป็นอย่างไร

๔) ท่านคิดว่า แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุใน
ภาคตะวันออก ด้านการจัดทำพันธะสัญญา ควรเป็นอย่างไร

๕) ท่านคิดว่า แนวทางในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุใน
ภาคตะวันออก การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ร่วมกัน ควรเป็นอย่างไร

๖) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตพล พรหมมี
หัวหน้าโครงการวิจัย

ภาคผนวก ค

หนังสือนำ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โทร. ๐-๓๘๘๒-๐๙๑๖

ที่ พิเศษ/๒๕๖๖

วันที่

๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

มนัสการ พระมหากุณธนีนันต์ เสฏฐเมธี,ดร

ด้วยข้าพเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล พรหมมี และคณะ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง "รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก" โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัยในหัวข้อดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือการวิจัยเพื่อที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไปดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีและขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงมนัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล พรหมมี)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ได้ทราบเรื่องมีมติเห็นชอบ

(พ.ด.ก.กุณธนีนันต์ (สพช/วส))

ที่ พิเศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๕๘ ถนนศรีโสธร ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อำนวย ป่าอ้าย อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารการวิจัย ๓ บท จำนวน ๑ ชุด

๒. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยข้าพเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี และคณะ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง "รูปแบบการจัดการทุนส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัยในหัวข้อดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือการวิจัยเพื่อที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีและขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญ

(ศาสตราจารย์ ดร. อำนวย ป่าอ้าย)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

โทรศัพท์ ๐๓๘ ๘๒๐๔๑๖

โทรสาร ๐๓๘ ๘๒๑๑๑๙

ที่ พิเศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๕๘ ถนนศรีโสธร ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.บุญยอด ศรีรัตนสรณ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารการวิจัย ๓ บท

จำนวน ๑ ชุด

๒. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วยข้าพเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล พรหมมี และคณะ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง "รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัยในหัวข้อดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือการวิจัยเพื่อที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไปดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีและขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาส นี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ด้วยความเคารพ

ดร.บุญยอด ศรีรัตนสรณ์
ได้รับเรื่องแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล พรหมมี)

หัวหน้าโครงการวิจัย

(ดร. บุญยอด ศรีรัตนสรณ์)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

โทรศัพท์ ๐๓๘ ๘๒๐๕๑๖

โทรสาร ๐๓๘ ๘๒๑๑๑๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โทร. ๐-๓๘๘๒-๐๙๑๖

ที่ พิเศษ/๒๕๖๖

วันที่

๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภูริทัต ศรีอร่าม

ด้วยข้าพเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล พรหมมี และคณะ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง "รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก" โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัยในหัวข้อดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือการวิจัยเพื่อที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป และมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีและขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล พรหมมี)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ได้ตรวจเครื่องมือเรียบร้อยแล้ว
 ภูริทัต ศรีอร่าม
 (ผศ. ภูริทัต ศรีอร่าม)

ที่ พิเศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๕๘ ถนนศรีโสธร ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

เรียน พ.อ. ดร. สัญญา พงษ์ศรีดา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารการวิจัย ๓ บท

จำนวน ๑ ชุด

๒. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วยข้าพเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล พรหมมี และคณะ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง "รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัยในหัวข้อดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือการวิจัยเพื่อที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไปดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีและขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล พรหมมี)

หัวหน้าโครงการวิจัย

อัมรินทร์ คุ้มสาร

พ.อ. สัญญา พงษ์ศรีดา

(สัญญา พงษ์ศรีดา)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

โทรศัพท์ ๐๓๘ ๘๒๐๙๑๖

โทรสาร ๐๓๘ ๘๒๑๑๑๙

ที่ เศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๕๘ ถนนศรีโสธร ตำบลหน้าเมือง

อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นางจินดา มีทรัพย์ ผอ.โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยข้าพเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี และคณะอาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี)

หัวหน้าโครงการงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน

พระมหาขุนทอง อคฺควโร,ดร. ๐๘๒ ๔๖๔ ๙๕๐๔

ผศ.ดร. จตุพล พรหมมี ๐๙๖ ๘๘๗ ๕๔๐๙

ที่ เศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๕๘ ถนนศรีโสธร ตำบลหน้าเมือง

อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายประจวบ บุญเนตร ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยข้าพเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี และคณะอาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี)

หัวหน้าโครงการงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน

พระมหาขุนทอง อคฺควโร,ดร. ๐๘๒ ๔๖๔ ๙๕๐๔

ผศ.ดร. จตุพล พรหมมี ๐๙๖ ๘๘๗ ๕๔๐๙

ที่ เศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๕๘ ถนนศรีโสธร ตำบลหน้าเมือง

อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นางบุญเรือน สวัสดิ์ รองชมรมผู้สูงอายุฯ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยข้าพเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี และคณะอาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออนุญาตจากท่านเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี)

หัวหน้าโครงการงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน

พระมหาขุนทอง อคควโร,ดร. ๐๘๒ ๔๖๔ ๙๕๐๔

ผศ.ดร. จตุพล พรหมมี ๐๙๖ ๘๘๗ ๕๔๐๙

ที่ เศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๕๘ ถนนศรีโสธร ตำบลหน้าเมือง

อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นางจรินทร์ สอนเจริญ ผู้สูงอายุ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยข้าพเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี และคณะอาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออนุญาตจากท่านเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี)

หัวหน้าโครงการงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน

พระมหาขุนทอง อคฺควโร,ดร. ๐๘๒ ๔๖๔ ๙๕๐๔

ผศ.ดร. จตุพล พรหมมี ๐๙๖ ๘๘๗ ๕๔๐๙

ที่ เศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๕๘ ถนนศรีโสธร ตำบลหน้าเมือง

อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายเกษกร ราศีมิน, ผอ.โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี.

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยข้าพเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี และคณะอาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออนุญาตจากท่านเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี)

หัวหน้าโครงการงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน

พระมหาขุนทอง อคฺควโร,ดร. ๐๘๒ ๔๖๔ ๙๕๐๔

ผศ.ดร. จตุพล พรหมมี ๐๙๖ ๘๘๗ ๕๔๐๙

ที่ เศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๕๘ ถนนศรีโสธร ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน อรุณี เทียบทัศน รองประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี.

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยข้าพเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี และคณะอาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์
พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการ
จัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-
depth Interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ
ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งจะเป็นประโยชน์
ในทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี)

หัวหน้าโครงการงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน

พระมหาขุนทอง อคฺควโร,ดร. ๐๘๒ ๔๖๔ ๙๕๐๔

ผศ.ดร. จตุพล พรหมมี ๐๙๖ ๘๘๗ ๕๔๐๙

ที่ เศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๕๘ ถนนศรีโสธร ตำบลหน้าเมือง

อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ชลวรรณ วิชานงค์ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี.

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยข้าพเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี และคณะอาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี)

หัวหน้าโครงการงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน

พระมหาขุนทอง อคฺควโร,ดร. ๐๘๒ ๔๖๔ ๙๕๐๔

ผศ.ดร. จตุพล พรหมมี ๐๙๖ ๘๘๗ ๕๔๐๙

ที่ เศษ/๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๕๘ ถนนศรีโสธร ตำบลหน้าเมือง

อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตให้สัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน สมหมาย เจนสัญญาบุตร กรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี.

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยข้าพเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี และคณะอาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออนุญาตจากท่านเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งจะประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล พรหมมี)

หัวหน้าโครงการงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน

พระมหาขุนทอง อคฺควโร,ดร. ๐๘๒ ๔๖๔ ๙๕๐๔

ผศ.ดร. จตุพล พรหมมี ๐๙๖ ๘๘๗ ๕๔๐๙

ภาพกิจกรรมลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ภาพกิจกรรมลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ภาพกิจกรรมลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ภาพกิจกรรมลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ภาพกิจกรรมลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ภาพกิจกรรมลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ภาพกิจกรรมนิสิตวิทยาการลงพื้นที่ขับเคลื่อนงานวิจัย

ภาพกิจกรรมนิสิตวิทยาการลงพื้นที่ขับเคลื่อนงานวิจัย

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์:

☒ ด้านวิชาการ

ระบุคำอธิบาย ผลผลิตที่เป็นองค์ความรู้ คือ ข้อมูลองค์ความรู้ กิจกรรม แนวทางการพัฒนาการจัดการหุ้นส่วนที่เป็นนวัตกรรม คือ รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ผลลัพธ์ที่ได้คือ นำไปวางแผนการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยตามรูปแบบที่เหมาะสมนำผลการศึกษาที่ได้ไปกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยให้มีคุณภาพผลกระทบเชิงวิชาการ จะได้นบทความวิจัยเพื่อเผยแพร่ในวารสารวิชาการในระดับชาติและนานาชาติ

ผู้ได้รับผลประโยชน์ ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

☒ ด้านสังคม

○ ด้านสาธารณะ ○ ด้านชุมชนและพื้นที่ ○ ด้านสิ่งแวดล้อม

ระบุคำอธิบาย สร้างความเท่าเทียม ประชากรวัยต่าง ๆ เห็นค่าและปฏิบัติต่อผู้สูงอายุแบบให้เกียรติและเห็นค่าของความเป็นมนุษย์ในผู้สูงอายุ

ผู้ได้รับผลประโยชน์ ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

☒ ด้านนโยบาย

ระบุคำอธิบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลและแนวทางที่ได้จากงานวิจัยเรื่องนี้มากำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคอื่น ๆ ต่อไป

ผู้ได้รับผลประโยชน์ ผู้สูงอายุ

ผู้ได้รับผลประโยชน์ ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

☒ ด้านเศรษฐกิจ

ระบุคำอธิบาย เพิ่มศักยภาพด้านการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืนและครบวงจรระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดภาวะพึ่งพิงด้านเศรษฐกิจและการสร้างคุณค่าในตนเองแก่ผู้สูงอายุ

ผู้ได้รับผลประโยชน์ ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หน่วยงานที่นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์:

๑. ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี

๒. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔.

รายละเอียดการใช้ประโยชน์:

๑. ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และตำบลไม้เค็ด จังหวัดปราจีนบุรี นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางดังนี้

๑.๑ ด้านองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุในภาคตะวันออกได้แนวทางในการศึกษาองค์ความรู้ ดังนี้

ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ประกอบด้วย ๓ ประเด็นหลัก คือ ๑) การพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุให้ ๒) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ และ ๓) การขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ เพื่อลดภาระและข้อจำกัดของชมรมผู้สูงอายุ ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา

ด้านกิจกรรมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๑) วางแผนงาน ในการทำกิจกรรมร่วมปรึกษาหารือขอคำแนะนำการทำงานด้านต่าง ๆ ๒) กำหนดนโยบายในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และ ๓) ประเมินผล เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค

การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกันด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ๑) คณะกรรมการจากหน่วยงานภาครัฐ และ ๒) คณะกรรมการจากภาคประชาชน

ด้านการจัดทำพันธะสัญญา ที่การเน้นประโยชน์ของผู้สูงอายุโดยตรง ประกอบ ๑) การส่งเสริมด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ที่ส่งผลให้เกิดความสุข ๒) การส่งเสริมด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุได้ทำประโยชน์ต่อสังคม และ ๓) การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ

ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกันของผู้สูงอายุส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าของตนเองและเป็นประโยชน์ต่อสังคม กิจกรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและชุมชน

๑.๒ ด้านการพัฒนาการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุในภาคตะวันออก มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ๓ ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่ ๑ แนวทางพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุให้ยั่งยืน ประเด็นที่ ๒ แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้สูงอายุ ประเด็นที่ ๓ แนวทางการพัฒนาขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ

ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอนดังนี้ คือ ๑) ผู้ริเริ่มกิจกรรม ๒) การประชุมระดมความคิดจากแกนนำภาคส่วนต่าง ๆ ๓) ชี้แจงสมาชิกชมรมเพื่อรับทราบรับทราบ ๔) จัดกิจกรรมตามแผนงาน ๕) ประเมินผลการดำเนินงาน

ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน ดังนี้ ๑) คณะกรรมการต้องมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกหรือการได้รับการยอมรับจากสมาชิกส่วนใหญ่ ๒) มีภาวะผู้นำ ๓) มีความเสียสละ ๔) ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายอย่างเหมาะสม ๕) มีความโปร่งใส และ ๖) มีความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ

ด้านการจัดทำพันธะสัญญา ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมไว้ ๓ ด้าน ประกอบด้วยคือ ๑) ด้านการพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุด้าน ร่างกาย จิตใจ และสมอง ๒) ด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ ๓) การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจผู้สูงอายุ

ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน ประกอบด้วย ๑) กำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้สูงอายุ ๒) พัฒนาการจัดกิจกรรมแบบมีการบูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ ๓) พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กับศักยภาพผู้สูงอายุ

๑.๓ ด้านการขับเคลื่อนการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุในภาคตะวันออก มีแนวทางการขับเคลื่อน ดังนี้

ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ประกอบด้วย ๓ ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ ๑ การขับเคลื่อนกิจกรรมผู้สูงอายุ ประเด็นที่ ๒ การขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ประเด็นที่ ๓ การขับเคลื่อนขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ

ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา กิจกรรมตัวอย่าง การจัดกิจกรรมพรมเช็ดเท้าจากजूขวยดาที่ใช้แล้ว ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ ๑ เสนอโครงการ ขั้นที่ ๒ ระดมความคิดเห็นจากแกนนำภาคส่วนต่าง ๆ ขั้นที่ ๓ ชี้แจงสมาชิกชมรมเพื่อรับทราบ ขั้นที่ ๔ จัดกิจกรรมตามแผนงาน และ ขั้นที่ ๕ ประเมินผลการดำเนินงาน

ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกันของแต่ละขั้นตอน ดังนี้ ๑) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม ๒) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ๓) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม และ ๔) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ด้านการจัดทำพันธะสัญญา สัญญา ๓ ด้าน ดังนี้ ๑) การขับเคลื่อนสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ ๒) การขับเคลื่อนด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ ๓) การขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจ

ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน ประกอบด้วย ๑) สร้างกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน ๒) สร้างทีมงานอย่างต่อเนื่อง และ ๓) การขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กับศักยภาพผู้สูงอายุ

๒. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและวิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร สามารถนำกระบวนการและผลการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาสังคมศึกษา ในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง นำผลการศึกษาไปสะท้อนข้อมูลในพื้นที่ศึกษา โดยเป็นการศึกษาเอกสารและลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการจัดการหุ่นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุในภาคตะวันออกต่อไป

รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

Management model for elderly social partnerships in the eastern region

จตุพล พรหมมี

Jatupon Phrommee

พระครูปริยัติวรณารณ์

Phrakru Prariyatwannaporn

พระมหาขุนทอง อคฺควโร

PhraMaha KhunThong Akkavaro

พระพรหมพิริยะ ธาวโร

PhraPhompiriya Thavaro

พรภิรมย์ ยอดบุญ

Mr.Pornpirom Yodboon

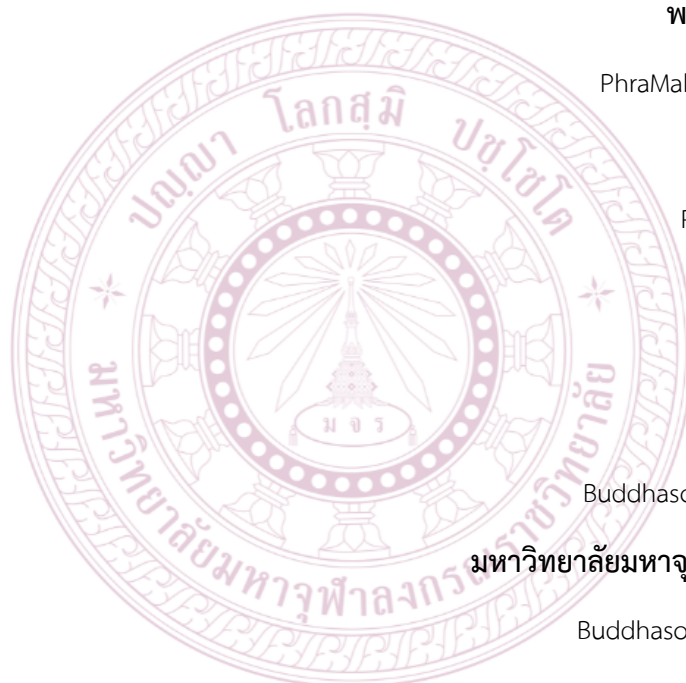
วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

Buddhasothorn Buddhist College

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhasothorn Buddhist College.

E-mail: jatupon.phr@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่องรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาองค์ความรู้ พัฒนา และขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ ในด้านการมีส่วนร่วมในสังคม โดยใช้เทคนิคแบบผสมผสานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแบบผสานวิธี ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 30 คน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยพรรณนาความ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 353 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย 1. ศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัย

1. ศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการเจรจาต่อรองและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน ด้านการจัดทำพันธะสัญญา ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน

3. การขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการเจรจาต่อรองและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ประเด็นที่ 1 การขับเคลื่อนกิจกรรมผู้สูงอายุ ประเด็นที่ 2 การขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ “สานใยรักสามวัย” ประเด็นที่ 3 การขับเคลื่อนขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา กิจกรรมตัวอย่าง การจัดกิจกรรม

คำสำคัญ: (รูปแบบการจัดการ; หุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุ; การขับเคลื่อน;)

Abstract

This research is research and development. On the model of social partnership management for the elderly in the Eastern Region. The objective is to develop and drive the community to encourage the elderly to live with the ability to participate in society. Using a combination of quantitative and qualitative techniques along with in-depth interviews with 30 key informants. Descriptive data analysis Quantitative Research Division Conducted data collection with a sample of 353 people. The tools used to collect data were questionnaires. Statistics used in data

analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation. The research results can be summarized as follows:

1. Study the knowledge of social partnership management among the elderly in the Eastern region. Overall and each aspect was at a moderate level.

2. Development of a social partnership management model for the elderly in the Eastern Region Negotiation and the creation of collective agreements Giving advice and consulting Setting up a committee to work together Contract preparation aspect Participation in various activities or projects together

3. Driving the model for managing social partnerships for the elderly in the Eastern Region Negotiation and creation of collective agreements. Issue 1: Driving activities for the elderly. Issue 2: Driving participation in social activities of the elderly. “Creating the bond of love for three ages” Issue 3: Driving to ask for cooperation from various agencies, etc., in the area of giving advice and consultation. Sample activities Organizing a doormat activity made from used medicine bottle stoppers. Setting up a working committee There is a committee involved in deciding and planning activities. Contract preparation aspect There is a drive for physical and mental health. and driving the economy In terms of participation in various activities or projects together, there is the creation of peer-to-peer activities. and driving various activities, etc.

Keywords (Management model; Elderly social Partnerships; Drive;)

บทนำ

สำหรับประเทศไทย ได้นิยามคำว่า “ผู้สูงอายุ” ไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2545 ว่าหมายถึง “ผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป” คำว่าผู้สูงอายุที่มีความสามารถหรือ Active Aging จึงได้ถูกเสนอโดยองค์การอนามัยโลกเพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาประชากรสูงอายุที่กำลังเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ดังนั้นความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ การที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในสังคม ผู้สูงอายุจะได้รับความรู้ทั้งทางวิชาการและความรู้ทั่วไป การใช้เวลาวางให้เกิดประโยชน์ มีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของสังคม ลด

อาการซึมเศร้า เกิดการพัฒนาทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ได้พบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่น เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยให้รู้สึกสดชื่นคลายความอ้างว้าง การที่ผู้สูงอายุได้มีบทบาททางสังคม ยังคงทำงาน มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นในสังคม การได้แสดงศักยภาพ ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวเป็นการนำพลังผู้สูงอายุมาแสดงออกให้เกิดประโยชน์และเชิดชูคุณค่า รวมถึงสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดแก่ผู้สูงอายุ ในบั้นปลายของชีวิต

ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุ ส่วนหนึ่งเนื่องจาก ไม่มีลูกหลานช่วยเหลือในการเดินทาง และกิจกรรมที่เข้าร่วมบางกิจกรรมไม่น่าสนใจและคิดว่าไม่มีประโยชน์ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สูงอายุบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม เนื่องจากยังไม่กล้าแสดงออกทำให้การจัดกิจกรรมไม่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ และในการจัดกิจกรรมยังไม่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากเป็นผู้สูงอายุที่ป่วยติดเตียง บางส่วนประกอบอาชีพรับจ้างจึงทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ ดังนั้น การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุอีกส่วนหนึ่งคือเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคมมีพัฒนาการไปเป็นผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิง (ติดบ้านและติดเตียง) トラバたที่ผู้สูงอายุยังสามารถคงสมรรถนะทางกาย จิต และสมองไว้ได้ยืนยาวขึ้นหรือตลอดชีวิตย่อมสร้างประโยชน์ให้แก่ครอบครัว ชุมชนและสังคมได้ ปัจจัยสำคัญของการที่จะคงภาวะติดสังคมในผู้สูงอายุไว้ให้นานที่สุด ขึ้นอยู่กับการที่ผู้สูงอายุมีโอกาสเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่เหมาะสมและอย่างสม่ำเสมอ

สอดคล้องกับแนวคิดของแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 มีวิสัยทัศน์ว่า ผู้สูงอายุเป็นหลักชัยของสังคม ครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ และเป็นผู้สูงอายุที่มีสถานภาพดี มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต ครอบครัวอบอุ่น มีสังคมที่ดี มีหลักประกันที่มั่นคง อยู่อย่างมีคุณค่า และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยเฉพาะครอบครัวและชุมชนท้องถิ่น ควรรวมพลังขับเคลื่อนเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคงในชีวิต

แนวทางการพัฒนาการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก โดยมีประเด็นที่สำคัญในการปรับกระบวนการทัศน์เดิมจากที่มองผู้สูงอายุเป็นภาระของสังคม ผลักดันหรือสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพในสังคมมากขึ้น รวมตัวกันของผู้สูงอายุเพื่อปฏิสัมพันธ์หรือร่วมกันพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ ตามแนวคิดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กำหนดรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการกำหนดนโยบายสังคมอย่างชัดเจน คือ (1) การเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (2) การให้คำแนะนำปรึกษาร่วมกัน (3) การจัดตั้ง

คณะกรรมการทำงานร่วมกัน (4) การจัดทำพันธสัญญา และ (5) การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน

จากปัญหาดังกล่าวคณะผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ความรู้ ปัญหา และอุปสรรค ในการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก อันนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ ทั้ง 5 ขั้นตอนตามแนวคิดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถรวมทั้งเงื่อนไขที่ทำให้ประสบความสำเร็จทั้งระดับผู้สูงอายุและการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมผู้สูงอายุ เพื่อเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยนำรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมออกเผยแพร่ในวงกว้างและดำเนินการติดตามและประเมินให้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุให้เกิดความยั่งยืนและเป็นแบบอย่างในพื้นที่อื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ความวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก
3. เพื่อขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีในเชิงปริมาณและคุณภาพที่เชื่อมโยงข้อมูล ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เรื่อง รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก โดยมีวิธีการศึกษาใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1.1 การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นคว้าหาข้อมูลความรู้ เกี่ยวกับการศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 1.2 การศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความคิดเห็น จากสมาชิกของชุมชน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือเพื่อให้ทราบถึงองค์ความรู้รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก 1.3 การศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) การพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก และการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ 1) คณะบริหารศูนย์สังคม

ผู้สูงอายุ จำนวน 6 คน 2) ผู้นำหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน 3) ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 18 คน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเทศบาล ตำบลคลองเขื่อน อำเภอกลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และประชากรเทศบาล ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 3,000 คน ใน 6 หมู่บ้านประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเทศบาล ตำบลคลองเขื่อน อำเภอกลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และประชากรเทศบาล ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 3,000 คน ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 353 คน

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) การสนทนากลุ่ม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก และการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังเพื่อศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมายในภาคตะวันออก และการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงลึก โดยการสำรวจพื้นที่แบบสอบถาม การสนทนากลุ่มกับประชากรที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ประกอบด้วย 1) คณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ จำนวน 6 คน 2) ผู้นำหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน 3) ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 18 คน

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาระดับความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของ คณะบริหารศูนย์สังคมผู้สูงอายุ ผู้นำหมู่บ้าน และผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเทศบาล ตำบลคลองเขื่อน อำเภอกลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และประชากรเทศบาล ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี สถิติที่ใช้ คือค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ด้านศึกษาองค์ความรู้การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ผู้วิจัยทำการวิจัย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง

2. ด้านพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ผู้วิจัยทำการวิจัย 5 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและจัดทำข้อตกลงร่วมกันในงานด้านผู้สูงอายุ คือ ประเด็นที่ 1 แนวทางพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุให้ยั่งยืน ดังนี้ (1) การพัฒนาการบริหาร (2) ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการบริหาร (3) ชักชวนผู้ที่มีเยาวชนเข้าเป็นสมาชิกชมรม ประเด็นที่ 2 แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้สูงอายุ ดังนี้ (1) จัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในชุมชน (2) การประชาสัมพันธ์ (3) จัดหายานพาหนะรับ-ส่ง สำหรับผู้สูงอายุ ประเด็นที่ 3 แนวทางการพัฒนาขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้ (1) ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ผ่านสื่อต่าง ๆ (2) เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ รับรู้กิจกรรมผู้สูงอายุ (3) เชิญหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาเป็นส่วนร่วมกิจกรรม

2.2 ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา คือ (1) ผู้ริเริ่มกิจกรรม หมายถึง ผู้ที่มีแนวคิดในการริเริ่มที่จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ (2) การประชุมระดมความคิดจากแกนนำภาคส่วนต่าง ๆ (3) ชี้แจงสมาชิกชมรมเพื่อรับทราบ (4) จัดกิจกรรมตามแผนงาน (5) ประเมินผลการดำเนินงาน

2.3 ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน ดังนี้ (1) คณะกรรมการต้องมาจากการเลือกตั้งของสมาชิก (2) มีภาวะผู้นำ มีจรรยาบรรณในการบริหารจัดการองค์กร (3) มีความเสียสละ มีจิตอาสา ซื่อสัตย์ความประพฤติดี (4) ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายอย่างเหมาะสม (5) มีความโปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ ยุติธรรม และ (5) มีความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ

2.4 ด้านการจัดทำพันธสัญญา ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ดังนี้ (1) ด้านการพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุด้าน ร่างกาย จิตใจ และสมอง (2) ด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ และ (3) การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจผู้สูงอายุ

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน ดังนี้ (1) กำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้สูงอายุในการดำเนินงานพัฒนากิจกรรม (2) พัฒนาการจัดกิจกรรมแบบมีการบูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ (3) พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กับศักยภาพผู้สูงอายุ

3. ด้านขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ผู้วิจัยทำการวิจัย 5 ด้าน ได้แก่

3.1 ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน คือ

ประเด็นที่ 1 ประกอบด้วย 3 หลักใหญ่ ได้แก่ 1) การขับเคลื่อนการบริหาร ประกอบด้วย มีการวางแผนการทำงานล่วงหน้า การบริหารคนให้เหมาะสมกับลักษณะงานที่ทำ การให้ความสำคัญกับการบริหารการเงินที่โปร่งใส และ ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 2) จัดกิจกรรมศิลป สมาธิ ปัญญา และ 3) สร้างอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุน้อย (อพส.น้อย)

ประเด็นที่ 2 ได้แก่ 1) สร้างกิจกรรม “สานใยรักสามวัย” 2) จัดเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของกิจกรรม 3) ให้บริการรถรับ-ส่ง

ประเด็นที่ 3 ได้แก่ 1) จัดทำเวทีประชาคม 2) ประชาสัมพันธ์ผลงานของโครงการ ผู้สูงอายุให้หน่วยงานต่าง ๆ ทราบ 3) จัดให้หน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุ และ 4) ส่งเสริมให้เกิดพี่เลี้ยงในการเขียนโครงการให้กับกิจกรรม

3.2 ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา ดังนี้ ขั้นที่ 1 เสนอโครงการ “พรมเช็ดเท้าจากจุก ขวดยาฉีดที่ใช้แล้ว” ขั้นที่ 2 ระดมความคิดเห็นจากแกนนำภาคส่วนต่าง ๆ ขั้นที่ 3 ชี้แจงสมาชิกชมรมเพื่อรับทราบ ขั้นที่ 4 จัดกิจกรรมตามแผนงาน และ ขั้นที่ 5 ประเมินผลการดำเนินงาน

3.3 ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน ดังนี้ 1) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม 2) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 3) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม และ 4) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

3.4 ด้านการจัดทำพันธะสัญญา คือ 1) การขับเคลื่อนสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ 2) การขับเคลื่อนด้านการช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุ มีจิตอาสาแบ่งปันหล่อเลี้ยงปัญญา ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น 3) การขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจ ด้วยกิจกรรมสูงวัยโอเดย์ดี ด้วยกิจกรรม การทำพรมเช็ดเท้าด้วยจุกยาที่ใช้แล้ว การทำดอกไม้จันทน์ และกองทุนฌาปนกิจ

3.5 ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน ประกอบด้วย (1) สร้างกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน มีการอบรมอาสาสมัครผู้สูงอายุ (อผส.) เพื่อดูแลผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย ในหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้สูงอายุดูแลตนเอง (2) สร้างทีมงานอย่างต่อเนื่อง โดยดึงผู้สูงอายุที่เป็นคนเก่ง คนดี มาเป็นประธานชมรมผู้สูงอายุ มีคณะกรรมการ และ (3) การขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กับศักยภาพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (3.1) กิจกรรมมีการตรวจคัดกรองสุขภาพ (3.2) อบรมให้ความรู้การดูแลสุขภาพ แก่ผู้ดูแลและผู้สูงอายุ (3.3) การคัดกรองแบ่งผู้สูงอายุ (3.4) เยี่ยมติดตามผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้านและภาวะติดเตียง (3.5) กิจกรรมปันจักรยานตะเวนเยี่ยมผู้สูงอายุ ตามเส้นทางที่กำหนด (3.6) สรุปผลการดำเนินงาน อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย “รูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก” ทั้ง 3 ด้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจ ดังนี้

1. การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรอง ร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในปัจจุบัน พบว่า การกำหนดโครงการกิจกรรมผู้สูงอายุมีการ ต่อรองกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาร่วมอย่างทั่วถึงมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Oakly & Marsden ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมที่เป็นการเสริมพลังอำนาจ เป็นการพัฒนาที่ต้องการการถ่ายโอน อำนาจจากผู้ให้สู่ผู้รับเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ด้านการให้ คำแนะนำปรึกษาในปัจจุบัน พบว่า มีคณะกรรมการที่ปรึกษาที่มาจากหลากหลายอาชีพโดยเฉพาะ ผู้สูงอายุที่เกษียณแล้ว นำความรู้ความสามารถมาเป็นกรรมการที่ปรึกษา การกำหนดนโยบาย และ ประเมินผลการดำเนินกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์ พบว่า การให้ คำแนะนำปรึกษาร่วมกัน เป็นรูปแบบหนึ่งของการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็น หุ้นส่วนทางสังคม ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกันในปัจจุบัน พบว่า การแต่งตั้ง คณะกรรมการ และผู้บริหารโครงการแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (1) คณะกรรมการจากหน่วยงานภาครัฐ ทำ

หน้าที่เป็นที่ปรึกษา วิทยากร และพี่เลี้ยงคอยสนับสนุนในด้านต่าง ๆ (2) คณะกรรมการจากภาคประชาชน การสรรหาบุคลากรในการดำเนินกิจกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ **วิโรจน์ สารัตนะ** กล่าวว่า ประธานจะเป็นผู้กำหนดโครงสร้างสถานการณ์ในการทำงานไว้ให้คณะกรรมการบริหารอย่างสมบูรณ์แบบ ด้านการจัดทำพันธะสัญญาในปัจจุบัน พบว่า เน้นประโยชน์ของผู้สูงอายุโดยตรง คือ การส่งเสริมด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ที่ส่งผลให้เกิดความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และคณะ** พบว่า ชีวิตที่มีคุณค่าและมีความสุข เป็นชีวิตที่เริ่มด้วยความพึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่และที่ได้ทำประโยชน์ทางร่างกาย อารมณ์ และจิตวิญญาณ จึงเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน พบว่า ประกอบด้วย (1) กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม (2) กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ (3) การทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อหารายได้เข้ากองทุนชมรมผู้สูงอายุ (4) กิจกรรมเสริมรายได้ และ (5) กองทุนฌาปนกิจศพ สอดคล้องกับแนวคิดของ **กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์** ความสามัคคีของสมาชิกชมรมสะท้อนได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกชมรมอย่างสม่ำเสมอและต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน พบว่า ประเด็นที่ 1 แนวทางพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุให้ยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ **ปิ่นนเรศ กาศอุดม** กล่าวว่า การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการแบ่งปัน การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และทักษะแก่เยาวชนรุ่นหลังโดยเปิดโอกาสในการเข้าร่วมให้บริการแก่สังคมส่วนรวม ประเด็นที่ 2 แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้สูงอายุ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกัน การจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ **อัศนี วันชัย** กล่าวว่า การเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ สามารถนำมาชดเชยภาระหน้าที่การทำงานที่ต้องหมดความรับผิดชอบลง การที่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้มีการพบปะพูดคุยกับบุคคลอื่น ๆ ได้รับการยอมรับ ส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่ามีคุณค่าในสังคม ประเด็นที่ 3 แนวทางการพัฒนาขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ คณะกรรมการเจรจาต่อรองร่วมกัน กำหนดทำข้อตกลงร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **แสวง ขาวแก้ว** พบว่า การขอความร่วมมือจากบุคลากรหน่วยงานต่าง ๆ สถานที่ และการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการจัดกิจกรรมนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงบประมาณและบุคลากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา พบว่า มีการวางแผนงาน 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ผู้ริเริ่มกิจกรรม (2) การประชุมระดมความคิดจากแกนนำภาคส่วนต่าง ๆ (3) ชี้แจงสมาชิกชมรมเพื่อรับทราบ (4) จัดกิจกรรมตามแผนงาน (5) ประเมินผลการดำเนินงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ **เพ็ญจันทร์ ลิทธิปรีชาชาญ และคณะ** กล่าวว่า การนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ (1) การเตรียมความพร้อมของ

ชุมชน (2) ศึกษาชุมชนและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (3) วางแผนการแก้ปัญหา (4) ปฏิบัติตามการวางแผน และ (5) การติดตามประเมินผล และสรุปผล ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน พบว่า กิจกรรมของผู้สูงอายุจะมีการเลือกสรรบุคลากรหลัก ๆ ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน คือ (1) ต้องมาจากการเลือกตั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ **สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร** กล่าวว่า ผู้นำ เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนพิเศษในชุมชนหรือท้องถิ่น นั้น ๆ (2) คุณลักษณะของผู้นำหรือคณะกรรมการ ต้องมีภาวะผู้นำมีความเสียสละ มีจิตอาสา ซื่อสัตย์ความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ **คริณญา เครื่องฉาย** พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ชมรมผู้สูงอายุประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีความสามารถ คือ คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุที่มีศักยภาพสูง มีความรู้ มีประสบการณ์ เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชน มีความเสียสละ ด้านการจัดทำพันธะสัญญา พบว่า ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรม คือ ด้านการพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุด้าน ร่างกาย จิตใจ และสมอง สอดคล้องกับแนวคิดของ **สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ** กล่าวว่า ผู้สูงอายุยังจำเป็นต้องดูแลสุขภาพจิตของตนเอง โดยทำจิตใจให้เบิกบาน หากิจกรรมที่ทำให้ตนเองได้พักผ่อนหย่อนใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน พบว่า ประกอบด้วย (1) กำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้สูงอายุในการดำเนินงานพัฒนากิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทหน้าที่ช่วยเหลือ และรับผิดชอบงานบางอย่างที่เหมาะสม (2) พัฒนาการจัดกิจกรรมแบบมีการบูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ (3) พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กับศักยภาพผู้สูงอายุ

3. การขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ด้านการเจรจาต่อรองร่วมกันและการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน พบว่า มีการต่อรอง คือ ประเด็นที่ 1 การขับเคลื่อนกิจกรรมผู้สูงอายุ ประเด็นที่ 2 การขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ และประเด็นที่ 3 การขับเคลื่อนขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อนุสรณ์ อุดปล้อง** พบว่า ปัจจัยการขับเคลื่อนที่นำไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน ประกอบด้วย (1) ภาวะผู้นำของแกนนำผู้สูงอายุซึ่งมีผู้นำที่ดี (2) ความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่มีการรวมกลุ่มที่มีจริยธรรมและมีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี (3) มีความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน (4) มีกระบวนการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง (5) บทบาทของภาควิชาการมีการเสริมกระบวนการเรียนรู้และสรุปบทเรียนร่วมกับผู้สูงอายุ และชุมชน (6) การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและนอกชุมชน (7) มีการสร้างระบบการจัดเก็บและการนำมาใช้ขององค์ความรู้ที่ดี (8) ความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เพราะทำให้ผู้สูงอายุมีเพื่อนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือสร้างสรรค์กิจกรรมทางสังคมร่วมกัน ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาพบว่า เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมตัวอย่าง การจัดกิจกรรมพรมเช็ดเท้าจากจุกขวดยาที่ใช้แล้ว พบว่าผู้สูงอายุ

มีความสนใจมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ **จิตตรา มาคะผล** กล่าวว่า เป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเรียนรู้จากประสบการณ์ เน้นการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชมรม ชุมชน สังคม ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วมกัน พบว่า คณะกรรมการมีการประชุม วางแผน ออกแบบกิจกรรมและตัดสินใจ ในการดำเนินกิจกรรม สอดคล้องกับ **กรมการพัฒนาชุมชน** กล่าวว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการขับเคลื่อนชุมชนโดยมีขั้นตอนการดำเนินการคือ (1) เตรียมความพร้อมของชุมชน (2) ศึกษาชุมชนและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (3) วางแผนการแก้ปัญหา (4) ปฏิบัติตามการวางแผน และ(5) ติดตามประเมินผล และสรุปผล ด้านการจัดทำพันธะสัญญา พบว่า โครงการขับเคลื่อนโดยเน้นความต้องการและความเหมาะสมของผู้สูงอายุเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศุภจักร์ แสงประจักษ์สกุล** พบว่า รายได้เป็นปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ มีอิทธิพลต่อระดับความวิตกกังวล โดยเฉพาะด้านความมั่นคง รายได้ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน พบว่า มีการเตรียมความพร้อมของกิจกรรมผู้สูงอายุสามารถดำเนินการอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานของ **สมศักดิ์ อมรศิริพงศ์** พบว่า การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ โดยที่ผู้สูงอายุนั้นมิได้อยู่ในฐานะของผู้รับการเกื้อหนุนอย่างเดียว เพราะผู้สูงอายุหลายราย เป็นผู้ยังประโยชน์ให้แก่ชุมชนและพร้อมจะเป็นผู้ให้

องค์ความรู้วิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1 ควรพิจารณาและทบทวนระเบียบและแนวทางการปฏิบัติในการขอรับการสนับสนุนจากกองทุนผู้สูงอายุจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกและสร้างแรงจูงใจให้กิจกรรมผู้สูงอายุสามารถดำเนินการขอรับทุนได้

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ควรทำหน้าที่ในการสนับสนุนหรือเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินงานขององค์กรเครือข่าย แต่ไม่ควรเข้าไปแทรกแซงการดำเนินงานหรือเปลี่ยนแปลงเป้าหมายในการดำเนินงานขององค์กร

2. ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

2.1 ส่งเสริมความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนงบประมาณและบุคลากร เพื่อช่วยในการจัดกิจกรรมหลักของผู้สูงอายุให้ดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ ลดภาระและข้อจำกัดของกิจกรรมผู้สูงอายุ ทั้งนี้การให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรมจากบุคลากรภาคส่วนต่าง ๆ ยังทำให้การดำเนินงานของกิจกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่นมากยิ่งขึ้น

2.2 ส่งเสริมให้แกนนำผู้สูงอายุจัดให้มีการศึกษาดูงานด้านผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ และนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการงานด้านผู้สูงอายุต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุ ให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้างต่อไป ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 ชุมชนควรกำหนดให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรม ตั้งแต่การสร้างความรู้เข้าใจถึงบทบาทของผู้สูงอายุในการขับเคลื่อน ประโยชน์ที่จะได้รับ การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ การวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกัน การดำเนินการตามแผนที่กำหนดร่วมกัน และการติดตามประเมินผล ที่คำนึงถึงการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้สื่อสาร แสดงความสามารถตามบทบาทที่ผู้สูงอายุคาดหวังต่อตัวเอง ควบคู่ไปกับความคาดหวังของครอบครัวและชุมชนที่มีต่อผู้สูงอายุด้วยภาพลักษณ์ เชิงบวกที่สนับสนุนให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าและความสามารถของตนเอง

3.2 ควรมีการวิจัย การจัดการหุ้นส่วนทางสังคมของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ไปขยายผลกับพื้นที่อื่น ๆ

บรรณานุกรม

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2552). **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2555)**. ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เทพวัฒนาสินธุ์.

จิตติยา สมบัติบุรณ. “ความสุขของผู้สูงอายุไทยในยุค Thailand 4.0”. (2552). **วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี**. ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2552).

ไพบูลย์ พงษ์แสงพันธ์ และยุวดี รอดจากภัย. (2557). “การมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”. **วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา**. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม, 2557).

สุภารัตน์ สุดสมบูรณ์ และคณะ. (2552). “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุไทย”. **วารสารเทคโนโลยีภาคใต้**, ปีที่ 9 ฉบับที่ 1.

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2555). **แนวทางการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อนำไปสู่สังคมสวัสดิการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือน.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี, [ออนไลน์], [แหล่งที่มา], <https://district.cdd.go.th/wpsignup.php><https://www.truelookpanya.com/knowledge/>, [20 มิถุนายน 2554].

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล พรหมมี
ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) Asst.Prof.Dr.Jatupon Prommee
๒. ตำแหน่งวิชาการ อาจารย์ประจำ
๓. หน่วยงานที่ติดต่อได้ ๑๕๘ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถนนศรีโสธร ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ๒๔๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๓๘-๘๒๐๙๑๖, มือถือ ๐๙ ๔๙๘๐ ๓๒๕๘
E-mail: Chiamprom 2013@gmail.com

๔. ประวัติการศึกษา

- ๔.๑ สำเร็จการศึกษา (วุฒิปริญญาตรี) น.ธ.เอก,ป.ธ.๔
๔.๒ สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา
๔.๓ ปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ สาขา (มัธยมศึกษา-สังคมศึกษา)
๔.๔ ปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ สาขา การบริหารการศึกษา (กศ.ม.)
๔.๕ ปริญญาเอก Ph.D. (Social Science) Magadha University India

๕. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน

- ๕.๑ หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเรียนนักเรียน-บาลีของพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๓ (แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร)
- ๕.๒ หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาสังคมศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๘ (แหล่งทุน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มจร)
- ๕.๓ หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ตามทัศนะของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๙ (แหล่งทุน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มจร)
- ๕.๔ หนังสือ ความเป็นครูวิชาชีพ ๒๕๕๙
- ๕.๕ หนังสือ ประวัติศาสตร์โลก ๒๕๖๑

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) พระครูปริยัตีวรรณภรณ์,ผศ. (ปรีชนันท์ /เตชวณโณ)
ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) PhrakruPrariyatwannaporn (Paratchanan Chatkew)
๒. ตำแหน่งวิชาการ อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร
๓. หน่วยงานที่ติดต่อได้ ๑๕๘ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถนนเทพคุณากร ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ๒๔๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๓๘-๘๒๐๙๑๖, มือถือ ๐๙ ๔๕๘๕ ๓๕๘๘
E-mail: chtmcu@hotmail.com, pricha.cha@mcu.ac.th
๔. ประวัติการศึกษา
 - ๔.๑ ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (พธ.บ.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๖
 - ๔.๒ ปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (ค.ม.) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ พ.ศ. ๒๕๔๙
๕. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน
 - ๕.๑ ผู้ร่วมโครงการวิจัย เรื่อง “สัมฤทธิ์ผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาโยนิโสมนสิการตาม แบบเบญจศีลเบญจธรรมในการสร้างสัมมาทิฐิให้กับประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา”วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - ๕.๒ ผู้ร่วมโครงการวิจัย “การเปิดรับข่าวสารและความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตอาสาของวัยรุ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา”. วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖. หนังสือ/ตำรา
 - ๖.๑ หนังสือ ประชากรศึกษากับการพัฒนาชุมชน ๒๕๖๑

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) พระมหาขุนทอง อคฺควโร,ดร. (สนนํพา)
- ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) Phramahakhuntong Akkavaro,Dr (Sonampa)
๒. ตำแหน่งวิชาการ อาจารย์พิเศษ
๓. หน่วยงานที่ติดต่อได้ ๑๕๘ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถนนศรีโสธร ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ๒๔๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐๘ ๖๗๐๐ ๘๐๐๐ / ๐ ๓๘๘๒ ๐๙๑๖ มือถือ ๐๘ ๒๔๖๔ ๙๕๐๔
E-mail: khuntongza@gmail.com
๔. ประวัติการศึกษา
 - ๔.๑ สำเร็จการศึกษา (วุฒิต่างศาสนา) น.ธ.เอก, ป.ธ. ๓
 - ๔.๒ ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ สาขา บริหารการศึกษา (พธ.บ.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร พ.ศ.๒๕๕๔
 - ๔.๓ ปริญญาโท คณะครุศาสตร์ สาขา บริหารการศึกษา (พธ.ม.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๕๕
 - ๔.๔ ปริญญาเอก คณะครุศาสตร์ สาขา พุทธบริหารการศึกษา (พธ.ด.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๕๘
๕. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน
 - ๕.๑ ผู้ร่วมโครงการวิจัย เรื่อง “บทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง: กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ (แหล่งทุน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มจร)

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) พระพรหมพิริยะ ถาวโร (มัลลัรักษ์)
ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) PhraPhompiriya Thavaro (Malairak)
๒. ตำแหน่งวิชาการ อาจารย์
๓. หน่วยงานที่ติดต่อได้ ๑๕๘ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถนนศรีโสธร ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ๒๔๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐๙๔-๙๘๐-๓๒๕๘/๐๓๘-๘๒๐๙๑๖
๔. ประวัติการศึกษา
 - ๔.๑ สำเร็จการศึกษา (วุฒิต่างศาสนา) น.ธ. เอก
 - ๔.๒ ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา (พธ.บ.) วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๗
 - ๔.๓ ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา (พธ.ม.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๖๐
๕. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน
 - ๕.๑ ผู้ร่วมโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการใช้ Active Learning ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา”. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑ (แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร)
 - ๕.๒ ผู้ร่วมโครงการวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในรายวิชาการสอนสังคมศึกษา สำหรับนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ (แหล่งทุน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มจร)
 - ๕.๓ หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ (แหล่งทุน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มจร)

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) นายพรภิรมย์ ยอดบุญ
 ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) Mr.Pornpirom Yodboon
 ๒. ตำแหน่ง อาจารย์
 ๓. หน่วยงานที่ติดต่อได้ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ๒๔๐๐๐
 โทรศัพท์ ๐๙๔-๐๐๙-๖๔๘๘
 E-mail: p.pirom1986@gmail.com

๔. ประวัติการศึกษา

- ๔.๑ สำเร็จการศึกษา เปรียญธรรม ๗ ประโยค สำนักเรียนวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ. ๒๕๕๒
 ๔.๒ ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (พธ.บ.) ห้องเรียนวัดโสธรวราราม
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๓
 ๔.๓ ปริญญาโท ศีลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (ศษ.ม.)
 มหาวิทยาลัยปทุมธานี พ.ศ. ๒๕๕๔

๕. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน

- ๕.๑ ผู้ร่วมโครงการวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ใน
 จังหวัดฉะเชิงเทรา ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ (แหล่งทุน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มจร)
 ๕.๒ ผู้ร่วมโครงการวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในอำเภอ
 เมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ (แหล่งทุน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มจร)
 ๕.๓ ผู้ร่วมโครงการวิจัย เรื่อง แนวทางการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและ
 เผยแพร่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒
 (แหล่งทุน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มจร)
 ๕.๔ ผู้ร่วมโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของ
 พนักงานในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดฉะเชิงเทรา ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑ (แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร)
 ๕.๕ ผู้ร่วมโครงการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ทาง
 พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมแก่ประชาชนในนิคมอุตสาหกรรมภาคตะวันออก ประจำปีงบประมาณ
 ๒๕๖๐ (แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร)
 ๕.๖ ผู้ร่วมโครงการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าของพระพุทธรูปสำคัญใน
 สังคมไทย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ (แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร)